

savaş romanları serisi: 1

İKİNCİ DÜNYA HARBİNDE CASUSLAR VE HAINLER

kurt singer

İkinci Dünya Savaşı'nda
CASUSLAR
ve
HAINLER

BASKAN YAYINLARI

Yazan : KURT SINGER
Çeviren : CEMİL CAHİT CEM

**Güzel Sanatlar Matbaası A. Ş. — Nuruosmaniye,
Mengene Sokak No. 14/4 — İSTANBUL**
Yelken Matbaasında dizilmiş ve basılmıştır.
İktibas Hakkı Mahfuzdur.

«İkinci Dünya Harbî'nde Hainler ve Casuslar» da son Cihan Savaşı'ndaki modern casusluğu anlatmaya çalıştım. Groenland'dan Afrika'ya, Finlandiya'dan Havai adalarına ve Tokyo'dan Montreal'e kadar bütün dünya ülkelerine yayılmış olan casuslar şebekesinin içyüzünü meydana vurmak istedim.

Ben bu kitabı yazdığım sırada birçok olay —tahmini kolay sebepler yüzünden— açıklanamazlardı. Daha birçoğu da devlet sırlarıydı ve benim bunların varlığı hakkındaki bilgim, sönük ışıklar hâlindeydi. 1933'den beri ben de casuslukla uğraştım. Mihver casuslarının meydana çıkarılmasında faal bir rol oynadım ve hem askerî, hem de sivil müttefik teşkilâtı pekçok defa bana danışmak şerefini verdiler.

Bu kitapta adı geçen kişiler ve olayların yüzde doksanbeşi tamamen gerçek belgelerden alınmıştır. Yalnız, bazı isimler, henüz faaliyette bulunan isim sahibi müttefik ajanını korumak uğrunda ya açıklanmamış, yahut da değiştirilmiştir. Vâkıalara daha câzip bir takdim şekli verebilmek için şurada burada bazı hâdiseleri veya konuşmaları ben uydurdum. Çünkü dayandığım adlî zabıtlar, gazeteler veya resmî vesikalar, kâfî derecede işe yarar materyal veremiyorlardı. Fakat bu usule başvurmak zorunda kaldığım pek nâdir vakalarda da kendimi, hâdiselerin mantikî gidişatına ve görünüşüne mümkün olduğu kadar yaklaştırmaya zorladım.

Aslı aranırsa ne nedenler değişiyor, ne de insanlar! Dalila'yı tarihin ilk casusu addedebiliriz: Filistinliler hesabına Samson'u gammazlıyor değil miydi?... Emin olun ki İkinci Dünya Harbî'nin Mata-Hari'leri de Dalila'ya o kadar zalimcesine hizmet etmiş olan aynı taktikleri kullandılar.

Askerlik sanatının esas prensipleri, kuşaklar boyunca değişmez bir hâlde kaldı. Dünyanın bütün askerî okulları, bugün hâlâ, Alman generali Karl von Clausewitz'in (Karl fon Klavzevits) söylemiş olduğu vecizeyi, yâni harbin, siyasetin başka vasıtalarla bir devamı demek olduğunu öğretir dururlar. Bu vecizenin tersi de hakikattir. Yâni sulh zamanındaki siyaset de harbin başka vasıtalarla sürüp gitmesinden başka bir şey değildir. Bu temel prensip, İkinci Dünya Harbi'nden sonra da tatbikata uymakta devam edecektir. Bunun mantikî bir sonucu olarak dünya yüzünde casusluk daima var olacaktır. Galipler, mağluplar, birbirlerine itimada cesaret edemeyerek yeni gizli örgütler kuracaklardır. Casusluk ve ihanet için adam bulmak ise daima mümkün bir şeydir. Her vakit Dalila'lar, Mata-Hari'ler, Benedict Arnold (Benedikt Arnold)'lar ve Binbaşı André'ler bulunacaktır. Casuslar ve gammazlar; ister para, ister serüven, aşk ve ideal uğrunda, daima eğri yollara sapmış efendilerine hizmet etmeye hazır olacaklardır.

Umidim, bu eserin, harpten sonraki dünyada dostlarımıza ve düşmanlarımıza bir ihtar hizmeti görmesindedir. Birleşmiş Milletler'e şu ihtar yapmak isterim ki intikam hırsı, Mihver memlekeklerin kafalarından hiçbir vakit çıkmayacaktır. Fakat Mihver Devletleri'ne veya faşizmi yaşatmak isteyen herkese de şunu hatırlatmak isterim ki Birleşmiş Milletler de tetikte bulunmaktan geri durmayacaklardır. Çünkü müttefikler ordusunda öyle bir sınıf vardır ki hiçbir vakit terhis edilmeyecektir. Bu sınıf: gizli teşkilât sınıfıdır. Bu sınıf, hiçbir vakit yahut da gelecek nesiller, uzak bir gelecekte, hayalin hakikat olabileceğini keşfedinceye kadar dağıtılmayacaktır.

Vaktiyle bir insanın, Yunanlı İkar gibi güneşe doğru uçmayı düşünmesi, hayal telâkki edilmez miy-

di?.. Halbuki bugünün insanları, göklerde uçup duruyor. Fakat bugün, insanlığın harpsiz, gizli örgütsüz ve casussuz yaşayabileceğini düşünmek, hayal addedilmektedir. Bu düşünce, bugün için pekâlâ haklıdır ve yarın için de haklı olacaktır. Lâkin torunlarımızın bütün muharebelerini, bizler gibi Tara-va'da, Sedan'da Stalingrad'da, Manilla'da veya Ren'in kana bulanmış kıyılarında değil, Eton kırlıklarında veya Amerika oyun sahalarında verecekleri günler, belki gelecektir. Tanrı, yeryüzünü üçüncü bir dünya savaşından korusun!

Kurt SINGER

ÜNİFORMASIZ AMİRAL

1 939 yılının tarihî 1 Eylül sabahında temiz giyimli, ufak tefek ve görünüşüyle tarihî bir şahsiyete hiç de benzemeyen bir adam, Berlin'de Wilhelmstrasse (Vilhelmstrase) boyunca yürüye yürüye iniyordu. İkinci Dünya Harbi patlayalı henüz birkaç saat olmuştu. Alman kıtaları, şafakta Polonya hududunu geçmişlerdi. Berlin polisi Wilhelmstrasse'de bütün geliş-gidişi durdurmuştu. Hükûmet binaları önünde ister vatanseverce, ister başka türlü olsun, hiçbir gösteride bulunulması istenmiyordu.

Fakat o ufak tefek adam, Reich (Rayh) Başbakanlık dairesini teşkil eden muhteşem ve Babil Kulesi kadar kocaman yapıyı koruyan polis kordonlarını zorluksuz geçti.

Kapının önünde Hitler'in şahsını korumakla görevlendirilmiş ve koyu mavi üniformasını süsleyen kordon ve sırmalara bakılırsa herhâlde yüksek rütbeli olması gereken subayın önünden geçerek binaya daldı. O geçerken subay, koluyla sert bir selâm verip bağırdı: «Heil Hitler, amiral.»

Kendisine bu kadar saygı gösterilen, sivil giymiş bu adam, aslında sivil değildi. Amirallik rütbesine yükseltilmişti ve bu hususta Hitler'e teşekkür etmeye geliyordu. Bu müthiş sarayda yolunu pek iyi biliyor olmalıydı. Bir sürü merdiven ve koridordan ibaret bu lâbirentte hiç şaşmadan gidiyordu. Gümüş ve altından pırıl pırıl yanan sütunlardan gözleri kamaşmıyordu. Ne yerlere döşenmiş olan mermerler

onda hayret uyandırmıştı, ne de galerilerin duvarlarını süsleyen, konuları savaş olan devâsâ tablolara şaşmıştı: Çünkü bütün bunların hiç de yabancı değildi.

Muhafız subayının amiral diye seslendiği bu sivil elbiseli adam, Alman casusluğunun yeni şefi, İkinci Dünya Harbi'nde Alman gizli teşkilâtının elebaşısıydı.

Amiral Walter Wilhelm Canaris (Valter Vilhelm Kanaris) bu teşkilâtın esrarengiz adamıdır. İstikbal, belki de kendisini, çağımızın en büyük casusu olarak kabul edecektir. Fakat herhâlde dünyanın şimdiye kadar bilgili ve büyük casusluk teşkilâtçısının bu adam olduğundan şüphe edilemez.

O, bütün diğer önemli nazilere benzemez ve daima karanlıkta çalışmıştır. Şahsiyetini, kendi isteğiyle bir tek rakam hâline getirmiştir. Pek nâdiren fotoğrafını almak kaabil olabilmıştır. Her türlü şan ve şereften kaçınmıştır. Berlin Spor Sarayı'ndaki büyük Nazi toplantılarında hiçbir vakit kendisini görmek kaabil olmamıştır ve hiçbir zaman radyoda konuşmamıştır. Hitler Almanya'sının en kudretli ve en tehlikeli adamlarından biri olduğu hâlde basında kendisinden hiç bahsedilmemiştir.

Maamafih çalıştığı daireyi gizlemek bu kadar kolay kaabil olamamıştır. Berlin'in göbeğinde Bendlerstrasse (Bendlerstrase) No. 14'deki Harbiye Dairesi binasının bir kısmında çalışıyordu. Bu koca binaya girip çıkan binlerce insan arasından, onunla yüzyüze gelebilenler pek sınırlıydı. Kendisini görmüş olanlar zayıf bir adam olduğunu, geceleri çalışan bütün insanlar gibi yüzünün renksizliğini ve elmacık kemiklerinin çıkıklığı yüzünden Cermen'den çok Slav'a benzediğini söylemişlerdir. Fakat Canaris adı, bir Yunan adıdır Zaten amiralin büyük babasıyla

büyük annesi de Yunanistan'dan Almanya'ya göçüp orada yerleşmişlerdir.

Amiralde gösteriş yoktur. Hafifçe omuzlarını kaldırıp başını eğerek yürür. Seyrek sarı saçlarına kır düşmüştür. Altmışına yaklaşırken biraz tıknazlaşmıştır. Amiral üniforması içinde nasıl görüneceği hakkında kimse bir şey söyleyemez, çünkü daima sivil gezer.

Harp içinde evinin adresi sıkı bir surette gizli tutulurdu. Yanında çalışanlardan birkaçı, Zehlendorf (Zeelendorf) banliyö mahallesinin bir yerinde oturduğunu, evinin çevresinde bahçe bulunduğunu ve amiralin bahçeye çok meraklı olduğunu bilirlerdi. Fakat harp patlayınca, görevi bütün zamanını aldı ve bahçeyle uğraşmasına imkân bırakmadı. Ondan sonra artık bahçesi, karısıyla kızının ellerine kaldı. En sonra bahçe ile tek başına uğraşan, Madam Canaris oldu. Zira 1944 yılında Müttefikler, Fransa'ya asker çıkardıkları vakit amiral kızını İsviçre'ye göndermek kararını vermişti. Bu ihtiyat tedbiri anlaşılmaz bir şey değildir tabî... Nitekim o zaman 19 yaşında bulunan Matmazel Canaris, Cenevre Gölü yakınlarındaki okullardan birine, başka bir adla kaydolunmuştu.

Bendlerstrasse'deki 14 numaralı bina, bütün koridorları boyunca gezilse hiçbir kapının üstünde amiralin adına rastlamak kaabil olmaz. Zaten, isteseydiniz, sizi, binada onun dairelerinin bulunduğu kısma götürebilecek pek az kişi çıkardı. 1935 senesi Mart ayında Canaris, kendi kısmı için hususî bir giriş kapısı açtırtmıştı ve binaya gelirken de, giderken de yalnız kendisine mahsus bu merdivenden çıkıp inerdi.

Amirali her gün Zehlendorf'daki (Zeelendorf) evinden dairesine, Genelkurmaya mensup kuvvetli bir Mercedes otomobili getirirdi.

Yıllar boyunca hatâsız ve eksiksiz cinayetler işlemek, gündelik işleri hâline gelmişti. Bu yüzdendir ki zamanla tam bir cânî veya mükemmel bir hafiye tipi peydahlandı. Kendisine yaklaşabilmiş olan nâdir kimselerin onda, hastalık derecesinde bir uyanıklık bulunduğunu söylemeleri, mânalıdır.

«Kendini hiçbir vakit emniyette hissetmiyor. Karşısındakine sırtını dönmekten kaçındığı besbelli. Sizde daima yüzünü dönük bulundurmaya ve sırtını, kendisini koruyacak bir duvara vermeye özen gösteriyor.» Amiralle bir defa karşılaşmış olan bir müttefik Intellicens (Intellicins) Service mensubunun söyledikleri, bunlar olmuştur.

Başkalarına hükmetmek duygusuyla kendi canından korkma duygusu katışınca orijinal bir tip meydana getirmişti. Bu hisler, merhametsiz bir karakter teşekkülünü kolaylaştırır ve böyle bir insan, sert nazi sisteminin ilmî cinayetlerine kolayca iştirak edebilir. Hiç şüphe yok ki Canaris zalimliğin bütün unsurlarını temsil ediyordu. Zaten böyle olmasa Hitler tarafından bu mevkie seçilir miydi?

Bu zatın casusluk mesleğine girişi, 1914 yıllarında başlar. Yirmibeş yaşında, büyük bir istikbale aday bir deniz subayı idi ve daha o zamandan Dresden (Dresdın) kruvazörü komutanı bulunuyordu. Harbin ilânı, kendisini açık denizde buldu. Bir Alman limanına ulaşmak ümidi olmadığı için gemisini, tarafsız bir memleket olan Şili'ye götürdü ve orada mürettebatıyla birlikte enterne edildi.

Bu sırada kızılhaç müfettişi sıfatıyla orada bulunan bir Alman gizli teşkilât subayı, enterne edildiği kampta kendisiyle buluştu. Bu subay, Canaris'in vatanına yeniden hizmete koşabilmesi için gayet cesurane bir kaçış plânı hazırladı. Canaris serbest kalınca Almanya İmparatorluğu gizli teşkilâtına girecek, sonra da Amerika Birleşik Devletleri'ne giderek

orada Amerika'ya karşı casusluk ve sabotaj teşkilâtını organize edecekti.

Kaçış, zorluksuz başarıldı ve 1916 yılında elmacık kemikleri çıkık, çelimsiz bir adam New-York'a vardı. Kendisini Polonya yahudisi olarak takdim etmişti ve adı da Otto Seliger'di. (Otto Zeliger) Amerika ve Kanada gizli teşkilâtlarında, Alman İmparatorluğu gizli teşkilâtının Amerika'daki şubelerini idare eden Franz von Papen ve Franz von Rintelen'in (Franz fon Rintelen) emirleri altında çalışarak Amerika'da tehlikeli sabotajlara girişmiş olan bu Otto Seliger'in pek kabarık dosyaları vardır.

Amerikan dosyaları, bir Moyse Meyerbeer (Moyze Meyerber) adından da bahsederler. Canaris bu ad altında müzikle meşgul oluyor, hattâ kendisini aynı isimli meşhur bestekârın yeğeni diye tanıtıyordu. «Car and Foundry» (Kar end Faundri) adlı Kanada şirketi tesisatını; Mayerbeer hüviyeti altında yaşarken havaya uçurmuştu. Kimbilir Canaris her iki seferinde de nasıl Mazohistçe bir zevk duyarak yahudi ismi takınıp yahudi adı altında gezmiştir? Zira bütün hayatınca yahudi düşmanlığı, onda hakikî bir hastalıktı.

Amerika Birleşik Devletleri'nin Birinci Dünya Harbi'ne katılmalarından birkaç hafta önce Canaris, derhal harekete geçmesi için emirler aldı. Hemen Amerika Birleşik Devletleri'nden ayrılıp İspanya'ya gitmesi ve orada deniz casusluğu teşkilâtını organize etmesi gerekiyordu.

Ömrü boyunca hiçbir vakit unutamadığı ve hayatında uğursuz bir rol oynamış olan o kadına da İspanya'da rastladı. Bu kadın, ileride göreceğimiz gibi canını, Walter Wilhelm Canaris'in mesleğinde yükselmesi uğruna feda edecekti. Kendisini tanımış olanların dediklerine inanılırsa bu kadın, o derece güzeldi ki bir kere görenin, bir daha aklından çıkar-

masına imkân yoktu. Bu kadının adı Marguerite Gertrude Zelle (Margörit Gertrude Zelle) idi. Es-lerdi, esrarlı ve câzip bir görünüşü vardı. Dansı chevî ve ilhamlıydı. Hollandalı bir ana-babadan lava adasında doğmuştu ve sahnede de aslen arap-a olup «sabahın gözü» mânasına gelen Mata-Hari akma adı altında çalışıyordu.

Genç Canaris bu kadına, Madrid'in meşhur «Tro-adero» (Trokadero) barında rastlamıştı. Kendisi ba-a girdiği zaman dansöz, tamamen hakikî bir Cava apınak dansı yapıyordu. Canaris, dansözü masa-ına dâvet etti. Amiral hiçbir vakit yakışıklı bir dam olamamıştı. Lâkin şatafatlı Prusya nezaketiyle udutsuz mevki ihtirasının doğurduğu dinamizm, on-la kadınları kendisine boyun eğdiren bir nevi ikti-lar yaratıyordu. Ahbaplık önce neticesiz bir flört ğibi başladı. Canaris her akşam Trocadero'ya gitme-e başladı ve nihayet bu tanışma, derin bir aşk bağ-antısı hâline gelmekte gecikmedi.

Fakat aşk uzun sürmedi. Canaris'in Mata-Hari akkında başka tasarıları vardı. İlk âmiri olan Mad-id'deki Alman elçisi, baron Eberhard von Stohrer, Eberhart fon Ştorer) hemen Paris'e gönderilecek bir casus kadına muhtaçtı. Sırası gelmişken bu baron Eberhard von Stohrer'in İkinci Dünya Harbi'nde de Reich'in (Rayh) İspanya elçisi olmuş olduğunu söy-leyelim.

Canaris, resmen İspanya'da askerî ataşe idi. Lâ-kin hakikî görevi hiç de bu kadar tantanalı değildi. İspanya kıyıları boyunca Alman denizaltıları için üsler organize ediyor, İspanyol limanlarında mütte-fik denizciliğini baltalamak için casuslar çalıştırıyor ve İspanya hanedanına müttefiklerin yaptıkları bas-kıyı tesirsiz bırakmak için saraya kendi elemanlarını yerleştiriyordu.

Fakat Canaris'in en mühim vazifesi, Pirene dağ-

ları üstünden Fransa'ya Alman casusları aşırmaktı. İşte Mata-Hari'nin siyaset sahnesine girişi de bu şekilde oldu. Bir Hollanda gemisiyle Paris'e gidecek, orada «Moulin- Rouge» da (Mulen Ruj) dans edecek ve Fransa'da Canaris'in en belli başlı elemanı olacaktı. Bu kadının, güzelliği ve sanatıyla bütün Paris'i ve bilhassa — asıl Canaris'i ilgilendiren de buydu — ordu ve donanma subaylarını fethedeceği kuvvetli bir ihtimaldi.

Mata-Hari bu tekliflere mukavemet etti. Lâkin Canaris, kısa bir zaman sonra gelip Paris'te kendisini bulacağına söz verdi. Kadını vaadler ve övmelerle sarhoş ederek kendisine harikulâde angajmanlar sağlayacağına yeminler edip diller döktü. Onu kısa zamanda Avrupa'nın en büyük dansözü yapacaktı. Hani Canaris'in bu falcılıkları, hakikat olmadı da değil... Mata-Hari, bütün Paris'i büyüledi. En pişkin kadın avcıları bile ayaklarında sürünüyorlardı. Uğrunda oluklar gibi para akıyordu ve Mata-Hari'nin de yüzü paraya karşı pek yumuşaktı. Bulonya ormanı yakınında küçük bir konak satın aldı. Orada her pazar akşamı toplantılar verdi. Etrafında pervaneler gibi dönenler arasında Fransız Genelkurmayına mensup subaylar da eksik değildi.

İspanya'daki sevgilisi Canaris ise onu gittikçe daha ziyade ihmal ediyor; mektupları seyredtikçe seyreliyordu. İşi o kadar çoktu ki aşk meselelerine ayıracak vakti kalmamıştı. Hem zaten bu kız Alman da değildi, onunla evlenmek söz konusu olamazdı ki... Mata-Hari, onun için artık H-21 numaralı bir casus olarak kalmıştı.

Kadın, bu bakımdan mükemmel iş gördü. Birliklerin hareketlerine ait sırları, hazırlanan taarruzları, müdafaa ve müstahkem mevki plânlarını ele geçirdi. Birçok defa Fransa'dan Hollanda'ya geçip öğrendiklerini oradaki Alman subaylarına bildirdi.

1917'de H-21 numaralı casus, Hollanda yoluyla Almanya'nın Klön şehrine geçti. Kendisiyle Alman Genelkurmayının en yüksek subaylarından biri arasında bura operasının bir locasında bir buluşma tertiplenmişti. Mata-Hari bu subaya İngiltere'den Fransa'ya geçirilen mühim birliklerin hareketleri hakkında önemli haberler ve müttefiklerin müdafaa hatlarının ayrıntılarına ait bilgiler verdi. Fakat burada kendisini, Fransız gizli teşkilâtı memurları, Alman'la konuşurken tesadüfen gördüler.

Mata-Hari, vazifesini bitirince dönüş yolunu tutturdu. Hiçbir endişe hissetmeden Hollanda'dan Danimarka'ya, oradan İngiltere'ye uğrayarak İspanya'ya gidecek bir gemiye bindi. İngiltere'den Manş'ta işleyen gemilerle Fransa'ya geçecekti. Tam İngiltere'de gemiden inmeye hazırlanıyordu ki bir İngiliz gümrük subayı yanına yanaşarak kulağına şunları fısıldadı: «Sakın Fransa toprağına ayak basmayınız! Bu gemide kalın. Gemi buradan doğru İspanya'ya gidecektir.»

Mata-Hari, oynadığı oyunun meydana çıkarıldığını hemen anladı. Allahtan ki tarafsız bir gemide bulunuyodu. Tekneden ayrılmamaya ve doğruca İspanya'ya gitmeye karar verdi.

Görünüşte maksatsız olarak Hollanda'ya yaptığı seyahatler İngiliz ve Fransız gizli örgütlerinin şüphelerini uyandırmıştı ve kendisini aylardır göz hapsinde bulunduruyorlardı. Köln operasında onun bir Alman subayıyla görüşüşünü, Fransız casusuna gösteren tesadüf, Mata-Hari'nin mahvolmasına yeterdi. Lâkin Alman mukabil casus teşkilâtı da harekete geçmişti ve kendisine tehlikeyi haber veren İngiliz gümrük subayı, aslında bir Alman ajanından başka biri değildi.

Mata-Hari, İspanya'ya ayak basınca doğru Alman elçiliğine gitti. Hâlâ sevmekte olduğu adamı, Walter

Wilhelm Canaris" aradı. Eski âşığı, kadını pek ters karşıladı. Ne arıyordu burada? Onun yeri burası mıydı? Hemen Paris'e gitmeliydi. Mata-Hari, başına gelenleri ona anlatmak istediye de Canaris, kadının sözünü yarıda keserek Paris'teki Affaires d'amour'ları (Affer damur) yüzünden kadıncağıza etmediğini komadı.

Maamafih sonunda yine barıştılar ve birlikte bir hafta yaşadılar. Bu haftaya bir balayı denemezdi. Nitekim haftanın sonunda Canaris ağzından baklayı çıkarmaya karar verdi. Yeni direktifler gelmişti. Teklif edeceği şey, kötüydü ama zarurî idi. Paris'te o kadar güzel işler başarmıştı ki artık onun yardımından vazgeçemezlerdi ve «Mag es kosten was es will — Neye mal olursa olsun» Paris'e tekrar dönmeliydi. Biçare kadının Canaris'ten ayrılması pek acıklı oldu. Çünkü, onunla bir daha yüzyüze gelemeyeceğini biliyordu. Mahvolmaya gittiğini hissediyordu ama yapılacak başka bir şey göremiyordu. Alman casusları hiçbir vakit vazifeyi asamazlar.

Ve tabii müthiş tecelli. kendisini göstermekte gecikmedi. Mata-Hari, Fransız'lar tarafından tevkif edildi, divanıharpçe muhakeme olundu ve 1917 sonunda kurşuna dizildi. Lâkin bu hakikatte onun ölüm hükmünü veren Fransızlar değildir. Bu kararı, şahsen Canaris vermiştir. Çünkü Mata-Hari'yi, son vazifesi olması gerektiğini bildiği vazifeye gönderirken Amsterdam'daki Alman casus teşkilâtına, kadını Paris'te nerede bulabileceklerini haber vermişti. Bu haberi verirken de kasten, Fransız ikinci bürosu tarafından ele geçirildiğini bildikleri için Almanların hayatî şifrelerde hiç kullanmaz oldukları bir şifreyi kullanmıştı. Tabiatıyla bu taktiği muvaffak oldu. Fransızlar, bu şifreli telgrafı çözdüler ve bu çözüm Mata-Hari'nin sonu oldu.

Sonra Alman ihtilâli patlak verdi. Kayser (Kayzer) gitti ama, generaller yine yerlerinde kaldılar. Maamafih pek çok kıymetli subay, ordudan ihraç olundu. Canaris de harpten albay rütbesiyle çıkmasına rağmen işsiz kaldı.

Harbi tâkip eden yıllar içinde Canaris'in kâh ortaya çıktığı, kâh kaybolduğu görülür. Bu zor zamanlarda onun ne ile uğraşmış olduğunu söylemek hayli güçtür. Maamafih Almanya'nın Weimar (Vaymar) Cumhuriyetine karşı bir zıt ihtilâl hazırlayıp organize etmekte büyük gayretler harcadığı bilinmektedir. Müttefiklerarası Kontrol Komisyonundan Alman silâhlarını gizlemek işinde çok çalışmıştı. Bundan başka Weimar Cumhuriyeti'ni sarsacak hükûmet darbelerini yapan, gizli mücadele örgütlerini kurmak hususunda az hizmeti görülmüş değildi.

Bu ihtilâllerden birçoğunu hazırlayan, hakikaten o olmuştur. Hattâ Bavyera'daki birahanelerden birinde 1922'de hazırlanan hükûmet darbesinde, o da Hitler'le birlikte çalışmıştı ve eğer suikast muvaffak olaydı, Canaris, Alman kuzey kıyılarının hâkimi olup çıkacaktı.

1926 yıllarında, adı var kendi yok bir donanmanın subayı unvanını hâlâ muhafaza eden Walter Canaris, birden halkın gözlerinden kayboluverdi. Yalnız, onu ve Alman işlerine pek derinden vâkıf olan birkaç kişi Canaris'in öyle boşu boşuna ortalıktan çekilmeyeceğini bilirlerdi. Nitekim Canaris, Alman Savunma Bakanlığının ufacak bir dairesinde karanlıkta ve sabırla çalışıp duruyordu. Yazıhanesinin kapısında «Deniz Nakliyatı Şubesi» yazıyordu ve bunun gerçekte hiçbir ilgisi yoktu. Canaris, bu acayip vazifede, deniz casusluğu teşkilâtını kuruyor ve büyük güne nazırlanıyordu.

1927'de hiç istemediği hâlde dikkat gözleri yine onun üstüne çevrildi. O sıralarda en büyük Alman

sinema şirketlerinden biri olan «Phoebus Gesellschaft — Föbus Gezelşaft» şirketi iflâsa sürüklenmişti. Bu kumpanya, Almanya'nın, mevcut olmayan donanmasının kıymetini yükselten birtakım filmler yapmıştı. Bu filmler, Alman donanması ve Alman deniz ticaret filosu adına yapılmış askerî bir propagandadan başka bir şey değillerdi. İflâs mahkemesi, bu filmlerin Canaris tarafından finanse edilmiş olduklarını açığa vurdu.. Alman halkı Canaris'in bu parayı nereden bulmuş olduğunu merak ediyordu. Çünkü bu filmler yedi milyon mark (otuz milyon Türk lirası) gibi muazzam bir paraya mal olmuşlardı. Canaris'in verdiği cevap şu oldu: «Bu paralar gizli ödenekten sarfolunmuştur.» Ve mahkeme heyeti, daha tafsilâtı bir cevap alamadı. Çünkü daha fazlasını söylemek, Alman korunmasına ait mühim sırları açığa vurmak demektir. Milliyetsever hâkimler, bu mâzereti kâfi buldular. Hendisine başka sual sorulmadı. Müflislere gelince ceza görmek şöyle dursun, haklarındaki tâkibat da durduruldu.

Maamafih, bu iş, yine oldukça büyük bir rezalet demektir ve Canaris yeniden birkaç zaman için ortalıktan çekilip sinmek zorunda kaldı. Alman donanması onu, Almanya'nın yeniden silâhlanmasının büyük kısmının başarılmakta olduğu İspanya'ya götürdü. Canaris orada, Echeveria tezgâhlarında Almanya için yapılan denizaltı yapımına nezaret etti. Denizaltı yapımı, Almanlara denizaltı sâhibi olmayı yasak eden Versailler (Versay) Anlaşmasına rağmen küstahça ve harıl harıl devam edip duruyordu.

Canaris, İspanya'da, birçok defa meşhur İspanyol mühimmat kralı Juan March'ın (Juan Marş) misafiri oldu. Birlikte Almanya hesabına silâh satın alınması ve bunların İspanya'da depo edilmesi meselelerini münakaşa ve müzakere ettiler. Sonradan İspanya'da iç savaş patladığı zaman Canaris'le Juan

March'ın ahbablığı büyük rol oynadı. Ama şurasını gözden uzak tutmamalıyız ki bu savaşın başında Almanların açıktan açığa Franco'ya (Franko) yardım etmeyişlerinin sebebi, esasen birçok kilit noktalarını ellerinde tutuşlarından başka bir şey değildi.

Canaris'in İspanya'dan gönderdiği raporlar Alman donanması casusluk teşkilâtı için paha biçilmez kıymette idi. Orada İngilizlere ve Almanya için büyük bir alâka mevzuu teşkil eden İtalyanlara karşı mükemmel bir casusluk teşkilâtı kurmuştu.

1921 yılında, eski şefi Franz von Papen, Canaris'i, Hermann Goering'e (Herman Göring) takdim etti. İkisi de Prusya asîlzâdeleri tipinde subay olan bu iki adamın karakterleri arasında pekçok benzerlik vardı ve daha ilk görüşte birbirlerine ısınverdiler. İkisi de Münih'teki birahane de hazırlanan hükûmet darbesinde faal rol oynamış, ne yazık ki şimdiye kadar birbirlerine rastlamak talihi ne erişememişlerdi. Canaris, Goering'e; Alman demokratik ordusu gizli teşkilâtının bazı kaynaklarını, Hitler hükûmeti emrine verebilmek imkânına sâhip olduğunu çıkıttı. Goering, derhal kabul etti. Canaris, gittikçe yıldızı parlayan Nazi partisi hesabına bir casusluk organizasyonunu idare etmesi gereken adamdı. Dünya harbinde, o zamanki Alman casus teşkilâtı, şefi albay Walter Nicolai (Valter Nikolay)'ın en iyi yetişmiş talebelerinden biri olduğunu meydana koymamış mıydı? Üstelik, donanma çevreleriyle de mükemmel ilişkileri yok muydu? Bütün bunlardan başka vereceği bilgilerin ticarî kıymeti olacağı da aşîkâr dı. Meselâ; Faşist İtalya'nın bazı sırları satın almayaya can atacağı ve bunlardan alınacak paranın Nazi partisi bütçesine pek yarayacağı muhakkak değilmiydi?

Canaris'in Hitler çetesine yaptığı ilk hizmet, şahsî bir rapor oldu. Hitler, bütün Alman subaylarının,

siyasî telâkkileri, malî durumları ve ahlâkları hakkında bir rapor istemişti. Canaris bu raporu hazırlayıp sundu.

Canaris'le Papen'in, Başbakan Kurt von Schleicher (Kurt fon Şlayher)'in çekilmesi hâdisesinde esaslı bir rol oynadıkları bilinmektedir. Bu sâyede Başbakanlık mevkii Hitler için boşaltılmış oluyordu... Bu plânın tatbik edilmesinde Canaris önemli bir rol oynamıştı. Çünkü günlerden bir gün Schleicher'in Başbakanlık odasından bir vesikanın kopyasını aşkırtmıştı.

Bu belgeden anlaşıldığına göre Schleicher, Prusya asilzâdeleri subaylara sinsi sinsi büyük bir oyun oynamaya hazırlanıyor, Doğu Prusya'da bu asilzâdelere ait toprakları çiftçilere dağıtıracak ve bu subayların bütün otoritesini kırarak bir kanun taslağı hazırlamış bulunuyordu. Bu tedbirin, Almanya'da hakikaten tehlikeli bir mesele hâlini almış olan işsizlik meselesini halletmekte kolaylaştırıcı bir tedbir olacağı muhakkaktı. Fakat Schleicher, henüz memlekette böyle büyük bir reforma karşı koymak isteyecek kuvvetlerin pek sağlam ve köklü olduklarını bildiği için bu fikrinin tatbikatını, daha ileriye ertelemiş bulunuyordu. Yahut da belki Schleicher, böyle bir tedbiri kendiliğinden düşünmemiş, memleketin iktisadî durumu onu bu çeşit zecrî yollara sevk etmişti.

Ne olursa olsun, Canaris bu gizli vesikanın bir kopyasını çalmaya muvaffak olunca derhal Hitler'e gönderdi. Vesikanın bir fotoğrafıyla Hitler'in hakikî bir ultimatomu Cumhurbaşkanı Hindenburg'a sunulmakta gecikmedi. Hitler, Hindenburg'u, kurdurmuş olduğu hükûmete bolşevikleri almış olmakla itham ve endüstri ile toprak sâhiplerini ayağa kaldırmakla tehdit ediyordu. Zavallı Hindenburg hem şaşırmış, hem de dehşet içinde kalmıştı. Bir rezalete engel ol-

mak ve hepsinin üstünde, dostu Prusya asilzâdelerini korumak kararını verdi.

Neticede Schleicher'i istifaya dâvet etti. Almanya, Hitler'i yeni Başbakan ve Führer olarak alkışladı. Bu suretle dünyaya, münasip bir zamanda ikinci bir harp hediye etmek fırsatının tohumları da böylece atılmış oldu. Dâhi dalavereci Walter Wilhelm Canaris'e gelince tabîî o da hakettiği mevkîe geçirildi ve daha sonraları süratle yükselmekte de gecikmedi.

AMİRALIN YENİ TEKNİĞİ

HER nesil, kendinden evvelkinin hatâlarını tekrarlar. İkinci Dünya Savaşı'nda Mata-Hari'ye başka bir kadın halef oldu. Halbuki kendisine numunelik eden öteki kadının feci alın yazısını bir ölçüp biçmesi gerekirdi. Bunu yapmış olsaydı, şüphesiz, tehlikeli amiralin imiğini yakalamasına fırsat vermezdi, ama yapmadı.

Bu hal, basit iş münasebetleriyle başladı. 1935 yılında, Alman Savunma Bakanlığı, eski casuslarından biri olan bir kadından, bir mektup alıyordu. Kadın, bu mektubunda, 1917 yılında, henüz genç bir kızken gizli teşkilâtta çalıştığını hatırlatıyor, kendisinin tecrübeli bir casus olduğundan bahsediyor ve yeni rejim altında da yeni bir vazife almak istiyordu.

Mektup Canaris'e havale olundu. O da barones Reissa von Einem (Raysa fon Aynem)'in imtiyandan geçirildikten sonra kabul edilmesine karar verdi. Kadın, kaabiliyetlerini isbat etmek için nazilik aleyhindeki faaliyetleri ve bazı Alman muhacirlerini yok etmek için Fransa ve Çekoslovakya'ya yollandı. Prag'daki günlük çalışmaları sırasında şehir yakınında bir yeraltı radyo istasyonu bulunduğunu ve bu istasyonun Alman hükûmeti tarafından sansür edilen haberleri, Nazi aleyhtarı neşriyatı Alman halkına duyurmaya uğraştığını keşfetti.

Marie-Eilsabeth von Einem adı altında doğmuş olan Reissa, siyah saçlı asil yüzlü bir genç kadındı. Canaris, bu kadının fevkalâde giyindiğini gördü ve vücudunun kıvraklığına hayran kaldı. Bunun üzeri-

ne, başarısından dolayı kadını tebrik eden sözlerini bir akşam yemeği dâvetiyle sonuçlandırmaktan kendini alamadı.

Ondan sonra birçok defa Berlin'de Horcher (Horher) lokantasında tekrar tekrar görüştüler ve Canaris, bundan yirmi yıl önce Mata-Hari'yi nasıl elde ettiyse onu da kendine bağlamakta gecikmedi. Reiss, birkaç zaman Canaris'in metresi oldu ama, bundan çok daha uzun bir zaman da en sâdık casuslarından biri olarak kaldı. Amiral onu, birçok Avrupa hükûmetinin başkentine yolladı. Son zamanlarda da Paris'te yerleşerek, pek çok kabul resmi tertip etti. Bu kadın, dansöz değildi ama, iş becermesinin bütün inceliklerine doğuştan sahipti ve büyüleyici bir kişiliği vardı. Uluslararası silâh ticaretinde komisyonculuk yaparak Güney Amerika milletlerine, Çin'e, Finlandiya'ya ve Almanya'nın eski Baltık eyaletlerine çok sayıda silâh sattı. Kısmen meşru olan bu iş onu gayrimeşru olan casusluk işi içinde ideal bir mevkîe koymuş oluyordu.

1936 ve 1939 yıllarında Paris sosyetesinin meşhur simalarından biri oldu. Bütün Fransa'daki Alman casusluk şebekesinin idaresini eline aldı. Ahbabı olacağı kimseleri pek itina ile seçiyordu ve samimî olduğu kimseler arasında Fransa hükûmeti mensupları bile vardı.

Emrindeki casuslar, Fransa'yı kuvvetten düşürüyor, Laval ve diğer hainlerin iktidara geçmesine zemin hazırlıyorlardı. Barones von Einem, Paris polisi ve hükûmeti yüksek memurları arasında bile casuslar arayıp buluyordu. Canaris casusluk teşkilâtının Fransa'daki idarecisi ve bu teşkilâta Fransa'da adam tedarik eden casus ve komisyoncusu olup çıkmıştı.

Lâkin bu faaliyeti, ancak harp ilânından önceki son aylara kadar gizli kalabildi. O sıralarda Fransız

askerî makamları, Fransız âyânı askerî komisyonunun stenografi memurlarından birini tevkif ediverdiler. Bu memur, Reissa von Einem'e bütün gizli içtima zabıtlarını tedarik etmişti. Fakat hükûmet makamları, her nedense hakikî suçluyu yakalamak hususunda pek aceleye lüzum görmüyorlardı. Kadın, bunu haber alarak şahsî uçağıyla kaçabildi. Gıyabında ölüm kararı giydi. Fakat Paris, Alman işgali altına girince Reissa, kılı bile titremeden tekrar oraya döndü.

Evet oraya geldi, geldi ama muzaffer bir tavırla Paris'e geri dönmüş olmasına imkân veren şartlar bile artık Canaris'in işine yaramamaya başladığını belirtiyor değil miydi? Fakat o, bunu farketmiş görünmüyordu. Halbuki kendi kendine Canaris'in kiskanç olduğunu ve kendisinin, amiralden genç insanlarla düşüp kalkmasının Canaris'in hoşuna gitmeyeceğini de düşünmesi gerekirdi.

Barones von Einem'in, amiralin kafasından geçenleri sezmesi lâzımdı. Sezmiş olaydı, Almanya'nın Paris'teki mümessili Otto Abetz (Oto Abets)'in kendisine yanıp tutuşuşu karşısında da tetikte bulunması icap edecekti. O, bunları hissetmek ve ayağını ona göre tetik almak şöyle dursun, bilâkis Otto Abetz'le öyle bir maceraya girdi ki dedikodusu bütün Paris'te çalkalandı. Bir gün Fransa başkentinden Brüksel'e gitmek emrini alıverdi. Belçika başkentine varır varmaz tevkif olundu. Bu münasebetle adı son bir kere daha gazetelerin manşetlerinde göründü. Maamafih yine kendinden bahsettirmeyecek değildi. Nitekim 1941 Kasım'ında bazı Alman eyalet gazeteleri Maria Elisabeth von Einem adlı bir kadının Halk Mahkemesi tarafından ölüme mahkûm edildiğini yayınladılar. Birkaç gün sonra da Berlin'de Ploetzensee (Plötzenezey) hapishanesinde hüküm infaz olundu. Bu işte mahkeme, sadece zahirî bir rol

oynamıştı. Onu da önceden ölüme mahkûm eden Walter Wilhelm Canaris olmuştu.

Amiral, hassas bir adam değildir. Soğuk bir mantıkla şehvetini düşünerek kadın ihtiyacını hisseder; fakat kadınlar, hayatında daima tâli roller oynamışlardır. Görünüşte ser verir sır vermez ve sâkindir ama ateşle ve oyunla oynamaktan pek hoşlanır. Bilhassa sevdiği şevlerden biri de para ile oynamaktır. Gizli teşkilât reisleri arasında zengin olan tek adam odur ve şaka değil, Amiral milyonerdir. Gizlice aldığı haberler Canaris'e borsa oyunlarında büyük faydalar sağlamış ve Amiral, muazzam borsa oyunlarına girişmiştir.

Cesaret gösterileri, onun için günlük işlerden değil midir? Gayet koyu ve mutaassıp bir Alman milliyetçisi olduğu şüphe götürmez. Bütün Prusya vatanseverleri gibi Almanya'nın; zaferinin, ona bağlı olduğunu bilse dünyayı fedadan çekinmez. Hitler'in çevresindekiler, hep bu çeşit mutaassıplardan ibaretti. Canaris'le Führer'inin karakterleri arasındaki yakınlık da ikisini birbirine yaklaştırmaktadır. Hitler de cesurane işlerden, hayret uyandıran hareketlerden, bilhassa sonuçları işe yaradığı takdirde, pek hoşlanmaz mıydı?...

16 Şubat 1938'de Canaris böyle bir darbeye girişti. Güney İngiltere kıyılarında müthiş bir soğukun hüküm sürdüğü bir gündü. Farnborough (Farnborug) hangarlarından, seçme mürettebat idaresinde ve sabahın saat 6.30'unda bir uçak çıkmıştı. Bu uçak, hususî bir tipte, yeni modelde bir Vickers - Wellesley (Vikirs Velesliy) idi. Tek kanatlı, çift motorlu ve kanatları yeni icat edilmiş şekilde alçak bir uçaktı. Geniş bir uçuş alanına mâlik olduktan başka müstesna bir hızı da vardı. Uçakta pilot teğ-

men F. S. Gardiner (F. S. Gardinir) ile pilot subay-G. D. D. Thompson (G. D. D. Tampsın) bulunuyordu ve sabahın 7.15'inde Farnborough tecrübe uçuşları meydanından havalandılar.

Bir daha da kendilerini gören olmadı.

Britanya hükûmetinin, kendilerini bulmak hususunda hiçbir şey esirgemeyerek elden gelen gayreti göstermesine rağmen iki pilotun ne oldukları bir türlü öğrenilemedi. Torpil tarayıcıları, günlerce Manş Denizini aradılar lâkin hepsi boşuna oldu.

Bir yıl sonra Büyük Britanya ve Amerika'da halk, İngiliz yapımı «Clouds over Europe — Avrupa üstünde bulutlar» (Klauds ovır Yurop) adlı bir filme büyük ilgi gösterdi. Bu filmin konusu, bir casusluk hikâyesinden ibaretti. Belirsiz bir zamanda birtakım yeni model İngiliz uçakları, tecrübe uçuşlarından bir türlü dönmüyorlardı. Filmin konusu Londra'da bir Alman casus şebekesi çevresinde geçiyordu ve bu casuslar, dolambaçlı yollardan, tecrübe uçuşlarının sırrını ele geçirmişlerdi. Bir uçak, uçağı vakit casuslar, bir Alman harp gemisine haber iletiyorlardı ve bu gemi, İngiliz kıyıları yakınında bir yerde demirliyordu. Bu gemi, öyle birtakım ölüm ışınları gönderiyordu ki bu ışınlar, o bölgeden geçen bütün uçakların motorlarını derhal durduruyor ve uçağı inmeye mecbur ediyordu. Pilotlar esir ediliyor ve son model İngiliz uçakları da bu suretle Almanların ellerine geçmiş bulunuyordu. Neticede her filmde olduğu gibi işler acı bir şekilde bitiyor, İngiliz avcı uçakları Alman gemisine saldırarak bu gemiyi nihayet ele geçiriyorlardı.

Bu filmin epeyce safdilce tertiplenmiş olan konusundan çok daha enteresan olan şey, işin içyüzündeki sırdı. Bu filmi meydana getirmiş olan «Harfield Production» (Harfiild Prodaksın) adlı sinema şirketi yalnız bu bir tek filmi yapabilmek için kurul-

muştı. Bu filmin senaryosunu yapmış olan yazarların da adları filmin üstünde yazılıydı. Birinin adı Arthur Bloch, (Artür Bloh) ötekini de William Jack Willingham dı. (Vilyam Jak Vilingam) Fakat bu işde parmağı olan üçüncü biri daha vardı ki ondan hiç bahis yoktu. Bu üçüncü adam, hattâ filmin senaryosunu yazan iki yazardan da daha önemliydi, çünkü konunun temelini veren o olmuştu.

Bu üçüncü şahsın Avrupa ve Amerika sinema sanayii ile hiç ilgisi yoktu. Bu filmi ortaya atışının sebepleri de hiçbir normal film yapımcısını meşgul eden sebeplere benzemiyordu. Bu şahsın adı Sir Robert Vansittart'dı (Sör Rabırt Vansittart). O zamanlar İngiltere Dışişleri Bakanlığında daimî bir müsteşarlık vazifesindeydi ve bu vazifesi dolayısıyla da İngiliz Casusluk teşkilâtı Intelligence Service (Intelligence Service)'in şefi bulunuyordu.

Bütün bunları öğrendikten sonra artık İngiliz uçaklarının en önemli modellerinden birinin kaybolmasıyla adı geçen filmin konusu arasındaki yakınlığa elbette şaşmayız. Sir Robert Vansittart, filminin konusunu hazırladığı sırada kaybolan Vickers - Wellesley uçağının nerede bulunduğunu pekâlâ biliyordu. Vickers fabrikalarında tek alçak kanatlı uçaklarla ilk tecrübeler yapılmaya başlanır başlanmaz Nazilerin ödlerinin patladığını da biliyordu. Naziler, bu yeni uçakların gelecek savaşta kesin neticeyi alacak silâhlar olmasından yılıyorlardı. Onun için Wellington(Velingtın) uçaklarından önceki modeli teşkil eden Vickers-Wellesley'lerin plânlarını ele geçirmek için fazlasıyla gayret gösterdiler. Lâkin bütün uğraşmaları boşuna oldu. Amiral Canaris de bunun üzerine son çâre olarak bu yeni model uçağın kendisini ele geçirmeye karar verdi.

12 Şubat 1938'de yâni tecrübe uçuşundan dört gün önce Havacılık Bakanlığı tarafından Farnbo-

rough'a mühürlü bir zarf gönderilmişti. Bu zarfta, uçağın tâkip edeceği yol yazılıydı. Zarfın, subaylar uçaklarına binmeden önce açılmaması lâzımdı. Bu kadar ihtiyata rağmen zarftaki bilgi, yirmidört saat-zarfında Berlin'e de malûm oluverdi. Bu çeşit oyunlar, Canaris'in pek keyfine gidiyordu. Henüz 1938 yılında yâni barış zamanında bulunuluyordu. Barış zamanının, casusluk için hudutsuz imkânlar verdiğini unutmamak gerekir. O zamanlar Avrupa henüz barış dilekleri göstermekle meşguldü ve Amiral Canaris, bu temenniler çağında, Şimal Denizine 600 tonluk denizaltılardan birini gönderip uçağın geçeceği yol üstünde demirletti.

Bu denizaltıda üç pusluk toplar vardı ve bunlar, yirmibin kadem yüksekte bile uçağa erişebilecek kudretteydi. Uçağa verilmiş olan talimatta ise altıbin kademden yükseğe çıkılmaması emrediliyordu. Zaten herhangi bir muvaffakiyetsizlik ihtimaline karşı, civarda başka denizaltılar da tetikte duruyorlardı.

Uçak görünür görünmez, denizaltının topu faaliyete geçerek uçağı düşürdü. Alman gemi kumandanı, uçak düştüğü sırada pilotlar hayatta ise öldürülmeleri emrini almıştı. İki pilotun uçak düşerken sağ olup olmadıkları ilelebet bilinemeyecekti. Fakat bu hücumun temin ettiği ganimet, yâni Vickers-Wellesley uçağı, hemen denizden kurtarılarak denizaltının üstüne çekilip güzelce bağlandı ve birkaç saatte Almanya'ya götürüldü. İngiliz askerî casusluk teşkilâtı, uçağın izini Kiehl (Kil) ve Berlin'de çabucak buluverdi. Maamafih bu modelin ele geçirilmesi, Alman ordusuna bir fayda temin etmedi. Zira mütehassıslar, uçağı tetkik ettikten sonra böyle uçakların seri hâlinde imal edilemeyeceğı hükmünü verdiler.

Intelligence Service, kendini karanlıkta gizleyerek bu cesur darbeyi hazırlayan şahsiyeti de keşfetti. Sir

Robert Vansittart, Başbakan'dan harekete geçmesini istedi. Fakat Almanları sinirlendirmekten çekinen Neville Chamberlin, (Nevil Çambırleyn) işin hasıraltı edilmesini tensip etti. Vansittart başka türlü protesto edemeyeceğini görünce film meselesini akıl etti. Hiç olmazsa bu şekilde Almanlara, yapılan davalereyi İngiltere'nin yutmadığını anlatmak lâzımdı ve bu, pekâlâ yerindeydi de... O zaman filmdeki casus rolü için Laurence Olivier(Lavrens Olivyer) adlı bir aktör bulunmuştu. Bu aktör de Amiral Canaris'e şayanı hayret derecede benziyordu.

Bu, Intelligence Service ile Amiral Canaris'in karşılaştıkları sayısız vakalardan yalnız biriydi. Vickers uçak modelinin Almanlar tarafından ele geçirilmesiyle ilgili başka bir olay da olmuştu. Canaris, darbesini hazırlamadan birkaç hafta önce şahsen İngiltere'ye gitmişti. 21 Ocak 1938'de Londra'ya gelerek Bayswater'da Cleveland Terrace (Beysvatır'da Klevlind Teris) 28 numaraya indi. Hangi gün Londra'dan ayrıldığı ise bilinmemektedir.

Başka bir pasaportla ve yabancı bir ad takınarak gelmiş olduğu hâlde Intelligence Service, onun Londra'da olduğunu derhal öğrendi. Bu malûmat, İngilizlerin tevkif etmiş oldukları Ludwig (Ludvik) veya Winkler (Vinklır) gibi iki ismi ve aynı şekilde iki sahte pasaportu bulunan başka bir Alman casusundan alınmıştı.

Canaris, Ocak ayını ve Şubatın bir kısmını, kendisini bilhassa ilgilendirdiği anlaşılan Vickers-Wellesley uçağının yeni modeli işinde bazı bilgiler elde etmek için gayretlerle geçirdi. Öğrenmek istediği şeyler, ondört pusluk yeni bir topa, bir denizaltı komasına, yeni bir emniyet detonatörüne ve deniz savaşlarında kullanılan patlayıcı maddelere dair gizli bir broşüre aitti.

Top, denizaltı bombası ve emniyet detonatörü,

Woolwich (Vulviç) silâh fabrikasında yapılıyorlardı. Canaris buraya casuslarından birkaçını yerleştirmişti. Bunların en mühimleri orada 1928'den beri çalışan P. E. Glading, (P. E. Gladink) teslihat müfettişi Albert Williams'dı. (Albert Vilyams) Bunlardan başka top şubesinde atelye şefi George Womack (Corc Vomak) ile silâh fabrikası kimyager asistanlarından C. W. Munday (C. W. Munday) de vardı.

Intelligence Service, çevrilen dolapların hepsinin farkındaydı. Meselâ Glading'in bir kadının aracılığıyla Canaris'le buluşup görüşüğünü biliyordu. Biliyordu çünkü bu kadın Britanya mukabil casusluk teşkilâtında çalışıyordu ve meseleyi tabiatıyla derhal âmirlerine haber vermişti. (Dosyalarda daima bir Miss X....'in bahsi geçiyordu. Bu memurun adı verilemez.)

Canaris'in İngiltere'ye yaptığı seyahatin gayesi, zemini hazırlamaktı. Nitekim sonradan aynı yılda Glading'le Canaris, Hollanda'da bir daha buluştular. Aynı konuşmada Kelley (Keli) adlı İngiliz de hazır bulundu ve bu konuşma La Haye'deki (La Hey) Alman ataşemiliterinin bürosunda vukubuldu.

Halbuki Kelley, İngiltere'den hareketinden önce göz hapsine alınmıştı. Scotland Yard'dan (Skotland Yard) bir memur, herifi, seyahati boyunca tâkip etti ve Kelley, memlekete döner dönmez tevkif olundu. Kelley, polis müdürlüğünün kendisine yaptığı teklifleri gayet müsait karşıladı. Bu teklifler, İngiliz mukabil casusluk teşkilâtı hizmetinde çalışması, Almanların şüphelerini uyandırmamak için de Britanya otoritelerinin kendisine verecekleri ufak tefek bilgileri Nazilere sunarak onlara hizmet eder görünmesinden ibaretti. Ondan sonra da Alman casus teşkilâtına ait ne öğrenirse hepsini haber verecekti. Bu küçük, karşı casusluk oyunu, bugün artık ortaya atılabilir. Zaten Canaris'in de bu oyuna pek

kanmamış olduğu seziliyor. İngiliz gizli teşkilâtı bu işte Canaris'e karşı tam bir zafer elde etmiş olmakla övünemeyecektir. Canaris'le casuslarını Hollanda'da yanlış bir iş üzerine sevketmeye müvaffak olmuş gibi görünmüştü ama dört yıl sonra bazı noktalarda yine altedilmiş olduğunu anladı.

İngiliz polis müdürlüğünün uyanık gözlerinden, her nasılsa, Canaris'in Londra'da bulunduğu sırada edindiği bazı başka ahabpliklar, yaptığı başka konuşup görüşmeler kaçmıştı. Meselâ İrlanda'dan gelen iki casus, Alman sefaretinde Canaris'le ilk konuşmalarını yapmışlardı. İrlanda'nın tarafsızlığı ve İrlanda'da casus şebekesi kurulması imkânları üzerinde tartışmalarda bulunmuşlardı. Kendilerine direktifler, şifreler ve harp patlar patlamaz, ne şekilde faaliyete geçecekleri hakkında plânlar verilmişti.

Eğer İngilizlerin 1938'de bundan haberleri olaydı, tarafsız İrlanda'da girişilmiş olan gizli faaliyetlerden mühim bir kısmı önlenebilirdi. Canaris, maşın bu bölümünü kazanmıştır.

1938 Eylülünde, Münih Konferansı sırasında da Canaris'in başarmış olduğu mükemmel bir darbe, modern casusluğun en güzel ustalıklarından biri olarak gösterilmeye lâyıktı. Bu vaka Fransız donanmasının seferber olmasına ait bütün emirlerin, daha Amiral Darlan tarafından imzalanmadan önce Canaris tarafından haber alınmasıdır. Bu haberi kendisine veren ikinci sınıf bir deniz teğmenidir. Bu teğmen Elophe Marc Aubert (Elof Mark Ober) idi ve Canaris'le sarışın sevgilisi Marie-Jeanne Maurel (Mari-Jan Morel) vasıtasıyla haberleşiyordu.

Naziler, sonradan Alman casusluk teşkilâtının harikulâde işleyişiyle övünmüşlerdir ve Hitler'in gazetesi Voelkischer Beobachter (Völkişe Beobahtır)

Fransız donanmasının seferberliğinin bu kadar çabuk öğrenilmesi şeklindeki fevkalâde darbeyi pek pohpohlamıştır.

Canaris'in mel'un dehâsı, harpten hemen önceki aylarda Alman casusluk teşkilâtını olgunlaştırmaya çok çalıştı. Birçok başarısı arasında hava kuvvetleriyle ordunun elbirliğine ait İngiliz plânının ele geçirilmesi de vardı. Canaris'in kurmuş olduğu casusluk şebekesinin hiçbir yerinde, dünya savaşı bakımından, boşluk yoktu. Örümcek ağını bütün dünyaya yaymıştı. Zamanı gelince, kurduğu bu makine, rahatlıkla ve tam bir intizamla işleyerek savaşın ilânını tâkip eden ilkbahar ve yazın tam randımanını verdi.

Meselâ, deniz kenarında stratejik birer önemi olan limanlarda bulunan Alman konsoloslarının çoğunun, eski denizaltı subaylarından oluşları, şüphesiz ki tesadüfî değildi. Meselâ Nouvelle Orlean'daki (Nuvel Orlean) Alman general konsolosu baron Eduard von Spiegel (Edvard fon Şpigel) ile sonradan Narvik konsolosu olmuş olan eski Havr konsolosu Franz Nol de, bunların ileri gelenlerindendir.

Stockholm'deki Alman elçiliği ve İsveç'teki hemen bütün konsolosluklar, ya limanlarda, yahut da denize yakın yerlerde yerleştirilmişlerdi. Finlandiya ve Danimarka'da da durum aynı idi. Mükellef yazıhaneler, daima denizi görür veya limana hâkim binalarda bulunan bu konsolos veya elçilerin büyük çoğunluğu Alman donanması gizli teşkilâtına mensuptular. Emirleri altında, Canaris hesabına başka casuslar çalışıyordu. Fiyat meselesinde hasis davranıldığı asla vâki değildi. Canaris, modern casuslukta en büyük keşfin toptan iş görmekte olduğuna inanıyor ve fiyat yüksekliği nisbetinde, işçi kalitesinin yükseleceğini de biliyordu.

Hayatına bu bölümün başında kısaca temas etmiş olduğumuz barones von Einem'in, mukaddera-tının en yüksek basamağına ulaşmış bulunduğu sı-ralardaydı. İngiliz zırhlısı Royal Oak'ın (Royıl Oak) Scapa-Flow (Skapa-Flov) üssünde batırılması da bu çağa rastlar. O zamanlar, olay, gayet esrarengiz bir intiba bırakmış ve müthiş bir rezalet tesiri uyan-dırmıştı.

Bir Alman denizaltısı Scapa-Flow'a girecek kadar küstahlık gösterebilsin! Ne demekti bu?.. İngiltere'nin ne kadar kötü hâle gelmiş olması demekti... Hal-buki bugün artık bu meselede de gayet iyi tertipj-lenmiş, apaçık bir casusluk vakasından başka bir şey görüyor değiliz. Yapılan tahkikatın verdiği ne-ticeye göre yıllardan beri Canaris'in emrinde çalı-şan sahte bir İsviçreli saatçi, denizaltıya haberi ulaş-tırmakla kalmayarak, bütün torpilleme hâdiselerini de idare eden adam olmuştu... Bu vaka, bölümün-de, bütün ayrıntılarıyla anlatılacaktır.

Canaris, faaliyet sahasını yalnız Avrupa'ya inhi-sar ettirmiyordu. Çalışmalarını Yakındoğu'ya da uzatmıştı. İran'daki başlıca elemanı arkeolog Max von Oppenheim (Maks fon Oppenhaym), memleket içinde ve dışında yaptığı birçok seyahatte, Arap-lar arasında İngiltere aleyhinde propaganda yapıp durmuştur. Canaris'in Filistin'dekin elemanları da Araplara silâh temin ediyor ve İngiltere'ye karşı ayak-lanmalar hazırlıyorlardı. Canaris'in bu civardaki en iyi ajanı Dr. Fritz Grobba (Fritz Grobba) adlı, Arap işlerinde müthçassis bir adamdı ve vaktiyle Alman-ya'nın Afganistan elçiliğini yapmıştı. Grobba, son-radan, Irak elçiliğine tayin olundu ve bu memleketi İngiltere aleyhtarı propaganda ile zehirleyerek kuv-vetli bir besinci kol teşkil etti. Harp ilân olunduk-tan sonra Grobba, Bağdat'taki İtalyan elçiliğine en güvendiği casuslarından birkaçını rahatça yerleştir-

dikten sonra kendisi de Suudî Arabistan, İran ve Suriye arasında mekik dokumaya başladı. 1941'de Irak'taki ayaklanma onun eseridir ve onun hesabına geçirilmek gerekir. İngilizler, bu ayaklanmayı bastırıncaya kadar akla karayı seçtiler.

Daha sonraları, 1941 yılı sonuyla 1942 başlangıcı arasında Canaris, Atina'ya yeni bir kurmay heyeti yerleştirdi. Ajanları, Yunanistan gibi mühim bir stratejik mevkide bulunmalarından istifade ederek Britanya kontrolü altındaki bütün sahalara, Suriye'den tâ Moğolistan çölüne kadar yayılan her yere hâkim olabildiler. Bu casusluk şebekesi, Birmanya'nın Japonya tarafından istilâ olunan kısmına ve Kuzey Vietnam'a varan en ileri noktalara kadar yayılmıştı. Muhtelif mevkiler arasındaki irtibat, gayet kısa dalgalı ve ancak pek kısa mesafelerden alınabilen verici ve alıcı istasyonları olan kervanlarla kolayca temin edilebiliyordu. Elde edilen bilgiler ve haberler böylece birbirine yakın istasyonlar tarafından alınıp verile verile, kısa sıçramalarla tâ Berlin'e veya Tokyo'ya kadar ulaşmaktaydı.

Bütün bunlar, hiç şüphesiz inanılmayacak kadar harikulâde bir organizasyona işaret eder ve eğer birbirlerinden ayrı çalışan İngiliz ve Amerikan Intelligence Service'lerinin her ikisi de Amiral Canaris'in dâhiyane casusluk makinesi karşısında türlü zorluklarla karşılaşmış olmasalar ve bu makinenin teferruatını ayrı ayrı keşfedip de aynı neticelere varmış bulunmasalar, biz de buna inanmakta zorluk çekebilirdik.

Amiral Canaris, 1942 Kasım ayına kadar, dünya harbini kazananların en başta gelenlerinden biri oldu. Zaman zaman Hitler'in gözünden düştüğüne ve kendi yerine profesör Karl Haushofer (Karl Havz-

hofer)'in en yakın dostu ve samimî mesai arkadaşı olan birinin tâyin edildiğine dair söylentiler çıkarılıyordu. Fakat bu söylentiler araştırılınca yalan oldukları anlaşıyor, hattâ bunları ortaya çıkaranın bizzat Canaris olmasından bile şüpheleniliyordu. Zaten, daima gizli çalışmaktan hoşlanırdı ve şüphe yok ki kendisini ölmüş bildirtmekten büyük bir zevk duyacaktı. Bu suretle hem kendisi, hem de arkadaşları, daha hızlı işe koyulacaklardı.

Almanların savaşı kaybedecekleri bir vâkıa hâlini aldığı, Afrika bozgunundan sonra sıra İtalya'ya, Fransa'ya, Belçika ve Hollanda'ya geldiği vakit Canaris de ümitsizliğin son haddine ulaşmıştı. Alman ordusu bozgunundan bozguna gidiyordu. Hitler, vaktiyle Mareşal Rommel'in (Romel) pekâlâ muvaffak olduğu Afrika'da Amiral Canaris'in işleri pek kötü yürüttüğü neticesine varmıştı. Hakikaten de Canaris, orada muvaffakiyetsizliğe uğramıştı. Nitekim, esir edilmiş olan Alman gizli teşkilât subayları, müttefik subaylarına: «Amerikan general, Mark W. Clark'ın, (Mark W. Klark) müttefikler Afrika'ya çıkmadan önce gelip arazi üzerinde uçmuş olduğundan katiiyen şüpheleniyor değildik!» demişlerdir.

Alman casusluk teşkilâtı şefi ne kadar üzülse yemiydi. Onun içindir ki Canaris'in bütün cephelerde hareketlerini hızlandırarak acele tedbirler aldığı görüldü. Harp sırasında İtalya'ya giderek bütün hıyıyla yarımadaanın müttefiklerce kurtarılmış taraflarına da nüfuz edecek bir casusluk teşkilâtı kurmaya koyuldu. Bir radyo transmısyon tertibatı gibi şleyecek olan bu sistemin, Kuzey İtalya'da canlarını dişlerine takarak dövüşen Alman kuvvetlerini, nüttefik akınlarına dayanabilecek bir hâle getireceğini umuyordu.

Bu kadar geniş bir casus şebekesi kurmak, şüpheşiz mühim bir başarıdır. Fakat böyle bir teşek-

l  harekete geçiren ruh durumu ne olabilir? Canaris'in hareketlerindeki esas prensip acaba nedir? kılar gözden geçirilse, belli ba lı bir prensibe makta gecikilmez. Bu prensip şiddetti. Canaris'in diği adla «casusluk sanatı» zâlim bir sanattır.  kers-Wellesley uçak modelini ele geçirmek, için-i pilotları öldürmekle kaabildi ve Canaris'in plân-ı bütün diğer tertiplerde aynı neviden hâdiseler mek mümkündü.

Meselâ 1940 yılında Stockholm'den Moskova'ya, en bir İsveç posta uçağı da Canaris'in isteği  ze-e düşürülmüştü. Bu uçakta Finlandiya - Rus m -ekesi projesiyle Baltık limanları müdafaa tertiba-ın gizli haritaları vardı. Aynı uçak birkaç yüz terlik evrakla birkaç diplomattan ibaret yolcu da ıyordu. Uçağın  zerine üç talı İsveç arması be-i bir şekilde konmuş olduktan başka, mavi ve sarı e tarafsız renklerine de boyanmıştı. Fakat Al-n avcılar, Baltık denizini geçerken posta uçağı-saldırdıkları vakit, bütün bu göze batar işaretle-görmediklerini iddia ettiler... Bu avcılar, Alman ızaltılarıyla telsiz muhaberesi h lindeydiler Brom-(Bromma) havaalanındaki casuslar, uçağın hare-ettiğini yine telsizle bildirir bildirmez Canaris nen silâhlarını hazırlayıp salıverdi.

Avcılar, sil hsız, tarafsız uçağı düşürdüler. Ama  deki yolcular da ölecekmiş... I ın burası, tefer-attan ibaretti. Hemen ertesı günü uçakta bulunan ak ve haritalar Berlin'de Bendlerstrasse 14 nu-raya gelmişti ya, asıl mesele bundaydı.

Canaris, bütün bu evrakı çabucak gözden geçirdi. sya ile Finlandiya'nın istikbale ait plânlar kur-akta olduklarını öğrendi ve Finlandiya'daki Alman isi von Bl cher'e (fon Blüher) derhal yeni ve sert ektifler gönderildi.

Bu sırada Rus Dışışleri Bakanlığı uçağı bekliyor-

du. Ruslar, İsveç hükûmetine, uçağın neye gelmediğini ısrarla sorup duruyorlardı. Hemen keşif uçakları çıkarıldı, lâkin posta uçağı, dünya yüzünden kaybolup gitmişti.

Canaris, Rusları mükemmelen atlatmıştı.

Moskova'da, masa başında oturmuş bir adam, hiddetinden kıpkırmızı kesilmişti. Ardı ardına yaparak sigaraları içiyordu ve merkezi, Moskova'da Lubyanka (Lubyanka) sokağında bulunan Rus gizli teşkilâtına mensup olan arkadaşları, dehşet içinde, kısık seslerle fısıldaşıp duruyorlardı. Âmirleri Laurenti Beria'yı (Lorenti Beria) bu kadar kızdırmış olan adam, kim olursa olsun, başına gelmedik belâ kalmayacağını bilmiyor değillerdi.

Maamafih Almanlar, Sovyetleri bir kere atlatabildiler, Halbuki O. G. P. U. (*) pek çok kere karşısındakileri atlatmış, durumu kendi lehine çevirmenin çârelerini bulmuştu.

(*) Sovyet Rusya casusluk teşkilâtı ve siyasî polisinin kısaltılmış adı. Bu teşkilâtın Rusça ismi şöyledir: Obejedenonnoe Gosudarstvennoe Politicheskoye Upravlenie.

LUBIANKA CADDESİNDE İŞLEYEN KAFA

LAURENTI Beria, ihtiyarlıktan ötürü zararsız bir hâle gelmiş aylara o kadar benzer ki şimdi adı değiştirilerek N. K. V. D. olmuş olan O. G. P. U.'nun başına neden böyle bir adamın getirildiğine şaşmamak elden gelmez. Gayet güler yüzlü ve çok kaba tavırlıdır. Hiçbir vakit Nazilerin ve diğer düşmanlarının târif ettikleri zâlim bakışlı ve vahşî ağızlı adamın bu olduğu tahmin edilemez.

Laurenti Pavlovich Beria'nın Lubianka caddesi üstünde güzel bir bürosu vardır. Maiyetinde bin kişi çalışır ve hepsi de onun, beraberinde çalışanlara gösterdiği samimiyeti, devamlı dürüstlüğü över ve şayanı hayret çalışma kaabiliyetini methederler. Şüphe yok ki O. G. P. U. hakkında bir sürü inanılmayacak söylenti ve dedikodular çıkarılmıştır. Bu teşkilâtın, dünyanın en kuvvetli casusluk ve karşı casusluk şebekesi olduğu da muhakkaktır. Bunun şefi, Amiral Canaris ve Japon casusluk teşkilâtının en parlak zekâları gibi kurnaz insanlarla mücadele durumundadır. Bundan başka dünyanın geri kalan kısmını da uyanık bir gözle tâkip etmek mecburiyetindedir.

Öyle görünüyor ki Beria, O. G. P. U.'nun başına getirilen elemanların en dikkate lâyık olanı olmuştur. Kredisinin istisnaî derecede yüksek olduğu muhakkaktır. Kendisine gösterilen itimat ve Mareşal Stalin'le çok eskilere varan dostluğu, haleflerinin hepsinden uzun zaman bu teşkilâtın başında kalma-

sı sonucunu vermiştir. Bu haleflerin pekçoğunun da adlarının rezaletlere karışmasından, rüşvetten veya vatana ihanet suçundan, bugün artık canlılar arasında bulunmadıklarını unutmamalı.

Beria, Winston Churchill'inkini (Vinston Çörçil) bile fersahlarca geride bırakacak bir hızla yaprak sigarası içer. Gözlerinde, ikide bir kırılıp duran, burnuna kıskaçla iliştirilen eski moda bir gözlük taşır. Kendisini ziyaret edenlerden birisi, masanın üstünde aynı tipte yirmi gözlük saymış... Beria, gözlüğe ihtiyaç duydukça, aramaya lüzum görmeden elini gözlük yığınınca daldırır, birini takarmış... Onun hesabına çalışmış ve dolayısıyla onunla temasa gelmiş olanlar, daima yorgun bir hâli bulunduğunu tesbit etmişlerdir. Çünkü bu adam, sık sık günde onaltı ilâ yirmi saat çalışır. Vücutça kuvvetli ve dayanıklı olduğu için çok defa pek az uyku, ona yetmektedir.

Hayal kırıklığına uğramış ve bundan ötürü melânkolik bir hal almış bir insan izlenimi bırakmaktadır. Çarlık Rusya'sına tâbi Çerkezistan'da geçirdiği ilk gençliğinde, inanmış bir idealist, Tanrı korkusu duyan ve dünyadan kötülüğü gidermeyi hayâl eden bir delikanlıydı. Aradan geçen zaman içinde epey değişmişse de yine düşünmekten hoşlanan bir adam olarak kalmıştır. Çok mükemmel bir tahsili vardır. Birçok dil bilir ve fırsatı düştükçe Farisî beyitler okuduğu gibi Heinrich Heine'den, (Haynrih Hayne) Longfellow'dan (Longfelov) veya Elisabeth Browning'den (Elizabet Brovning) mısralar söyler.

Dünyada, Beria ile Canaris arasındaki büyük farkların belirttiği kadar değişik iki şahsiyet bulunabileceğine zor inanılır. Beria kadınları hakir görmeyi bir meslek hâline getirmiştir ve kadınların, kendisini içtimaî vazifelerinden alakoyacağını söylemektedir. Düşüncesine göre bir erkek kendisini kadınlardan

sıyrabildiği oranda hayatta muvaffak olur. Samson efsanesini anlatmayı pek sever. Ona kalırsa, Filistinliler casus Dalila'yı, Samson'u öldürmeye yollamışlardı. Beria'nın hakikatte kadınlar karşısında pek mahcup ve beceriksiz olması ihtimali de çok kuvvetlidir ama böyle olmasına rağmen en iyi dostları arasından birkaçı da kadındır ve Beria dostluğu ve arkadaşlığı, kıymet ölçüsünün en yüksek basamaklarına koymaktadır.

Bu zatın karakteri, gayet karışıktır. Muhayyilesi ve tekniği, Amiral Canaris'inkinden aşağı değildir. Ahbabı veya iş arkadaşı için kendini ateşe bile atabilir. Lâkin beri yanda da öyle merhametsiz ve zâ-lım olabilir ki yanında Gestapo bile sönükleşir.

Çok defa bir kadını öldürtmekten veya hırpalamaktan çekindiği de muhakkaktır. Gestapo'nun engizasyon metodlarından hiç hoşlanmaz. Buna mukabil, kadınları soluk aldırmadan tam elli saat sorguya çektiği de çok görülmüştür. Böyle vakalarda sorguyu yapan memurlar nöbetleşe değişirler ve nöbetten çıkanlar, aç mahpus önünde karınlarını doyururlar. Elli saat geçince Beria, ekseriya ya istediği soruların cevaplarını elde eder; yahut da kadını serbest bırakır. O zaman Beria, kadını otomobiline bindirip Moskova sokaklarında gezdirir ve kendisini bir mağazaya sokarak istediği gibi güzel bir elbise seçmesini söyler, hâsılı altı ay hapiste hiç elbise ve çamaşır değiştirmeden kalmış bir kadının gönlünü alacak herhangi bir şey hediye eder. Bazan kadını tiyatroya götürdüğü veya bir lokantaya sokup bir şeyler ısmarladığı da olur. Bütün bunlardan sonra istediği lâkırdıları kadından kopardı mı, hemen kendisini tekrar hapse tıktırır, birkaç zaman sonra da mahpusun kurşuna dizildiği veya asıldığı görülür.

Beria, psikologdur. Bu bilgili ve kibar tavırlı adam karşısında en zeki casus bile şaşırır ve neye inana-
cağını bilemez olur. Beria, Dostoiewsky (Dostoyev-
ski) usulü polis hafiyesiyle Heinrich Himmler ara-
sında bir adamdır.

Bu zatın bugünkü vazifesine bu kadar yakışma-
sına sebep, macera dolu mazisinin kendisini bu role
hazırlayışı olsa gerektir.

Beria, 1888'de Tiflis'te, iyi bir ailenin çocuğu ola-
rak dünyaya gelmişti. Daha lisedeyken kendisini, o
zamanlar gittikçe yayılmakta bulunan ihtilâlcî dü-
şüncelere kaptırmıştı. Yirmiyedi yaşındayken, diva-
niharp tarafından, Kafkasya ordusunda propagan-
da yapmak suçuyla ölüme mahkûm edildi. Bu hâ-
dise 1915'de oluyordu. Beria hapiste bulunduğu ve
idam beklediği bir sırada kaçmaya muvaffak oldu.
Dağlara çıktı ve orada, sert bir kaçak hayatı geçir-
di. Artık o da gizli ihtilâl birliğine katılmıştı ve bu
sebepledir ki hareketin elebaşısı Stalin ile sıkı bir
surette temas etti. Sonra Lenin'in düşüncelerini,
Puşkin'i ve Karl Marx'ı (Karl Marks) okudu. Or-
dudan silâh temin etti ve Komünist Partisi için pa-
ra topladı. Dostoiewsky gibi o da Rusya'da tam
adalet ve hakikatin şampiyonluğunu yaptı ve nihayet
Bolşeviklerle beraber ihtilâli hazırladı.

Bu sıralarda birdenbire fırtına kopuverdi. Beria
hemen Bakü'ye giderek oradaki petrol madenleri iş-
çileriyle temasa geçtiyse de Nobel tasfiyehanelerinin
hususî polis hafiyeleri çabucak onun hüviyetini mey-
dana çıkarıverdiler. Orada daha fazla kalmak, ölüm
demekti. Beria, Tatar kadını kıyafetine girdi, düş-
man hatları arasından geçti ve ikinci bir defa ölüm-
den yakayı kurtardı. Oradan doğru Arnavutluğa git-
ti. Orada kendisi gibi daha birtakım ihtilâlcilerle ta-
nıştı ve onlar Beria'ya yardım ettiler. Bunlardan bi-
ri boylu boslu yakışıklı bir delikanlıydı ve macera

aşkıyla tutuşuyor, değer bir şey uğruna hayatını tehlikeye atmaya fırsat kolluyordu. Bu delikanlının adı Josip Brozd'du. (Josip Brozt) Bugün bütün dünya onu Mareşal Tito adı altında tanımaktadır ve kendisi Yugoslav partizanlarının reisidir. (Bugünün Yugoslavya Başkanı).

Beria, Balkan memleketlerinde gezer dururken pasaport değiştirmek gerektiği anda bir yenisini tedarik etmenin ne kadar kolay olduğunu da keşfetmişti. İnsan, isterse sahte bir pasaport yapar; isterse fakir bir köylüden veya işçiden böyle bir pasaport satın da alabilirdi. Eline yeni bir pasaport, bir de yeni nüfus tezkeresi alıp Rusya'ya, Lenin'in ihtilâline katılmaya döndü. Yer değiştirdikçe Vanno Çeşivilli, (Vano Çeşivili) Garabet Abamelek (Garabet Abamelek) gibi değişik isimler de alıyordu. Zaten ihtilâlcilerin hepsi böyle yapıyorlardı. Lenin ve Stalin adları da böyle takma savaş adları değil midir?

O da Garabet Abamelek adı altında, eski Avusturya harp esirlerinden beşyüz kadar komünistin, Beyaz Ruslara karşı mücadelesini idare etti. Bu mücadele sırasında kendi adamlarından birkaçını Beyazlar tarafına asker kaçağı gibi göndermeyi akıl etti. Bunlara, karşı tarafın güvenini elde etmeyi ve bu uğurda gerekirse Kızılara dair ehemmiyetsiz bazı malûmat vermeyi telkin etti. İşte bu kaçaklar, Sovyet Rusya'nın ilk gizli teşkilâtının ajanları oldular.

Beria'nın bu başarısı gözden kaçmadı. Moskova hükûmeti, böyle bir adamı Beyazlara karşı kullanmaktansa, kendisinden daha esaslı istifade etmeyi düşünerek, Beria'ya büyük mesuliyetler verildi.

Böylece 1920'de Beria'yı Bohemya'nın eski başkenti Prag'da görüyoruz. Orada, Ukrayna'nın Çekoslovakya elçiliğinde memurdur. Asıl gizli vazifesi, casusluktan ibarettir. Nitekim Beria, Prag'daki

bürosundan öyle bir mukabil casus teşkilâtı kurdu ki şebeke bütün Avrupa'ya yayıldı. Her Beyaz Rus bir listeye yazılıyor ve en tehlikelileri, tâkip olunuyordu. Bütün çarlık subayları, gayet sıkı bir göz hapsindeydiler. Çünkü o zamanki Sovyet Rusya henüz, Çarlık taraftarlarından korkmakta devam ediyordu.

Dokuz yıl sonra Beria, Rusya'nın Paris elçiliğinde ataşe iken, Sovyetler, Fransa'da gözlerini açmak gerektiğini hissettiler. İşte Beria'nın O. G. P. U. dışişleri şubesi başına getirilmesi de bu sıraya rastlar.

Yeni memuriyetine başladıktan az bir zaman sonra casusluk bakımından şayanı hayret bir başarısıyla karşılaşırız. Fransız otoriteleri karşısında resmî durumu, diplomatik bir vazife sâhibi olmaktan ibaretti. Fakat özel hayatında, bambaşka bir adamdı. Meşhur kısaçlı gözlüğünü bıraktığı gibi, sevgili yaprak sigaralarını bile terketmişti. Her gün, Paris'in büyük caddelerinde geziniyordu. Gayet azametli bir hâli vardı ve sırtından Çarlık üniformasını eksilttiği yoktu. Her gün Café de la Paix'de (Kafe dö la pe) veya Champs-Élysées'de (Şanzelize) geziyor, daima üniformasıyla ve böbürlenir hâliyle yeni kimliğine son derece uygun bir kılık almış bulunuyordu. Şimdi artık Beria, eski Beria değildi ve Rusya'da servetini kaybederek Bolşeviklerin amansız düşmanı kesilen Albay Yenonlidze (Yenonlitze) olmuştu.

Albay Yenonlidze, Stalin rejimini devirmek isteyenlerle elbirliği ederek herkese itimat telkin etti. Ukraynalı faşistlerle, Japon casuslarıyla ve Mussolini ile münasebetleri olan, daha o zamandan henüz yeni bir hareket olan Hitler hareketiyle temasa geçmiş bulunan Beyaz Rus subaylarla tanıştı. Hepsine plânlarını açıyordu: Estonya hududu üzerinden Rusya'ya casus sokmak imkânlarına malikti... Rus

muhacirleri matbuatı için makaleler yazıyordu. Hâsılı bütün bu faaliyetler neticesinde Beyaz Rus çevrelerinde adamakıllı bir şöhret temin etmekte gecikmedi. Makaleleri de, konuşması gibi müstehzî ve parlaktı. Kısa zamanda, muhacirler arasında bir şef mevkiine yükseldi. İki yıl içinde, Rus ihtilâline karşı yapılan hazırlıklarda nelere teşebbüs edilmişse hepsini öğrenmiş bulunuyordu. Bu hazırlıklar, Japonya'dan, Mançurya'ya ve Çin'e, Almanya'ya, Polonya'ya ve Baltık memleketlerine yayılmıştı. Çarlık subayları bütün diğer ülkelerde gizli teşkilâtını germiş, kendi hesaplarına çalışıyorlardı. Hepsini meydana vuran Beria oldu ve bu açıklamalarını ortalıkta değil, Sovyet gizli teşkilâtının kulağına fıslamak suretiyle yaptı.

Böylece Rusya, kendi içindeki beşinci kolu ve Stalin'in şahsî düşmanlarını; onlar daha önce davranmadan Moskova'da muhakeme ederek yok etmeye muvaffak oldu. En büyük düşman Trostky, (Troçki) Meksika'da katledildi. Paris'te harıl harıl kazın kaynatan tehlikeli casuslar ve çarlık generaleri teker teker kaçırılarak yok edildiler.

1929'da başlayan bir tahkikat neticesinde, Sovyet Rusya'nın hemen bütün faal düşmanları meydana çıkarılmıştı.

Laurenti Beria, 1930'dan 1937'ye kadar Avrupa ülkelerinde seyahat etti ve bütün Rus casusluk teşkilâtını mütemadî sıkı teftişlerden geçirerek zayıf noktalarını meydana çıkardı. Düşünmüş, taşınmış ve tecrübelerini bir araya getirerek, Avrupa'nın çeşitli komünist partileriyle bitmez tükenmez kavgalara sürüklenmektense Rusya'nın askerî mevkiini koruyup sağlamlamanın asıl meseleyi teşkil etmekte olduğu neticesine varmıştı. Hattâ Sovyetler için, komünist olmayan ve partiye hiç alâkası bulunmayan casuslar bulundurmanın daha faydalı olacağını

tesbit etti. O çağlarda birçok vatandaşı gibi o da enternasyonal bir komünist olmaktan çıkmış, bas-bayağı bir Rus hâline gelmişti.

Beria, İspanya iç harbinde oraya da giderek casusları iş başında gördü. Nasıl Canaris, Alman umumî erkânı harbiyesi tarafından kopya edilsin diye İngiliz uçak modellerini çaldıysa, Beria da İspanya'dan Alman tank ve toplarından numuneler aşırđı. Bilhassa uçaksavar toplarıyla çok ilgilendi ve nitekim yeni bir Rus modeli de sonradan bu toplardan ilham alınarak yapıldı.

Beria bütün Avrupa'ya yayılmış geniş bir casus şebekesine kumanda ediyordu. 1938'de O.G.P.U. nun başına tâyin edilişinden hemen az sonra en iyi casuslarından on kişiyi Rusya'ya çağırılmıştı. Lubianka caddesindeki binada bir toplantı yapıldı. Orada neler konuşulmuş olduğu meçhuldür ama bilinen bir şey varsa, o da bu konferanstan iki ay kadar sonra Hitler, Âlmanya'sına on Sovyet casusunun girmiş olduğudur. Bu casuslar, İngiltere'den, Belçika'dan, Norveç ve İtalya'dan geliyorlardı. Ellerindeki pasaportlar mükemmeldi, içlerinden bazıları Alman asilzadesi adı bile taşıyorlardı. Beria'nın elinde bol miktarda sahte pasaport mevcuttu. Ayrıca mükemmel sahte pasaportlar imal etmek imkânına da malikti. Maiyetinde çalışanlardan Rudolph Haus (Rudolf Havz) bu çeşit işler için her çeşit âlete ve ustalığa sâhipti. Başka bir metod da, başka memleketlere komünistler yollamak ve onların orada tedarik ederek gönderdikleri pasaportları, Sovyet casuslarına dağıtmaktı. İspanya, tam bir sahte pasaport madeni hâline gelmişti. Dünyanın dört bucağından cumhuriyetçiler safında dövüşmeye gelen binlerce gönüllü, ellerindeki Amerikan, İsveç, Hollanda veya Fransız pasaportlarını O.G.P.U.'ya ödünç veriyorlar, o da bunları birkaç zaman kullandıktan sonra tekrar

sâhiplerine iade ediyordu. Öte yandan, İspanya'da esir düşen faşistlerin üstünde bulunan pasaportlardan istifade etmek de kaabildi.

Almanya'ya gönderilen on casus, O.G.P.U.'nun N.O. 7 remzi altında bilinen ve büyük devletler silâhlanmasına ait modeller ve plânları ele geçirmeye uğraşan gizli bir teşkilâta mensuptu. Bu casuslar Lübeck, (Lübek) Dessau (Desav) ve bombardıman uçaklarıyla pike hücum ve avcı uçaklarının yapıldıkları öbür Alman şehirlerine gittiler. Elleri, bol bol para verilmişti. Fabrika ve atelyeler civarında ufak ve zarif lokantalar açılar ve uçak fabrikaları işçileri eğlendirmek için, hususî varyete programları ve kızları bulunan barlar da tesis etmişlerdi. Aynı zamanda Almanya'daki komünist hücrelerine de girerek, buraları, sınaî casusluk bakımından teşkilâtlandırdılar. Hitler'in, Avusturya ve Çekoslovakya darbelerini indirdiği yıl, Lubianka sokağı da Nazilerin en son model uçaklarının plânlarını elde etti. Bu uçaklar He 70, Ju 60, Focke-Wulf A 43 ve Yunkers G 38'di.

Beria, yalnız Amiral Canaris'i değil, bütün diğer devletler gizli teşkilâtını da atlatmıştı. 1939'da Almanya'daki gizli komünist hücreleriyle elbirliği ederek Degendorf'daki top atelyelerine aristokrat bir Alman ailesinin kızı olan bir ajan yerleştirmeyi başarmıştı. Atelyelere girmeden önce Gestapo tarafından sıkı bir kontrolden geçirilen bu Froylayn von X...'in oldum olası komünist aleyhtarı bulunduğu memnuniyetle tesbit olundu.

Bu doğruydı. Babası, Birinci Dünya Harbi'nde bir Kızıl Rus kurşunuyla yaralandığından beri, bu bayan, komünist aleyhtarıydı. Bu şartlar altında nasıl olmuştu da Ruslar'la birlikte çalışacak bir fikir değişikliğine kadar getirilebilmişti? Babasının hayatını İngiliz subayları kurtarmıştı ve ailesinde İngi-

lizlere karşı derin bir sempati vardı. Gestapo da tahkikatında bu ciheti öğrenmiş, fakat hikâyenin bu kısmını, atelyeye kabul edilmeye engel addetmemişti. Durum böyle iken günlerden bir gün İngiliz dostları, genç kıza kendileriyle birlikte çalışmak suretiyle yeni bir harbe engel olabileceğini çıtlatmışlardı. Buna karşılık kendisine pek parlak kazançlar da teklif olunuyordu. Froylayn X... bu suretle İngiliz casusları sandığı kimselerle işbirliğine başladı. Fakat casusluk denen müthiş oyunda hangi millet hesabına çalışıldığını ve paranın hangi cepten geldiğini anlamak hiçbir vakit mümkün değildir. Bu meselede bahis mevzuu olan «İngiliz» ajanları da Beria'nın gizli teşkilâtında çalışan kimselerdi. Froylayn X... böylece hiç farkında olmadan 12 milimetrelik İsveç çelik levhalarıyla yapılan Degendorf çifte ateşli uçak-savar topları plânlarının fotokopilerini Rusların eline vermiş oldu.

Bu Froylayn hiç güzel değildi. Bekârlıkta gittikçe kartlaşıyor ve günden güne de kötü giyiniyordu. Vaktiyle o da hayatının en büyük faciasını yaşamıştı: Bir Alman subayı tarafından kandırılmış ve gebe kalınca terkedilivermişti. Çocuk da yaşamamıştı... Kimbilir, belki Prusya militarizmine karşı içinde duyduğu nefret de köklerini buradan alıyor olmalıydı...

Bu çirkin kız, hem Gestapo'yu, hem de fabrikanın hususî polis hafiyelerini atlattı. «İngiliz» dostlarından aldığı ufak bir fotoğraf makinesini hep üstünde taşırdı. Aldığı fotoğraflar, yerine vardığı vakit Kaganovitch bilyalı yatak fabrikalarının hemen aynı tipte silâh yapımına başlamış olduğunu uzun zaman bilemedi. Almanlar, ancak 1941'de Rusya'da kendi toplarının tıpa tıp bir kopyasını ele geçirdikleri vakit casusluğun farkına varabildiler.

Froylayn von X... akılsız bir kadın değildi. Ka-

zandığı parayı Almanya'da sarfetmeye başlarsa, Almanların kısa zamanda, herşeyin farkına varacaklarını pekâlâ akıl ediyordu. «İngiliz» dostlarından, kendisine verilecek bütün paraların bir İngiliz bankasına yatırılmasını istedi. Muayyen bir zaman sonra da bu paraların İsviçre ve İsveç bankalarına havale olunmasını talep etti. Ruslar, bu işe razı oldular, paraları İngiliz isimleri altında yatırdılar ve kızın bütün isteklerine uydular.

Aynı Froylayn, I.G. Farben fabrikalarının bir şubesinde de gayet ustalıkla bir oyun çevirerek müthiş zengin oldu. Beria, «İngiliz» dostlarının kendisine sunacakları faaliyet plânını en ince teferruatına kadar tesbit etmişti. Bu plân gereğince X... adlı casusun Degendorf atelyelerindeki işini bırakması gerekti. Artık biraz da Berlin'deki ailesinin yanına gitmek istiyordu. Fakat, büyük bir silâh fabrikasından çıkmış olduğundan, başka bir yerde iş bulmak, kendisi için hiç de zor olmadı. Birkaç ay bekledikten ve aradıktan sonra kendisine Berlin'de Spandau (Şpandav) daki Sicherer (Ziherer) lâboratuvarlarının teknik servisinde bir daktiloluk verdiler. Bu lâboratuvar, savaş esnasında pek çok hava bombardımanına hedef oluyordu.

Daktilo-casus X... mükemmel bir sekreterdi. Teknik ıstıhlar hakkında fevkalâde bilgisi vardı. Mesaisinden çok memnun kalınıyordu. Gerçi güzel bir kadın değildi ama yine de fabrikada çalışanlardan bazı erkeklerle birkaç defa randevulaşmaya muvafak olmuştu.

Ömrü boyunca çok muktesit bir kız olmuş olduğu için bir kenarda sekizbin mark kadar bir parası vardı. Fabrikanın küçük mühendislerinden birine, biriktirdiği paraya ait banka defterini gösterince delikanlı, sekizbin mark parası olan bir kızı almanın hiç de fena bir izdivaç sayılamayacağını düşünmüş-

tü. Bu parayı kendisine sermaye ederek ufaktan ufaktan ticarete başlayabilir ve bir-iki harp taahhüdüne de girerse pekâlâ işini büyültürdü. Kıza, kendisiyle evlenmesini teklif etti.

Ama Froylayn X... de hayli muhafazakâr bir bayandı. Hemencecik kabul edemezdi. Birbirlerini biraz daha tanıyınca kadar beklemek kararındaydı. Fakat hemen işe başlayabilmesi için kendisine sermaye olarak ödünç para verebilirdi. İzdivaç tarihi de muvakkaten 15 Ağustos 1939 olarak tesbit olundu. Nikâhtan iki hafta kadar önce ajan X... nişanlısının apartmanına misafir gitti. Evlenmekte acele eden müstakbel kocası, bu ziyaretten pek memnun kaldı. Bir ara ajan X... mırıldandı: «Eğer Sicherer lâboratuvarlarından da bir-iki kimyevî formül alabilseydin, bu formülleri işleyip piyasaya çıkarır ve zengin olurduk!»

Adama bu fikrini iyice aşlayabilmek için kullandığı dil de şu oldu. Nihayet Hermann (delikanlının adı buydu) son defa icat edilen gazın bulunmasına az mı çalışmıştı. Bütün kârları hep I.G. Farben fabrikalarının sâhipleri olan milyonerler mi ceplerine atacaklardı? Bazı formüllerin kopyalarını almak, pekâlâ onun da hakkıydı!...

Hermann, bu teklifte namuskârlığa uymaz bir taraf bulunduğunu hissetmiyor değildi ama birkaç dakika düşündükten sonra nişanlısının pekâlâ haklı olduğunu kabul etmekte gecikmedi... Birkaç gün sonra Almanya'nın en yeni zehirli gazından dört tüp numune çalınıyor ve yerlerine dört başka tüp konuyordu. Naziler, ancak uzun zaman sonra 27 numaralı lâboratuvardaki bu hırsızlığın farkına vardılar. O zaman kadar tüpler çoktan Beria'nın Moskova'daki bürosunda emniyet altına alınmıştı bile...

14 Ağustosta, yâni Hermann'la ajan X...'in nikâhlarından bir gün önce, Spandau'daki Sicherer

atelyelerinde müthiş bir infilâk oldu. Amiral Canaris, oraya tahkikat için üç subay yolladı. Bu subaylar, yüksek eksplozifli 105 milimetrelik obüslerle dolu yirmiiki sandığın dinamit konmak suretiyle patlatılmış olduğunu tesbit ettiler. İnfilâk ve bundan çıkan toksik gazlar, kırk kadar insanı öldürmüş veya yaralamıştı. Bu, bir kaza mıydı, yoksa sabotaj mı? Canaris, âdeti veçhile işin kötü cephesini kabul etti. Beria zaten bunun böyle olacağını bilirdi!

Hermann bir yanda karısıyla sekizbin markı bekleyedursun, ajan X... İsviçre hududunu aşır Almanya'dan çıkmıştı. Bu başarısının sonuncu olmasına karar vermişti. Artık casusluğu bırakacak, uzak bir yerde yerleşerek rahat bir ömür sürecekti.

İngiltere'ye gitti. Kendileriyle mektuplaştığı dostlarını aradıysa da hiçbirini bulmak kaabil olamadı. İkinci Büyük Harp de birdenbire patlayıvermişti. Ansızın içine bu «İngiliz» ahbabların belki de hiç İngiliz olmadıkları şüphesi düştü. Şüphesinden emin olmaya karar vererek İngiliz makamlarına müracaat etti ve İngilizlerin Sicherer lâboratuvarlarından alınan gazdan katiyen haberleri olmadıktan başka bu gazı elde etmeye pek de istekli bulunduklarını anladı. İyi ama o halde Almanya'da zehirli gazları kimlere satmıştı?... İşte X...'in hiçbir vakit öğrenemediği şey, bu oldu. Fakat eski şefi Beria, bu becerikli kadının, şehirli gazı ikinci bir defa, hem de bu sefer İngiliz hükümetine sattığını öğrenmekte gecikmemişti!...

X... bu mârifeti de başardıktan sonra sahneden çekildi. Şimdi artık, acayip tavır çirkin ve zengin bir ihtiyar kız olmuştur. Kendisini görenlerden kimse, vaktiyle casusluk işlerine karışmış olduğuna hükmedemez. Fakat hiç şüphe yok ki pek akıllı bir kadındır, zira vaktinde yakasını sıyırmasını becermiş nâdir kişilerdendir.

Beria kendi gizli ajanlarının kaderin ne çeşit sillesine hedef olduklarını bilir. Ya hüviyetleri meydana çıkarılır ve artık ondan sonra hiçbir işe yaramaz olurlar; yahut da yakalanır ve kurşuna dizilirler. Ajan X.'in yerine de N.O. 7 seksiyonundan başka ajanlar göndermek zorunda kaldı. Bunlardan Katia (Katya) adındaki biri, Münih'teki Benz Motor fabrikalarına yerleştirilmiş; başka bir ajan da Stuttgart'daki Daimler atelyelerine sokulmuştu.

Harbin en hararetli zamanında Beria'nın eline D.B. 37 zırhlı arabalarının ayrıntılı plânlarıyla yeni Diesel motorlarına ait raporlar ve Baltık limanlarında harekâta bulunan denizaltılarda yapılmış olan en son yeniliklerin hepsi geçebilmişti.

Beria, şöyle bir hesap yapmıştı: Hitler iktidarı ele almadan önce Almanya'da komünistlere beş milyon rey verilmişti. Bu beş milyon içinden, sâdik birer Nazi olduklarını iddia ettikleri hâlde seçme S.A. veya S.S. muhafızları üniforması altında bulunmalarına rağmen Beria'ya hizmet edecek beşyüz kişi de mi çıkmazdı?

İngiltere'de o kadar zararlar yapmış olan uçan bombalar, yalnız İngiliz pilotlarının Fransa'da aldıkları resimlerle, bu bombaların atılış yerlerini tesbit etmek suretiyle meydana çıkarılmış değillerdi. Bu hâdiseden uzun zaman önce Beria, İngiliz subaylarını ikaz etmişti. Gizli ajanlarından, Almanya'nın «robot» uçaklar inşa etmekte olduğu haberini almıştı. Bu işlerde çalıştırılan işçilerin sıkı bir surette tecrit olunduklarını, ailelerini bile görmelerine müsaade olunmadığını biliyordu. Robot uçak yapan gizli fabrikaların yerlerini de öğrenmişti. Rusya, bu raporlarda yazılanlardan, müttefikleri resmen haberdar etti.

Aradan pek çok zaman geçtikten sonra Beria, İsveç posta uçağının Canaris'in adamları tarafındar

düşürülüşünün, bundan evvelki bölümde anlattığımız hikâyesini öğrendiği ve Canaris'in Finlandiya - Rus pazarlıklarının mevzuuna nüfuz ettiğini anladığı vakit en müthiş sillesini indirmeye karar verdi: Bu sefer, bizzat Amiral Canaris'in işini bitirecek, Amirali bertaraf edecekti.

ESRARENGİZ GRETA

Yazar, bu bölümde kendinden bahsetme-
mezlik edemeyecektir, zira anlatmakta oldu-
ğu hâdiselere bizzat kendisi de katılmıştır.

Ben, takriben yedi yıldır İsveç'te bulunuyor, Avrupa ve Amerika gazeteleri muhabiri olarak çalışıyordum. Bu bakımdan, Amiral Canaris'in, Laurenti Beria'nın ve aynı zamanda İngiliz ve Amerikan gizli teşkilâtının çalışış şekilleri bakımından İskandinavya'daki karışık casusluk faaliyetini mükemmel görebilecek bir durumda bulunuyordum.

Tarafsız ülkeler, casusluk merkezleri olmaya mahkûmdurlar, Stockholm de bunların birinci sınıflarından biri hâline gelmişti. Stockholm'de yaşayan bir gazeteci için Bromma hava alanından ne vakit bir posta uçağı kalkacağını bilmek, hiç de zor bir iş değildi. Bunun için hava alanının güzel lokantasında yemek yerken gözlerinizi açıp pencere camları ardından bakmanız yeterdi.

Harbin başlangıcında, 1940 Ocağında, ben Trott Allt gazetesine ortakken bir gün, sosyal yardım işleriyle uğraşan eski dostum Nils Nilson (Nils Nilson) beni yazıhanemde ziyaret etmişti. Kendisiyle daima pek samimî görüşürdük. Çok candan bir karakteri vardı, aynı zamanda realite duygusu sağlam bir idealistti. Gençlik hareketlerinde pek faal olduğu için bir zamanlar izci kalgaylığı yapmıştı. Şimdi ise muhtelif memleketlerden gelip sığınanlara yardımla meşguldü. Vaktiyle gayet inanmış bir harp aleyhtarı idi ama Çekoslovakya'nın da düştüğünü görünce harbin ka-

çınılmaz bir hal aldığını anladı ve içindeki ideal kendisini, vatandaşları gibi tarafsız bırakmadığı için saldırgan devletlere karşı mücadeleye girişmek azminde olduğunu bildirdi.

Her zaman gayet muvazeneli bir adam olduğunu görmeye alıştığım için bana, hâlinde bir anormallik peydah olmuş gibi geldi. Kendisini hiçbir vakit bu derecede heyecanlı görmemiştim. Bir kalb meselesiyle meşgul bulunduğunu söyledi. Fakat Nils'in içinde esrarengiz bir meseleye katılmış gibi müphem bir endişe vardı. Arkadaş olduğumuz için bana fikir danışmaya ve aynı zamanda gazeteciliğimden ötürü de bu işler hakkında bilgim vardır diye yardımımı istemeye gelmişti.

Danimarka yapımı rakımızı içerken, hikâyesini anlattı. Bütün hikâye, tam dört saat sürdü. Dışarıda hava sıkıntılıydı ve lâpa lâpa kar yağıyordu. Anlattığı şey beni o kadar ilgilendirmişti ki daha fazla tafsilât vermesini rica ettim.

«Beni kâfi derecede tanıdığın için Nazilerden ne derece nefret ettiğimi ve hele umumiyetle Almanları pek o kadar sevmediğimi bilirsin!» dedi. «Ben ne onların selâmından, ne de tavırlarından hoşlanırım. Onların kendi kültürleri hakkında böbürlenmelerinden de hiç hoşlanmam. Biz, İsveçlilerin belki bu kadar gelişmiş bir kültürümüz yoktur ama temiz adamlarızdır. Ne Goethe'miz vardır, ne de Beethoven'imiz... Fakat toplama kamplarımız ve Gestapomuz da yoktur. Beni dinle kardeşim: Nazi ve Nazi casusu olmasından şüphe ettiğim bir kadına abayı yakıtım galiba. Ama bu böyle sürmez. Bana bu kadın casus mudur, değil midir, söylemelisin. Ben sanıyorum ki evet casustur. Eğer haklıysam, bana yardım et, şunu yakalayalım!...»

Sustu ve dudaklarını kısıp düşünceli bir tavırla

pencereden dışarıya baktıktan sonra tekrar söze koyuldu:

«Sanıyorum ki bu kadın casustur. Casustur ama isbata imkân yok. Basit bir şüphe uğruna peşine polis takmak da olmaz. Onun için hiçbir şey yapamıyorum. Lâkin kadını görünce casus olduğuna olan kanaatim de gittikçe kuvvetleniyor. Greta Kainen'i (Greta Kaynen) çok, yâni hiç değilse haftada üç defa görüyorum. Her seferinde korkum, tiksintim ve sevgim birbirine karışıyor. Kendisine söz söylediğim vakit yüreğimin çılgıncasına çarptığını hissediyorum. Karşısında akıllı başında ve sağlam bir adam gibi konuşabilmek için kendimi toparlamak, bütün gücümü bir araya getirmek zorunda kalıyorum. Şimdiye kadar kaç kere, artık alâkamı kesip yüzüne bakmamaya karar verdim. Lâkin şimdi artık bu fikirde değilim. Bilâkis hakikati meydana çıkarıncaya kadar onu sık sık görmek kararındayım.»

«Bu kadınla alâkamı kesmek düşüncesine kendimi bir türlü ısındıramıyorum. Halbuki genç te değil hani biliyor musun?... Kırkını aşmış bir kadın. Fakat hâlâ dehşetli surette güzel... Bilsen, birçok İsveçli kadındaki o muhteşem hâl, o ince entellektüel tavırları öyle harikulâde ki... Böyle olmasına rağmen o da nihayet diğerleri gibi güzel... Lâkin şahsî cazibesi büsbütün dayanılmaz bir şey...»

«Önce kendisine hiçbir şey söylemeyeyim, şöyle kendisini hafiften iskandil edip hakikati öğreneyim ve o zaman maskesini düşüreyim, dedim... Herhalde düşündüklerimden hiçbir şey anlamamasına çok dikkat ettim. Fakat gel gör ki verdiğim kararı bir türlü tatbik edemiyorum. Teknik bahisler üzerinde o kadar hoş bir konuşması var ki... Şöyle mükemmel bir tarzda gizli politika dünyasına ait hemen hemen ehemmiyetsiz addedilebilecek ufak hikâyeler anlatıyor da sonra birdenbire teferruattan bir şey üs-

tünde öyle tatlı bir safiyetle, masum bir sualcik soruveriyor ki, ister istemez cevap veriyorum ve bir an sonra da kendime hiddetimden kafamı duvarlara çarpıp kırasım geliyor.»

«Nasıl oldu bilemiyorum ama, Mihver gizli teşkilâtının öğrenmeyi pek isteyeceği bazı şahıslar ve şeyler hakkında hiç farkında olmadan, kendisine, arzu ettiği bilgiyi vermiş olduğumun farkına vardım. Önce bunun tesadüfî olduğunu sanmıştım. Fakat bu hâdise sık sık tekerrür etti. Evirip çevirip bana istediğini söylettikten sonra fazla sormuş olmamak için tam zamanında durmasını biliyor ve hemen arkasından da o lâtif ve harikulâde kadınlığını hemen ele alıveriyor. Gözleri birdenbire melânkolik bulutlarla bulutlanıyor ve Finlandiyalı kocası Veino (Veyno) ile geçen evlilik hayatının üzüntülerinden bahsediyor. Kendi hayatı hakkında o kadar güzel konuşuyor ki, neticede içimdeki şüphelerden ötürü kendi kendimden utanıyorum ve bu kadar açık yürekli, bu kadar iyi bir kadını böyle pis casusluk işlerine karıştırdığım için hayvanlığıma hükmediyorum!...»

«Bu böyle devam edemeyecek, biliyorum. Bu kadın hem benden yaşlı, hem de benim hâkim olabileceğim bir yaratık değil... Doğrusu bu iş, benim için bir izzeti nefis yarası hâline geldi. Bu çeşit vaziyetlere daima hâkim olabileceğimi sanırdım ama bu vaziyeti elde edemeyeceğimi artık anlamış buluyorum.»

«Asıl bu hâlin tahammül edilmez bir dereceye vardığı an, Noel yortusu sıralarıydı. Noel zamanı, yılın en romantik çağıdır. Kungsgatan ve Regeringsgatan bayraklar ve kurdelelerle donatılmışlardı. Her yerde pırıl pırıl renkli Noel ağaçları ışıldıyordu. Greta ile birlikte eski şehir semtlerinin en aşağı dört-yüz yıllık dar sokaklarında (Nils, yabancı olduğumu bildiği için bana bu noktayı bilhassa hatırlatmak is-

tedi) kendimize zorlukla yol açabildik. Noel bayramına gidiyorduk. Herşey o kadar güzel ve o derece heyecan vericiydi ki... Greta ile birlikte geçirdiğim üç ay, bana âdeta kendimi kaybettirmişti. Fikirlerimde bile açıklık kalmamıştı. Bütün şüphelerim sönmüştü. Skansen'deki hayvanat bahçesine gitmek için köprüyü geçtik. Bayram atmosferi, sıcak şarap, eski halk şarkıları ve mumların sihirli ışıklarının içime neşe doldurduğunu hissettim.»

«Greta'yı öptüm. Sonra Gösta Berling lokantasına gittik. Kafamın biraz yerine gelmesi için soğuk bölgelere mahsus gecelerin sert havasına muhtaçtım. Skansen'den ayrıldık ve yerleri örten kalın kar üstünde Malar gölü boyunca yürüdük. Yollarda kimsecikler yoktu ve sanki göl orada yalnız bizim için duruyor gibiydi. Kendisini bir daha öptüm ve ona karşı ne haksız düşüncelere saplanmış olduğumu anlattım. Bununla ne demek istediğimi izah etmeye çabaladım: «Tasavvur edin, diyordum, sizden şüphelenmişim —ne budalalık değil mi?...— Sizin casus olmanızdan şüphe etmişim.»

«O anda harikulâdeydi. Gözlerine yaş hücum ediverdi. Sonra bir güldü, bir güldü ki deme gitsin... 'Öyleyse, bu şüphenize kendiniz de pek inanmamış olmalısınız?' dedi. — kim demiş, casus olduğunuzdan tamamen emindim.— 'Emindiniz de yine gelip benimle ne diye görüştünüz?... Bana karşı dostluğunuzu nasıl oldu da kaybetmediniz?' — Ne bileyim, pek umursamıyordum işte!» Bu sözü söylerken sesim bir acayipleşmişti. Sonra ilâve ettim: «Hayat o kadar kısa ki... Politika benim hayatımı zehirleyip durdu. Artık bıktım ondan. Lâfını bile işitmek istemiyorum.»

«O dakikada hakikaten aklımdan geçirdiğim şeyler mi ağzımdan çıkıyordu, yoksa bir robot gibi Greta'nın duymak istediği sözleri mi keşfedip söylüyor-

dum, hâlâ farkında değilim. Yalnız kendisine, artık aramızda hiçbir suretle kopmayacak bir bağ bulunduğunu söyledim sanırım. Hattâ son olarak hakikî bir dostluğun ne kadar nâdir bir şey olduğunu bilmeye yetecek kadar ideal sâhibiyim de dedim.»

Nils, itiraflarını aşağı yukarı, bu edâda yaptı. Benden anlayış bekliyordu. Gazetecilik tecrübelerimin verdiği otorite ile mânalı mânalı başımı salladım. Sonra da, kalb işinin kendisini ilgilendirdiğini, benim o işle alâkam olmadığını, yalnız düşmanın tuzağına bu kadar kolayca düşmüş oluşuna hayret ettiğimi söyledim. Bu sözlerime, böyle kaba bir tuzağa düşmek için idealistlerin hakikaten biçilmiş kaftan olduklarını da ilâve ettim.

Nils'e yaptığım pratik tavsiye de şu oldu: Jaintland'da Are'a gidip orada bir hafta kayak yapmalıydı. Bu hava değişikliğinin onu kendisine getirip bu aşktan kurtaracağından emindim. Bu sırada da ben, muammayı çözmeye uğraşacaktım.

Bazan bir hafta kar ve güneş içinde yaşamak hem vücudu, hem de ruhu değiştirir. Nils mânevi tıkanıklıktan iyileşmiş bir hâlde döndü. Fakat onun bu şekilde düzelmesine iki şeyin büyük yardımı dokunmuştu. Bunlardan biri, Greta'nın İsveç'teki harp aleyhtarı harekete katılacağı haberi, diğeri de bazı tahkikatın verdiği neticelerdi.

Nils'in, Are'a hareketinden önce, gazeteciliğim tutarak İsveç'in en büyük liberal gazetesi olan Dagens Nyheter'de çalışan bir arkadaşımдан, Greta'nın geçmişi hakkında malûmat edinmesini rica etmiştim.

Ben, bu geçmiş hakkında pek az şey biliyordum ama arkadaşım, pek çok şey öğrendi. Genç kızlık adı Greta Anna Balander (Anna Balander) imiş. Birinci Büyük Harp'te hastabakıcıymış ve bir Alman subayı ile evlenmişse de bu subay, nikâhların-

dan bir yıl sonra cephede ölmüş. Bunun üzerine Greta, 1927 yılına kadar Almanya'da yaşamış. Sonra doğduğu memleket olan İsveç'e gelmiş, hâlen kocası olan zatla tanışıp evlenmiş ve izdivaçları herkes tarafından bedbaht olarak nitelendirildiği hâlde şimdiye kadar kocasından ayrılmamış. Kocasını Veyno Kainen, (Veyno Kaynen) Finlandiya'lı bir armatörmüş.

Greta, bir de kitap yazmıştı ki bu kitabın bahsini ilk defa duyuyordum. Bu kitap, Ren suyu havalisini işgal eden Fransız kıtalarına karşı bir hücum mahiyetinde idi. Bu kitapta bilhassa zenci askerlerin Alman kızlarına tasallutlarından bahsolunuyordu.

İçimde, iyi bir iz üstünde olduğum intibai uyanmıştı. Nils'in şüpheleri pekâlâ bir esasa dayanıyor olabilirdi ve belki de bu kadın garip bir rol oynuyordu. Fakat Nils'den ne umduğunu kestiremiyordum! Onunla dost olmaya bu kadar kıymet verişinin mânası neydi acaba? Bu işteki sır, ümit ettiğimden de çabuk aydınlanmakta gecikmedi.

Greta, Stockholm'de, harp uzadıkça bir casus yuvası hâline gelmeye başlayan Grand Hotel'de oturuyordu. Kadın, bu lüks hayatı rahatça yaşayabiliyordu, çünkü kocası hem zengindi, hem de uyuşmazlıklarına rağmen karısına karşı açık elli davranıyordu. Nils, seyahatten dönünce Greta'yı ziyarete gitti. Greta, delikanlıdaki değişikliğin hiç farkına varamadı. Bilâkis Nils'i hararetle karşıladı, öpüştüler ve Are'da geçirdiği günlere dair kendisinden haberler sordu.

Sonra Nils'e mühim haberini de verdi: «İsveç Sulh Derneğine yirmibin kuron teberru ettim. Beni idare heyetlerine fahrî üye tâyin ettiler ve İsveç'te, Norveç'te ve Finlandiya'da konferanslar vermeye yollamak istiyorlar!»

İsveç Sulh Derneği'ne yirmibin kuronluk bir para cidden, mükemmel bir teberru idi. Hele bu, eski bir hastabakıcı tarafından yapılmış olursa... Nils, ağzından çıkan söze, kendi de pek inanmaya inmaya: «Mükemmel yapmışsınız!» dedi.

Beriki endişe ile sordu: «Yoksa o kadar hoşunuza gitmedi mi?»

«Neden gitmesin canım?... Fevkalâde olmuş...»

Bunun üzerine içine emniyet gelerek Nils'e hül-yalarından bahsetti. Harbin uzamaya başladığını söylüyor ve artık sulh için çalışmanın herkes için bir vazife olduğunu ilâve ediyordu. Bütün memleketlerde harbi durdurmak için sulh taraftarı hareketlere kuvvet vermeliydi. Nils: «Almanya'da da mı?...» diye sordu. Greta, endişeli bir bakışla muhatabına bakmakla beraber kendini çabuk toparladı. «Elbette Almanya'da da, neye olmasın?»

Nils'in, Almanya'daki bütün harp aleyhtarı kuruluşların Hitler tarafından çoktandır kapatıldığını bilmeyeceğini ve kendisine inanacak kadar saf olduğunu kuvvetle tahmin ediyor olacaktı. Sonra delikanlıya başka projelerinden bahsetmeye koyuldu ve Nils o zaman, bu kadının ne beklemekte olduğunu sezdi. Yalnız bunu sezmedi, aynı zamanda kendisinin bu kadın için, emellerine hizmet eden bir âletten başka hiçbir mâna ifade etmediğini de kavradı. Greta ona: «Siz, Sığınanlar Komitesinde üyesiniz. Birinin sığınan bir siyasî kurban olup olmadığı ve sonuç olarak hudutlardan içeriye kabul edilip edilmemesi lâzım geldiği hakkındaki hükmü siz veriyorsunuz. Bu yersiz yurdsuz biçare insanlardan pek çoğuna yardımlarınız dokundu. Bunların hepsi iş arıyor ve hepsi de Nazi düşmanıdır.» Bu sözlerden sonra şeytanî plânını da açtı.

Bütün sığınanların paraya ihtiyaçları vardı. Bundan açık bir hakikat mi olurdu? Bu parayı Sulh Der-

neği onlara verecekti. Buna karşılık bu zavallılardan istenen tek şey, Almanya'daki Nazi aleyhtarı ve gizli Alman teşkilâtı üyeleri olarak tanıdıkları kimselerin listelerini hazırlamalarıydı. Harp aleyhindeki bütün broşürler, Almanya'da bu listelere giren kimselere gizlice gönderilecek ve onların kendi çevrelerinde propaganda yapmalarına imkân verilecekti. Buna mukabil, Almanya'daki bu adamlar da Alman harp hazırlıkları, Alman silâhlanması ve Alman tahkimatı hakkında ne biliyorlarsa bunları Sulh Derneği'ne bildirecekler, Dernek de bunları neşredecekti. Bu suretle Alman militarizmine ciddî bir darbe vurmak kaabil olurdu.

Plân gayet ustalıkla tasarlanmıştı. Böyle bir plânla bir insanı aldatıp inandırmak pekâlâ kaabildi. Eğer Greta bir İngiliz casusu olaydı, bütün bunların Almanya aleyhine olarak kabul edilmesine imkân olurdu. Fakat eğer bu kadın Nils'in kesin olarak inandığı gibi bir İngiliz casusu değil de bir Nazi casusu ise, o zaman bu plânın vereceği sonuçlar pek müthiş olacaktı. Amiral Canaris, İsveç'e sığınan mültecilerin yaptıkları listelere dayanarak Almanya'da ne kadar Nazi aleyhtarı gizli kuruluş varsa hepsinin kökünü ne de güzel kazırdı ama?... Maa-fih bu ihtimallerden hiçbirini henüz belirlenmiş bir hâlde değildi. Bu kadın hakkında daha fazla malûmat sahibi olmamız gerekiyordu. Birkaç zaman ben, Greta'nın, her iki taraf hesabına çalışabileceği gibi pek çılgın bir düşünceye de kapılmadım değil.

Nils'e, Greta ile gelecek buluşmasında neler konuşması gerektiği hakkında talimat verdim. Greta'nın teklifini kabul etsindi ama, böyle bir şeyi yapabilmek için mülteciler komitesinin diğer üyelerinin rızalarını almak gerektiğini de bildirsindi. Kadın, bunları dinledikten sonra Nils'den diğer arkadaşlarını ikna etmek için elinden geleni arkasına koymayacağına dair de söz de almış...

Greta, 1934'den harbin başına kadar Almanya'ya propaganda neşriyatı sokmak hususunda Nils ile benim birlikte çalıştığımızı bilmiyor olacaktı. Ya biliyor ve bunun için Nils'e, bu propaganda materyalini kimlere gönderdiğini sorup, oradaki elemanlarımızı eline geçirmek istiyordu; yahut da Nils'e tamamiyle vurulmuş bir kadın rolü oynuyor ve bu suretle delikanlıyı iyice eline geçirmeyi umuyordu. Hani, vaktinde harekete geçilmemiş olsa, plânında tamamen muvaffak olacağı da muhakkaktı ya...

Maamafih, yine de neler tasarladığını iyice kavramış değildik. Beraberce İngiliz gizli teşkilâtına mensup bir ahabımı — müsaadenizle adına Stig Anderson (Stik Anderson) diyeyim — görmek aklımıza geldi. Kendisi İsveç'te doğmuştu ama annesi İngiliz'di ve İngilizlere dehşetli bir sempatisi vardı. Kendisi, İngiliz gizli teşkilâtında çalıştığını daima inkâr ederdi — bu da onun vazifesiydi elbette — fakat inkârlarına rağmen bu işte bana çok yardımı olacağını ve nihayet şu Greta'nın bizzat Londra için de çözülmesi enteresan bir muamma teşkil ettiğini düşünüyordum.

Stig, anlattıklarımızı safi kulak kesilerek dinledi. Birtakım notlar aldı ve bize ihtiyatlı olmamızı tavsiye etti. Sonra da hemen o hafta içinde bize bir şeyler söyleyebileceğini, yalnız kendisinden müsaade almadan bu mesele hakkında bir tek kelime bile neşretmemem gerektiğini söyledi. Çabucak anlaştık.

Bu Greta, hayli meşgul de bir kadındı hani. Nils'e, Helsinki'ye gidip kocasıyla para meselelerini konuşmak mecburiyetinde olduğunu ve belki de boşanmak için mahkemeye müracaat edeceğini söylemiş. Hem bunu söylüyor, hem de göz ucuyla Nils'i süzüyor-muş. Greta burada yokken Nils de mülteciler komitesinde kendi üzerine düşen işi yapmalı ve Greta

döndüğü zaman, yâni iki haftaya kadar işe başlamalılarıymış... Nils de buna karşılık, bu arada gazetelere, artık sulh yapılması hakkında bir-iki makale göndermenin yerinde olacağını söylemiş... Yâni biz, kendisine karşı kesin bir delil elde edinceye kadar, safçasına onu takip eder, tekliflerine derinden inanır bir tavır takınmış ve rolümüzü sonuna kadar oynamaya karar vermiştik. Kadın, Nils'i Sulh Derneği'nin faal ve nüfuzlu üyelerinden biri telâkki ediyordu.

Aynı sıralarda ben de gazetemin sahibiyle bu konu üzerinde bir konuşma yaparak esrarengiz Greta'nın faaliyetleri hakkında araştırmada bulunmak ödevini aldım. Bu suretle polis hafiyeliği sahasındaki şahsî gayretlerimizi de bir araya getirmiş olacaktık. Fevkalâde neticeler elde edeceğimizi umuyordum. Yazık ki Nils'le beraber, herşey meydana çıkmadan önce bu mesele hakkında hiçbir yayın yapmayacağımızı Stig'e söz vermiş olduğumuz için, şimdilik benim sadece bilgi toplamakla yetinmem gerekecekti.

Bu uğurda ilk iş olarak uçakla Helsinki'ye gidip bay ve bayan Veino Kainen'in yaşayış tarzlarına dair araştırmaya koyuldum. İlk öğrendiğim şey bayan Kainen'in o sırada Helsinki'de bulunmadığı oldu. Şu hâlde yalan söylemişti. Yine bu araştırmalarım sırasında bay Kainen'in, Alman seyahat büroları tarafından hararetle tavsiye edilen bir Alman-Fin deniz nakliyat ortaklığının müdürü olduğunu da meydana çıkarmıştım.

Bütün bunlar, bende, Greta'nın, bizim umduğumuzdan fazla tehlikeli olduğu kanaatini uyandırmıştı. İçimde, acele Stockholm'e dönersem büyük bir felâkete mâni olacağım gibi bir his belirmişti. Bütün hızımla Stockholm'e döndüm. Derhal polis müdürünü ziyarete koştum. Nils'le Stig'i hiç bahse katma-

dan, Greta'nın plânlarına dair bildiklerimi bir bir anlattım. Polis müdürü Torstent Söderström, (Torstent Söderström,) hemen maiyetine bu işle ilgilenmelerini emredeceğini ve hakkım olduğu üzere, neşredilmek için ilk haberleri de bana vereceğini vaadetti.

Bundan sonra hâdiseler pek hızlandı. İngiliz gizli teşkilâtı İsveç yabancılar polisi ve sonradan öğrendiğime göre Rus gizli teşkilâtı aynı zamanda Greta'nın peşine düştüler. Tahkikatı idare eden de, tesadüfen bu işe karışmış bulunan basit bir gazeteci, yâni bendim. O andan itibaren artık Greta'nın attığı her adım göz hapsine alınmıştı. Bu arada Greta'nın, Berlin'de iki hafta kalmış ve Alman Propaganda Nazırı Josepb Goebbels'e (Jozef Göbbels) misafir olduğu da meydana çıktı. Canaris'in dairesine de sık sık girip çıkmıştı. Ben Helsinki'ye gittiğim vakit kendisini orada bulamayışım, onun o sırada Berlin'de bulunmasından ileri gelmişti. Fakat, Greta'nın, Helsinki'de, behemahal bir ortağı bulunması lâzımdı. Zira Nils, onun Stockholm'de bulunmadığı sırada Helsinki'den birkaç aşk mektubu almıştı. Bütün bunlar böyleydi ama, bu kadının İsveç'in demokratik kanunlarına aykırı herhangi bir hareketi, henüz meydana çıkarılmamış bulunuyordu. Bunun için kendisini, İsveç topraklarından çıkarmak bahis mevzuu olamazdı.

1940 Şubat'ında, Greta tekrar Stockholm'e döndü. Hiçbir şeyden şüphelenmediği halinden belliydi. Dönüşünden az zaman sonra militarizm aleyhindeki konferans turnesine çıktı. Elli kadar konferans vererek harp aleyhinde şiddetli nutuklar söyledi ve inanmış sulhçu rolünü fevkalâde oynadı. Lâkin bu konferansların sonunu bağlayan münakaşaların hepsinde oldukça üstü kapalı da olsa Almanya hakkındaki sempatisini belli etmekten kendini alamıyordu. Hitler'in katiyen harp yapmak istemediğini kaç defa söylemiş olduğunu tekrarlayıp durmaktaydı.

Sulh Derneği birtakım gazeteleri satın alarak tebliğler neşretti. Üyeleri arasında İsveç parlamentosu mebusları da vardı ve bu zevat Danzig'in Almanya'ya verilmesini harıl harıl müdafaa ettiler. Almanya'nın Danzig ve Polonya koridoru üzerinde en tabii haklara malik olduğunu belirttiler.

Nazilerin sulh uğrunda gösteriler tertip etmek için muazzam paralar harcadıkları, gözle görülmüyordu. Az zaman sonra sulhçu kuruluşların, muhtelif İskandinav ülkelerindeki silâhlanma programlarına sabotajlar yaptıkları görülmeye başlandı. Fakat bütün bu hareketlerin ardında, kuzey ülkelerindeki Nazi aleyhtarı cereyanları söndürmek gayretinin sindiğinden kimse şüphelenmiyordu.

«Sulhçular»; kuruluşlarıyla sosyalistler ve komünistlerle zecrî tedbir taraftarlarıyla ve liberal basınla elbirliği ederek küçük demokrat milletlerin elele verip sulh idealine bağlanmaları hususunda boyuna vaaz veriyorlardı.

Greta, İsviçre'de, Hollanda ve Amerika Birleşik Devletleri'nde toplanan konferanslara delegeler gönderdi. Az zamanda kendine o kadar kuvvetli bir mevki yapmıştı ki hem dostları, hem de aleyhtarları, kaabiliyetlerini ve enerjisini över olmuşlardı.

Ayaklarının altındaki buzların kırılıvereceğini ve uçuruma yuvarlanmak üzere bulunduğunu bilenler, yalnız işin içyüzüne vâkıf bulunan bizlerdik. Nihayet Nils'in ve benim harekete geçerek onun içyüzünü meydana vuracağımız gün de geldi çattı. Greta ile kendisine bin İsveç kronu mukabilinde bazı sırlar satmak isteyen, bir adamı buluşturmak için tertibat aldım. Bu adamın satmak istediği sırlar şunlardı:

1) Alman devletinin gizli silâhlanmaları hakkında bazı raporlar;

2) Almanya'daki gizli Nazi aleyhtarı teşekküllere dahil iki faal isim;

3) Kuzey Norveç'teki tahkimata ait fotoğraflar.

Bu işte bizimle birlikte çalışacak olan zat, Almanya'dan yeni geldiğini iddia eden bir mülteci idi. Sözde önce Norveç'e gitmiş, fakat hükûmet orada kalmasına müsaade etmeyince buraya gelmişti ve paraca pek darda kalmıştı.

Arkadaşımız, rolünü fevkalâde oynayarak hikâyesini uzun uzun anlattı. Gizli Nazi aleyhtarı cemiyetlerde faal bir rol oynadığı Almanya'dan kaçmıştı. Orada, silâh fabrikalarında çalışan arkadaşları vardı. Bize, kendini, sulh uğrunda mücadelelerimizde tam işimize yarayacak bir adam olarak teklif ediyordu.

Kasten, gayet kötü bir Berlin şivesiyle almanca konuşuyordu. Nils'le, Nils vasıtasıyla tanıdığı ve haretli bir sulh taraftarı bildiği bana hayli itimadı olan Greta, tuzağımıza kolayca düşüverdi. Adamın verdiği bilginin kıymetsiz olduğu aklına bile gelmediği için, satın almaya razı oldu. Bir saat sonra da İsveç polisi tarafından tevkif edilmişti.

Güzelliğinden pek çok şey kaybetmiş olduğu halde hapiste de hâlâ yüksek sınıftan kadın rolünü oynamakta devam etti. Hâlâ samimî bir sulhçu olduğunu söylemekte inat ediyor, İngiliz ve Fransızların dejenere milletler olduğunu, bu itibarla bütün Avrupa'nın harpsiz darpsiz Almanlara teslim olması gerektiğini iddia ediyordu. Sonradan, Mussolini'yi, Goebbels'i, Goering'i ve hattâ Hitler'i şahsen tanımakta olduğunu itiraf etti. Fakat Nazilerden emir alıp ta onlar hesabına çalışmakta olduğunu nefretle reddetmekten bir an geri kalmadı. Sadece kendi isteğiyle, doğru olduğuna inandığı gaye uğrunda çalışmış, çabalamıştı. Bu nokta üstünde bilhassa ısrar ediyordu.

Çok yazık ki İsveç polisi, Greta'nın, İsveç aleyhinde çalıştığına dair hiçbir delil bulamadı. Kocasının Finlandiya'lı olması dolayısıyla kendisi de Finlandiya'lı addedildiği için, göreceği ceza, hudut dışı edilmekten ibaretti. Bu meselenin en enteresan hâdisesi, Mareşal Herman Goerring'in baldızı kontes Fanny von Williamouvitz-Moellendorf'un (Fani von Viliamuvitz-Möllendorf) bu Alman — Finlandiya casusu lehinde şahadette bulunup, işe müdahale etmeye kalkışması oldu. Fakat Goering'in baldızının, Greta'nın masumiyetini iddia etmesi, casusun durumunu iyileştirmek değil, kötüleştirmekten başka bir sonuç veremezdi.

Benim bu husustaki makalem, gazetenin birinci sahifesinde çıktı ama Nils bütün bu meseleden hiç de memnun kalmadı. Biz, bu meselede bir hayli incelelikle davranmıştık. Fakat ne de olsa bu iş Nils'e dokunuyordu. Gerçi aşkından tamamen kurtulmuştu. Lâkin, Greta, onun kafasında, her vakit, harikulâde büyüleyici bir kadın olmak vasfını muhafaza etti.

Bu meseleden sonra da ben hâlâ sulhçuluğun gayet büyük ve verimli bir ideal olduğuna ve bundan sonra Avrupa'nın bütün okullarında antimilitaristlik öğretilmesi gerektiğine inanmaktayım. Fakat birçoğu gibi ben de bu uğurdaki bütün kuruluşların, işlerinde neler sakladıklarına iyice göz atmak lâzım geldiğini keşfettim. Çünkü Amiral Canaris, Avrupa barışseverlik hareketinin içine kendi adamlarını sokarak demokrat milletlerin silâhlanmamaları ve zayıf kalmaları için bu hareketten istifade etmişti. Barışseverlik hareketinin Naziler hesabına teşkilâtlandırılmasının en mükemmel numunesi bizzat Greta Kainen değil miydi?

Aradan zaman geçtikten ve Finlandiya'da, Hitler'in yanında Rusya'ya karşı çarpışmaya başladıktan

sonra, artık aralarında geçimsizlik filân kalmamış olan Kainen ailesi, karı-koca, büyük bir faaliyet gösterdiler. Kuzey limanlarının birçoğunda casus teşkilâtı kurdular. Veino Kainen'in armatör kılığına girmiş olması, işini çok kolaylaştırdı.

Şüphe yok ki İsveç posta uçağının Rus-Finlandiya mütarekesine ait projeleri Moskova'ya götürmekte olduğunu ve Stockholm hava alanından ne zaman havalanacağını kısa dalgalı bir verici istasyonda Berlin'e de bildiren de Greta Kainen olmuştu.

Göteborgs Handels Tidning gazetesi, casusluğun bu şeklini takbih etti. Bütün diğer İsveç gazeteleri, bu mesele hakkında tahkikat açılmasını istediler ve neticede İsveç hava alanlarında yolculardan gayri-lerinin ve «turistlerin» girmesi yasak edildi.

FRIEDRICH EGE'NİN KARIŞIK MACERASI

Ruslar, Greta Kainen'in İskandinavya'daki en belli başlı Nazi ajanlarından biri olduğunu pekiyi biliyorlardı. Nils'i ve onun gibi birçoğunu aldatmaya kalkışmış olan Greta Kainen, barışsever olmak şöyle dursun bilâkis, inanmış bir militaristti. Finlandiya milliyetseveri olduğu için bilhassa Rusya'dan, herşeyden çok nefret ediyordu. Laurenti Beria, bu kadını, daha kimsenin gözü açılmamışken takip ettirmeye başlamıştı.

1941 Ekiminde, Rusya'nın, Hitler tarafından istilâya uğrayışından birkaç ay sonra Greta Kainen, Helsinki'de bir kokteylparti vermişti. Karmakarışık bir davetli kalabalığı, Greta'nın muhteşem salonlarını doldurmuştu. Onun davetlerinde daima olduğu gibi, bu sefer de bir sürü barışsever vardı. Bunlardan başka, sivil giyinmiş Alman memurları, meşhur Finlandiya Nazileri, şairler, gazeteciler ve Finlandiya'daki Alman seyahat acentesi şefi profesör Friedrich Wilhelm Bergmann (Friedrih - Vilhelm Bergman) da bu davetliler arasında bulunuyorlardı. Toplantı pek neşeliydi, herkes içiyor, dansediyor ve İskandinavya sosyetesini dedikoduları anlatılıp duruyordu.

Bu davetteki gazeteciler arasında Finlandiya'daki Ecnebi Muhabirler Birliği'nin önemli üyelerinden ve Greta'nın gözdelelerinden Friedrich Ege adlı bir Alman da vardı. Greta'nın gözdesi diyoruz ya... Kraliçe tavırlı öyle bir kadının gözdesi, özellikle aynı

zamanda birkaç gözdesi bulunmasından tabîî bir şey olamazdı.

Ben, Ege'yi tanır ve Nazi olduğu için kendisinden de hiç hoşlanmazdım. Zaten bu adamın Alman casusu olduğuna şüphe de yoktu. Nitekim resmî tahkikat da sonradan bunun böyle olduğunu apaçık meydana koymuştu.

Kendisiyle sık sık karşılaşırdık. O da benim gibi yabancı basın mensubuydu. Zaten o zamanlar İsveç'te yabancı basın birliği üyeleri arasında hem demokrat, hem de faşist elemanlar vardı. Hattâ toplantılarımıza Japonların bile geldikleri olurdu. Ege'ye gelince, daha o Greta ile tanışmadan önce ben ondan şüphelenmeye başlamıştım.

Bütün öteki uzun boylu ve sarışın Almanlara benzeyen bu uzun boylu ve sarışın Alman, 1933 Nisanında, İsveç hudutlarından içeriye girmişti. Otuz yaşlarında görünüyordu ve yanında plâtin sarısı saçlı karısı da vardı. Bu kadın aslen Berlin'liydi ve pek koyu Berlin şivesiyle konuşuyordu. Karı-koca, beraberlerinde epey eşya da getirmişlerdi. Memlekette girerken İsveç otoritelerine, ahabaları vasıtasıyla tevkif edileceklerini öğrendikleri için Almanya'dan kaçmak mecburiyetinde olduklarını ve bu itibarla siyasî mülteci addedilmeleri gerektiğini bildirdiler.

İsveç polisi, bu meseleyi esaslı bir tahkikata tâbi tuttu ve sorguyu da bizzat Söderström yaptı. Böylelikle Ege'ye, İsveç'te geçici bir zaman için kalmak müsaadesi verildi.

Ege ailesinin biraz paraları yok değildi. Etrafa karşı, şiddetli Nazi aleyhtarı gibi tavırlar takındılar. Malî durumları nisbeten daha kötü olan mültecileri evlerine kabul ediyor, hattâ onlara yardımda da bulunuyorlardı. Fakat bu âlicenaplık gösterilerine rağmen Ege'yi kimse sevmiyordu. Menfada bulunan bir Alman, bir üniversite profesörü anlatmıştı: Ege, onu

evine davet ettiği akşam habire sırtına şaplak vurur: «Ye azizim, ömründe bir kere fırsat buldun, tıka basa ye!» dermiş... Demek oluyor ki bu Ege, hiç de öyle ince zarif bir insan değildi. Fakat bir adam hakkında, ince değil diye, kötü hükümler verilmez. Bu işin daha fena tarafları da vardır.

Ege, hiçbir baltaya sap olmadı ve hiçbir iş tutmadı. Bütün vaktini, harıl harıl İsveççe öğrenmekle geçiriyor, mülteciler için toplantılar tertip ediyor ve Nazi aleyhtarı propaganda teşkilâtı kuruyordu. Bütün mülteciler gibi o da İsveç sosyetesine giremeyip bir kenarda kalıyordu. Onun durumunda bir tek fark varsa, paralı oluşundan ibaretti.

Akla gelirdi ki bu para uzun zaman dayanmasın. Çünkü İsveç'e geldiği ilk yedi ay içinde zaman zaman bir gazetede neşrettiği makalelerden ufak ücretler almaktan başka bir kazancı olmamıştı. Bu kadarcık bir kazançla yaşamasına ise imkân yoktu tabii.

Günlerden bir gün, mülteciler muhitinde büyük bir rezalet kopmakta gecikmedi. Friedrich Ege, bir memuriyet, hem de esaslı bir memuriyet bulmuş, bir yayınevinin genel direktörü olmuştu. Lâkin bu yayınevi bir İsveç müessesesi değil, bir Alman müessesesiydi. Ege, merkezi Leipzig'de bulunan bir yayınevinin İskandinavya şubesinin direktörlüğünü kabul etmişti ve kendisini tanıyanların hepsi, onun yaptığı bu işe fena halde içerlemişlerdi. Ege'nin Naziler hesabına çalışması ne rezaletti!. Bütün tanıdıkları, kendisinden yüz çevirdiler. Kendisi polise ihbar olundu ve herhalde yapmasına imkân olmayan bir sürü suçla itham edildi. Artık kendisiyle iş beraberliği etmiş olanlar, herkesin içinde ona atıp tutuyor, bu suretle hepsi de kendilerine şüphe gelmemesine çalışıyordu. Hâsılı bu işin şaşkına çevirdiği adam sayısı epey kabarıktı.

Ege, eski dostlarına «işin iş olduğunu» ve bu hareketinde başka bir mâna aramamak gerektiğini izah etmeye çabaladı. Nazi ajanı olduğu hakkındaki iddiaları reddetti. Bu memuriyeti, sadece karısıyla kendisini geçindirmek için kabul etmişti o kadar. Fakat İsveç polis müdürü bu izahla yetinmeye razı olmadı. Ege ile karısını yeniden sorguya çekti. Hem bu sefer pek esaslı davrandı. Söderström, bu defa, bayan Ege'nin babasının Berlin'de Gestapo subayı olduğunu isbat edebileceğini de söylemişti ki hakikatte bu yalan değildi ve kadının babası, mühim Nazi memuruydu.

Lâkin Ege, Nazi olmadığında ısrar ediyordu. Bu defa Söderström, şu cevabı verdi: «İster Nazi olun, ister olmayın!... Bu memlekette mülteci olarak barınmak isteyip dururken, şimdi kalkmış bir Nazi yayıncının maiyetinde çalışmaya başlamış bulunuyorsunuz. Belki masumsunuzdur... Ama İsveç polisi, her ihtimale karşı tedbir almak durumundadır.»

Polis müdürü karı-kocayı tevkif etmedi. Yalnız kendilerine, hemen o hafta içinde İsveç'i terketmelerini emretti ve eğer Almanya'ya dönmek istemiyorlarsa, arzuladıkları memlekete gitmeye izinli olduklarını da bildirdi.

Karı-koca yola çıktılar. Berlin'den getirmiş oldukları mobilyalar ve bavullar hazırlandı ve yüklendi. Ege, kendilerini uğurlamaya gelen tek tük dosta çok üzgün olduğunu bildirmekle beraber katiyen Nazi olmadığını da tekrarlamaktan geri kalmadı. «Ben nasıl Nazi olabilirim? Nazilerin hayduttan farkı var mı?...» Diyordu. Bazı ahabpları kendisine o kadar inandılar ki biçarenin büyük bir haksızlığa kurban gittiğine akılları kesti. Fakat ben, büyük çoğunluk gibi düşünmekte devam ettim ve Nazi aleyhtarı bir adamın bir Nazi müessesesinde çalışabileceğini aklım bir türlü almadı. Yalnız, Ecnebi Basın Bir-

liđi'nin son toplantısında diđer meslekdařlar gibi bana da veda ederken, bir ara, dűřűncemden az kaldı cayıyordum. űnkű bizlere, bir gűn, kendisinin Nazi dűřmanı olduđunu anlayacađımızı o kadar samimiyetle sűylűyordu ki bir an inanasım geldi. Fakat bir-iki hafta sonra bu řűphelerim yine yok olmuř, eski inancıma dűnműřtűm.

Nasıl dűnmeyecektim ki?. Alman basını Friedrich Ege'nin hudut dıřı edilmesini diline dolayıp İsveç hűkűmetine ve Kral Gustav'a hűcuma bařlamasını mı? Zaten o da İsveç'ten çıkınca Finlandiya'ya geçmiř ve orada artık yűzűndeki maskeyi de çıkarıp atmıřtı. Bűtűn Alman gazeteleri, kendisini bir kahraman olarak selűmladılar. Finlandiya'ya yerleřmesinden az bir zaman sonra Ege, oradaki Alman azınlıđı gazetesini olan Die Deutschen in Finland'ın bařmuharriri oldu.

O andan itibaren İskandinavya basını, kendisini, kuzey űlkelerinde Nazi beřinci kolu mensuplarından olarak tanıdı. Adı, bűtűn Nazi propagandacıları listelerinde űnemli bir yer tutuyordu ve bűtűn İsveçliler, 'bűyle tehlikeli bir adamdan kurtulmuř olduklarından dolayı hafiflemiřlerdi. Ben bile birçok makalemden Nazi casusu Friedrich Ege hakkında İsveç gazetelerinde yazılan řeylerden sık sık bahsediyordum. İsveç'ten çıkarıldıktan sonra hakkında tahkikat yapanlar, Ege'nin Kuzey Birliđi adı altında çalıřan en bűyűk Nazi casusluk řebekesi hesabına da çalıřmakta olduđunu meydana çıkardılar. Fahrű reisi Heinrich Himmler olan bu birlik, gűrűnűřű bakımından «Kuzey milletleriyle kűltűr műnasebetlerinde bulunmak» için kurulmuřtu. Kuzey Birliđi'nin, bűtűn Alman limanlarında ve bűtűn űnemli İskandinav řehirlerinde řubeleri vardı. Danimarka ve Norveç'in iřgalinden sonra bu birlik űyeleri, o iki memlekette valiliklere tayin olundular.

1941 senesinde bir gün, büyük bir Nazi memuru Ege'yi, Helsinki'deki apartmanında ziyaret etti. Bu memur, uzun boylu, mavi gözlü bir cermendi ve adı da Vitalis Pantenburg'du. (Vitalis Pantenburg) Pantenburg, hem Kuzey Birliğinin hem de Alman gizli teşkilâtı İskandinavya şubesinin şeflerindendi. Bu ajanın tam hikâyesi (Kuzey Ülkeleri Düellosu — Duel for the Nortland) adlı kitabında yazılıdır. Almanlar Norveç'i istilâ ederlerken Norveç limanı Narvik'in kumandanı Olaf Sandle'nin, (Olaf Sandle) subay ve askerlerine izin vermesini de o temin etmişti. İşte bu Pantenburg, şimdi Ege'yi ziyaret ediyor ve İskandinavya'daki Rus casus şebekesiyle mücadele için kendisinden yardım istiyordu. Naziler, O. G. P. U.'nun, Finlandiya'daki Alman birliklerinin nerelerde yığınak olduklarını bilmesine olduğu kadar Kareli'deki Nazi casus şebekesini ve Finlandiya-Rus hududundaki Alman tahkimatını da tanımâsına çok kızıyorlardı.

Ege, bu mülâkattan sonra Pantenburg'un muavini oldu. Kendisine 25 numara remzi altında taahhüt edilen bir de kadın yardımcı verildi. Bu numara 25, öğrendiklerini Ege'den alıp Almanya'ya nakil işini de görüyordu.

Greta Kainen'i, yâni numara 25'i Friedrich Ege ile birlikte görmüş olan herkes, bunların birbirlerini sevdiklerine yemin ederdi. Ege tarafından elde edilen bilgileri diplomatik valizlere sızdırıp Berlin'e yollayanın Greta olduğundan, pek az kişinin haberi vardı ama Ege de mükemmel haber topluyordu. Bilhassa Rusların Murmansk'daki inşaatı, Kola yarımadasındaki faaliyetleri ve İskandinavya'daki komünist partileri hakkında raporları mühimdir. Âmirleri kendisinden o kadar memnunlardı ki kısa zamanda aylığı iki defa artırıldı. Nazi gizli teşkilâtının, kendisini en iyi ajanlarından biri addettiği ve verdiği

bilgilerin doğruluğunu pek takdir ettiği apaçıktı. Az zamanda maiyetinde, beş casus yardımcısı çalışmaya başladı. Organize ettiği casusluk şebekesi, çok etkili oluyordu. Ondan aldıkları bilgiler sayesinde hem Finlandiyalılar, hem de Naziler, mühim tevki-tat yapabiliyorlardı.

1942'de artık Ege'nin şahsiyeti, hakkında şüpheye hiç yer kalmayacak kadar ortaya çıkmıştı. İsveç basını kendisinden «İskandinavya'nın göbeğinde bir engerek», «Kuzey ülkelerinde en tehlikeli casus ve kıskırtıcı ajan» deyimlerini kullanmaktaydı. Fakat Finlandiyalılar, bu adamı hudut dışı etmeye razı olmu-yorlardı; çünkü kendilerine, Ruslar hakkında pek mükemmel bilgiler vermişti. Dünyada, Komünist Enternasyonalî hakkında Friedrich Ege kadar geniş bilgi sahibi bir adam daha var mıydı acaba?...

Ben, bu arada İsveç'ten ve Norveç'ten ayrılmış, tekrar Amerika'ya dönmüş ve Friedrich Ege'yle İskandinavya'daki Nazi casusları kâbusunu âdetâ unutmuştum. Bir sabah, en kalabalık saatlerde New-York Times'i okurken, birdenbire yerimden sıçrayasım geldi. Şu aşağıdaki haberi, heyecan ve gittikçe artan bir tecessüsle âdetâ yuttum desem yeridir:

«GESTAPO BİR GAZETECİYİ ÖLDÜRTTÜ

Stockholm (İsveç) 7 Haziran, 1943, Salı (U.P.)

Güvenilir Helsinki kaynaklarından haber verildiğine göre, geçenlerde Finlandiya makamları tarafından casusluk suçuyla tevkif edilmiş olan Alman gazetecisi Friedrich Ege, Alman Gestaposu tarafından bugün idam olunmuştur. Verilen haberlere göre Herr Ege, Gestapo'ya teslim edilmiş ve Estonya'ya götürülmüş, idamı da orada yapılmıştır. Helsinki'de 'Yabancı Basın Birliği'nin önemli üyelerinden olan Herr

Ege, Rusya'ya bilgiler sızdırmak suçuyla itham olunuyordu.»

Demek Ege, Stockholm'den ayrıldığı sırada bizlere: «Bir gün benim Nazi olmadığımı anlayacaksınız!» derken doğru söylüyormuş. Gerçi şimdi bunu anladık ama, ne yazık ki iş işt en geçmiş bulunuyor... Demek Ege'yi Nazi casusluğuyla itham eden ve çamurlara bulayan o yüzlerce makale, acıklı birer komedyadan ibaretmiş!.

Fakat onunki gibi hayatın ta kendisi, haddizatında bir facia değil midir? Aslında Ege, Birleşmiş Milletlere, kendisine hakaret edenlerden çok daha fazla fayda sağlamış bir adam olmuyor muydu? Kendisini yaralamış olanlar, şüphesiz bu hatalarını tâmir etmek isterlerdi ama, ne çâre ki artık çok geç kalmış bulunuyorlardı. Ben de kendi kendime: «Benim gazetecilik yönüm, koku alma hassam ne oldu da, ben de bu adamcağız hakkında yanlış düşüncelere saplanıp kaldım?» diyordum. Yüzlerce gazetecinin de benim gibi aynı hatâya düşmüş olduklarını bilmek, işlediğimiz kabahati affetmeye yeter bir şey değildi doğrusu... Maamafih bizim böyle şaşalayıp yanlış düşüncelere kapılmamız da faydalı olmadı mı?... Eğer ona inanmış olsaydık, aleyhinde yazmazdık, vazifesini bu kadar mükemmel başara bilir miydi?» diye düşünüp biraz teselli buluyordum...

Bu meseleyi incelemeye başladım. Vaşington'da bulunan bir Finlandiya diplomatına sordum. Gazetede okuduğum havadisın doğru olmaması ihtimalinin bulunduğu üstünde durdu. Ege muhakkak ki hâlâ hayattadır, diye düşünüyordu. Fakat kendisinden kesin bir şey öğrenmek mümkün olmadı. Bunun üzerine Stockholm'deki ahabplara müracaat ettim ve oradan daha zengin haberler edindim.

Almanlar, Ege'nin, O. G. P. U. tarafından bilhas-

sa hazırlanarak kendisine sunulan raporları, Almanya'ya verdiğini ve yıllarca Ruslar hesabına çalıştığını iddia etmekteymişler. Daha başka suçları da varmış. Meselâ düşman paraşütçülerinin Finlandiya'da saklanmasına yardım etmiş, Baltık'taki Alman asker topluluklarına ait plânları Ruslara vermiş, «Ostsee» Alman donanması hakkında Ruslara epey bilgiler sunmuş ve bilhassa Nazilerin Ruslar hakkında neler öğrenmek istediklerinden de Ruslara haber vermiş. Böylelikle Almanların neleri öğrenmek istediklerine vâkıf olan Ruslar, Almanların ne yapmak istediklerini de kolayca tahmin edebiliyorlarmış.

Eğer, Ruslara, birinci Rus-Finlandiya savaşında Amerika'nın Finlandiya'ya ne miktar silâh verdiğini bildirdiği gibi İsveç top kralı Axel Wenner-Gren'in (Aksel Venner-Gren) verdiği silâhlar hakkında da raporlar sunmuş... Bu Wenner-Gren'in sonradan Meksika'da yerleşip yaşamaya başladığını ve adının hem Amerikan, hem de İngiliz kara listesinde kayıtlı bulunduğunu da ilâve edelim.

Ege'nin tevkifi, çağımızın tarihinde sık sık görülen mânidar kader cilvelerinden biri oldu. Bu adam, hiç şüphe yok ki herkesin kendinden nefret etmesine fena halde üzülüyordu. Bir gün, bir İsveç barışseveriyle konuşurken kendisinin savaş aleyhtarı bulunduğunu ve esas itibariyle Nazilerden nefret ettiğini söylemişti. Bu barışsever, Ege'nin samimî haline inanmış olacak ki barışçı birliklerde Nazi ajanlarının karıncalar gibi kaynaştıklarını hiç hesaba katmayarak, Ege'yle olan konuşmasından, kalabalık bir mecliste bahsetti. İşte bu sözler, İsveç Barışçı Birliği'nin dimağı olmuş olan Greta'nın kulağına bu şekilde aksetti. Greta Kainen, Ege'nin Nazi aleyhtarı görünme mecburiyeti altında bulunmamasına rağmen bu şekilde konuşmuş olmasına mim koydu ve

Ege'den fena hâlde şüphelenmeye başladı. Üstelik bu kadarla da kalmayarak Finlandiya'daki Nazi seyahat acentesi şefi Friedrich Wilhelm Bergmann'a (Fridrih Vilhelm Berkman) hadiseyi haber vermekte acele etti... Bu andan itibaren Ege, sıkı bir göz hapsine alınmış bulunuyordu.

Fakat Bergmann'ın Finlandiya'da idare ettiği Nazi casusluk teşkilâtı, bütün uğraşmalarına rağmen Ege'nin ihaneti hakkında herhangi bir ipucu bulamıyordu. Bulamıyordu ama ihtiyaten kendisini, sadakati şüpheli ajanlar listesine koymaktan da geri durmamışlardı. Birçok defa cepleri, apartmanı, otomobili araştırıldı, hiçbir şey bulunamadı.

Bir gün Ege'yi namlı bir tiyatro muharriri olan Finlandiyalı bir kadınla gezerken gördüler. Bu sefer o kadın da göz hapsine alındı ve nihayet evinde bir Rus paraşütçüsünü sakladığı meydana çıkarıldı. Aynı evde, bir verici radyo istasyonunun parçaları da bulunmuş ve Nazi raporlarına göre bu parçalar da Ege'nin parmak izleri tesbit edilmişti. Araştırmalar derinleştirilince, muharrir bayanın, yatak odasında sakladığı verici istasyonun kendisi de elde edilmekte gecikmedi. Ege bu istasyonu, Rusya'ya haber göndermek ve O. G. P. U. şefi Laurenti Beria'dan emir almak hususunda kullanmış olabilirdi. Naziler böyle söylüyorlardı ve bunda haklıydılar.

Finlandiyalı muharrir kadının mukadderatı, bugün artık meçhul değildir. Tevkif edilmiş ve idam hükmü giymişse de sonradan bu hüküm, müebbet hapis cezasına çevrilmiş, nihayet 1945'de Ruslar tarafından serbest bırakılmıştır.

Aynı İsveç kaynaklarına göre Alman gizli teşkilâtının elinde, Norveç'ten Finlandiya'ya mühimmat taşıyan bir trenin hareket saatlerinin radyo ile şifreli olarak O. G. P. U.'ya bildirildiğine dair delil de

bulunmaktaymış. Bu tren, az bir zaman sonra düşman tarafından berhava olunmuş...

Nazilere göre Ruslar, üstünde «iaşe maddeleri» yazan bu trenin hareket saatlerini de Friedrich Ege vasıtasıyla öğrenmişlerdi. Gerçi itham etmek, delil göstermek değildir ama. bütün bunlardan Ege'nin faaliyet tarzı hakkında yeter derecede fikir edinmek kaabildi. Bunları öğrenince vicdan azabı duydum ve Friedrich Ege'nin de bu harbin meçhul kahramanlarından biri olduğu kanaati kafamda yer etti. Bu zavallının ne üniforması, ne kılıcı vardı ve ne de kendisine madalya verilmişti. Biçare Ege'ye herkes aşağılık gözüyle bakıyor, herkes hattâ Naziler bile fena muamele ediyorlardı. Çünkü casuslukta, aleyhine çalışılan kimseler size elbette rahmet okumaz ama, lehlerine çalıştığınız insanlar da hakir nazarla bakarlar. Ya Rabbi, bu adamın geçirdiği ömür, ne müthiş bir ömürdü! Şüphe yok ki kimse, hattâ bizzat karısı bile onun oynadığı iki yüzlü oyunu bilmiyordu. Başından geçen macera, tek bir insanın tahammülünü çoktan aşmıştı ve zavallının düşmesine sebep olan şey de muhakkak Nazilerle mücadele etmek kararını verdirten aynı ruh hâli olmuştu.

Ben bütün bunları düşünür durayım, günlerden bir gün, kurup durduğum facianın hiçbir feci tarafı olmadığını keşfediverdim. Meğerse Ege öldürülmemişmiş... Ege'nin idam edilmesine pek inanamayacağını söyleyen Finlandiyalı diplomatın dedikleri doğru çıkmıştı. Birkaç hafta sonra yine New-York Times'de yeni bir havadis okudum. Ege idam olunmamış ve cezası dört yıl hapse tahvil edilmişti.

Tabî Ege'nin yakayı nasıl kurtardığını anlamak güç olmayacaktır. Eninde sonunda Ege, yine yolun kolayını seçmişti. Casusluğu meslek olarak seçenlerin, çoğu defa iki taraf hesabına çalışmak mecburiyetinde kaldıkları, olağan şeylerdendir.

AMİRALE SUİKAST

Ö Y L E görülüyor ki Amiral Canaris'in mücadele dışı edilmesi ve Baltık, kuzey ülkeleri ve kuzey Atlantikte kurmuş olduğu casus şebekesinin tahribi, Laurenti Beria'nın önceden tahmin ettiğinden daha zor olacaktı. Canaris'in elinde tükenmez kaynaklar olmalıydı. Ajanlarının biri yakalansa, yerine hemen başkaları türeyip işi ele almakta gecikmiyordu.

Stalingrad bozgunundan sonra savaş talihi Nazi-lerin aleyhine döndüğü vakit, Rus gizli teşkilâtı; Amerika ve İngiltere'den «Ödünç Verme ve Kiralama» anlaşmasına uygun olarak gelen malzemenin korunması için, yeni bir hususî şube teşkil etmişti. O. G. P. U.'nun bu yeni organizasyonu, İran'da, Finlandiya'da ve Kuzey Norveç'te birer üs kurarak bu muhtelif noktalardan Murmansk'a doğru yol alan gemileri, göz hapsinde tutmaya başlamıştı.

Beria'nın İran'daki ajanları, iyi iş gördüler. Han-ırları ve yabancı casusları muhasaraya alarak onlarla açıkça mücadele ettiler ve hem sabotajları, hem de beşinci kol faaliyetlerini önlediler.

Norveç'le Finlandiya, işgal altında bulundukları için buralarda iş biraz daha çapraşıktı. Kuzey burundaki, Varanger fiyordundaki, Petsamo'daki denizaltı üsleri, müttefik deniz nakliyatı için müthiş birer tehdit teşkil ediyordu. Öyle zamanlar oldu ki Murmansk istikametine giden gemilerin yüzde ellisinin, bu üslerden çıkan Nazi denizaltıları tarafından torpillenmesinin önüne geçilemedi.

Ruslar ve İngilizler, buna karşı tedbirler aldılar Finlandiya'da Petsamo'yu ve Kuzey Norveç'te birçok yeri bombaladılar. Bismarck, (Bismark) Scharnhorst ve Tirpitz zırhlıları, âdetâ uçak bombası yağmuruna tutuldu. Tirpitz, bu yüzden, Norveç fiyordlarında saklanmaya mecbur kaldı. Norveç vatanseverleriyle Rus ajanları, bu gemilerin her hareketlerini sıkı göz hapsinde tuttular. Bismarck gibi Scharnhorst'un da Norveç'ten ayrılmaya hazırlandığı tesbit edildi. Ajanların ellerinde kısa dalgalı verici istasyonlar vardı ve birkaç dakika içinde müttefik gizli teşkilâtına haber ulaştırabilirlerdi. Bu sayededir ki Scharnhorst'nun denize açıldığı Norveç ajanları tarafından İngiliz deniz gizli teşkilâtına haber verildikten yedi saat sonra bu modern zırhlı, Atlas Denizi'nin dibini boylamıştı.

Fakat Beria, bununla da yetinmiyordu. Kuzeydeki Alman üsleri, Murmansk'a giden kabileler için tehlike teşkil etmekte devam ediyordu. Beria, Finlandiya'ya ve Kuzey Norveç'e paraşütle, daha çok ajan indirdi. Lâkin Alman usulüne göre kurulmuş olan Finlandiya mukabil casusluk teşkilâtı da mükemmel işliyordu. Beria'nın yeni gönderdiği casuslardan birçoğu tutuklandı. Canaris'in adamları, Finlandiya'daki iş arkadaşlarına yaptıkları tazyiki gittikçe artırıyorlardı. Bunlara, yakalanan Rusları kurşuna dizmek emri verilmişti. Finlandiyalılar, Rusları kurşuna özerlerse, Ruslar karşısında silâhları bırakmak zorunda kalacakları gün, bunların hesabını vermek zoruyla karşılaşacaklarını bildiklerinden, Rus casuslarının ölüm cezalarını müebbet hapse çevirmek istediler. Canaris buna şiddetle muhalefet etti.

Kuzeyde uğradığı bozgunlar, Canaris'in fena hâlde sinirine dokunmuştu. Uç büyük savaş gemisini ard arda kaybetmişti. Norveç'teki esir kamplarında bulunan Ruslar, Norveçli ve Rus ajanlarının yardı-

mıyla boyuna kaçıyorlardı. Müttefiklerin Rusya'ya göndermekte olduğu malzemeye gelince, bütün uğraşmalarına rağmen, Murmansk'a doğru tehlikeli yolculuklarına devam edip gidiyorlardı.

Ama, Finlandiyalıları, Rus ajanlarını öldürmeye zorlayışı, sadece bu muvaffakiyetsizliklerin uyandırdığı kinden ileri gelmiyordu. Asıl maksadı, Nazilerin meşhur politikasına uyarak, kendi cinayetlerine, mümkün olduğu kadar fazla insanı suç ortağı etmekti. Finlandiyalıların vicdanlarındaki yük ağırlaştıkça, Ruslarla ayrı sulh yapmaktaki tereddütleri de artacaktı tabii.

Hiçbir gizli teşkilât, kendi adamlarından birinin ölümünü unutmazdı. Çok defa, bir casusun kurşuna dizilmesi, her iki tarafta da bir sürü casusun kurşuna dizilmesine başlatıcı teşkil eder. Casus şebekelerinde tam bir intikâm alma fikri ve alışkanlığı hâkimdir. Aynı görenek poliste de mevcuttur. Poliste de bir arkadaşın bir cinayete kurban gitmesi unutulmaz ve öcü alınmadan durup dinlenilmez.

Bu hikâyenin sonu bizlere, Laurenti Beria'nın, öldürülen her Rus ajanının öcünü teker teker almaya yemin etmiş olduğunu gösterecektir. Bu öc alışta tâkip ettiği usul, Beria'nın özelliğini meydana vurmaktan çok karakteristiktir. Beria, darbesini, Rus casuslarının ölümlelerinden sorumlu teşkilâtın başına indirmeye karar vermişti ve işlediği cinayetlerin hesabını, şahsen Amiral Canaris verecekti.

Beria'nın cellâtlarından gayet ihtimamla seçilmiş iki adamın bu işe memur edilmiş oldukları bilinmektedir. Bunların birin «Ivan» ötekine de «Boris» diyelim.

Bu iki adamın ikisi de Almanya'ya sokulmaya muvaffak oldular ve orada bulunan Rus ajanları, derhal bunlarla teması temin ettiler.

Acaba Alman mukabî! casusluk teşkilâtı, Beria'nın tertibini haber mi almıştı?. Yoksa Canaris, Beria'nın ne şekilde bir reaksiyon göstereceğini tahmin etmek zekâvetini mi göstermişti, bilinmez!... Canından korktuğu şundan belliydi ki dünyaya artık kendisinin bir önemi kalmadığı inancını vermek için derhal Canaris'in, Hitler'in gözünden düştüğü ve yerine, gizli teşkilâtın başına bir başkasının getirileceği söylentileri çıkarılıp, bütün dünya basınında dolaştırıldı. Lâkin bu söylentiler, ne Beria'yı, ne de gönderdiği casusları yanıltabildi ve plânlarında en ufak bir değişiklik dahi yapmadılar.

«Ivan» iriyarı, yün gibi karmakarışık saçlı bir Rustu ve Bolşevik ihtilâlinde fiilen rol oynamıştı. «Boris» ise gizli teşkilât ajanlığı mesleğini, İspanya iç savaşında öğrenmişti. Her ikisi de herhangi bir faşistle mücadele edebilecek kıratla insanlardı. Harikulâde bir zekâyâ sâhip oldukları söylenemezdi ama, becerikli adamlardı ve yaptıkları işe inanmış, enini sonunu düşünmez kimselerdi. Başka arkadaşları darbeyi hazırlıyor, onlar da zamanı gelince gayeye yürüyorlardı.

Komünist enternasyonalî çok defa adam kaçırmalar ve hattâ cinayetler irtikâp etmiştir. Ekseriya kurbanları, Beyaz Rus muhafız generalleri, Trotsky'nin arkadaşları ve komünist aleyhtarları olmuştur. Bu işlerde çalışan ajanlar, hiçbir vakit yakalanmamış ve adam öldürmek için hususî bir talime ihtiyaç göstermeyen «Ivan»lar ve «Boris»ler bulunmakta hiçbir zaman sıkıntı çekilmemiştir.

Beria'nın bu sefer seçtiği adamlar da sabırla, harekete geçmek zamanını beklemekteydiler. Berlin banliyölerinden Grünewald'da güzel bir villâda kendileri için hazırlanmış olan sığınakta barınıyorlardı. Dışarı çıkma izinleri yoktu ve birkaç hafta, mahpus gibi yaşadılar. Orada, alınlarında soğuk terler biri-

kerek, Berlin'e yapılan gece bombardımanlarının sonunu bekler ve orada vakit öldürmek için bitmez tükenmez iskambil partilerine dalarlardı.

Beria, iyi memurlarını zor durumlarda bırakmaktan çekinmezdi. Bu iki memur da, öldüreceklerini öldürdükten sonra tekrar o villâya dönecek ve yine birkaç hafta saklı kalacaklardı. Ancak ondan sonra Baltık kıyısındaki sayısız küçük balıkçı köylerinden birine doğru yol alacak ve kendilerini bekleyen denizaltıya bineceklerdi. Bu iş, şimdiye kadar kaç defa yapılmıştı, şimdi de kolaylıkla yapılabilirdi.

Aradan geçen günler içinde Beria'nın Almanya'daki casusları, Canaris'in günlük hayatına ait en önemsiz görünen yarıntılara varıncaya kadar herşeyi toplamakla meşguldüler. Çünkü işteki başarıları buna bağlıydı.

Canaris kumarbazdı. Borsayı, geniş bir kumar masası addederdi. Hem para kazanmak için ciddiyetle, hem de eğlenmek için oynardı.

Canaris'le bir Romen diplomatı arasında meraka değer birtakım münasebetler vardı. Samimî değildiler ama, arkadaşlık ediyorlardı. Bu diplomat, yüzdeyüz Nazi idi ve Nazilerin yabancılar bürosuyla da arası gayet iyiydi. Sık sık Canaris'e ve Ribbentrop'un (Ribentrop) teşkilâtına. Balkan olayları hakkında enteresan bilgiler veriyordu. Bu zata «Betany» (Betani) adını vereceğiz. Asıl adını söylemek için pek çok sebepler vardır ve ileride de göreceğimiz gibi «Betany»nin, aslında Ruslar hesabına çalışmakta olduğu sonradan meydana çıkacaktır. Yâni, onun da durumu, aşağı yukarı Finlandiya'daki meslekdaşı Friedrich Ege'ninkine benziyordu.

Bu «Betany» tam bir kumar âşığıydı. Zaten Canaris'le tanışmaları da bir yaz mevsimi Zoppot gazinosunda, rulet masası başında olmuştu ve acayip dostluklarını bu başlangıçta kurmuşlardı. «Betany»

nin şansında intizam olmadığı için, bazan ağır kayıplara uğradığı da oluyordu. Zaten casusluk fâsit dairesine sürüklenişi de böyle oldu. Kadınlara veya kumara yakalanan casuslar, bazan ümitsizlikle böyle aşırı hâl çarelerine başvururlar. «Betany» de bir gün, Almanların Romanya'daki Alman taraftarı partiyeye gönderilmek üzere kendisine emanet ettikleri paraları, kumarda kaybetmişti. Parasını tekrar kazanmaya çok uğraştı ama, nedense o gün hiç şansı yoktu. Adamakıllı içeri girdi ve bundan sonra da faşist milletlerin bile, para hesabı sormak hususunda hayli şiddetli davrandıklarını iyice hissettiği hâdiseler, birbirini tâkip etti.

«Betany» böylece Beria'nın idare ettiği gizli teşkilâtı için olgun bir meyva hâline gelivermişti. Beria, bu durumdan harikulâde bir incelikle istifade etti. «Betany»ye muhtaç olduğu para verildi ve dört aydan önce hiçbir şey yapmasına lüzum olmadığı da kendisine bildirildi. Yalnız, yaptığı hizmetlere karşılık Rus hükûmetinden aldığı paranın miktarını gösteren bir kâğıt imzalaması gerekiyordu. Aynı zamanda Ruslara karşı herhangi bir harekete girişmeyeceğini de taahhüt etmişti.

Beria, «Betany»nin her türlü şüpheden uzak olduğunu biliyordu. Bu diplomatın, şimdiye kadar Ruslarla hiç teması olmamıştı ve müteakip dört ay zarfında da hiç olmadı. Bu mühlet geçtikten sonra Beria, yeni Balkanlı ajanına, kendisini müşkül duruma düşürmeyecek, Almanya'yla ilgisi olmayan, Macaristan ve Romanya'yla ilgili bir-iki iş verildi.

Fakat şimdi, kendisinden çok büyük yardımlar sağlanabilirdi. Zaten, tehlikeli bir vazife isteniyor da değildi ki... Sadece Amiral Canaris'in hayatına ait ne biliyorsa, hepsini Ruslara anlatacağı, o kadar...

Bu seferki görevinde de, yeni ajanın her türlü tehlikeden uzak bulunmasına dikkat olundu. Her ay,

Rusların irtibat memuruyla temasa geçiyordu. Bu irtibat memuru, Nazi aleyhtarı bir Alman subayıydı ve sonradan, 1944 yazında bir subay grubu tarafından Hitler'e karşı tertiplenmiş olan suikaste de katılmıştı.

1942 yılında bir akşam «Betany» Dışişleri Bakanı Ribbentrop'un evinde bir kabul resmi verileceğini haber verdi. Alman gazeteleri, bu kabul resmi olup bittikten sonra bahsini ettiler. Bu kabul resmine, Nazilerle araları iyi olan bütün yabancı memleketler diplomatları arasında «Betany» de dâvet olundu. Berlin'de bir alay lâkabı takılarak söylendiği gibi «Ribbensnob» (*) ailesinin muayyen zamanlarda verdiği bu toplantılar, daima pek parlak gösteriler olurdu. Canaris, böyle monden eğlentilerden ve sâbık şampanya satıcısının şampanyalarından hiç hoşlanmadığı hâlde, karısıyla birlikte bu kabul resminde bulunacaktı. Canaris'i bu dâvete teşvik eden şey, şüphesiz ki sadece evin kumar salonu ve burada kazanmak ümidinde olduğu büyük paralardı.

Rusların irtibat memuru «Betany»nin bu hususta anlattıklarını alâkayla dinledi. Birkaç gün sonra da «Betany»ye yeni talimat veriliyordu. Kendisi de Ribbentrop'un dâvetine gitmeli ve Canaris'le aynı anda orada bulunmalıydı. Toplantının sonlarında Amiral gitmeye niyetlendiği vakit o da Amirali otomobiline kadar uğurlayacak, biraz sarhoş ve keyifli görünecek ve Canaris'in arabası yola koyulacağı sırada eski bir Alman içki şarkısını: «*Trink Brüderlein trink*»i söyleyecekti. Rusların kendisine her ay ödedikleri binbeşyüz marklık aylığa mukabil bu istenilen vazife çok değildi doğrusu.

(*) Ribbentrop isminin sonunun züppe mânasına gelen «Snob» şeklinde değiştirilmesiyle aslen bir şarap fabrikası plasiyesi olan Alman Dışişleri Bakanının züppeleşmesiyle alay edilmekteydi.

Kabul resmi parlak oldu ve büyüklerin hepsi burada fevkalâde bir surette temsil olundular. Bütün Avrupa memleketlerinin Naziler için «Mesai arkadaşı» addedilen elemanları, yüksek Alman memurları, ordu kodamanları ve Nazi dilberleri gelmişlerdi. Yiyecek, efsanevî denecek derecede boldu. Bütün lüks yiyecek ürünleri tarafsız İspanya'dan uçaklarla bol bol getirilmiş olduğu için, halkın çekmekte olduğu vesika sıkıntısı burada hiss olunmuyordu. Dans salonu ağzına kadar doluydu ve Nazi Almanyasında hiç tahammül olunmayan Amerikan swing'ine, burada istisnaî olarak göz yumuluyordu. Kumar salonları da dolup dolup taşıyordu. Erkekler briç ve poker oynuyorlardı. Avusturyalılarla Balkanlılar, ananevî oyunları olan tarko'ya oturmuşlardı. «Betany» içkiyi fazlaca kaçırmış, pek keyiflenmişti. Pokerde kazanıyordu ve sarhoşluk sululuğu Canaris'in canını sıkıyor olmalıydı ki Amiral, rahat durması için kaşıyla gözüyle işarep edip durmaktaydı. Oyun masası başında Canaris'in soğukkanlılığı, misal teşkil edecek kadar dillere destandı. Kumar oynarken esrarengiz bir Sfenks hâli alır ve perdahlı yüzü, aslında olduğundan daha da kansız görünürdü. O akşam Canaris de aksine olarak boyuna kaybediyordu. Biraz sonra gece yarısı olunca poker masası başından kalktı.

Bütün o gece boyunca kendi başına bırakmış olduğu karısı, kor diplomatiğe mensup diğer yaşlı bayanlarla konuşmaktaydı. Canaris, karısına yaklaştı, topuklarını birbirine çarptı ve kolunu uzatarak «Heil Hitler» diye selâm verdi. Bu demekti ki hanımın, güçlü efendisi artık evine dönmek istiyor.

Ribbentrop ailesine güzel geceler temenni ederek ayrıldılar. «Betany» de adımlarını onlara uydurdu. Romanyalı, adamakıllı sallanıp yapışkanlaşmış ve kendisinden yakayı sıyırmak imkânsız bir hâle gel-

mişti. «Betany» Canaris'i önünde direksiyona oturmaya hazır bir onbaşı bekleyen otomobiline kadar götürdü. Romen diplomatı artık sarhoşluktan etiket kaidelerini filân unutmuşa benziyordu. «Heil Hitler» selâmını vermeyi akıl etmedikten başka sallandı, güldü ve sonra gayet kuvvetli bir Balkan şivesiyle: «Trink Brüderlein trink»... diye şarkı söylemeye koyuldu. Amiral, arkadaşından müsaade istedi ve araba hareket ederek karanlıklarda kayboldu. Daha birçok otomobil Ribbentrop'un köşkünden ayrılıp şehre dönüyordu.

Bunların arasında bulunan, gamalı haçlı ordu otomobili, diğerleriyle arasındaki mesafeyi gittikçe açtı. Karanlıkta bu kadar hızla gitmek oldukça tehlikeli bir işti. Fakat bu otomobil, hızını daha çok artırıp barajlardaki yazıları da umursamayarak süratle yol aldı ve nihayet Amiralin otomobiline yetişip projektörünü ona yöneltti.

Birdenbire dört silâh sesi duyuldu. Bir feryat, karanlıkları yırttı ve Canaris'in arabasının lâstiklerine beşinci bir silâh daha atılırken gamalı haçlı otomobil de karanlık sokaklarda kaybolup gitti. «Boris» ve «İvan» kendilerine verilen emri, harfi harfine yerine getirmişlerdi. Yarım saat sonra Grünewald'daki sığınaklarına dönmüş bulunuyorlardı. Bütün geceyi heyecan içinde geçirdiler ve ancak sabah gazetelerinin olaya dair hiçbir şey çıtlatmadıklarını gördükten sonra sükûnet buldular.

Canaris ne ölmüş, ne de yaralanmıştı. Suikaste dair herhangi bir şey yayınlanmasını kesinlikle yasakladı. Gizlice, memleketin bütün limanlarına emirler yolladı. Şüpheli görünen herkes tevkif edilecekti. Bu işin gizli bir teşkilâta mensup amatörler tarafından değil, gizli teşkilâta mensup profesyoneller eliyle yapıldığını anlamıştı. Amatörler olsaydı, kendisini değil, Goebbels veya Goering gibi birini hedef seçerlerdi.

Canaris'in, kendisini öldürmeye teşebbüs etmiş olanların Ruslar olduğunu bilmesi gerekiyordu. Zira hemen Rostock ve Stettin limanlarıyla civardaki küçük balıkçı köylerinde dehşetli surette sıkı kontrol tertibatı aldırılmıştı. İki Sovyet ajanının Baltık limanları vasıtasıyla eninde sonunda Almanya'dan kaçaklarını da sezmiş olacaktı ki bütün limanlar kapatıldı. Gestapo'yla gizli teşkilât, yüzlerce insanı tevkif etti. Baltık'taki Alman şehirlerinde çıkmakta olan gazeteler, düşman ajanlarının paraşütle inmeleri veya lâstik sandallarla kıyıya yavaşmaları ve Almanya'ya girip endüstriye sabotaj yapmaları ihtimaline karşı halkın uyanık bulunması lüzumuna dair beyannameler neşrettikleri vakit Laurenti Beria, Canaris'in artık kendini «Boris»lerden ve «İvan»lardan iyice korumaya karar vermiş olduğunu anlamıştı.

İki ay sonra bu iki adamın tekrar Moskova'da belirdikleri görüldü. Patronları kendilerini pek acı karşıladı. Beria, bu kadar para ve emeğin boşuna harcanmış olması yüzünden, epey çıkıştı. Bu mükemmel tertip olunmuş cinayet de birçok mükemmel tertiplenmiş cinayetler gibi falsolu bir netice vermişti. Fakat iki adamın ikisi de azarlanmayı hak etmiş değillerdi. Beria, Canaris'in zırhlı ve kurşunlara mukavim camlı bir otomabili olduğunu bilememişti. Canaris ailesi, patlayan bir lâstikten gayri zarar görmemişti.

Beria, çok sıkıldı ama yapılacak bir şey yoktu. Kendisini, Almanların mağlûbiyetinden sonra muhakeme olunup cezaları verilecek savaş suçluları listesine, Amiral Walter Wilhelm Canaris'in de adını koymaktan alamadı.

KUTUPLARDA RASAT SAVAŞI

I 9 4 2 yılı Ağustos ayında Boston sahil muhafaza postası, savaşın başından beri görülmeyen bir harekete sahne oldu. Doklarda büyük bir faaliyet hüküm sürüyor, polis kordonları, halkın iskelelere geçmesini önliyordu. Rıhtımda kalabalık bir asker otomobil kafilesi duruyor ve üniformalı askerî ve deniz polis müfrezeleri tecessüsü kabartıyordu. F. B. I. (*) memurlarıyla, deniz ve kara ordusu gizli teşkilât memurları da buraya toplanmışlardı.

Mesele şuydu: Birkaç saat önce Boston sahil muhafaza postasına mensup gambotlardan biri Groenland açıklarında bir düşman gemisi yakalamış olduğunu ve Boston'a bir sürü iş getirmekte bulunduğunu telsizle haber vermişti.

Nihayet Busko adlı ufak bir Norveç teknesi, gambotun muhafazası altında limana girdi. Aynı anda haçlı ve güneşli Quisling bayrağı direğe çekildi ve teknenin güvertesindeki adamlar, hararetli birtakım işaretler yapmaya koyuldular. İçlerinde pek az Alman vardı ve çoğu Norveçliye benziyordu. Hepsi de kendilerini yırtarcasına bağırıyorlardı. «Biz Quisling'cilerden değiliz, Nazi de değiliz biz!» Kendilerine rahat durmaları tembih olundu. Tercümanlar, sıkı bir sorguya çekileceklerini onlara anlattı. Busko'da bulunan tek tük Almanların renkleri uçuk, canları sıkkındı ve ağızlarını bıçak açmıyordu. Ordu

(*) Federal Bureau of Investigation.

ve donanmanın yüksek rütbeli subayları gemiyi saatlerce aradılar, taradılar. Teknenin basit bir römorkör veya balıkçı gemisi olduğu anlaşıldı. Fakat bu kılık altındaki teknede yarım düzine kadar kısa dalga verici istasyonuyla gayet hassas meteorolojik âletler, Groenland kuzey doğusunun mükemmel haritaları ve İzlanda'yla Groenland arasındaki deniz bölgesinin haritaları bulundu.

Amerikalılar, bitkin bir hâlde bulunan mahpuslara gayet iyi muamele ederek, yeni elbiseler, temiz çamaşırlar, yiyecek ve — onların bilhassa ısrarla istedikleri ve aylardır mahrum kaldıkları şey olarak da — kahveyle sigara verdiler. Ertesi gün de tahkikatı idare eden muhtelif teşekküller mümessillerinden kurulu bir jüri heyeti sorguya başladı.

Almanlar, Groenland taraflarına tamamiyle tesadüfî olarak sürüklenmiş bulunduklarını söylüyorlardı. Fakat fazla tafsilât vermekten imtina ettiler. Norveçliler de Quisling hükûmetinin zoruyla Busko'yu Naziler hesabına yola çıkarmak mecburiyetinde kaldıklarından şikâyet ettiler. Norveçli mürettebatın hepsi tecrübeli balina avcılarıydı ve Kutup sularını mükemmelen tanıyorlardı. Lâkin gemidekilerin hepsi Groenland'a karşı herhangi bir hücum veya Groenland'da herhangi bir casusluk teşebbüsüyle katiyen alâkaları olmadığını söylemekte beraberlik gösterdiler. Amerikalılar, bu adamların neden denize açılmış olduklarını bir türlü kavrayamıyor ve hayret içinde dinliyorlardı.

Bu satırlar yazıldığı sırada adının verilmesi doğru olmayan Norveçlilerden biri, bilhassa dikkat gözlerini çekti. Müsaade ederseniz, ona da «Anders Anderson» (Anders Anderson) diyelim. Bu adam, doğrudan doğruya Hür Norveç hükûmetiyle, Boston'daki Norveç konsolosu ve Vaşington'daki Norveç krallığı elçileriyle temas ettirilmeyi, Norveç hükû-

meti mümessilleriyle serbestçe konuşmayı istiyordu.

Amerikalılar için bu işe mâni olmaya bir sebep yoktu. Anderson'un Amerikan ve Norveç otoriteleriyle mülâkatı, gayet enteresan şeylerin ortaya çıkmasına sebep oldu ve onlara Nazilerin Kutup sularında ve Groenland civarındaki faaliyetlerinin önemini belirtti.

Anderson, ilk iş olarak Norveç'teki gizli vatanseverler teşkilâtının faal uzuvlarından ve mutemetlerinden biri olduğunu söylemekle işe başladı. Norveç memurları da bunu hemen tahkik edip doğruluğunu anlamakta gecikmediler. Bu adam, aslen Kral Haakon hükûmetinin casusu olduğu hâlde Quisling partisine girip kısa zamanda Nazi partisi içinde kendisine mükemmel bir şöhret temin etmeye muvaffak olmuştu. Bu durumu ve denizcilikteki tecrübesi sayesinde Oslo'daki Kutup İşleri Direktörlüğü'nde vazife aldı. Bu büro, vaktiyle Norveç hükûmeti namına Kutup bölgeleriyle ilgili bütün meseleler üzerinde çalışmakla görevliydi.

Naziler, bu büroya da el atmış ve onu da savaş gayelerine hizmet eder bir hâle getirmişlerdi. Şimdi bu büroda Nazi donanmasına ve Nazi hava kuvvetlerine lüzumlu olan bütün belgeler hazırlanıyordu. Buranın, Norveççede Ishavskontoret denilen şefi Adolf Hoel (Adolf Höl) adlı biriydi ve Quisling taraftarıydı. Bu orta yaşlı adam, uzun zamandan beri Almanlarla işbirliği ederek çalışmıştı. Anderson, bu adamın emrinde çalışıyordu. Kendisinin söylediğine göre Busko gemisinde çalışan Norveçlilerin büyük bir çoğunluğu evvelce Kutup bölgeleri bürosunda iş görmüş kimselerdi.

Anderson'un anlattığına göre Hoel'ün bürosu, merkezi Berlin'de Mihver Kutup bürosunun bir şubesi idi ve Berlin'deki merkezden önse S.S. seçme kıtalarından ayrılmış ufak bir birlikten kurulmuştu.

Berlin'deki şef, S.S. albayı Paul Burckhardt'dı (Pol Burkhardt). Bu zat, Groenland, Kuzey İskandinavya ve Danimarka'da pek çok seyahat yapmış olan pek namı bir meteoroloji bilginiydi.

1940 yılında bir gün, Berlin'de Adolf Hoel, Burckhardt ve sağ kolu Vitalis Pantenburg (Vitalis Pantenburg) arasında bir toplantı yapıldı. Bu Pantenburg'un, Greta Kainen ve Friedrich Ege ile birlikte çalışmış olduğu da hatırlarda olsa gerektir. Zaten bu adam, Kuzey memleketlerinde çalışan Nazi casuslarının en belli başlılarından biriydi. Amiral Canaris, o zamanlar kırkbeş yaşlarında bulunan Pantenburg'u pek takdir ederdi. Bir gün Pantenburg, Groenland'a karşı gizli bir vazifeyle meşgul olmak emrini almıştı ve Berlin'deki toplantının konusu da buydu.

Groenland'a gidecek keşif heyetinin gayesi, hava alanı olarak kendilerinden istifade edilecek bazı üslerin güven altına alınmasından ibaretti. Bundan, başka, Naziler, Groenland'da bir meteoroloji istasyonu kurarak Avrupa'daki hava hareketlerinde, o istasyonun vereceği gözlem bilgilerinden yararlanmak istiyorlardı. Alman savaş gayreti için meteoroloji istasyonlarının büyük önemi vardı. Groenland ve bazı diğer Kutup bölgelerinde bütün Avrupa havasını, evvelinden sıhhatle tayin edebilecek gözlemler yapmak mümkündür. Bilhassa Almanya'da havanın nasıl olacağını sıhhatle öğrenmek kaabildir, bu bilgilere dayanarak İngiliz hava kuvvetlerinin veya Amerikan uçan kalelerinin Almanya'ya akın yapıp yapmayacaklarını evvelinden tahmin etmek de kolaylaşırdı.

İşte casus Anderson, Boston'da bütün bu meseleleri etrafıyla izah etti. Amiral Canaris'in neden Groenland'a ayak basmak istediğini açıkladı. Alman gizli teşkilâtı şefi, Groenland'da kurulu bulunan

«Wetterstrationen» yâni hava gözlem istasyonlarını ele geçirmek ve bunları Millî Savunma Bakanlığı hesabına kullanmak istiyordu. Bu gayeye ulaşmak için biri Busko, öteki de Furenak adını taşıyan iki açık deniz balıkçı gemisinden yararlanmaya karar vermişti. Furenak da denize açılmıştı ama, Hür Norveç petrol gemilerinden biri tarafından yakalanmıştı.

Anderson, Norveç'ten kurtulmak için Groenland heyetine gönüllü olarak katılmıştı. Yolda Busko'nun bir İngiliz veya Amerikan petrol gemilerinden biri tarafından çevrilip ele geçirileceğini ummuştu.

Gemi mürettebatının diğerleri de Anderson'un anlattıklarını tamamlar mahiyette izahat verdiler ve Nazi casusuluk teşkilâtının yalnız Groenland'daki değil, İrlanda ve Kutup bölgelerindeki faaliyetlerini de açıkladılar.

Busko'da bulunan Alman mahpuslar, casus olarak idam edilmekten korkmuşlardı. Bu korku ile Groenland'dan Boston'a giderken yolda isyana kalkmışlar ve lâkin bu isyan çabuk bastırılmıştı. Groenland buz alanlarından itibaren şeyahat, epey zor olmuştu. Bir aysbergle az kalsın çarpışıyorlardı. Almanlara yine insanca muamele edilmişti ama çevrelerine düşmanca gözlerle bakmaktan kendilerini alamıyorlardı. Teğmenlerinden biri, kaçmalarına göz yummaları için Amerikan muhafızlarına para teklif etti. Lâkin sahil muhafaza askerleri yarı Almanca yarı İngilizce şu cevabı verdiler: «Mac, du could us nicht briben. Wir are Americains.» (*)

Norveçlilerin kendi istekleriyle ve Almanların da zorla dile getirildikleri resmî sorgudan sonra bu kitabın muharriri F. B. I. ve Millî Savunma Bakanlığı tarafından dâvet edildi. Hiçbir sırrı açıklamadığıma inanarak diyebilirim ki ben de Kutup bölgelerindeki

(*) Bizi kandıramazsın, biz Amerikalıyız.

Nazi casus faaliyetlerine dair günlerce isticvap olundum. F. B. I. ve Millî Savunma Bakanlığı, benim İzlanda ve Groenland hakkında yazdığım makaleleri biliyorlardı. Vaktiyle İskandinavya memleketlerinde Nazi casuslarına dair tahkikat yaptığımdan da haberleri vardı. Busko ve Furenak'da tutulanların ifadeleri üstüne benden alınan bilgiler de eklenince, istenile bütün bilgilerin elde edilmiş olacaklarına inanmıştım.

Norveçli ajan Anders Anderson, Canaris'ten başka Dr. Paul Burckhardt, Adolf Hoel ve Vitalis Pantenburg adlı üç kişiden daha bahsetmişti. Bu adamlara dair bir şeyler biliyor muydum? Elbette bilecektim. İsveç'te, Finlandiya'da ve Norveç'te Nazi casusluğunun peşine düştükten sonra, perde ardında ipleri ellerinde tutanların bu adamlar olduklarını çabucak keşfetmemeye imkân yoktu. Bunların üçü de İskandinavya polisinin kara listesinde yazılıydı ve savaş ilân edilmeden çok daha önceleri Nazilerle çalışmaya başlamışlardı.

Bunların en dikkate edeğer olanı, Naziler iktidar mevkiine geçmeden önce siyasetle hiç uğraşmamış bir adam şüphesiz dâhi bir bilgin olan Dr. Paul Burckhardt'dı. Meteoroloji ve jeoloji ilimlerinde mütehassıstı ve onu, üstünde yaşayan insanlardan ziyade toprağın kendisi ilgilendirirdi.

Naziler, bu âlimin bilgisini ve başarılarını çabuk takdir etmişlerdi. Bu bilginin, Kuzey Reich'ının yapımında yararlı olabileceğini de kavramışlardı. Kendisine büyük saygı gösterdiler. Albaylık rütbesi verdiler, rahat bir büroya yerleştirdiler ve mesaisini korumaktan geri kalmadılar.

Bir gün Amiral Canaris kendisine İzlanda'yı ziyaret etmek isteyip istemediğini sordu. Kendisini bir arkeoloji heyetinin başına geçirdiler. Burckhardt'la beraber on kadar Nazi, İzlanda'ya doğru yola koyul-

dular. Bu yolculuk 1937 yılında yapılıyordu ve ada sâkinleri, gelen ilim heyetini pek samimî karşılamışlardı. Heyetteki âlimler, en ileri İzlanda eşrafının evlerinde misafir edilmişlerdi.

Burckhardt heyeti, İzlanda'da şöyle böyle altı ay kadar kaldı ama bu kadar müddeti yalnız ahbablıklar tesisi ile geçirmedi. Burckhardt adayı, iptidâî madde ve endüstri gelişmesi bakımlarından esaslı bir surette etüd etti. İzlanda'nın bazı kısımlarının haritalarını yaparak hava alanı veya meteoroloji istasyonu olmaya yarayacak sahaları işaretledi. Bazı fiyordların ve limanların derinliklerini ölçtü. İzlanda'nın meteorolojik şartları hakkında ve Alman havacılığının bundan edineceği derslere dair bir umumî rapor hazırladı... Fakat Alman bilgini, bu işlere girer girmez, birinci sınıf bir casus olmakta da gecikmedi. İlmî heyetin üyeleri arasında doğma büyüme İzlandalı Gudrun adlı bir genç bayan da vardı. Bu bayanın vazifesi, kendilerine casusluk bakımından yardım edecek genç İzlandalıları bulup keşfetmekti. Böyle gençleri Almanya'da eğitime çağıracaktı, ve bunlar orada Canaris'in özel derslerine devam ederek Kutup bölgeleri casusluğunda uzman olacaktı.

Heyet Almanya'ya döndüğü vakit Burckhardt, Berlin'deki Kutup Enstitüsü şefliğine tâyin olundu.

Birkaç ay sonra Canaris güvendiği adamlarından başka birini, Vitalis Pantenburg'u Kutup alanlarına yolladı. Fakat Pantenburg üç hafta kadar sonra tam İsveç Laponya'sında Boden kalesinin bazı noktalarının fotoğrafını alırken tevkif olunmak talihsizliğine uğradı ve bu yüzden, sonradan İsveç'ten hudut dışı edildi.

O zaman Finlandiya'ya gönderildi. Bütün Kutup Finlandiya'sının haritasını yaptı. Naziler, sonradan bu topoğrafik etüdlere dayanmak sayesinde, kuzey

burnuyla Petsamo arasında denizaltı üsleri kurabildiler. Bu üsler de müttefiklerin hayatî ulaştırma hatına, Murmansk yoluna yapılan hücumlarda kullanıldı.

Maamafih Amiral Canaris, emellerinin bazılarında caymak zorunda kaldı. İzlanda'nın Almanlar tarafından istilâsı düşüncesine pek bel bağlamıştı ama, söz konusu bile olamayacaktı, zira İngilizler daha atik davranmış, çabucak oraya yerleşivermişlerdi. Zaten Naziler, Norveç'e çıkarma yaparlarken donanmalarının da üçte birini kaybetmişlerdi ve İzlanda istilâsı uğrunda savaşa kalkışmaya yetecek kuvvetleri kalmamıştı. Onlar tereddüt içindeyken İngiliz kuvvetleri de oldukça kuvvetli bir kafiyeyle adayı işgal edivermişlerdi.

Durum bu kılığı alınca Canaris'in, gözlerini daha kuzeye dikmesinden tabii bir şey olamazdı. Yukarıdaki Kutup adaları epey tenhaydı ve meteorolojik istasyonlar kurabilecek mükemmel yerler vardı. Bunun için, en uygun saha olarak da Groenland'ı seçti.

Groenland adasında pek az nüfus vardır. Bu nüfus, aşağı-yukarı yetmişbin kadar yerli Eskimo'yla, beşyüz arasında Danimarka hükûmeti memurundan ibarettir. Adanın yüzey ölçümü 736.519 milkaredir, yâni Amerika'da Mississippi suyunun doğusundaki yirmialtı devlet yüzey ölçümleri toplamına eşittir. Bu adayı, ebedî bir buz tabakası kaplamıştır ve kuzeye doğru girildikçe kış şafağı karardıkça kararır.

Busko ile giden keşif heyeti, Groenland uğrundaki mücadelede ufak bir hâdiseden başka bir şey değildi ama Amerika Birleşik Devletleri'nin dikkatini uyandırmaya yetecek kadardı. Durum, Vaşington'

daki Danimarka elçisi Henrik de Kauffmann'ı (Henrik dö Kavfman), Amerika Birleşik Devletleri'nden Gorenland'ı himaye etmelerini istemeye sevekececek kadar ciddî bir hâl almıştı. O andan itibaren Amerika Birleşik Devletleri donanması, ordusu, sahil muhafaza teşkilâtı ve tabîî bunlarla beraber G. 2. Organizasyonuyla gizli teşkilât ve F. B. I. mesuliyeti üzerlerine aldılar.

Bugün artık, savaş sırasındaki casusluğun elde ettiği muvaffakiyetlerin en parlaklarından birini anlatmakta bir sakınca yoktur.

Canaris'in Kutup Enstitüsü, Groenland'ın kuzey bölgelerinin kalın kar tabakalarıyla örtülü sahalarında muhafazasının küçük bir Danimarka müfrezesi tarafından temin edildiğini biliyordu. Yedi enlem derecesi üzerine yapılmış, kıyısı sarp inişlerle kesili ve binlerce fiyordla çevrili geniş bir kıtanın daha sıkı bir muhafaza altında bulundurulması da aşağı yukarı imkânsız gibidir. Danimarka müfreze kolları, vazifelerini köpekler tarafından çekilen kızaklarla ve durmadan gezerek yapıyorlardı ve Groenland, tam bir kutup keşif heyeti teçhizatıyla memleketi baştan başa gezen bu müfrezeleriyle pek mağrurdu.

Canaris, kendi kendine, dünyanın bu en geniş adasının bütün kıyılarının muhafazasına, bu kadarlık kuvvetin yetmesine imkân olmadığını düşündü. Bu bakımdan Groenland'da meteoroloji istasyonları kurmak, pek kolay olacak ve kimse bu işin farkına varamayacaktı. Aynı zamanda burada birkaç hava alanı kurulmasında ve gerekirse bir denizaltı üssü yapılmasında da sakınca olmamalıydı. Eğer bu düşündüklerini uygulamayı başarabilseydi, Nazilerin, Atlas Deniz Savaşı'nı kazanacakları muhakkaktı.

Danimarka müfrezeleri, 1943 yılında, adanın en uzak kuzey bölgelerinde nöbet gezisindelerken, Mackenzie körfezi civarındaki bu kıyısında yabancıların

varlığına işaret eder izler gördüler. Karda insan, köpek ve kızak izleri vardı. Danimarka idare mekanizmasının, bu bölgelerde yaşayanlar bulunduğundan haberleri olmadığı gibi bu sıralarda tertiplenmiş herhangi bir keşif heyeti de söz konusu değildi. Durum böyle olunca müfreze mensuplarının akıllarına derhal, adaya Nazilerin çıkmış olmaları ihtimali geldi.

Müfreze, hemen Groenland'ın başkenti Julianhaab'daki resmî makamlara haber ulaştırdı. Danimarka memurları, Vaşington'daki elçilerine New-York'daki Groenland heyetine ve Amerika Birleşik Devletleri gizli teşkilâtına başvurular.

Facia başlıyordu. Amerika Devlet Bakanlığı, yüzbaşı Ib Poulsen (İb Puksen) komutasındaki müfrezeden, adaya gizlice çıkmış olanların bulundukları yerin, mümkün olan kesinlikle tesbitini istedi. Üç hafta süren gayet ihtiyatlı bir keşif gezisinden sonra Poulsen, Eskimonaes fiyordu yakınına muazzam bir Nazi heyeti çıkarılmış olduğunu Amerika gizli teşkilâtına haber verdi.

O sıralarda Eskimonaes'in pek yakınlarında başka bir Danimarka müfrezesei daimî olarak nöbette bulunmaktaydı. Amerikalılar, Nazilerin muhtemel bir tehdidi altında bulunan bu müfrezeye haber ulaştırılmasını tavsiye ettiler.

Eli Knudsen ve Marius Jensen (Maryus Yensen) adlı iki Danimarkalı bu iş için yola çıkarıldı ama Naziler, Eskimonaes yakınındaki nöbetçi müfrezesine hücum etmişlerdi bile... Bu küçük Danimarka garnizonu, buz adalarından biri olan Eellaoe adasının güneyine doğru çekilmeye muvaffak olmuştu. Karlar ve buzlar arasındaki bu firar, iki hafta sürmüştü. Allahtan ki Danimarkalıların yanlarında yeter derecede yiyecekleri vardı. Onları, tam ve toptan bir ölümden kurtaran biricik şey, buz adalarını gayet iyi tanımaları ve araziye alışkanlıkları oldu.

O zaman Naziler, Eskimonaes garnizonunda, meteorolojik istasyonun âletleri hâriç, ne buldularsa tahrip ettiler ve elde ettikleri bu âletlerle işe yarar şeyleri de kendi işlerinde kullanmak için daha kuze-ye götürdüler. O andan itibaren Almanya'ya günlük hava gözlem raporları verilmeye başlandı. Canaris'in artık ne derece memnun kaldığını tahmin etmek zor olmasa gerektir. Fakat Groenland'a çıkmış olan Almanlar, az bir zaman sonra Groenland gezici muhafız müfrezesinden iki adamı ellerine geçirdiklerini haber verdiler. Bu iki adam Eskimonaes garnizonuna, adada Almanların bulunduğunu haber vermek üzere gönderilmiş iki haberci idi. Canaris, bu rapora hiç memnun kalmadı. Şüphesiz, iki Danimarkalının kayboluşlarının bu kadarla kalmayacağından ve işin uzayacağından çekiniyordu. Bunun çok kötü sonuçları da olabilir, adaya imdada Amerikalılar bile gelebilirlerdi! Hemen Groenland'daki Nazilerine, yakaladıkları iki adamı iyice ellerinde tutmalarını, bunları ileride rehin olarak kullanabileceklerini tavsiye etti ve fakat bulundukları yerden kalkıp Sabine adasına göç etmelerini ve meteorolojik gözlem raporlarını oradan vermelerini emretti.

Casus meteoroloji mütehassısları, bu emir üzerine genel karargâhlarını, Groenland'ın kuzey doğusunda bulunan Sabine adasına naklettiler. Adada kulübeler yaptılar, çadırlar kurdular, bir malzeme deposu ve bir de gözlem istasyonu kurdular. Canaris, işlerini kolaylaştırmak için onlara, Norveç'ten hava savunma silâhları bulunan buz kırıcı bir gemi bile yolladı. Artık adadaki Nazilerin durumları, adamakıllı sağlam görünüyordu.

Fakat Amerikalılar da, Nazilerin bulundukları yeri iyice öğrenebilmek için Groenland'a uçaklar göndermişlerdi. Bu uçaklar, havadan arazinin fotoğraflarını alacak ve casuslara hücum için gereken her türlü gözlemi yapacaklardı.

Naziler, uçakları görünce Sabine adasının da emin bir yer sayılamayacağını anladılar. Berlin'den, telsizle yeni emirler istediler. Amiral Canaris şu cevabı verdi: «Sabine adasından çekilin. Sizi rahatsız etmeye gelecek müfrezeleri kovun... Gözlem raporlarını göndermekte devam edin.»

İşte tam bu anda, Amiralin plânlarında hiç de yeri bulunmayan bir olay oluverdi. Nazilerin elinde esir iki Danimarkalı mahpustan biri, hürriyetini tekrar elde etmeye karar verdi. Nazilerin kızaklarından birini köpekler ve yiyeceklerle beraber eline geçirip kaçtı. Kalkıştığı iş ümitsiz denecek kadar deliceydi ama Eli Knudsen, mucize kabilinden, bu teşebbüste başarılı oldu. Buz ve kar deryalarında haftalarca süren bir yolculuktan sonra Ellaoe adasındaki garnizonuna ulaştı. Adadaki Nazi kuvvetlerinin miktarına, buz kırıcı tekneye ve Nazilerin ellerindeki askerî teçhizat ve silâhlara dair pek değerli bilgiler getirmişti. Alman heyetinin şefinin adını da biliyordu. Bu, Berlin Kutup Enstitüsünden teğmen Hans Ritter'di. (Hans Ritter).

O sırada Amerikalılar da, Danimarkalılara yardıma hazır bulunuyorlardı. Danimarka garnizonuna, güneye doğru Kral Oscak fiyordu ve Liverpool adası yoluyla Scoresbysund yönünde inmelerini haber verdiler. Orada onları Amerikan gizli teşkilât subayları bekliyordu ve kendilerinden, düşman heyeti hakkında bildiklerini öğreneceklerdi.

Bu sırada Naziler de boş durmuyor, Danimarkalıların hâlâ Ellaoe'de bulunduklarını zannettiklerinden, oraya kuvvetli bir hücum tasarlıyorlardı. Ellerindeki ikinci zavallı kurbanı, kendilerine rehberlik yapmaya zorladılar. Marius Jensen, tüfek tehdidi altında yolu göstermek mecburiyetinde kaldı. Mygge körfezindeki garnizon yerine geldikleri zaman Jensen, teğmen Ritter'e, Moskusokse fiyordu yoluyla kestir-

meden hücum etmenin daha doğru olacağını bildir-di. Nazi komutanı buna aldanarak Ellaoe'deki Dani-markalılara saldırmak üzere bir müfreze yolladı ve kendisi de esiri el altında bulundurmak için Mygge körfezinde kaldı.

Bundan sonra olan olayların bir Hollywood filmi senaryosundan hiç farkı yoktur. Jensen, birdenbire Nazi elebaşısının üstüne çullanarak herifi alaşağı et-ti ve tüfeğini elinden aldı. Ondan sonra da bir kıza-ğa yiyecek yükleyerek yola çıktı. Kestirme bir yol-dan acele giderek Ellaoe'deki arkadaşlarına, Nazi-lerin hücum edeceklerini haber vermek istiyordu. Fa-kat oraya varınca, bir müddet sonra gelecek olan Na-zilerin de görecekları şeyi gördü: Danimarkalılar, çe-kilip gitmişlerdi... Jensen, bunu tesbit edince daha güneye inip hemen arkadaşlarını aramaya kalkışma-dı. Bilâkis geriye dönüp Mygge körfezine giderek teğmen Hans Ritter'i de esir olarak aldıktan sonra yola çıkmak istiyordu. Tasarladığını rahatça yaptı. Üstelik uzun bir yolculuğa yetecek kadar da erzak alıp bir-iki kızağı daha yükledi ve ondan sonra da Danimarka genel karargâhının bulunduğu Scoresby-sund'a doğru uzun ve sıkıntılı yolculuğuna girişti. Tam üç hafta, karlar ve buzlar arasında kendine zorlukla yol açtı. Gayesine vardığı zaman bitkin bir hâle gelmişti ama, elindeki esiri getirmeyi de becer-mişti. Teğmen Ritter, az buz bir ganimet sayılmazdı. Bu delikanlı, Canaris'in sağ kollarından biriydi. Maamafih ne kadar uğraşıldıysa teğmenin ağzından hiçbir şey öğrenilemedi.

Bu olaylardan sonra müttefik genel karargâhına bütün olan bitenler hakkında rapor sunuldu.

Az bir zaman sonra Amerikan bombardman uçak-ları Sabine adasındaki buz kırıcı gemiyi batırdılar. Böylece Groenland'daki Nazi casusluğuyla gözlem istasyonunun da icabı görülmüş oldu.

Lâkin Canaris, ufak tefek başarısızlıklar yüzünden, plânlarından vazgeçecek adam değildi. Groenland'da yaptığı teşebbüsler uygun netice vermediyse daha kuzeyde, hattâ gerekirse asıl Kuzey Kutbunda işe girişilemez de değildi ya!. Berlin'deki Kutup Enstitüsü, bu sefer Kuzey Norveç'e olmak üzere yeni bir heyet daha yola çıkardı. Bu heyetin gayesi, müttefikler Avrupa'yı istilâya başlamadan önce gözlem istasyonları kurmaktı. Bu sefer erişilecek yer, Kutuptaki Spitzberg adasıydı. Bu ada Norveç'e aittir ve Norveççe adı da Svalbard'dır. Adanın kutba oranla beşyüz mil daha güneyde bulunduğu da söz edilmeye değer.

1943 yılında, İtalya'da, Kral Vittorio Emanuele (Vittoryo Emanuele) müttefiklere teslim olduğu gün, Naziler de sansasyonel haberler verdiler. Kutup istilâ kıtaları bir zafer kazanmış: Spitzberg'deki küçük Norveç garnizonunu ele geçirmişti.

Bu haber, radyolar ve gazetelerle bütün dünyaya ilân olundu.

Spitzberg'de nüfus yoktur. Çünkü burayı daima örten kutup buzları, insan barınmasına imkân vermez. Bu itibarla Almanlar, adaya ayak basmakta hiçbir zorluk çekmemiş olmalıydı. Orada kalmış olan insanlar, gayet zengin maden kömürlerini işleyip çıkaran Rus ve Norveç madencileriydi, bunlar da, Naziler Rusya'ya saldırınca, yâni iki yıl kadar önce çekilip gitmişlerdi. Beria ile O.G.P.U., Nazilerin buraya yerleşmek isteyeceklerinden şüphe edip duruyordu. Madenciler adadan ayrıldıktan sonra müttefikler buraya birkaç kişi göndererek, Amiral Canaris ile Berlin'deki Kutup Enstitüsünün işine yaramasın diye ne kadar maden tesisatı varsa hepsini tahrip etmişlerdi.

Gerçi Naziler, daha 1942'de bu topraklara ayak basmışlardı, fakat son derece gürültüsüz davrandık-

ları için kolay farkedilmemişti. Burada, buzlar üstünde, bir havaalanı hazırlamışlar, kış gelince adada iyi teçhiz edilmiş pek az bir garnizon bırakıp çekilmişlerdi. Müttefikler ise adada Nazi parmağı bulunmasından kuşkuluyor ve delil elde edememiş olmalarına rağmen havaalanı yapılmış olması ihtimali ile izah ediyorlardı. Bunun üzerine Hür Norveç hükûmetinin Spitzberg adasına sekseniki kişilik bir garnizonla bir balıkçı gemisi ve bir de buz kırıcı tekne göndermesi karar altına alındı. Esasen memlekete alışık ve buradaki hâkimiyetlerini herkese tasdik ettirmek kararında bulunan Norveçliler, aynı zamanda adada, kendi işlerine yarayacak gözlem istasyonları da kurmak istedikleri için bu düşünce ile derhal anlaştılar.

Gönderilen heyet 13 Mayıs 1942'de Ice fiyordu kıyısına ulaştı. Heyet burada hiçbir işgal alâmeti, hiçbir kızak veya ski izi görmedi. Yılın bu zamanında Ice fiyordu, geçit vermez bir hâlde olduğu için madencilerin eski tesislerini ve barakalarını bulmak da kaabil olamadı. Bu baraka topluluğuna Longyear City adı verilmişti ve Naziler buraya sınımışlerdi. Norveçli komutan, Groenn fiyordunu aşarak Rusların madenlerde çalıştıkları Barentsburg'a ulaşmaya karar verdi. Zaten burası Ice fiyordundan pek uzakta da bulunmuyordu.

Spitzberg'de Mayıs geceleri, gündüzler kadar beraktır. Gece yarısında güneş ufukta yine ışıldar, yalnız gündüze oranla daha az sıcaklık verir. İşte Norveç heyeti, böyle gecelerden birinde Nazi uçağı tarafından keşfedildi. Norveçliler, burada bulunduklarının anlaşıldığını görünce Naziler hücumu geçmeden evvel buz kırıcı teknelerini acele olarak birkaç mil ötedeki Barentsburg'a götürmek istediler. Buraya, muhakkak addettikleri Nazi saldırısından önce varacaklarını umuyorlardı.

Adadaki Nazi garnizonu ise yaklaşacak her canlıyı insafsızca yere sermek için Canaris'ten emir almıştı. Amiralin elinde kutup çevrelerinde bir gözlem istasyonu kurmak için son şans buydu ve bu şans, her ne pahasına olursa olsun korunmalıydı.

Norveçlilerin varacakları yere ulaşmalarına imkân kalmadan dört motorlu, dört bombardman uçağı gemilere saldırdı. Norveçliler ellerinde bulunan bütün imkânlarla kendilerini müdafaa ettiler ama bu imkânlar mahduttu. Elleriindeki uçaksavar topları ve makineliler, uçaklara isabet kaydetmişlerdi. Fakat uçakları dövüş dışı etmeye yetememişlerdi. Halbuki Naziler, beyaz karların üstünde mükemmel bir hedef teşkil eden düşmanlarını kolaylıkla bombardman ediyorlardı. Nitekim, onbeş dakikalık bir zaman içinde gemilerden biri batmış, ötekinde de yangın çıkmıştı. Oniki Norveçli öldürüldü ve birçoğı da ağır yaralandı. Biçäre adamların gemiden buzların üstüne veya buzlu sulara atlamaktan başka çâreleri yoktu. Vakit Mayıstı ama ısı, sıfırın altında yirmi dereceye kadar düşüyordu. Çâre bulamadıkları için kendilerini buzların üstüne bırakıyorlardı. Aralarından birkaçı da böyle öldü. Buza atlayanlar, en ufak bir korunma imkânından bile mahrum, açıkta kalıyorlardı ve ölmüş gibi görünüp hareketsiz yatarak Nazileri aldatmaktan başka çâreleri yoktu. Ama, Naziler de o kadar kolay kanacak soyundan değillermiş... Buzlara uzanmış, adamları, bir saat kadar, makineli tüfek ateşine tuttular. Bu bir saat Norveçlilere bitip tükenmeyecek gibi geldi. Ama sonradan Alman havacılar benzin, cephaneleri azalmış olacak ki oradan ayrılıp kuzeye doğru uçarak gittiler.

O vakit Norveçlilerden canlı kalanlar, iliklerine kadar ıslanmış bir hâlde ayağı kalktılar. Yaralılarını toplayıp yaya olarak, Rus madencilerinin boş bıraktıkları Barentsburg kulübelerine yöneldiler.

Oraya varınca, yaralılarına ellerinden geldiği kadar ihtimam ettiler. Bereket versin ki ellerinde bir miktar ilâçla, biraz kan plâzması kalmıştı. Vaktiyle Rusların hastane olarak kullandıkları terkedilmiş kulübede de sargı bezleri ve alkol bularak birçok Norveçlinin hayatını kurtardılar.

Şimdi önlerinde besin ve giyim meselesi gibi iki ağır problem kalmıştı. Elbiseleri ıslanmış ve donup etlerine yapışmaya başlamıştı. Batan gemiden de teçhizat namına hiçbir şey kurtaramamışlardı. Kurtarabildikleri pek az şey, oniki çift kadar pabuç, azbuçuk bir cephaneye, onbeş çift ski, iki arka çantası, bir harita, bir pusula ve bir de kırık işaret lâmbasından ibaretti.

Ümitsiz durumlarına belki bir yararı olur diye, madenci kasabasının terkedilmiş, evlerinde bir şeyler kalmış mı, kalmamış mı araştırmak üzere müfrezeler yolladılar. Herhâlde kaderin eli onlara yardım etmek istiyor olacaktı! Yahut da, bu kasabayı terkeden Ruslar, buraya belki bir gün ufak bir kafilenin düşüp yardıma muhtaç olabileceğini hesaba katmışlardı! Ne olursa olsun, arayıcılar, kısa zamanda kulübelerden bir sürü giyecek, çay ve kahve, margarin, galeta ve kuru sebze bulup çıkardılar. Birkaç zaman için elde edilen bu yiyeceğe ve giyeceğe dayanıp barınmak kaabil olacaktı.

Norveçli komutan, Spitzberg'i pek iyi tanırdı. Birdenbire, Rus madencilerinin burada domuz yetiştirmekte oldukları aklına geldi. Adanın boşaltılması emredildiği vakit bu domuzlar kesilmiş olacaktı herhâlde... İnsanlar, sunî olarak dondurdukları etlerle pekâlâ geçinebildiklerine göre tabiatın dondurduğu etle neden geçinememişlerdi?.. Eğer kesilen domuzlar, götürülmeyip adada bırakılmışlarsa, Spitzberg'de ısı derecesi hiçbir vakit sıfırdan yukarıya çıkmadığı için etler o zamandan beri donup kalmış

ve ebediyen mükemmelen muhafaza edilmiş olacaktı. Bu ümit üzerine, bu sefer de domuz etlerinin saklandıkları yeri bulmak üzere yeni müfrezeler çıkarıldı. Bu müfrezelerden bazıları, eski domuz ahırlarını buldular. Ahırlar civarındaki karlar, kürekle temizlendiği vakit, kara gömülmüş epey et meydana çıktı. Norveçliler sevinçlerinden haykırışmaktan kendilerini alamadılar. Hakikaten de bir seneden fazla bir zaman önce kesilmiş olmaları muhtemel bulunan bu etlerin hepsi, gayet taze ve tereddütsüzce yenilebilir bir hâldeydi.

Ertesi gün, Barentsburg, Alman uçaklarının ziyaretine uğradı. Uçaklar, kar üstünde insan izlerine rastlamış ve bu izleri Rus madenci kasabasına kadar tâkip etmişlerdi. Tam dört saat kasabaya hücum ettiler. Fakat Norveçliler, ihtiyatlı davranıp, kasabadaki bütün kulübelerin önlerine kaday sahte ski izleri bıraktıkları için Naziler, adadakilerin hangi kulübelerde olduklarını anlayamıyorlardı. Zaten boş olmasına rağmen pek çok kulübenin ocakları da tutuşturulmuş ve bacalarından duman tütmekte idi. Böylelikle Nazileri aldattıktan sonra kendileri de emniyetle bulunmak için mahzenlere çekilmişlerdi. Bu hileleri muvaffak oldu. Naziler, bütün caphanelerini sarfettiler ama, Norveçlilerden kimsenin kılına dokunamadılar. Lâkin, Norveç kafilesinin hâli, yine de berbat olmakta devam ediyordu. Görüşüp danıştılar ve altı çift skiye yanlarına alacak ondokuz kişilik bir müfrezenin, adanın belli bir yerine doğru kendine yol açarak gitmesine ve orada daha emniyet altında barınmasına karar verdiler. Bu yerin neresi olduğu, askerî sebeplerden ötürü açıklanamayacaktır.

Naziler ertesi gün ve müteakip günler, çift motorlu bombardman uçaklarıyla tekrar geldiler. Tahata kulübelerin üzerine iri bombalar salıvererek bunları tutuşturdular. Norveçliler, bu durum karşısında.

yaralılarını da alarak deniz kenarında bulunan beton bir hangara kaçıp sığınmak zorunda kaldılar.

Norveçli komutan, ertesi gün, Longyear City'de neler olup bittiğini gözlemek üzere bir seçme müfreze gönderdi. Nazilerin oraya bir garnizon yerleştirdiklerinden ve bir havaalanı yapmış olduklarından hiç şüphesi yoktu. Artık, hiçbir ümit kalmamış gibiydi. Gemileri de olmadığı için Norveçlilerin adadan yakayı kurtarmalarının imkânı kalmamıştı. Gerçi açlığa karşı kendilerini emniyete almışlardı ama, hava hücumlarına karşı koymak için ellerinde hiçbir vasıta yoktu. Gizlenebilecek bir yer aramak için tekrar oniki kişilik bir müfreze yola çıkarıldı. Bu müfrezenin adada yapacağı keşif gezisi birkaç gün sürecek, gayet zor ve tehlikeli olacaktı.

İşte, tam bu sırada bir mucize vukubuldu. Britanya sahil muhafaza grubundan bir Catalina uçağı, uzun bir keşif uçuşundan sonra Barentsburg üzerinde beliriverdi. Norveçliler, kırılmış olan işaret lâmbalarını tamir etmişler ve ihtiyatlı Rus madencilerinin bıraktıkları elektrik pilleriyle işler bir hâle getirmişlerdi. Bu lâmbayla uçağa S.O.S. işareti göndermeye muvaffak oldular ama İngiliz kurtarıcılar gelinceye kadar aradan yine dokuz gün geçti. Bu tükenmek bilmeyen uzun dokuz günün her birinde Naziler, Norveçlileri bombalamış ve makineli ateşine tutmuşlardı. Fakat Norveçliler de bütün bu günler zarfında beton hangardan bir yere kıpırdamış değillerdi. Catalina uçağının ilk görünüşünün üstünden dört gün geçmişti ki aynı uçak bir daha görünerek yere bir mektup bırakıp Norveçlilere, nelere ihtiyaçları olduğunu sordu. Norveçliler de lâmba ile ışık işareti vererek, gereken bütün bilgileri sundular. Artık Nazi uçaklarının hücumları da gittikçe tavsamaya başlıyordu. Lâkin Norveçliler, kara yoluyla yapılacak bir hücumdan çekiniyorlardı ve esir düşmekten ödleri patlıyordu.

Nihayet, dokuzuncu gün, biçâre Norveçlilere, kur-tarıcılarının ellerini sıkılamak müyesser oldu. Catalina pilotu, uçağını yere indirdi. Yedi yaralı uçağa alındı. Geri kalanlara cephane, uçaksavar topları ge-tirilmişti ve üstelik yakında takviye geleceği de vaad-ediliyordu.

Lâkin Barentsburg'a bir İngiliz deniz kuvveti ge-linceye kadar tam üç hafta geçmesi icap etti. Gelen bu kuvvet, sakalları beş karış ve üstleri başları pa-ramparça Vikinglerin torunları tarafından vahşî bir sevinçle karşılandı. Bu İngiliz kuvvetinin hemen ar-kasından Norveç filosu da göründü. Artık adada, Kutup bölgesinde son Naziyi de kovmaya yetecek kadar kuvvet toplanmış bulunuyordu. Longyear City'yi keşfe gitmiş olan müfreze de geri dönmüş, mükemmel bilgiler getirmişti. Nazilerin bulunduğu mevkii biliyorlardı ve yeni yapılmış olan havaalanı-nı da görmüşlerdi. Gerçi ellerindeki silâhlarla Nazi garnizonuna saldırmamışlardı ama Naziler kendile-rini mümkün olduğu kadar kalabalık sansın diye, karlara bıraktıkları ski izlerini birkaç misline çıkar-mayı ihmal etmemişlerdi. Nazi casuslarının, bu iz-leri görünce adadaki düşmanlarının, kendilerine bir-kaç misli üstün olduğuna inanacakları muhakkaktı ve zaten garnizondaki Naziler de otuz kişiden fazla değildi.

Nihayet, birleşen İngiliz ve Norveç kuvvetleri, bir arada Longyear City'ye saldırdılar ama hücum ettik-leri vakit, garnizonun tamtakır olduğunu gördüler. Naziler, adaya takviye kuvvetleri de geleceğini he-saba katmış ve garnizonu tahliye etmişlerdi.

Bu seferki teşebbüs de Amiral Canaris'in, Kutup Enstitüsü'nün yenilgisiyle neticelenmiş oluyordu. Spitzberg adası, Canaris tarafından 1943 yılı Eylü-lünde, evvelce söz konusu ettiğimiz ve gazete ve radyolarla parlak bir surette ilân edilen son Nazi

istilâ teşebbüsü yapılınca kadar müttefiklerin elinde kaldı. Bu son teşebbüste ise Almanlar, ansızın Norveç garnizonuna çullanmışlar ve bütün Norveçlileri ya öldürmüş, yahut da esir etmişlerdi. O zaman Naziler hemen gözlem istasyonlarını kurmaya koyuldular ama bu zaferin ancak üç günlük bir ömrü oldu. Üçüncü gün İngiliz ve Amerikan gemileri gelip, Nazileri yine adadan kovdu.

Hem bu sefer müttefiklerin adayı ele geçirmeleri, sonucu ve katî ele geçiriş olup kaldı.

RADYO CASUSLARI

DE K O R değişiyor. Aysberglerden ve donmuş denizlerden, sam yellerinin dövdüğü çöl kumlarına geçiyoruz. Canaris, Tunus, ve Libya'daki casusluğu şahsen idare etmek için Afrika'ya gidiyor.

El-Alemeyn Savaşı, henüz sürüp gidiyordu. Nazilerin Süveyş kanalı üstüne yürüme ümidi gerçekleşecek diye medenî dünyanın yüreği titriyordu. Fakat bu korkuyla şaşalamayan bir tek adam vardı. Bu adam, Amerika Birleşik Devletleri'nden —biraz gecikerek de olsa— gelecek milyonlarca uçak, tank ve topla, henüz elde etmediği zaferle övünen Mareşal Rommel'i kızgın bir yenilgiye uğratacağını biliyordu.

Hem bu adam, öyle Sezar edâları takınıyor da değildi. Rahatına düşküncü ve nişan filân takmazdı. Elliycdi yaşındaydı. Savaş üniforması namına giydiği şey bir gömlek, bir denizci pantolonu ve kulaklarına eğik bir bereden ibaretti. Kader bu adamı, yalnız Afrika'nın kurtarıcısı olarak değil, aynı zamanda Dunquerque'in öcünü alacak ve Canaris'in Afrika'daki casuslarının başına belâ kesilecek insan olarak seçmişti.

Bir kilise adamının oğlu olan General Bernard Montgomery'nin (Bernar Mongomeri) başucunda da ima iki kitap durur. Bunlar, hep aynı kitaplardır: Biri İncil'dir, öteki de John Bunyan'ın «Hac Seyahati» adlı eseri. Hiçbir vakit beş-altı saatten çok uyumaz ama bu kısa uyku, asla rahatsız edilmemelidir ve bu uykuyu gayet sert emirler korumaktadır.

Yalnız bir gece, emirlerine rağmen, El-Alemeyn civarında kurmuş olduğu çadırında uyandırıldı. Çünkü İngiliz gizli teşkilâtı subayları, kendisiyle acele görüşmek hususunda ısrar etmişler ve işin savsaklanmaya tahammülü olmadığını, General meselenin aslını öğrendiği zaman, kendisini rahatsız etmelerini bağışlayacağını söylemişlerdi. Yanlarında iki esir vardı ve otomobillerinin içinde de ne olduğu belirsiz bir nesne doluydu. Monty, ziyaretçileri çadırında kabul etmeye razı oldu. Görünüşe göre iki Arap olan esirler de çadıra sokuldu. Subaylardan biri Generale iki lâkırdı fısılayınca Generalde aşırı bir ilgi uyandı.

Montgomery, aylardır bu iki esiri arayıp duruyordu. Arap kılığına girmiş olduklarından haberi yoktu ama, ikisinin de Canaris'in çöldeki casuslarının en azılısı olduklarını biliyordu. Gerçi bu iki Arabı şahsen sorguya çekmeyebilir ve bu işi subaylarına bırakabilirdi, fakat merakı o derece kabarmıştı ki soruşturmayı derinleştirmekten kendini alamadı.

Ve o akşam, gerçekten de pek inanılmayacak bir hikâye dinledi.

Çölden geçen bir kervanın ortalık yerinde yakalanan bu iki Arap, hem Arapça konuşuyorlardı, hem de İngilizce ve Almanca. Sırtlarındaki burnuslara gelince, bu giyim şeklinin Araplara olduğu kadar Almanlara da yakışabileceğini pekâlâ ispatlıyordu. Zira bu iki Arap, aslında, mükemmel kıyafet değiştirmiş iki Almandan başkası değillerdi. Mareşal Rommel'in hatlarından gelmiş ve paraşütle Mısır'a indirilmişlerdi. Aylarca, yerliler arasında yaşamışlardı. Sonra da ustalıkla Kızıldeniz kıyılarından son gelen «Ödünç Verme ve Kiralama» malzemesini taşıyan Arapların aralarına karışmışlardı. Böylece Almanlar da, General Montgomery ordularına gelen materyali, yerine ulaştırmak hususunda, kendi usul-lerince, yardımdan geri kalmadılar. (!)

Bu iki casusun üzerlerinde pek kısa mesafeye yayın yapabilen, ufak kısa dalga telsiz istasyonları vardı ve silâh teslimatı veya müttefik askerî hareketleri namına ne görürlerse, hepsini telsizle gereken yerlere veriyorlardı. Bu ödevlerinde kendilerine yordakçılık edenler, şiddetli İngiliz aleyhtarı olan Arap öğrencileri olmuştu. Gönderilen haberler, hem Rommel'e, hem de Amiral Canaris'in Yunanistan'daki yeni karargâhına yollanıyordu. Birkaç zaman önce İngiliz Intelligence Service'i bu anlaşılmaz şifreli telsiz haberlerinden birkaçını, dinleyici istasyonları vasıtasıyla nasılsa ele geçirmiş, lâkin kısa dalga verici istasyonlarının yeri hakkında şüphe içinde kalmıştı. Bunda şaşılacak bir şey yoktu, çünkü casus telsizler, yayınlarını durdukları yerde değil, kasten hareket halindeki arabalar, kayıklar içinde yapıyor veya yürüyüş hâlindeki kervanlarla giderken haber veriyorlardı. Böylece, boyuna yer değiştiren istasyonların bulunmasında zorluk çekiliyordu.

Lâkin Monty, işi pek ciddiye aldı. Bu işe yarayabileceğini tahmin ettiği bütün otomobillere Détectuer denilen istasyon yakalayıcı âletler yerleştirmek kararını verdi. Artık boyuna işaretler yakalanıyordu. Fakat İngilizler, bu işaretlerin çölde yürüyüş hâlinde bulunan bir kervandan gelmesi ihtimalinde hâlâ tereddüt ediyorlardı. Maamafih kervanı durdurup araştırdılar ve mensuplarını sorguya çektiler. Bir devenin sırtında, yük balyaları arasında, radyo âletlerini bulunca hemen, Almanlar hesabına «Arabistan Lawrence'i» rolü oynamaya kalkmış olan iki casusu enseleyiverdiler.

İki ajan, Monty'nin huzuruna çıkarılınca, merhamet dilenmeye başladılar. Öbür irtibat adamlarını da ele vererek canlarını kurtarabileceklerini umuyorlardı. Fakat, ikisi de ertesi sabah kurşuna dizildi.

İngilizler, bu olaydan çok iyi yararlanmayı da be-

cerdiler. Alman casuslarının kullanmakta oldukları şifreleri ellerine geçirip Yunanistan'daki Nazilere haber yollamaya başladılar. Fakat işin asıl önemli tarafı, İngilizlerin, Canaris'in neleri bildiğini ve neleri bilmediğini iyice öğrenmeleri oldu.

Kısa dalgalarla casusluk, bunu yapanlara çok geniş olanaklar verir. Bu usul, hem Groenland'da, hem Spitzberg'de ve hem de Afrika'da ve bilhassa Amerika Birleşik Devletleri'ne pek büyük zararları dokundu.

1942 yılında, Amerika Birleşik Devletleri atlı polisine mensup bir polis, Los Angeles yakınlarındaki büyük şose üstünde devriye gezerken, yanındaki telsiz âleti, ne başı, ne de sonu bulunan bir radyo mesajı aldı ve memur bu acayip haberi merak ederek, polis haberleşme servisindeki arkadaşlarına adama kıllı bir zılgıt vermek için haberi güzelce not etti. Bu ne demekti yâni yalnız akılsızları kandıracak olan böyle saçma sapan mesajlar yaymak da hiç akıllı işi miydi? Fakat Los Angeles polis haberleşme servisi bu tamamlanmamış haberi hiç de o kadar saçma sapan bulmadı. Bu haber, Japonca, hem de şifreli Japoncaydı. Bunun üzerine Los Angeles polis teğmeni Charles W. Ellison, (Charles W. Ellison) détecteur antenleri konulmuş otomobillerle devriyeler çıkarmaya başladı. Bu otomobiller, Canaris'in keşfettiği mükemmel usulle, içlerinde verici istasyonlar bulunan otomobillerle gezinirken yayın yapmakta olan Japon casuslarının ele geçmesinde büyük roller oynadılar.

Birleşik Devletler Federal Haberleşme Komisyonu (F. C. C.), işi gittikçe daha ciddiye almakta gecikmedi. İkinci Dünya Savaşı'nda, casuslar artık görünmez mürekkepler veya şifreli aşk mektupla-

rıyla haberleşmiyorlardı. Bu savaşta hemen bütün casusluklar, radyoyla yapılmıştı. Boston'daki öğretisi radyo istasyonu, bütün savaş boyunca gayet acayip şeyler dinlemek fırsatını elde etmişti. Aynı şey Baltimore'daki istasyonun da başından geçti. Alaska'dan Havai adalarına kadar bir sürü telsiz vericisi, muammalı haberler neşredip duruyorlardı.

Şimdi artık F. C. C.'nin savaş boyunca belki beşyüz gizli radyo verici istasyonunu meydana çıkarmış olduğunu açığa vurmakta mahzur yoktur. Üçyüz kadar gizli radyo da Arjantin'de ve Martinik adasında çalışmaktaydı. Nihayet Amerika Birleşik Devletleri Devlet Bakanlığı 1943 yılında, Güney Amerika'nın antidemokratik hükûmetiyle Fransa'ya tâbi adadaki hükûmete, bir ültimatom yollayıp bütün amatör radyo yayınlarını yasak etmelerini istemek zorunda kaldı.

Alman ve Japon gizli radyo istasyonlarının çoğu geziciydi. Memleket resmî makamları istasyonun son defa yayın yaptığı yeri tâyin edip de ele geçirinceye kadar sık sık yer değiştiriyorlardı. Aynı usul, fırsat düştükçe işgal olunan ülkelerdeki gizli vatansever teşkilât tarafından da kullanılıyordu.

Bir valize sığacak kadar ufak bir radyo istasyonundan daha pratik bir şey mi vardır?

Bu çeşit radyolardan birinin enteresan macerasına numune olarak motorlu bir gemide çalışan esrarengiz bir radyo istasyonunu şöyle anlatırlar: Bu teknedeki istasyon, su geçmez bir kutu içindeymiş. Göl polisi veya kıyı koruyucu devriyeleri tekneye yaklaştığı vakit, kutu hemen denize daldırılıyor ve teknede casusu ele verecek hiçbir şey bulmak kaabil olamıyormuş.

John Howard'ın (Jon Hovar) vakası da enteresandır. Bu şehirli, fevkalâde bir av meraklısıydı. Maine hükûmeti içinde karaca avının açıldığı ay,

Kasımdır. Howard, her hafta sonu otomobille Boston'dan Maine'e gider. Otomobilinin ardında bir veya iki karaca asılı olduğu hâlde dönerdi. New-England ahalisi sâkin ve öyle kolay kolay herkesle ahbablık etmez kimseler diye meşhurdurlar. Fakat avcılar, istisnâ teşkil eder. Av meraklıları arasında tam bir içli-dışlılık hüküm sürer. Bir araya beldikleri zaman gecelerini, içmekle, mübalâğadan yenilmez, yutulmaz hikâyeler anlatmakla geçirirler. Howard da sempatik bir adamdı. Hanlarda, pavyonlarda veya kamplardaki avcılar, kendisini sık sık ahbablık etmek için dâvet ederlerdi. Bir zaman, avcıların tertiplediği küçük bir kampta Howard da bir kulübe de kaldı. Bir cumartesi sabahı, avcılar ormandayken bir F. C. C. müfettişi kampa geldi. Acaba kamp sâhibinin, avcılardan birinde bir telsiz verici istasyonu bulunduğundan haberi var mıydı?.. Kamp sâhibi, bu soru karşısında fena hâlde şaşaladı. Bunun imkânı yoktu!. Katiyen emindi!. Fakat müfettiş, kamp sâhibine, gözlerini biraz daha açıp, kulaklarını da iyice kırışte tutmasını tembihledi.

Avcılar, avdan döndüler. Aralarında kampta yeni bir misafir olan Howard da vardı. Howard, köye kadar inip akşam oynanacak briç için iskambil kâğıdı alacağını söyleyerek çıktı. Fakat kamp sâhibi sokakta Howard'ın peşine düşmüştü. Bu takip sırasında avcının bir telefon hücreğine girerek iki defa New-York'u aradığını tesbit etti. Neden sonra bu iki konuşmanın New-York'ta bir «Haber kutusu» radyo istasyonu işleten İki Alman casusuyla yapılmış olduğu meydana çıkarıldı. Howard, bunların suç ortağıydı ve rahatça yayınlayabilmek için radyo istasyonunu tâ Maine ormanlarının içlerine kadar getiriyordu. Bu seferki av partisinin Howard'ın gittiği sonuncu parti olduğunu tabii tahmin edersiniz!

F. B. I. ajanları, aynı usullerle Miami'de, Detroit'te ve Havana'da da birtakım «casus-radyo»lar ele geçirdiler. Brezilyada, Şili'de, Arjantin'de casusluk yapan gizli radyo istasyonları bulunduğu, bu hükûmetlere bildirildi ve bu hükûmetler, bu radyoları ele geçirip yok ettiler.

İnanılmaz bir şey gibi görünür ama Japonya elçiliğindeki casuslar Washington D. C. (*) şehrinin göbeğinde bile gizli radyo istasyonları kurup işletmekten çekinmemişlerdi. Bu istasyonlardan gönderilen şifreli haberler, hiçbir şahsa emanet edilemeyecek derecede gizli tutulurdu. Japonların bu istasyonlarından biri Washington'daki otellerden birinin üst katına yerleştirilmiş ve sonradan kıyı koruma polisi tarafından meydana çıkarılmıştı. Başka istasyonlar da, denize bakan yerlerde apaçık çalışıyor ve kıyı yakınlarında sence Alman denizaltılarına haberler ulaştırıyorlardı. New-York civarında birtakım şifreli haberler yakalanmıştı. Bu haberleri veren istasyonun, kıyıdan yüz mil kadar açıkta çalıştığı tesbit edilmişti. Bu istasyon, şüphesiz kıyıdan pek uzakta olmayan bir Alman denizaltısı olacaktı. ve kendisine, deniz kafilelerinin yola çıkışlarını haber veren düşman ajanlarıyla ilişki kurmuş olmalıydı.

İngiltere'ye doğru yola çıkan, pekçok Amerikan uçağı yüklü bir kafilenin hareket gününde F.C.C., F.B.I. ve deniz gizli teşkilâtı, yine aynı saklı radyonun harıl harıl çalıştığını farkettiler. Kafileye, yolu

(*) Washington D. C., Amerika Birleşik Devletleri'nin başkenti olan şehrin asıl adıdır. D. C. işaretleri (District Columbia)'dan kısaltmadır. Amerika Birleşik Devletleri kuzey batısında bir Washington hükûmeti de vardır. Başkentin sonuna eklenen D. C. kısaltması, başkenti, aynı addaki hükûmetten ayırmak için konulmuştur.

değiştirmek emri verildi ve kıyı koruma gemileri, mücadelele hazırlandı. Birçok kıyı koruma gambotunda bulunan F.B.I. mensupları, yanlarındaki detection antenleri sayesinde, gizli radyonun çalıştığı noktaya kadar ulaşmak imkânını buldular. Bir de ne görsünler?. Bir Alman denizaltısı olduğunu umdukları şey, meğerse terkedilmiş, eski bir balıkçı teknesi değil miymiş?.. Bu teknede hiçbir insan bulamadılar ama, hem Avrupa'ya, hem de Arjantin'e yayın yapabilecek kuvvette bir verici radyo buldular. Lâkin teknede insan bulunmaması, radyo istasyonunun kendi kendine işlediği demek değildi. Şüphesiz bu istasyondan emisyon yapan birileri olacaktı. Amerikan memurları terkedilmiş balıkçı teknesine ne kadar gürültüsüz geldilerse, yine o kadar sessiz uzaklaştılar. Fakat bu hâl, teknenin sıkı bir göz hapsine alınmasına engel olamadı. Nitekim, iki hafta sonra terkedilmiş tekne etrafındaki kısaç kapanıyor ve bir casus çetesi, tamamen ele geçiyordu.

Casusluğun imkânları, gök kubbe kadar geniştir. Bu imkânlar, inanılmayacak derecelere varabilir. Mîsal mi istersiniz?..

1943 yılı içinde meşhur bir ağır sıklet şampiyonuyla radyoda bir röportaj yapılıyordu. Bu, milyonlarca dinleyiciye hitap eden bir devlet yayını idi. Spor meraklıları için büyük bir numara teşkil eden bu röportaj kadar zararsız ne olabilirdi? Halbuki bu konuşmayı dinleyen milyonlarca kafanın üstünden ve aynı emisyon arasında, şifreli dille şu haber, göklerde uçtu:

«S. 112 S. S. Elisabeth, bu akşam Halifax için yüzlerce uçak ile hareket etti. N. S.»

Allahtan ki S. S. Elisabeth o akşam hareket etmedi ve asıl önemlisi, bu haberi veren bir düşman casusu değildi. Bu cünle, sadece meşhur bir radyo spikerinin, Amerikan gizli teşkilâtındaki pek geniş

yürekli memurlara, aslında zararsız görünen bir radyo emisyonu esnasında, kimseye farketirmeden gizli bir mesajın nasıl verileceğini isbat etmek istemesinden ibaretti.

Bu ders, gizli teşkilâttakilere adamakıllı tesir etti. O kadar ki hükûmet, yeniden, radyo vasıtasıyla casusluğa nasıl engel olunabileceğine dair kurslar açmaya bile karar verdi.

Müsaade ederseniz bu savaş içinde radyo vasıtasıyla yapılmış olan casusluklara eşsiz misal olarak, aşağıdaki üç vakayı anlatayım. Bunların birincisi, radyo casusluğu yüzünden, Fransız ordusunun Sedan' da yenilgiye uğramasına ve sonucu bakımından Fransa'nın diz çökmesine sebep oldu.

İkincisi ise, Amiral Canaris'in Royal Oak'ı batırmasıyla sonuçlanan vuruşuydu.

Üçüncüsü de okuyucularımıza Bill Sebold'un garip hikâyesini tanıtacaktır.

Bill Sebold bir zamanlar Wilhelm Sebold imiş. Amerika Birleşik Devletlerine göç edince, yeni vatanına karşı gayet dürüst davranmaya karar vermiş. O da, birçok Amerikalı Alman gibi çok değerli bir mühendismiş. Kendine bir iş aramış ve Consolidated Aircraft Company'de çalışmaya başlamış. Fakat Sebold'da ırkının bütün hususiyetlerinin var olduğunu da bilmek gerekir. Meselâ, birayı seviyor, Sauerkraut adı verilen pişmiş lâhana turşusuyla domuz paçası yemeye bayılıyordu. Amerika'daki Almanlar arasında pekçok arkadaşı bulunduğunu ve Alman kilise korosunun zararsız üyelerinden biri olduğunu da bu açıklamamıza ekleyelim.

Yaşlı ana-babasıyla bütün ailesi Almanya'da yaşıyordu. Ayrıldığı vatanını görmeye gitmek için para biriktirmiş olan Sebold, Hapag Alman gemi şirketinin Deutschland lüks transatlantigine 1939 Hazi-

ranında binip Atlas Denizi'ni geçti. Vapur yoldayken biriktirdiği Amerikan dolarlarını, kıymeti düşürülmüş olan Alman markıyla değiştirdiği vakit, bu işin bir hayli kârlı olduğunu tesbit etmekte gecikmedi. Mükemmel yemek yedi, geminin dansinginde dansetti, geminin sinemasına girdi, hâsılı teknenin sunduğu bütün zevklerden mükemmel surette yararlanan Sebold'un bu seyahati çok tatlı oldu.

O zamanlar Alster suyu üzerinde güzel bir şehir olan Hamburg'da gemiden indiği vakit, Alman gümrükçüleriyle başı az kalsın belâya giriyordu. Bağırıp çağırmaya, bavulunda kendi eşyasıyla ana-babasına getirdiği ufak tefek bir-iki hediyeden başka bir şey bulunmadığına yemin etmeye başladı. Fakat derdini dinletemedi ve Gümrük Genel Direktörlüğü'nü boylamaktan başka çâre kalmadığını anladı.

Bu direktörlük binası, limandan epey uzakta bulunuyordu. «Limandan millerce içeride de gümrük dairesi olur muymuş? Bu ne acayip memleket böyle?» diye düşündü.

Limandan şehre giderken iki gümrükçü de yanına katılmıştı. Bu memurlar, yol esnasında kendisine yeni yapılan binaları, müthiş tren istasyonunu, meşhur Atlantik otelini gösterdiler. Sonra da bindikleri otomobil, esmer renkli, asık suratlı bir yapının önünde durdu.

Wilhelm Sebold, binanın üstünde, buranın neresi olduğunu gösteren bir levha aradı ama böyle bir şey göremedi. İçeride ise yüzlerce oda ve kahverengi, siyah ve yeşil üniformalar giymiş oraya buraya koşuşup duran bir sürü adam vardı. Gerçi Sebold, Almanya'nın aldığı yeni kılıktan bahsedildiğini duymamış değildi. Hattâ belki, Alman kudretinin böyle yeniden hayata kavuşmuş olması, Sebold'u hayretler içinde de bırakmıştı. Fakat herhalde, toplama kampları hakkında anlatılan o acayip hikâyelere inanmı-

yordu. Kendi milletini bilmez miydi? Bu milletin zalim olmasına imkân var mıydı?...

Ama, bakalım kendisine ne yapacaklardı? Kötü muamele etmeye kalkışarlarsa şüphesiz, Amerikan konsolosu tarafından korunurdu. Onun için pek o kadar korkmuyordu ve rahattı.

Fakat, içine girdiği binada ne paket, ne balya ve sandık, ne de herhangi bir eşya görmediği için; buranın gümrük dairesi olmaması gerektiğini aklı kes-ti.

Sebold'u tâ dibinde şatafatlı bir yazıhanenin bulunduğuş göz kamaştırıcı bir salona soktular. Sırtında siyah renkli bir üniforma bulunan bir adam, bu odadaki yazıhanenin ardında otururken Wilhelm'i görünce ayağuş kalkıp karşılamaya geldi. Elini sıktı, gülümsedi ve kendisine eski bir arkadaş gibi davrandı.

Bu siyah üniformalı adam, ilk söz olarak: «Yaşasın Almanya!». Dedi «Oturun lütfen. Sizi yine aramızda görmekle ne kadar sevinçliyiz bilseniz!..»

Wilhelm: «Ya!?!» Diye cevap verdi. «Teşekkür ederim. Fakat benden ne istediklerini anlayamadım. Yanımda hiçbir kaçak eşya bulunmadığına yemin ederim!»

Adamın karşılığı şu oldu: «Canım, getirdiğiniz ufak tefek hediyeler için hiç sıkıntı çekmeyin! Biz, sizin dostlarıyız. Görüyorsunuz ya, yeni Almanya son derece konukseverdir. Bir sigara almaz mısınız?»

Hâsılı herşey, yavaş yavaş aydınlandı. Adam, adını ve görevini söyledi. Paul Kraus (Pol Kravs) adı, modern casusluk tarihinin yabancısı değildir. Çünkü bu isim, Hamburg'daki meşhur Gestapo şefi-
finidir. Bu adam «Out of the night» adlı eseri yazmış olan Jan Valtin'e (Jan Valten) eziyet etmiş ve kendisini hapsedmiş olmakla tanınmıştır. Valtin'i ken-

disine casusluk etmeye zorlamış ve Valtin kaçınca-ya kadar zavallıya çektirmedeği kalmamıştı.

Kraus, yazıhanesinden bir dosya çıkardı: Bu dosyada Consolidated Aircraft Company'ye ait plânlar ve vesikalar vardı. Sebold'a dosyayı göstererek, vesikaların doğru olup olmadıklarına bakmasını rica etti. Fakat Sebold, bu şekilde işbirliğini kesinlikle reddederdi. «Ben,» diyordu, «Amerika Birleşik Devletleri vatandaşım ve vatanıma sâdik kalmaya mecburum.»

Kraus, alaylı alaylı gülmeye koyuldu: «Bir Alman, daima Alman olarak kalır. Öyle gömlek değiştirilir gibi vatan değiştirilmez!»

Ve gayet nâzik bir tavırla Sebold'a anasıyla babasının Amerika Birleşik Devletleri'nde değil, Almanya'nın Mülheim şehrinde yaşamakta olduklarını hatırlattı ve: «Eğer bize yardım etmemekte inat ederseniz, açık konuşayım, ana-babanızın hayatlarının güven altında olacağını ummayın!» Dedi.

Bill Sebold, bu meseleyi düşüneceğini vaadetmek suretiyle yakayı kurtarabildi. Kraus da bu meselenin uzun boylu ince elenip sık dokunmaya değer önemde olduğunu teslim ediyor, fakat Sebold'un, eninde sonunda, kendi dediğine geleceğinden emin bulunuyordu.

Bill Sebold, sabık Alman vatandaşı, Naziler memleketinde geçirdiği şu tatili ömrü boyunca unutanıyacaktı. Çünkü sözde bir dinlenme devresi olacak olan bütün bu tatil, anası ve babasına karşı hissetmekte olduğu vazife duygusuyla yeni vatani Amerika'ya karşı duyduğu sadakat hissi arasında çetin bir mücadele içinde geçmişti. Şimdi Almanya'da sık sık yakalanmış olduğunu biliyordu. Hayatında hiçbir vakit Canaris'in adını duymuş değildi ama Kraus'la yaptığı kısa görüşme, kendisine epeyce şey öğretmişti.

Ve Bill Sebold, gidebileceği tek yolu seçerek Naziler hesabına çalışmaya razı oldu. Aylarca Hamburg'da kalmaya ve orada casusluk dersleri almaya mecbur kaldı. Gerçi kendisine iyi para veriyorlardı ama, bu uzun yokluğa Amerikalılar ne diyeceklerdi? Biçâre adam, Amerika'ya bir sürü mektup yazıp, Almanya'daki ikametini uzatmaya mecbur kalışından ötürü binbir dereden su getirerek af diledi. Bu yüzden pasaportunu da yenilemesi gerekti. Gidip Amerikan konsolosunu gördü ve kendisine yeniden vize verilmesini temin etti. Konsolosa yaptığı bu ziyaret sırasında, az buçuk başka şeyler de söz konusu edildi... Nitekim, birkaç hafta sonra Bill Sebold'un konsolosa yaptığı itirafların bir kopyası, Washington'daki Devlet Bakanlığı'na ulaşmış bulunuyordu. Bu itirafı, diplomatik evrak çantasına koymuş ve Amerika'nın Clipper uçağıyla yollamışlardı.

Bill Sebold, Hamburg'da bir pansiyonda oturuyordu. Bu pansiyonun diğer kiracıları da Gestapo veya casusluk teşkilâtı hesabına tahsilde bulunan öğrencilerdi ve gelecekteki mesleklerini öğreniyorlardı. Sebold, burada bir casusluk kursuyla bir de radyo kursu tâkip etti.

1939 Eylülünde savaş patladığı zaman Kraus, Sebold'a, yakında kendisine iş çıkacağını haber verdi. Amerikalı, tahsilini (!) mükemmel bir surette bitirmişti ve Naziler, Alman devletine karşı sadakati, ailesinin Almanya'da rehin bulunmasıyla kefalet altına alınmış olan bu bu casustan bir sürü yarar umuyorlardı.

1940 yılı 30 Ocağında Washington adlı Amerikan gemisi, yolcuları arasında Bill Sebold bulunduğu hâlde New-York limanına giriyordu. Biçâre Bill, âdetâ fenalık geçirmekteydi. Gerçi durumunun fecaatini Hamburg'daki Amerikan konsolosuna anlatmamış değildi. Fakat acaba yaptığı açıklama Amerika'ya

gelmemiş miydi?... Hem sonra gelmişse bile, ya F. B. I. memurları arasında da Nazi casusları varsa ve bunlar, Sebold'un iki yüzölçümünü Almanya'ya haber vermişlerse!... Sebold o kadar evhamlanmıştı ki artık her yerde casus görür olmuştu. New-York limanındaki hürriyet heykelini gördüğü vakit bile içi ferahlamadı. Yüreği burkuluyor ve kendi kendine: «İki ateş arasında kaldım!» Deyip duruyordu.

Gümrük ve muhaceret daireleri memurları gemi güvertesine geldikleri vakit aralarında üç tane de F. B. I. memuru vardı. Bu üç memur Sebold'u kamerasında ziyaret ettiler. İlk işleri, Almanya'dan yakayı kurtarmış olduğu için kendisini hararetle tebrik etmek oldu. Sonra da başından geçenlerin hepsini öğrenmek istediler. Hem öylesine ki Sebold'un hiçbir ayrıntıyı ihmal etmemesi gerekiyordu. Sebold, kendisine yapılan bu muameleyi görünce cesaretlendi. Demek yeni vatanında üvey evlât muamelesi görmeyecekti! Şu hâlde Gestapo, kendisinin herşeyi Amerikalılara anlatmış olduğunu öğrenmemişti. Aksi takdirde Almanya'dan çıkmasına fırsat mı verirdi?...

Sonra Sebold'u F. B. I.'nin şefi J. Edgar Hower'e takdim ettiler ve Hower, şahsen Sebold'un macerasıyla olağanüstü ilgilendi.

Bill Sebold'un ağzından, Canaris'in Amerika Birleşik Devletleri aleyhine neler tasarladığı ve ne gibi şeyler öğrenmek istediği tamamen anlaşılmıştı. Naziler, Sebold'a her biri bir posta pulundan da ufak beş «mikro-film» vermişlerdi. Bu ufak filmelerin üzerinde Sebold'un Almanlar hesabına gelecekteki çalışmalarına ait her türlü direktif ve yapacağı casusluklarda kendisine yardım edecek olan bütün irtibat adamlarının adları vardı.

Bu ufak filmlerdeki yazıları deşifre etmek için bir çeyrek saat geçti. Ağrandismanları yapıp çevi-

riler yapıldıktan sonra çok enteresan şeyler meydana çıktı.

Nazilerin öğrenmek istedikleri, şunlardı:

- 1 — Amerika Birleşik Devletleri, radyo ile idare olunabilen bombaları tekemmül ettirmiş miydi?
- 2 — Hobart kolejinde Profesör Bullard, zehirli hardal gazını geçirmeyecek bir asker üniforması yapmayı başarmış mıydı?
- 3 — Kanada'da yeni yapılmış olan uçak fabrikaları hangileriydi?
- 4 — Amerika Birleşik Devletleri ordusunda, hava kuvvetlerinde ve donanmasında sise karşı ne gibi korunma araçları vardı?
- 5 — Amerika Birleşik Devletlerinin, elektrikle işleyen obüsleri var mıydı?

Bunlardan başka uçak fabrikalarında çalışan işçiler hakkında istatistikler; uçaksavar topu modellerinin ayrıntıları hakkında sayısız sorular; zehirli gazlar ve gaz maskeleri hakkında bir sürü ayrıntı soruyor ve istiyorlardı. Özellikle aşağıdaki fabrikalar ve daha birçoğu için de tam bir casusluk şebekesi kurulmasını istemekteydiler:

Bell Company, Curtis-Wright, North American Aircraft, Glenn Martin, Douglas, Boeing, United Aircraft, Lockheed-Wright, Pratt-Whitney.

Sebold'un başarması istenen şey geniş ve zorlu bir endüstri casusluğu programıydı. Ayrıca kendisine hatırı sayılır para da vermişlerdi. Edindiği bilgileri Hambur'a eriştirebilmek için en iyi cinsten amatör verici radyo istasyonları da satın alacaktı. Kullanacağı dalga uzunluğu ise AOR'di. J. Edgar Hower, işe zorluk çıkarmak şöyle dursun, Amerika'nın en modern radyo tesisini Bill'in emrine verdi.

«Alman casus istasyonu» Long Island'da Cen-

terport'a yerleştirildi. Burası gayet güzeldi. Bill Sebold, burada en uygun şartlar içinde gizli radyoyu işletmeye başladı. Arada bir F. B. I. memurları da buraya gelip kır havası alıyor ve işlerin nasıl yürüdüğüne göz kulak oluyorlardı.

Sebold kısa zamanda Canaris'le ilişki kurmakta gecikmedi. Hamburg'a dalga uzunluğu olarak CQDXVW - 2'yi verdikten sonra kendisine, nereye haber gönderebileceklerini de bildirdi.

Almanlar, Sebold'un kullanacağı gizli radyo için kendisine şifre vermemişlerdi. şüphesiz Amiral Canaris, tecrübesiz bir adamın eline şifre emanet etmeyi mahzurlu görmüş olacaktı. Hem zaten bu adamın kendi hesaplarına çalışması da arzusu hilâfına ve zorla sağlanmış değil miydi?.. Ya bir oyun bozanlık ederse?... Hamburg, bu hesapları gözönünde tutarak Sebold'la yaptığı haberleşmelerde, kelimelerin harflerini ters etmek gibi gayet eski ve ilkel bir usule başvuruyordu.

Centerport'taki «Alman casusu»nun, Almanya'dan gelen ilk haberi deşifre ettiği gün, hakikaten pek sayılı bir gün oldu. Bu mesaj şuydu: «Bütün yeni nizam dostlarına: Amerika Birleşik Devletleri'nin imal etmekte olduğu bütün harp vasıtalarının miktarına, boyuna, tipine ve hususiyetlerine ait acele bilgi istiyoruz. Bu materyalin gönderildiği yerler, materyali götüren gemilerin hareket tarihleri ve bütün diğer faydalı bilgiler önemlidir.»

F. B. I. bir nevi «küçük icat tröstü» teşkil etti ve bunlara kısa dalgalarla Hamburg'a verilecek bilgileri uydurmak ödevini verdi. Tabii zaman zaman doğru haberler de vermek gerekiyordu ama, bunlar göstermelik için özenile bezenile şişirilmiş haberlerdi. Meselâ, modası geçmiş ve inşaatu durdurulmuş bir uçak modeli, uzun uzun anlatılıyordu. Yalan oldukları oranda en ufak ayrıntılarına kadar sayılıp dökü-

len haberler, dinleyenleri inandıracak bütünlükteydi. Bill Sebold ile F. B. I.'deki arkadaşları, icat hususunda birbirleriyle rekabet edencesine yarışarak harikulâde işler başardılar. Hamburg çok memnundu ve Sebold gittikçe takdir olunuyordu. Zamanla Amerika'da bulunan ve kendisine yardım edecek olan Nazi ajanlarının adlarını ona bildirdiler. Daha fazla para almak için nereye başvurması gerektiğini de gösterdiler. Bill, durmadan yer değiştirmek zorunluğunda kaldığından ve çok masraf ettiğinden söz edip duruyordu. Alınan para F. B. I.'nin kasalarına ve bildirilen Nazi casus adları da yine teşkilâtın eline geçti.

Bu oyun, onaltı ay sürdü. Bu zaman içinde F. B. I., Canaris'in, Hamburg'daki bürosundan gelme dört yüzelli kadar mesaj aldı. Zamanla Almanların Sebold'a güveni arttığı için kendisine, casuslarıyla haberleşmede kullandıkları şifreyi de göndermişlerdi. Bu şifre sayesinde, Güney Amerika'daki öbür casuslara giden haberlerden de yine bir o kadarı F. B. I. tarafından deşifre edildi.

Bilhassa Hamburg'dan gelen mesajlardan bir tanesi F. B. I.'ın asık yüzlü memurlarını bile kahkahadan kırıp geçirmişti. Çünkü bu mesajda: «Dikkat edin! F. B. I. memurları sizi kolluyor. Bizimle bir hafta kadar muhabereyi kesin!» Deniyordu. Amerikan karşı casusluk teşkilâtı, Alman teşkilâtının onaltı aydır kendileriyle haberleştiği halde hâlâ işin içyüzünü anlayamamış oluşuna hayretler içindeydiler.

Fakat nihayet bir gün artık bu kedi - fare kovalamacasına bir son vermek gerekti. J. Edgar Hower, bütün Alman casuslarını tevkif etmek kararını vermişti. Aynı gün Canaris'in Amerika Birleşik Devletleri'nde çalışan casuslarından otuzüçü tutuklandı. Öte yandan Brezilya, Şili ve Uruguay'da çalışan epeyce irtibat adamı da yakalattırıldı.

Sebold'un ana-babasına ne biçim eziyetler edilmiş olduğunu henüz bilmiyoruz. Yalnız Bill Sebold'un harikulâde zekâsına neler borçlu olduğumuzun farkındayız. Onun radyoyla yaptığı casusluk mücadelesi sâyesinde bir sürü casusun çanına ot tıklamakla kalmamış, Amiral Canaris'in, denizaltıyla Long - Island'da Centerport'un yakınlarına çıkarttığı sekiz sabotajcı da, Sebold'un radyosu sustuktan az bir zaman sonra ele geçirilmişti.

«ROYAL OAK»'I BATIRAN ADAM

Savaş başlayalı pek az olmuştu. Henüz 1939 Ekiminde bulunuluyordu. Bu ay, bu kadar uzun sürecek ve, bu derece kanlı olacak olan müthiş mücadelenin henüz ikinci ayı idi. Amiral Canaris, o kadar çalışıyordu ki Bendlerstrasse 14'deki dairesinden çıkmaz olmuştu. Gece-gündüz orada çalışıyor ve ancak yazıhanesindeki şezlonga uzanıp birkaç saat dinlenerek uyku ihtiyacını gideriyodu. Bir tek adam için bu kadar iş çoktu ama, Amiral, işleri kendisi kadar kavrayabilmek zorunda kalacak bir yardımcıyı, hele o zamanlar, hiç istememişti.

Savaşın ilk haftaları onun için ezici olmuştu. Yazı masasının üstüne binlerce casus raporu yığılmıştı. Yıllardan beri ihtiyat olarak elde tutulmuş olan plânlar, artık tatbikat için olgunlaşmışlardı. Bu raporlardan çoğu, anlamsız ve önemsiz şeylerdi ama, bir kısmı da paha biçilmeyecek değerdeydi. Bu raporlar, dünyanın dört köşesinden ya mektupla ya telgrafla ya şifreyle yahut da kısa dalgalarla geliyorlardı. Verilen her haberin iyice incelenip tahlil edilmesi gerekiyordu. Çünkü bu raporlar, gelecekteki harekâta ve verilecek emirlerc temel teşkil edeceklerdi.

Bu Ekim ayının bir günü, gece yarısını geçtiği sırada Amiral'e şifreli bir mesaj geldi. Bu, Amiralin uykusunu bile feda ederek beklediği mesajdı. Amiral, mesajda şunu okudu: «İş oldu. Prien». Canaris keyif ve sevincinden deli olacaktı. Gelen mü-kemmel haberi hemen Hitler'e ve Amiral Doenitz'e

(Dönitz) telefonla bildirmekten kendisini alamadı. Sonra «Deutsches Nachrichten Bureau» (*) ya telefon etti ve ajansa, Alman donanması kahramanlarından yüzbaşı Günther Prien'in (Günther Priyen) alınamaz bir deniz üssü Scapa-Flow'da İngiliz zırhlısı Royal Oak'ı o gece torpilleyip batırmış olduğunu bildirdi.

O güne kadar hiçbir vakit Scapa-Flow'a bir denizaltı girmiş değildi ve kimse böyle bir şeyin olabileceğini aklına getirmemişti. Halbuki işte şimdi İngiltere'nin Pearl Harbour'u demek olan bu mükemmel limanın da saldırıya uğrayacağı ve bunda başarı elde edileceği gözle görülmüş oluyordu. İlişmezlik kelimesiyle bir anlamı gelmiş olan Scapa-Flow da nihayet bir Alman darbesine hedef olmuştu.

Alman radyosu, her yarım saatte bir, büyük deniz zaferini yayınlayıp duruyordu. Madem ki Scapa-Flow'a bir hücum yapılabilmmişti, şu halde Alman donanmasının, Müttefikler donanmasını yenebilmesi için ciddî olanakları vardı demek... Hem, neden olmasındı ki?... Bu haber, Nazi şeflerine ulaşır ulaşmaz profesyonel taktik uzmanı olan bu kişiler, derhal Norveç'in, Danimarka'nın, İzlanda ve Groenland'ın, hattâ bizzat Britanya adasının, deniz yoluyla istilâ edilebileceğini hesaba koyuldular. Scapa-Flow meselesi, Nazi askerî uzmanlarının, donanmada büyük zırhlılara lüzum kalmadığı hakkındaki teorilerini ispatlıyordu. Denizlerdeki savaş, denizaltılar tarafından kazanılacaktı.

Scapa-Flow zaferi kahramanı, o zamana kadar görülmedik derecede parlak bir törenle karşılandı. Geçtiği yola çiçek yağdırılıyor ve beyazlar giyinmiş

(*) D. N. B. remziyle çalışmış olan Alman haberler ajansı. «Doyçes Nahrichten Büro» diye okunur.

genç kız kafileleri peşinden gelirken, Alman kahramanını öven şiirler ve şarkılar okuyordu. Birkaç gün sonra B-06 denizaltısı Kiel limanına girdi. O gün deniz pek kabarık ve kötüydü, rüzgâr ise fırtına hızıyla esiyordu. Lâkin coşan halk, denizaltıyı karşılamak uğrunda ne dalgadan, ne de fırtınadan yıldı. Program gereğince yüzbaşı Prien'in her tarafı çiçeklere büründü. Kendisine, halkın gözü önünde deniz haçı nişanı takıldı. Belli başlı Alman radyoları onunla konuşmalar düzenlediler. Kendisine orduevinde mükellef bir ziyafet verildi. Bu ziyafeti, batarken kendisiyle birlikte sekizyüzelli İngiliz denizci subay ve erini de ölüme sürükleyen Royal Oak'ın sonunu kutlayan bir zafer balosu tâkip etti.

Eğlencenin tam ortasında, üniformasız bir adam B-06 denizaltısının bağlı bulunduğu rıhtımdan ayrılıyordu. Gazeteler, denizaltının bütün mürettebatını bildirirken adlarını da vermişler, lâkin bu sivilden hiç söz etmemişlerdi.

Zaten onu ziyafete de dâvet etmemişlerdi. Uzun boylu, esmer, artık genç denemeyecek yaşta biriydi ve tavırlarında eskiden uzun zaman askerî eğitim görmüş bir insanın özellikleri vardı. Bu adam Kiel'de Altın Aslan Oteli'ne (*) indi. Yorgun, bitkindi. Güçlerini ve kuvvetlerini muhafaza eden ötekiler, zafer balosuna gider, orada istedikleri kadar içer ve sarhoş olunca Horst Wessel Lied şarkısıyla Deutschland Über Alles marşını söyleyebilirlerdi. Ona gelince o, bu çeşit törenlerden vazgeçmek zorundaydı. Bu sivil elbiseli garip adam, denizaltıdan âdetâ kimseye görünmemeye çalışarak sessizce çıkmıştı ve tamamen keyfi kaçmış görünüyordu. Şimdi, uykudan başka bir istediği yoktu.

Nitekim, sabahın geç saatlerine kadar uyudu.

(*) Hotel Zum Goldenen Loewen.

Kalktığı zaman, Hamburg trenine bindi ve oradan da uçakla Berlin'e gitti.

Bütün gazetelerde aynı manşeti görüyordu:

HELDENTAT DES KAPITANES PRIEN

Bu: «Yüzbaşı Prien'in karhamanca başarısı» demekti. Asık yüzlü sivil, bu gazete başlıklarına aşâğılıyıcı bir bakışla baktı. Bu adamın gerçek adı Alferd Wehring'di. (Alfred Vering) Zaten, akşam kaldığı otelin defterine de böyle yazdırmıştı ve bu adam onaltı yıldan beridir ilk defa bir yerde hakikî adını vermiş oluyordu.

Kiel'de sevinçten coşmuş olan halkın ondan haberi bile yoktu. Dünya böyledir. Yüzbaşı Prien gibi bir sersem için sepetler dolusu çiçekle en şatafatlı kelimeler sarfolunuyordu. Geleceğin Nazi tarih kitapları, onu Scapa-Flow galibi diye anacaklardı. Halbuki kendisi, yüzbaşı Alfred Wehring, kendi hesabına bu şanı ve şerefi kıskanıyor da değildi... O, Birinci Dünya Savaşı'nda bunun tadını yeterince tatmıştı. O zaman, o şimdi batmış bulunan Royal Oak'ın da katılmış bulunduğu Jutland deniz savaşına girmişti. Wehring, yalnız orada değil, Kattegat'da, Akdeniz'de ve İspanya'da da görev almıştı. Öyle ya sonradan kendisine âmir olmuş olan Amiral Walter Wilhelm Canaris hesabına İspanya'da çalışmış değil miydi?

Zaten şimdi yine onu görmeye gidiyordu. Yeni görevler almak için ona vereceği raporlar vardı. Âlem ne düşünürse düşünsün, Canaris, Scapa-Flow'un hakikî galibinin kim olduğunu biliyordu ya...

Evet, öyleydi! Royal Oak'ı batıran, Nazi donanmasının cıfcaflı yüzbaşısı değil, Alfred Wehring'di.

Amiral da Wehring'i bekliyordu. Aynı İspanya hâtıralarıyla birbirlerine bağlı bulunan iki adam yıl-

lardır birbirlerini görmemişler, lâkin birbirlerini de tamamen kaybetmeyerek doğrudan doğruya olmasa da yine aralarında bir ilişki kalmıştı.

O gün, neler konuşmuş olduklarını kimse söyleyemez. Şüphe yok ki Canaris gösterdiği harikulâde ustalık için Wehring'i tebrik etmiş olacaktı. Ve yine şüphe yok ki onların mesleğinde, yâni casuslukta, karanlığa bürünerek işi başaran kendileri olduğu hâlde şan ve şerefi başkalarının toplamasının mukadder olduğunu da herhalde bir kere daha hatırlatmıştır. Genç yüzbaşı Prien'in, kendisine gösterilen alkışları hak etmediği muhakkaktı ama Alman milleti, karşısında kahramanlar görmek istiyordu. Bunun için millete kahramanlar bulup çıkarmak gerekiyordu.

Ne olursa olsun, İngilizler, Scapa-Flow meselesinin ayrıntılarını derleyip toplayıp meydana çıkarıncaya kadar birçok ayın geçmesi gerekti. Hâdisenin gidişatı Wehring'in harikulâde sabır sâhibi bir adam olduğunu göstermektedir. Bu kaabiliyette bir casusun daha başka görevlere gönderilmemiş oluşuna hayret etmemek elden gelmiyor.

Bu vakayı hakkıyla tâkip edebilmek için onaltı yıl geriye, Alman imparatorluk bahriyesi eski yüzbaşlarından Alfred Wehring'in, memleketten ayrıldığı çağa dönmeliyiz. Bu, 1923 yılıdır. Yâni henüz Münih'teki Bavyera birahanesinde hükûmet darbesinin hazırlandığı, Nazi teşkilâtının henüz kanunen tanınmadığı ve Nazi kahramanlarından Leo Schlageter'in (Leo Şlageter) Ruhr havzasında marşandiz trenlerini havaya uçurduğu çağda bulunuyoruz. Zaten Schlageter, bu başarılarından ötürü Alman takvimlerinde Nazi azizleri sırasına geçmemiş miydi? Yine o sıralarda Canaris bile, aldığı tekaüt maaşıyla geçinen ne idüğü belirsiz bir basit Alman subayı değil miydi? Ama o, daha o zamanlarda «demok-

ratik» Alman cumhuriyeti ve onun Prusyalı generalleri ve amiralleri hesabına deniz casusluğunu organize edip duruyordu.

Bu 1923 yılında Canaris, tamamen kerâdi teşebbüsüyle ve Versailles muahedesiinden beri ilk defa olmak üzere, yabancı ülkelere bir casus yollamıştı. O zamanlar kimse, ne Almanya'nın başından geçecek ihtilâlleri tasarlayabiliyor, ne o vakit Fransız işgalinde bulunan Ruhr'un el çabukluğuyla sâhip değiştireceği akıllara geliyor ve ne de Almanya'nın ne kadar hızla öç alma savaşını açacağı kimsenin rüyasına giriyordu.

Fakat Alman ordusuyla bahriyesi, bir şeyden emindi: Özledikleri ve istedikleri savaşa on veya onbeş yıl sonra kavuşacaklardı. Artık bu, bir kere katiyet kesbetmiş olduğu için Almanya'nın muhakkak dünya çapında bir casusluk şebekesine sâhip olması lâzımdı ve böyle bir organizasyonu 1923'den kurmaya başlamak, fazla erken davranmak demek değildi.

Alfred Wehring o vakitler, Almanya'nın en genç deniz yüzbaşılarındandı. Admiral Hipper zırhlısında subaylık etmiş ve göze girmişti. 1917'den sonra bahriye subayları için yapılacak pekçok iş kalmadığı hâlde onu kadro dışı etmemiş, kendisine aylığını muntazaman vermişlerdi. Canaris'in ona büyük bir teveccühü vardı ve nitekim 1923 yılında kendisini gayet önemli bir görev için aday gösterdi. Wehring, tanınmış bir Alman saat fabrikası hesabına, gezginci komisyonculuk yapacaktı. Zararsız bir müessesenin güvenilir temsilcisi olarak Avrupa'nın birçok ülkesini ziyaret edecek ve her ülkede özellikle yeni deniz inşaatıyla ilgilenecekti.

Wehring, üç yıl bu işte kaldıktan sonra İsviçre'ye yollanarak orada bir İsviçre fabrikasında kalfalık etti ve mükemmel bir saatçi ustası olarak yetişti.

1927'de de Hollanda'ya göçetti. Kimse onun vaktiyle subaylık etmiş olduğunu bilmiyor, hattâ Alman olması ihtimali bile kimsenin aklına gelmiyordu. Canaris'in ona yeni bir ad ve yeni bir pasaport sağlaması çocuk oynacağı gibi bir iş olmuştu. Wehring'in şimdiki ismi, gayet tipik bir İsviçreli adı olan Albert Ortel'di. (Alber Ortel)

Ve Wehring, birkaç zaman sonra da Scapa-Flow ağzında, Orcades adalarında Kirkwall adasında yerleşmişti. Çünkü bu sâkin adacığın iyi bir saatçıyı geçindirecek derecede saatçi sıkıntısı çekmekte olduğunu öğrenmişti. Ortel önce küçük kuyumcu ve süs eşyası mağazalarında çalışmış, saat tâmirini yalnız şöyle, boş zamanlarında meşguliyet olarak ele almıştı. Ama işi iyi olduğu ve ucuz çalıştığı için gittikçe tanınmaya başlıyordu. Ortel'in hayatı gayet mütevazı geçiyor, kazancının büyük bir kısmını da Kirkwall'in merkezinde ufak bir saatçi ve süs eşyası mağazası açabilmek uğruna harıl harıl biriktiriyordu. Bir gün o da mağazasını açacak ve denizciler gelip oradan hâtura ve hediyeelik eşya alacaklardı.

Günlerden bir gün bu isteği gerçekleşti. Ortel zengince bir süs eşyası ve İsviçre saatleri dükkânı açtı. Gerçi Kirkwall ahalisi, zengin kimseler değillerdi ama ucuz saatlere, broşlara ve dolma kalemlere pekâlâ heves ediyorlardı. Üstelik Ortel'in tâmir ettiği saatler de yıllarca bozulmak nedir bilmiyordu. Ahali, bu yeni, namuskâr ve dürüst komşuya seveerek gidiyordu. Sonra onu kendi evlerinde briç oynamaya, deniz gezintilerine ve balık avına dâvet ettiler. 1932'de de artık İngiliz vatandaşı oldu ve böylece tamamen İngilizleşip çıktı.

Aslında bir kara memleketi olan İsviçre'de doğmuş görünen Wehring'in denize karşı bitmek bilmez bir sevgisi vardı. Bu kıyı şehrinde kendini pek mutlu hissediyordu. Kirkwall'e o kadar bağlanmıştı ki,

akraba ve ahabplarının yaşadığı İsviçre'yi özlemek şöyle dursun, yeni vatanından hiç ayrılmak istemiyordu. Bu yüzden, zaman zaman akrabası ve eşi dostu, hep kaba kaba İsviçre almancası konuşan insanlar, gelip Ortel'i ziyaret ettiler. Birçoğu Kirkwall'i fevkalâde beğenerek orada yerleşmek kararını bile verdi. Ortel de onlara elinden geldiği kadar yardım ederek civarda kendilerine iş buldu.

Ortel'e İsviçre'deki akrabasından ve ana-babasından bol bol mektup da geliyordu. İyi bir evlâttı. Hiç değilse ayda bir defa ihtiyar babasına mektup yazardı. Bu ihtiyar baba, aslında Amiral Canaris'ten başkası değildi ve o kalabalık akraba sürüsü de tamamen Nazi casus subaylarından ibaretti. Fakat Ortel'den şüphelenmek, kimsenin aklına gelmedi.

Kirkwall çocukları, Ortel'in ceplerinde daima İsviçre çikolatası bulunduğunu bilirlerdi. Çocukları pek sever ve dükkânına gelip kendisine bir merhaba diyen küçüklere muhakkak yemiş almaya yetecek ufaklık verirdi.

Ortel'in hayatı Kirkwall'de gayet sâkin bir kasabalı hayatı gibi geçip gidiyordu... Derken, günlerden bir gün savaş patlayıverdi. **'Dükkânının kapısına İngiliz bayrağını ilk asan, Albert Ortel oldu,'** dense yeridir. Kasabadaki hemşerilerinin hepsinden fazla millî savunma tahvilini o aldı. Komşularına, «Ben tarafsız olamam. Ben artık İsviçreli değil, İngilizim!» Diyor ve savaşa katılamayacak bir yaşa gelmiş olmasına pek üzülüyordu. Lâkin akli fikri daima savaştaydı ve savaşa ait hiçbir haber yoktu ki onu şiddetle ilgilendirmesin!

Hâsılı Ortel, rolünü, eşsiz bir aktör gibi oynadı. Scapa-Flow'un savunma düzenindeki aksaklığı nasıl öğrenmiş olduğunu kimse bilemeyecektir. Acaba çikolatalarını yemeye gelen çocukların, evde duydukları lâkırdıları gevezelenmelerinin sonucu mu bu

kadar ayrıntılı bilgi edinmişti, yoksa liman işçileri mi ağızlarından bir şeyler kaçırıyorlardı? Yahut da sarhoş bir denizcinin ağzından mı bir şeyler kapmıştı, bilinemez! Muhakkak olan bir şey varsa, aksaklığı öğrenmiş olmasıdır. Harbin başlamasından bir ay sonra Ortel, Scapa-Flow doğu geçidinin ağızlarını kapayan tuzakların ve ağların yerlerinden kaldırdıklarını öğrenmişti. Bu iş şöyle olmuştu: Ağlar ve tuzaklar gözden geçirilmiş, gayet kötü bir durumda oldukları, rutubetten çürüyüp dökülmüş ve yer yer delinmiş bulundukları tesbit edilerek yerlerinden kaldırılmışlardı. Hattâ, kimbilir, belki bizzat Ortel, bu ağlar ve tuzaklar kaldırılırken seyretmişti bile!

Kaldırılanların yerlerine yerleştirilecek olan materyal, Güney İngiltere'den gönderilecekti ve yola çıkarılmıştı da... Fakat ansızın patlayıveren savaşın doğurduğu ulaştırma güçlükleri üzerine resmî müesseselerin formalite zorlukları da binmiş, materyal kafilesi yollarda tıkanıp kalmıştı. Bundan başka bu materyale ait bazı vesikalar da eksik hazırlanmış ve yollardaki resmî memurlar tarafından kontrolünü zorlaştırmıştı. Belki bu gecikme geçiciydi. Fakat belki de değildi, kasten yapılmıştı.

İster şöyle, ister böyle olsun, sonuç olarak Ortel, ağlarla tuzakların yerlerinde bulunmadıklarını biliyordu. Yâni o sırada bütün dünyanın bilmediği bir şeyi o biliyordu: Scapa-Flow müdafaasında ciddî delik deşik bulunduğunu!

Saatçi, bu hayatî önemdeki durumu keşfettiği gün dükkânını alışılandan biraz daha erken kapadı. Yanında çalışan tezgâhtar kıza: «Yağmur yağıyor... Artık müşteri gelmez!» diye erken kapayışın nedenini açıkladı ve camekânların önündeki demir kepenkleri kapattıktan sonra evinin yolunu tuttu.

Albert'in evi gayet rahat ve İngiliz tarzında döşeliydi. Şöminesi gürül gürül yanıyor, çaydanlığı fo-

kur fokur kaynıyordu. Albert her zaman yaptığı gibi savaş haberlerini dinlemek için radyosunun düğmesini çevirdi. Sonra bir yükün kapısını açtı. Oradan bir kulaklık alıp kulaklarına taktı. Bu yükte gayet eski bir radyo daha vardı. Bu radyonun kadranı demode, düğmeleri çok eski devirden kalmaydı. Bu kötü görünüşlü radyo, aslında, verici radyo idi. Ortel, düğmeyi çevirdi. Kadranı ayarladı ve mikrofona, ihtiyatla birkaç kelime fısıldı.

Bu sözler, o zamanlar henüz tarafsız olan Hollanda'daki Alman deniz ataşesine hitap ediyordu. Bu haber, La Haye'den hemen Canaris'e telsizle bildirildi ve Amiral, bu suretle yanına yanaşılmaz bilinen Scapa-Flow'un şu anda tamamen savunulamaz ve herhangi bir denizaltı saldırısına karşı açık bir halde bulunduğunu belirten müthiş gerçeği öğrendi. Hem liman, öylesine savunmasızdı ki yeniden savunma düzeninin tamamlanabilmesi için kimbilir kaç gün geçmesi gerekecekti.

Canaris, dakikası dakikasına hareket etti. Kuzey Denizi'nde ve Manş'ta av bekleyen Nazi denizaltılarına çabucak şifreli haberler yolladı. Hollanda'daki Alman deniz ataşesi yüzbaşı baron von Bülow (Baron fon Bülov), hemen hemen Kirkwall'de bulunan Ortel - Wehring'le ilişki kurması emrini aldı.

B-06 denizaltısı komutanı Günther Prien, plânın tatbikine memur edildi. Teknesini, Pomone adası doğu ucunda deniz yüzüne çıkaracaktı. Gece yağmurlu ve karanlık, sis de o kadar kesifti ki insan, burnunun ucunu bile göremiyordu.

Denizaltı komutanı, en ufak bir yanlış hareketin bile mahvının nedeni olacağını biliyordu. Britanya kıyı koruma «Cutter» leri pek yakınlardaydı. En ufak bir tehlike işaretinde projektörleriyle deniz yüzünü yalamakta gecikmez ve denizaltıyı muhakkak bulurlardı. Öte yandan, denizaltısı kıyıya yaklaştık-

ça, komutanın içini, kayalıklara düşmek ve oturmak korkusu da bürüyordu. Prien, motorun durdurulması emrini verdi. Dürbünü alıp, karanlıkta, kıyıları gözden geçirmeye çabaladı. Sis içinde bir ışık sezer gibi oldu. Tamam! İşte bu Canaris'in tesbit edip haber vermiş olduğu, kararlaştırılmış işaretti: Bir uzun, iki kısa, bir uzun ışık!...

Prien, denizaltının kauçuk, portatif sandalını denize indirterek, içine bir de adam bindirdi. İngiliz kıyısında, gemiye alınacak bir «dostu» vardı ve bu sandal onu getirecekti. Çok sürmedi. Az zaman sonra Prien, denizaltıya gelen Ortel - Wehring'in elini sıkıyordu. Hemen akabinde, denizaltı da tekrar sulara daldı.

Ortel, elindeki belgeleri denizaltı komutanına verdi. Scapa-Flow'un giriş geçidinin her tarafını metresi metresine bütün ayrıntılarıyla gösteren gayet dakik denizaltı engebeleri haritaları çizmişti. Kötü savunulan yerleri belirtti. Prien haritayı eline aldı ve komuta yerine geçerek emirlerini vermeye başladı. Denizaltı, suları yarararak ilerliyor, dönüşler ve bükülüşler yapıyor, Scapa-Flow'un herkesçe bilinen bütün engebelerine uyarak yol alıp doğu geçidinden geçiyordu.

Prien: «Torpilleri hazırlayın!» Emrini vermiş ve gümüş gibi parıldayan uzun torpiller, tüplerine sokulmuştu. Bütün Nazi denizcileri görevleri başındaydı. En ufak bir hatâ yüzünden geminin ağlara takılacağını ve kendilerinin de boğulup gideceklerini biliyorlardı. Periskop, torpilleyeceği kurbanı aramakla meşguldü. Şimdi Scapa-Flow'a girmişlerdi ve bugüne kadar buraya girmek, kendilerinden başka hiçbir Alman denizcisine nasip olmamıştı. Periskopta, birdenbire sis içinde, birkaç hafif kruvazör ve destroyer silüeti belirmişti. Fakat Prien'in bunlara bak-

tığı yoktu. O, daha ötedeki büyük tekneyi, koskoca zırhlıyı, Royal Oak'ı gözlüyordu.

Makineler birdenbire durdu. Periskop, Royal Oak'ı en iyi bir surette görecektir şekilde ayarlandı. Ortel, onun yanında durup periskopa bakarak zırhlıyı seyrederken Prien işaret verdi. Sonra: «Schies-sen!» ve «Fertig!» Emrini vermesiyle ilk torpil, suları yarararak Royal Oak'a doğru fırladı. İkinci bir torpil daha fırlatılırken, birincinin hedefi bulunduğunu gösteren müthiş infilâk duyuldu.

Ondan sonra da periskopta, Royal Oak'ın alev alev yanarak, İngiltere'nin en güvenli limanında batmakta olduğu görüldü.

Prien anlatılamaz bir keyif içindeydi. Gözlerini periskopa dikmiş sularda çırpınan, dalgalarla boğuşan ve boğulan İngiliz denizcilerinin periskoptaki manzarasına zevkle bakıyordu. Wehring ise bu manzarayı görmemek için gözlerini çevirmişti... Geminin tayfalarına gelince, biraz sonra onlar da diledikleri gibi keyiflenmekte serbest bırakıldılar. Tehlikeli bölgeden çıkılır çıkılmaz Prien tayfalarına içki dağıttırdı. Kiel'de bütün milletle birlikte kutlamadan önce aralarında, bu büyük zaferin tadını çıkardılar.

Yirmidokuzbinyüzelli tonluk tekne, çok çabuk battı. Jutland deniz savaşından muzaffer çıkmıştı ama Scapa-Flow'daki kahpe saldırıda mürettebatından üçyüzdoksanaltı kişi kurtulabildiği için geri kalan binikiyüz denizcisiyle birlikte batmıştı!

Wehring, uzun yıllar Canaris'e ve casusluk teşkilâtına namuskârane hizmet etmiş olduğu hâlde Prien'in hissettiği sevinç duygularını onunla paylaşamazdı. Şimdi boğulmuş olan o denizciler, sık sık Kirkwall'e giderlerdi. Wehring bu tayfalara; annelerine veya nişanlılarına göndersinler diye hediyelik küçük şeyler satardı ve şimdi, İngilizlere, kendisini

vatanlarına kabul etmiş, kendisine insanlık göstermiş olmalarının karşılığını böyle ödüyordu!

Belki de vicdanen çok azap çeken Wehring, efendisi Canaris'e bu duygusunu belli etmiştir. Çünkü bu olaydan sonra artık ona hiçbir casusluk görevi verilmedi. Fakat kim bilir, belki de Canaris, bu değerli memurunu, böyle ortalıktan çekilmiş gibi göstererek başka bir ülkede kullanmıştır. Kim bilir belki de Wehring, ikinci ve önemli casusluğunu, bundan sonraki savaşta yapacaktır... Bundan sonraki savaş!... Nazilerin gizli savaşı!...

HAWAİ'DEKİ GÜZELLİK SALONU

Amerika'da iki adam, denizaltıların, Amerika kıyılarına kadar geleceğini tahmin etti. Hattâ hükûmeti, hazır olmak hususunda uyardılar da. Bunlardan biri Walter Winchell, (Valter Vinşel) öteki de Curs Riess'di (Kurs Ris). Sekiz sabotajcı casusun, denizaltılar tarafından Long Island ve Florida kıyılarına çıkarılmasından birkaç gün önce Curt Riess, gelecekteki Nazi çıkarmasının nereye yapılacağına dair The Saturday Evening Post'da sansasyonel bir makale yayınlamıştı.

Walter Winchell de, Japonya'nın savaşa girmek üzere olduğuna dair uyarıcı yazılar yayınlıyordu. Yazdığı yazılar, Canaris'in bize karşı kullandığı casus ordusunu gürültüler çıkararak ele vermekteydi. Hattâ Winchell, bu ajanların çokluk hâlinde bulundukları yerleri de haber veriyor : «Hawai adalarındaki düşman casuslarına dikkat!» Diye yazıyordu. Gerçi Hawai adalarındaki casuslar göz hapsine alınıp tutuklandılar ama, iş işten geçtikten sonra!.. O iş yapıldığı vakit Pearl Harbour felâketi olup bitmişti bile...

Bu bölümde, Pearl Harbour'daki casusların hikâyesini, Amerika Birleşik Devletleri'nin kaybettiği ve Canaris'le Japonya'nın kazandığı, fakat yine de umdukları ölçüde geniş kazanamadıkları bir mücadeleyi anlatacağız!

Günün modası, Hawai'de yerini bulmasın olmazdı. Pikaplı barlarda swing müziği, Polinezya dilberlerinin söyledikleri şarkıları, tahtından indireli

epey olmuştu. Maamafih Hawai adalarında henüz pek geç yerleşmiş bir yenilik de yok değildi. Bu yeniliği bütün kadınlar duydu ama, değerini bilenler özellikle doğdukları kalabalık şehirlerden uzakta yaşayan Amerika kızları, deniz subaylarının karıları oldu.

Şimdi artık bu takımadalarda ültra-modern bir güzellik enstitüsüne sahip olmakla övünebilirlerdi. Bu enstitünün ruhu olan Ruht, herkese pek sevimli geliyordu. Ruth, gayet rahat koltuklu bir salon döşemiş ve çevresine o kadar mükemmel spesyalistler toplamıştı ki güzellik ve permanant konusunda New-York'taki Beşinci Avenue müesseseleriyle bile yarışabilirlerdi. Zaten bu nedenledir ki, yüzlerce kadın her gün Ruth'un güzellik salonlarındaki rahat koltuklarda birkaç saatini uzanık geçiriyordu.

Enstitü, olağanüstü moda bir yer olmuştu. Hawai'nin bütün dedikoduları burada yapılıyordu. Kadınlar, kendi aralarında, şehre yeni gelmiş olanların, şehirden ayrılanların, izinlilerin ve yeni tâyin olunanların, yolcu gemilerinin geliş ve gidişlerinin münakaşasını yapıyor, harıl harıl çene yarıstırıyorlardı. Buradaki bütün konuşmaların konusu, şehirde hayat namına ne varsa hepsi idi.

Bu güzellik salonu, 1939 yılında, henüz Almanya, Polonya harbine bile girişmemiş olduğu bir çağda açılmıştı. Hawai adalarında kimsenin aklına savaş gelmiyor, oradan ana vatana dönmüş olanlar da asla böyle bir şey düşünmüyorlardı. Fakat casusluk, yaşanan çağın ihtiyaçlarına göre çabucak düzenleniveren, kolay bir şey değildir. Bu, öyle bir eserdir ki uzun vâdelidir ve hemen daima barış zamanlarında, savaştan yıllarca önce hazırlanır.

Gariptir ve hattâ olağanüstü addolunabilir ama, Hawai adalarında kurulan casus şebekesi, ne Alman Savunma Bakanlığı'nda hazırlanmış ve ne de her

yerde rastlanan Canaris'in elinin bu organizasyonda rolü vardı. Bu sefer bu işin bütün şerefi, Alman Propaganda Nazırı Joseph Goebbels'e aittir. Makamına yerleşeli henüz iki yıl olmuştu ki bakanlığının memurları için bir tören tertiplemişti. Bu, bir gala suaresiydi. Dâvetlilerin hepsi, kudretlerini Nazi Almanya'sının henüz yeni iktidarından alıyor ve bu Nazi Almanyası'na mensup olmakla mutlu ve mağrur görünüyordlardı. Goebbels, tam kendi havasını bulmuştu. Cinsi lâtife olan eğilimini hiçbir vakit saklamamış, hattâ evlilik hayatında mutlu bir adama yakışmayacak kadar da aşırı götürmüştü. İçinde yaşadığı aşk entrikaları, hem çapraşık, hem de boldu ve o akşam, daha başka aşk maceraları yaşamak ümidi de fazlasıyla beliriyordu.

O akşamki suareye, Goebbels'in özel sekreteri Leopold Kuehn (Leopold Kün) de körpe kız kardeşiyle beraber gelmişti. Kız, pek büyüleyiciydi. Gayelerine ermek için paraya kıymasını bilen ve kendisini sevdirmenin yolunu bulan Goebbels, bütün gece onunla dansetti. Başbaşa biraz çakır keyif olup pek tatlı saatler geçirdiler. Orta zekâda hangi genç kız olsa, Propaganda Bakanıyla böyle bir ilişkinin çok vahim bir şey olduğunu sezerdi...

Fakat Nazi ülkesinde gençlik, başka bir ahlâka uymaya başlamıştı. Orada, artık çocuk sâhibi olmak için evli olmaya lüzum yoktu. Bu ilişkinin, muhakak aşkla başlaması da şart değildi. Zaten Nazi elebaşları ilâh sayılıyordu ve ne isterlerse elde etmeleri caizdi.

Bu hâdisede işlerin ne renk aldığı pek bilinmiyor. Nasıl bitmiş olduğu hakkında da pek bilgi yoktur. Yalnız, Propaganda Bakanının birdenbire Ruth'un Almanya'dan çıkıp gitmesine karar verdiği bilinmektedir. Acaba Goebbels'in karısı mı işe müdahale etti? Yoksa Ruth mu çok şey istemeye başladı ve

meseleyi orada burada anlatmakla Bakanı tehdit mi etti? Bunların hepsi de ilgi değer sorulardır ama, konumuzla doğrudan doğruya ilgileri yoktur.

Sonuç olarak Ruth Kuehn (Rut K  n), Almanya'dan gitmek zorunda kaldı. Kendisi hakkında çok şey bildikleri için ne ordunun, ne de donanmanın casusluk örgütüyle arası pek iyi olmayan Goebbels, büsbütün başka bir çâreye başvurdu. En samimî peyklerinden biri, meşhur general ve siyasî coğrafiyacının oğlu doktor Karl Haushofer (Karl Havshofer)'di. Baba-oğul, Berlin   niversitesi'nde siyasî coğrafiya dersi veriyorlardı. Bu fakültenin öğrencileri, dı   işleriyle yakından ilgiliydiler ve bilhassa Dı   İşleri Bakanlığı müsteşarı Ribbentrop'a bağılı casus te  kil  ti emrine girerlerdi.

Zaten Japonya'yla Almanya arasında ilk bağ  ları kuran adam, General Haushofer olmuştur...   ahsının ve ekolünün kazandığ ı büyük prestiji Goebbels'e borçludur. Goebbels'in, tatmini Haushofer'in elinde bulunan bir arzusu olsun da general bunu yapmasın olamazdı.

Evet, Haushofer elbette Ruth'u münasip bir yerde kullanacaktı. Japonya'yı 1914'de ziyaret etmiş olan ihtiyar general, bu memleketin olanaklarını iyice etüd etmişti ve Japonya'yla daimî bir temas hâlindeydi. Japonya'daki meslekdaşları, geçenlerde kendisine erkek ve kadın beyaz insanlara ihtiyaçları olduğ unu haber vermemişler miydi? Bu, yeni şekilde bir beyaz insan ticar  ci olacaktı. Japonya Hükûmeti, irtibat adamları olan baba-oğul Haushofer'ler vasıtasıyla Japon casuslarına yardım etmek için beyaz casuslar istiyordu, bu kadar!

Yalan da değ ildi. Japonya'nın, geniş casusluk şebekesi i  in pekçok adama ihtiyacı vardı ve   yle birçok vazife vardı ki doğ u  tan Japon olanlara verilmesine imkân yoktu. Haushofer, Goebbels'e haber

göndererek yalnız Ruth Kuehn için değil, erkek kardeşleri ve hattâ ana-babası için de elinde mükemmel olanaklar olduğunu, yalnız bunların zeki ve ihtiyatlı olmalarının ve belki bir eğitim düzeyinde bulunmalarının şart olduğunu bildirdi.

Bir ailede, ebeveynden evlâda geçen tek özellik, tiyatro kaabiliyetidir. Fakat casusça koku alma kaabiliyeti de irsen geçebilir. Bu olayda da bütün aile faaliyete geçti ve az zamanda hepsinin de bu işe harikulâde kaabiliyeti olduğu meydana çıkmadı değil. Şüphe yok ki irsen geçen istidatlarının bu işte kendilerine pek yardımcı dokunuyordu.

Kızın babası doktor Kuehn, 1895'de Berlin'de doğmuştu. Onsekiz yaşındayken Alman İmparatorluk Donanmasına gönüllü olarak girmiş ve harp boyunca bir kruvazörde hizmet etmişti. 1915'de bir İngiliz zırhlısıyla savaşa tutuşan gemisi batınca esir düşüp İngiltere'ye götürülmüş ve orada İngilizceyi pek çabuk öğrenmişti.

Mütareke imzalandığı vakit, işsiz güçsüz bir delikanlıydı. Sonradan, Alman Cumhuriyeti Donanması'nda teğmen rütbesiyle vazife aldı. Fakat aradan altı ay geçince Alman filosu tahrip olundu ve delikanlı yine işsiz güçsüz ortalıkta kalıverdi. Adını, bahriye ihtiyatları listesine yazdılar ama, kendisi sivil hayata atılmak zorunda kaldı. O zaman, doktor olmaya karar verdi. Birçok mutaassıp milliyetçi subay topluluğunun üyesi oldu ve Nazi fikirlerini de çok erkenden benimsedi. Fakat hayatta kendine, kendi bilgisiyle iyi bir mevki temin etmekte çok zorluk çekiyordu. Zira orta halli bir doktor olabilmisti ve hastanelerde aldığı bir sürü görevden, ehliyetsizliği dolayısıyla çıkarılmıştı. Nihayet doktorlukta dikiş tutturamayacağını anlamış, Heinrich Himmler idaresindeki Gestapo'da bir vazife kabul etmiş ve kısa zamanda Himmler'in yakın dostları arasına girmişti.

Maamafih sonradan, Gestapo'nun kendisine karşı haksızlık etmiş olduğundan şikâyetle koyulmakta gecikmemişti. Sonunda kendisine Almanya'nın bir şehrinde bir polis müdürlüğü vaadetmişlerdi ama, nihayet kızının hatâsı yüzünden kendisini de Hawai adalarına sürüyorlardı işte!..

Amerika atletlerinin Olimpiyat oyunlarına hazırlandıkları bir sıraydı. Japonya, Amerika'ya, iyi bir petrol ve demirden mamul maddeler alıcısı olduğunu gösteriyordu. Dünya, büyük bir iktisadî krizi henüz atlatmıştı ve savaş aleyhtarı teşekküller, en parlak devirlerini yaşıyorlardı. İşte, bir Alman ailesi getiren gemi, 15 Ağustos 1935'de Hawai adalarına yanaştığı vakit dünyanın manzarası buydu. Bu aile, her zaman alışılmış olan turist ailesi tipine hiç benzermiyordu. Baba, bir ilim adamı, temiz giyimli, saçlarına ak düşmüş bir profesördü. Ailesi de terbiyeli ve kibar tavırlı insanlardı. Doktor Bernard-Julius-Otto Kuehn, (Bernar - Yulius - Otto Kün) bütün ailesini de beraberinde getirmiş, yalnız Goebbels'in özel sekreterliğinde kalan oğlu Leopold'u Berlin'de bırakmıştı. Profesör, yanında karısı bayan profesör Friedel Kuehn, (Fridel Kün) altı yaşındaki oğlu Hans-Joachim ve kızı Ruth'u da beraber getirmişti. aslı aranırsa, kızı Ruth'la yanında bulunmayan oğlu Leopold, kendi öz çocukları değildi. Bunlar, karısının, ilk kocasından olma evlâtlarıydı. Fakat aile fertlerinde birbirlerine karşı o kadar derin bir saygı seziliyordu ki seyrine bile doyum olmuyordu. Adaya gelişlerinin sebebi, profesörün Japon diliyle ilgilenmesinden ibaretti. Doktor Kuehn ayrıca Hawai adalarının eski tarihiyle de pek meşgul oluyordu. Her yeri geziyor ve buraya gelmiş olan ilk göçmenlerin taş evlerinde etüdler yapıyordu. Az zamanda adaların topografyasını, kendi cebini bilircesine öğrenmekte gecikmedi. Bundan başka profesörle ailesinin deniz kıyısından ve deniz sporlarından da pekçok hoşlandık-

ları görülüyordu. Sık sık yüzmeye gidiyor veya yelkenli veya motorlu tekne kiralayıp kıyılarda geziyorlardı.

Karısı Friedel'in, bütün evlât analarından farkı yoktu ama, çok anlayışlı bir kadın olduğu da muhakkaktı. Askerî bakımdan önemi olan herşeyi görüp duymakta pek mahirdi. Bu ustalığını, işiyle meşgul bir ev kadını gibi görünürken ve hiçbir kimseye sezdirmeden yapması ise başlı başına bir başarıydı.

Caşusluk gibi bir işe girişmemiş bir aile için, şüphe uyandırmayacak her anaya benzer bir anaya sâhip olmak, hakikaten büyük mazhariyettir. İşte 1935'le 1941 yılları arasında Japonya'ya iki gezi yaparak edinilen bilgileri ulaştıran Friedel, böyle mübarek bir kadındı.

Zeki ve çevik bir genç kız olan Ruth, İngilizcede çok çabuk ilerliyordu. Fevkalâde güzel dansediyor ve hiçbir sosyete toplantısını kaçırmıyordu. Bahriye kulübünün ve yat kulübünün sürekli gidenlerinden olmuştu ve çevresinde, eski sevgilisi total bacaklı doktor Goebbels'den yüzlerce defa daha yakışıklı âşıklar, pervaneler gibi dönüyorlardı.

Ailenin siyasî durumuna gelince, doktor Kuehn, şahsen, Nazileri hiç sevmediğini söylerdi. Lâkin herşeyden önce ve daima Alman olarak kalmaya taraftardı. Hawai adalarına göçen ilk göçmenler hakkınca birçok makale yazmış ve bunları Almanya'da yayımlamışlardı.

Kuehn'ler, komşuları ve ahabaları üzerinde hâli vakti yerinde insanlar izlenimi bırakıyorlardı. Kuehn'ün fırsat düştükçe çıtlattığına göre Hollanda ve Almanya'da gelirli işlere yatırılmış parası vardı. Adalarda kaldığı ilk üç yıl zarfında Rotterdam Bank Association Bankası, Honolulu Bankası vasıtasıyla kendisine altmışbin dolar kadar para yollamıştı. Friedel de Japonya'ya yaptığı gezilerden birinde onaltı-

bin dolar değerinde mücevher ve ziynet eşyası getirdi. Amerikan gizli teşkilatıyla askerî ve bahriye Intelligence Service'lerinin sonradan yapmış oldukları araştırmalar, ailenin adada kaldıkları müddet zarfında yüzbin dolardan fazla para almış olduklarını meydana koymuştur. şüphesiz, ellerine geçen bütün para bundan ibaret değildi ve daha fazlasını da elde etmişlerdi, fakat bütün paranın izi bulunamamıştır.

Casusluğun gerektirdiği büyük masraflar gözönüne alınırsa, genellikle sanıldığı kadar iyi kazanç getirmeyen bir meslek olduğu görülür. Faaliyetin ilk devresinde bütün çalışma, donanma ve ticaret filosu mensuplarının ağızlarından kapılmış bilgilerle söylentilerin toplanıp bildirilmesine inhisar eder. Daha sonra da casusluk faaliyeti özellikle subaylar sınıfına yneltiymiş ve hele casusluk vazifesi gören ajan, Ruth gibi zeki, büyüleyici ve erkeklerin beğenecekleri bir kadın olursa, bu yol yüzde yüz başarıya götürür. Lâkin harp yaklařtıķ sâdik casusluk işçisinden istenen şeyler de artar. Hele doktor Kuehn gibi iki memleket hesabına çalışan bir casusun görevi cidden zorludur. Gerçi General Haushofer, doktoru Japonlara kiralamıştı ama, Kuehn'n aynı zamanda Canaris hesabına çalışmış olduğu da muhakkaktı. Canaris, Kuehn'n çok kıymetli bir adam olduğunu sezmişti. Böyle mükemmel bir elemandan kolay kolay vazgeçemeyeceği de gn gibi apaçıktı.

Kuehn, bu ifte vazifeyi iyi başarıyordu. Japonya'ya gönderilen bütün raporların birer sureti aynı zamanda Canaris'e de yollanıyordu. Kuehn, böylece iki memleket hesabına çalışmaya başlayınca, aldığı parayı da az bulmakta gecikmemiş ve daha fazla para istemişti. Zaten sosyete hayatında daha eli açık yaşayabilmek arzusu da gittikçe hem kendisinde, hem de kızı Ruth'da artıyordu.

1939 başında doktor Kuehn, Japonca üzerinde

tetkikler yapmak için daha sâkin bir yer gerektiğini düşünmüş olacak ki ailesiyle beraber Honolulu'dan Pearl Harbour'a göçetti. Kendisini Hawai adalarına göndermiş olan Japon casusluk teşkilâtının plânı da gittikçe daha açık bir şekil alıyordu. Ruth, gittikçe adadaki delikanlıların ve deniz subaylarının karılarının gözdesi olmaya başlamıştı. Yaradılıştan çok güzel oluşundan da akıllılıkla istifade etmesini biliyordu. Nitekim, bir Güzellik İhtimamı Enstitüsü açacağını ilân ettiği vakit bütün kadın ahabapları kendisine müşteri olacaklarına söz vermişlerdi. Gerçi Ruth bu teşebbüsü epeydir tasarlamış, incelemiş, evirip çevirmişti ama bu kadar hızlı bir başarı hiç aklına gelmemişti. İş o kadar çok oluyordu ki annesi Friedel de vaktinin bir kısmını dükkânda, kızına yardımcıla geçirmek zorunda kaldı. Ana-kız, her gün, müşterilerinin ağızlarından ne kaparlarsa akşamları aile reisine anlatıyorlardı. Doktorun bu bilgilere dayanarak hazırladığı raporlar da Hawai'deki Alman ve Japon konsolosluklarının diplomatik evrakı arasında gönderiliyordu.

Bir gün, Japonya'nın Honolulu'daki Viskonso-
losu Otojiro Okuda, (Otojiro Okuda) doktor Kuehn'ü yanına çağırttı. Bu Japon, ufak tefek, kurnaz bir adamdı. Doktora, artık bahriyeyle ilgili ciddî malûmat toplamak zamanının geldiğini, tam tarihler, kesin olaylar ve Amerika Birleşik Devletleri'nin Pasifik'teki deniz kuvvetlerine dair kesin rakamlar vermek icap ettiğini anlattı. Doktor Kuehn'ü geçmişteki çalışmaları için tebrik etti, lâkin mühim bir tavırla: «Bu sefer artık, iş başka bir renk almaktadır!» Diye de eklemeyi unutmadı. Japonlar, çalışmaların sıkılaşması üzerine, verdikleri parayı da epeyce artırmak niyetindeydiler. Çünkü mesele mühimdi ve artık Birleşik Amerika Devletleri donanmasına müthiş bir darbe indirmek gerekiyordu.

Kuehn bu teklifi, kırkbin dolar karşılığında ka-

bul edeceğini bildirdi. Pazarlık neticesinde kendisine ondörtbin dolar avans verilmesi ve geri kalan paranın da «başarı» dan sonra ödenmesi kararlaştı.

Doktor Kuehn, Okuda ile yaptığı konuşmadan sonra artık her gün, Pearl-Harbour istihkâmları boyunca gezinir olmuştu. Yanında, daima, denizci kıyafetinde gezen küçük oğlu, on yaşındaki Hans-Joachim de bulunuyordu. Baba, oğluna, deniz kenarındaki manzarayı gösteriyor ve çocuk, Amerikan donanmasını seyretmeye bayılıyordu. Birkaç zaman sonra denizciler, çocuğu bir zırhlıya dâvet edip kendisine bu harikulâde ve kocaman oyuncağın ötesini berisini gösterdiler. Doktor Kuehn, yabancı olduğu için gemilere binemezdi ve tabii kendisi için özel muamele etmelerini isteyecek kadar budala da değildi. Onun için oğlunun gemiye yalnız başına binmesine ses çıkarmadı.

Bir gün doktor Kuehn, Japon konsolosu Okuda'yı ziyaret ederek kendisine, hâlen Pearl-Harbour'da bulunan Amerikan gemileri ve Pasifik'teki Amerikan donanmasının hareketlerini bildirmek için hususî bir işaret sistemi hazırladığını bildirdi. Konsolos, bu yeni işaret şifresinin bazı noktalarını tâdil etmekle beraber, Japon donanmasına işaret vermek hususundaki faydasını da kabul etti.

Doktor Kuehn'ün Pearl-Harbour yakınındaki Oahu adasında bulunan Kaylua yakınındaki Kalama köyünde bir ufak evi vardı. Karısı Bayan Kuehn bir gün Bausch ve Lemb marka 16 numaralı bir dürbün satın almıştı. Bu, onun gibi bir ev kadını için oldukça ihtiyatsız bir hareketti. Zira, aldığı dürbün, normal olarak kullanılan dürbünlerden çok kuvvetliydi, üstelik bu derece kuvvetli bir dürbünün titreşimlere duyarlı olması dolayısıyla elde tutularak kullanılmasına da imkân yoktu ve muhakkak bir sehpa veya herhangi bir dayanak üstüne konması lâzımdı. Maama-

fih, yine de kimse şüphelenmedi. Çünkü kadın, dürbünü aldığı sırada Ruth da yanındaydı ve böyle kuvvetli bir dürbünle, denizde yapacakları gezintilerin ne enteresan şeyler olacağını anlatıp duruyordu.

Kuehn'ün vereceği ışık işaretleri, köydeki küçük evin penceresinden verilecekti. Kuehn'le konsolos Okuda ve Japon konsolosluğu dördüncü sekreteri Tadesi Morimura birlikte çalışarak pratik bir işaret şifresi hazırladılar. 1941 yılı Aralık ayının ikisinde, bu yeni ışıklı şifreyi ilk defa olarak denediler. Aynı gün Viskonsolos Okuda'ya Hawaii sularındaki Amerikan gemilerinin tam sayıları, adları ve bulundukları yerler hakkında kesin bilgiler verildi. Bir gün sonra da Okuda'nın âmiri genel konsolos, General Nagoa Kita, (Nagoa Kita) bütün bu bilgileri Japon donanması casusluk teşkilâtına bildirdi.

Artık, Pearl-Harbour'a âni bir baskın yapmak için herşey hazırlanmış bulunuyordu.

Doktor Kuehn'ün işaret penceresi 7 Aralıkta faaliyete geçti Japonlar, Amerikan donanmasına karşı hücumla geçtikleri sırada Washington'da da hâlâ barış görüşmeleri sürüp gidiyordu. Doktor Kuehn, ilk işaretleri kendi eliyle verdi. İlk olarak Japon bombardman uçakları Pearl-Harbour limanının üstünden uçtu ve yaptıkları tahribat da casuslardan aldıkları bilgilerin genişliği oranında müthiş oldu. Hâsılı, herşey, Kita, Okuda ve Kuehn'ün tesbit ettikleri gibi yapıldı.

Fakat bu plânlar, yalnız bir noktada, bir parça aksadı, Japon konsolosu, bütün Kuehn ailesini bir Japon denizaltısıyla adadan aldırıp Tokyo'ya gönder-teceğini vaadetmişti. Kuehn'ler, sessiz sadasız kaçıp gitmek kararını vermişlerdi. Hiçbir şey götürecek değillerdi. Diş fırçalarına kadar en lüzumlu şeylerini bile bırakacaklar, paralarından başka bir şeyi yanlarına almayacaklardı. Zaten paralarını dahi alamaya-

cak bir durumda kalmış olsalar, nihayet Tokyo'da «başarı» dan sonra kendilerine verilecek olan yirmi-altıbin dolarları yok muydu?

Fakat Japon hücumunu ve felâketi müteakıp Pearl-Harbour'da hüküm süren kargaşalığa rağmen, Amerika Birleşik Devletleri Intelligence Service subayları, ışık işaretlerinin Herr Doktor Bernard-Otto Kuehn'ün evinin penceresinden verildiğini keşfetmişlerdi. Japon denizaltısının yetişmesinden önce Kuehn'le ailesi resmî makamlar tarafından tutuklandı. Profesör önce yukarıdan atıp tutmaya, tenezzülsüzlük göstermeye ve sorulan sorulara cevap vermemeğe kalkıştı. Ne çare ki bütün deliller aleyhineydi. Evinde, işaretler için tam ve ayrıntılı bir şifreyle bir kısmı Japon bozuk parası hâlinde pekçok para bulunmuştu. Dürbün ve Almanca yazılmış casusluk raporlarının kopyaları da elde edilmişti. Kuehn, nihayet pabucun pahalı olduğunu anladı ve bu sefer de karısıyla kızını kurtarmak için onların bu işlerden haberi olmadığını, bütün suçun kendisinde olduğunu öne sürdü. Fakat bütün çabaları boşuna oldu. Ailesi, savaş boyunca hapiste kaldı.

1942 yılı 21 Şubatında bir mahkeme, Doktor Kuehn'ü kurşuna dizilmeye mahkûm etti. Naziler, bir kere deliğe tıkıldılar mı yarım ilâh olmaktan çıkıverirler. Kuehn de ölüm korkusuyla tir tir titremeye başlamıştı. Yıllarca Almanlara ve Japonlara casusluk yapmış olduğu hâlde Amerikalılara hizmet etmeyi de tekliften geri kalmadı. Fakat Amerikalılar, bu suretle kendini affettiremeyeceğini, Amerika hükûmetinin Nazi casusu kullanmak niyetinde olmadığını söylediler. Ölüm hükmü, imzadan da çıktı. Kuehn, hücrelerinde neredeyse delirecekti. Şimdiye kadar kendini az badireden kurtarmamıştı. Bu sefer, hiçbir şeyin para etmediğini görüyordu.

Merhamet dilenmeye başladı ve Mihverin bü-

tün casusluk faaliyetlerini döküp saçacağını vaadetti. Fakat hayatı, yine garanti edilmiş olmuyordu. Gerçi bir şeyler anlattı ama, neler anlattığı pek bilinmiyor. Netice itibariyle idam hükmü meclisce de tasdik olundu ve 25 Ekim 1942'de elli yıllık ağır bir işçi (!) hayatı yaşadıktan sonra kurşuna dizildi.

Almanya'da Goebbels'le beraber olan üvey oğlu Leopold Kuehn de ailenin başına gelen felâketin başka bir çeşidini tattı. Rus cephesinde öldü. Friedel Kuehn, intihara kalktıysa da, vaktinde yetişilip önüne geçildi. Dilber Ruth'a gelince, Güzellik Enstitüsünün eşyası, haraç mezat satıldığı vakit orada bulunamadı.

PANAMA KANALI MÜCADELESİ

Pe a r l-Harbour baskınından tam iki yıl önce Amerikan deniz kuvvetleri gizli teşkilâtının eline pek az bulunur bir kitap geçmişti. Bu, Japonya casusluk teşkilâtı Nikonjunkay Hei emrinde çalışan casusların nasıl hareket etmeleri gerektiğine dair bir talimat kitabıydı. Bu kitaptan daha birçoğu, Amerika batı kıyısındaki Japon casuslarına dağıtılmak üzere, Japon deniz subayları tarafından Amerika'ya sokulmuştu. Bu kıymetli keşfi, memleketinin düşmanlarını meydana çıkarmaya ömrünü vermiş olan Los Angeles'li bir yayınevi sâhibi yapmıştı. Bu zatın adı, Joseph Roos'du, (Josef Ros) ve bir nevi haberler servisi olan News Research Service'e dahildi. Kore'deki gizli teşkilât birlikleri mensuplarından bazılarıyla elbirliği ederek bu çok enteresan casusluk ders kitabının bir tanesini eline geçirmişti.

Bu kitap, casusluğun, ana prensiplerini anlatıyor ve gelecekteki Japon-Amerikan savaşının bir taslağını çiziyordu. Bu kitapta böyle bir savaşın kaçınılmaz ve yakın olduğu, kesin olarak belirtilmişti.

Daha Japonlar, Miss Ruth Kuehn'ü Hawai adalarına yerleştirmeden ve kendisine orada Japon usulü bir güzellik salonu açmadan önce, casuslarını yetiştirmek için yazdıkları el kitabında, Hawai adalarından şöyle bahsedilmekteydi:

«Hawai'nin işgali, Japon ordu ve donanmasının işbirliğine bağlıdır. Muhtemelen önce Midway adası işgal edilmeli ve böylece elimize mükemmel bir taarruz üssü geçmelidir. Buradan Hawai'ye sadece yüzon

mil mesafe vardır ve bu mesafe, bütün filomuz için güzel bir harekât zemini teşkil eder. Hücüm filomuzda X tipinde ve 21 numaralı model üzerinde yapılmış mayın dökücüleri mevcut olduğu gibi...

Hawai'de takriben yüzellibin Japon mevcuttur. Bunların yarısı Nisei, yâni Japon doğumlu yabancılarıdır. Japon deniz başarılarının haberi Hawai'ye ulaşır ulaşmaz bunlar derhal ayaklanacak ve bir gönüllü ordusu teşkil edeceklerdir.»

Maamafih Hawaii, Japonların eline düşmedi. Pearl-Harbour felâketi müstesna; düşmanın safdilce hazırlayıp dağıttığı casusluk ders kitabını eline geçirmiş olan Amerikan gizli teşkilâtı, Hawai'de beşinci kolun yapmak istediği ne kadar hile ve oyun varsa hepsini önceden suya düşürdü.

Bu küçük kitap, yalnız Japonların Hawai'yi ele geçirmek hususundaki plânlarını açığa vurmakla kalmıyor, aynı zamanda Japonya'nın Panama Kanalı'nı elde etmekle edineceği menfaati de iyice aydınlatıyordu. Ama, hâdiselerin gidişatındaki dönüm, Japon'lara bu çifte plânın tatbiki imkânını vermedi. Çünkü Japon'ların bütün sırları, evvelinden meydana çıkarılmıştı ve tedbirler ona göre alınmıştı.

Amerika'lıların başka türlü yapmalarına da imkân yoktu. Çünkü kitabın bir bölümü, tamamen Panama Kanalı'nın bloke edilmesine tahsis olunmuştu ve böyle bir donanma faaliyetinin stratejik önemi şu şekilde özetlenmişti :

«En önemli mesele, Panama kanalının ne olacağıdır. Panama, Hawai'den takriben altıyüz milden az fazladır ve Japonya'dan ise sekizbin mil uzaktadır. Bu itibarla oraya yapılacak bir hücum, kolay olamaz ve hatırlıca kuvvette bir donanma kullanmayı gerektirir. Eğer savaşın başında Panama'ya saldırıp kanalı kapayabilirsek Atlas Denizi'yle Pasifik Okyanusu arasındaki ulaşımı kesmiş oluruz demektir.»

Amerika'nın batısındaki Japon casuslarına, bütün kanal bölgesinde, yıkılıp çözülmez bir casusluk şebekesini kurmak talimatı verilmişti.

Aynı el kitabında şunlar da vardı :

«Panama Kanalı'na Japonya'nın sâhip olmasının gelecek barışta pek önemli sonuçları olacaktır. Bu bakımdan Japonya, neye mal olursa olsun, kanalı ele geçirmeli ve elinde tutmalıdır. Hattâ savaştan sonra bile!»

Dünyada hiçbir casusluk teşkilâtı bu derece ber-rak konuşmamış ve açık yürekli olmamıştır. Japon-lar için bu savaş, muhakkak teşebbüs edilmesi ge-reken bir hareket ve büyük devlet olarak gelecekte-ki varlıklarının bağlı bulunduğu bir kumardı. Ama Japon'lar, o kadar kurnaz kumarbazlar değillermiş... Düşmanlarını pek derin bir uykuya yatmış kanısında oldukları anlaşıyordu.

Japonlar, Panama Kanalı'nın pek kuvvetli tahki-matı olduğunu bilirlerdi ama onlar da Almanlar gi-bi ihanet yoluyla Panam Cumhuriyeti'ni ellerine ge-çireceklerini umuyorlardı. Bilhassa cumhuriyetin cumhurbaşkanına, polis idaresi şeflerinin rüşvetle elde edilebileceklerine ve nihayet bol parayla besledikleri beşinci kolun göreceği hizmetlere güve-niyorlardı. Fakat gizli kuruluşların bu savaştan edin-dikleri derslerden biri, Quisling usulü yardımların kıymetini pek mübalâğalandırmış olmalarındaki ha-tâdır. Bunlardan başka Japonlar, Anglo-Sakson ka-rakterini katiyen anlayamamışlardır. Şüphesiz Mih-ver, bir sürü hain bulabilmişti. Bulabilmişti ama bu hainler, hiçbir vakit işe yarayacak derecede çok de-ğillerdi. Hele Amerika'lılarla İngiliz'leri satın almak, hiç kaabil değildir. Zaten Tokyo'yla Bendlerstrasse numara 14'ün adamakıllı aldandıkları yer de bu nok-ta olmuştur.

Alman'lar, Japon'lar, Panama Kanalı çevresinde

pek kudretli bir casus şebekesi kurmak için enerjilerini birleştirmişlerdi. Bir ara bu şebeke, göze müthiş görünüyordu. Lâkin ağın ipleri sonradan çabucak kopuverdi. Naziler, Karaib Denizi'ne denizaltılar gönderip kuzey ve güney Amerika arasındaki savaş materyali ulaşımını felce uğratmaya çalışmak suretiyle kozlarını oynadılar; hem de Canaris, Japonların muhtaç bulundukları beyaz ırktan casusları sağladı.

Amiral, 1939 yılında, kanal bölgesi için Japonya'nın emrine en iyi casuslarından birini vermişti. Bu adamın macerası, şimdi artık herkesçe bilinmektedir. Fakat kurnazlıkla idare ettiği ihanet, uzun zaman bütün dünyanın gözünü boyayabilmişti.

Bu adamın meslek hayatı, Almanya'daki Weimar Cumhuriyeti'nin son günlerinde başlamıştı. Bu sıralarda Berlin'de gayet liberal ve sosyal bir haftalık gazete yayınlanmaya başlamıştı. Bu haftalığın adı Berlin am Montag'dı. Adını «Pazartesi günü Berlin» seçmişti, çünkü bütün gündelik gazetelerin mensupları, pazar günleri tatil yapardı ve pazartesiileri, hiçbir gazete çıkmazdı... Bu gazetenin başyazarı, insan hak ve hürriyetlerinin sarsılmaz bir savunucusu görüldüğü gibi, Nazi hareketine karşı amansız bir mücadeleye açmış bulunuyordu. Naziler, onun adını 1918 Kasım ihtilâlinde Almanya'ya ihanet edilmiş olduğu iddiasıyla Kasım suçluları «November Verorecher» listesine ithal etmişlerdi. Bu cesur gazeteci, Hans Wesemann, (Hans Vezeman) Nazilerin iktidarı ele almalarının kendisinin mahvı demek olduğunu biliyordu. Maamafih sonuna kadar vazifesi başında kalmaktan çekinmedi.

Naziler, Almanya'da iktidara saldırır saldırmaz, basını kısıktırak bağladılar. Wesemann da diğer bütün liberaller, sosyalistler, komünistler ve kilise şefleriyle birlikte bir toplama kampına atıldı.

Fakat bir yıl sonra Wesemann tekrar serbest bırakıldı. Cebinde bir meteliği olmadığı halde İsviçre'ye göçtü. Çok ıstırap çekmişti ama enerjisi tükenmiş değildi. Kalemını tekrar eline almak ateşıyla yanıp tutuşuyordu. Vaktiyle gazetesinin sermayesini vermiş olan zengin ahabpları İsviçre'deydi. Bu ahabplar, Wesemann'a, birçok dilde yayınlanarak dünya basınına dağıtılacak ve demokratik hükûmetlere sunulacak yeni bir gazete kurmak teklifinde bulundular. Bu gazetede, Almanya'nın gizliden gizliye nasıl silâhlanmakta olduğu ve Nazilerin ne suretle savaşa hazırlandıkları açığa vurulacaktı. Wesemann, dünyanın dört bucağına dağılmış Alman sığıntılarının da yardımının temin edilmesini teklif etti. Bunların çoğu, Almanya'yla hududu olan memleketlere sığınmışlardı ve kendi aralarında gizli ilişkiler sürdürmekteydiler. Wesemann, hepsini toparlayıp, Almanya'dan aldıkları haberleri toplamak istiyordu.

Bu sığıntıların arasında bir tanesi, Alman savaş makinesi hakkında fevkalâde haberler elde ediyordu. Bu adamın adı Berthold Jacob'du. (Bertold Yakob) Bu, sinema artisti Manty Wooley tarzında sakalı olan ufak tefek bir adamdı. Bu zat, daha 1929'da Almanya'dan kaçmak zorunda kalmıştı, çünkü «Alman Demokratik Hükûmeti» nin gizliden gizliye askerî uçaklar yapmakta olduğunu daha o zamandan haber vermişti. Açıkladığı bu sırlar gerçektir ve Versailles Andlaşması'na basbayağı aykırıydı. Hükûmetin gayet demokratik olmasına rağmen Jacob, memlekete ihanet etmekle itham olunarak kaçmak zorunda kaldı.

Bu ufak tefek adam, benim eski ahabplarımdandı. Onun iyi günlerini de görmüştüm, kötü günlerini de... Kötü günlerinde, karısıyla beraber Paris'te ufacık apartmanda otururdu. O kadar fakirdiler ki ziyaretlerine gelen ahabplarına bir fincan kahve

ikram etmek olanağına bile sâhip değildiler. Evlerine gittiğim bir akşam, alçak sesle bana doktor Hans Wesemann'la nasıl işbirliği yapmış olduklarını anlattılar.

Bir yıl önce, yâni 1937'de Wesemann onlara mektup yazmıştı. Jacob'lar o zaman birçok siyasî sığıntı gibi Londra'da oturuyor ve pek sefil bir hayat sürüyorlardı. Wesemann'ın İsviçre'de Basel şehrinden yazdığı mektup, onlara gökten inme bir nimet gibi gelmişti. Wesemann, bu mektubunda Jacob'a, hayatını mükemmel surette kazanmak imkânını veriyordu. Jacob'dan, gazetesine yazı yazmasını istemekteydi. Hikâyenin burasında, kadın, çekmekte oldukları sıkıntıyı, acıklı bir tavırla anlatmaya koyuldu: «İki aydır kiramızı verememiştik. O koca Londra şehrinde kaybolup gitmiştik. Wesemann'ın teklifi bizde, gökten gelen kudret helvası tesiri uyandırmıştı. (Almanya'nın yeniden silâhlanma sırlarından çoğunu bilen adamı) Berthold'u (Bertold) çağırıyordu ve kendisinden, haftada onbeş İngiliz lirası ücretle, gazetesinde yazar olmasını istiyordu. Berthold, İsviçre'ye, Basel'e gidecek ve teferruatı orada kararlaştıracaktı. Wesemann kendisine hem yol masrafını, hem de diğer masraflar tutarını gönderecekti.»

Berthold Jacob'a böyle bir vazife teklif olunması, anlaşılmasaydı şey değildi. Adam, hakikaten bu işin erbabıydı. Dostum olan bu zatın elindeki harikulâde zengin vesaik, pek enteresan bir metodla toplanmıştı. Gazete okumaya çok meraklı bir adamdı ve Fransız, Belçika, Hollanda ve Çekoslovakya'ya komşu Alman sınır eyaletlerinde çıkan bütün gazetelere abone olmuştu. Bu gazeteler, oraların küçük kasabalarında ve köylerinde okunurdu. Fakat bu gazetelerde bizim ahababı ilgilendiren şeyler, bilhassa ilânlardı. Nerede işçi istenir, nerede arazi satın alınır, nerede çimento satılır veya nerede inşaat yapılırsa, hep

not ediyordu. Bu notlardan, Nazilerin, sınırın hangi kısımlarında tahkimat yaptıklarını bütün ayrıntılarıyla çıkarırdı. Yine bu ilânlardan, nerelerde yeni fabrikalar kurulduğunu ve nerelerde yeni hava alanları yapıldığını tahmin edebiliyordu. Bu usul, yalnız ona mahsustu. Yaptığı buluşlar, çoğu kez tahminden başka bir temele dayanmazlardı ama, ne olursa olsun, daima isabet ederdi. Kısaca söylemek gerekirse bu çeşit işlerde kendine mahsus bir koku alma hassası vardı ve bu sahadaki kaabiliyetini yıllarca işletip denemek imkânına da sâhip olmuştu.

Berthold Jacob hikâyesine devam etti: «Hâsılı kelâm, para nihayet geldi. Lâkin karımı da beraber götürecektim kadar değildi. Pek de zorluksuz diyemeyeceğim, vizemi aldım ve İsviçre'ye vardım. Buluştuğumuz yer, İsviçre'nin Fransız ve Alman hududuna yakın bir kısmında olduğu için memleketin güzelliklerinden pek az şey görebildim.

«Wesemann beni istasyonda karşıladı. Gayet samimî davranmakta kusur etmedi. Almanya'dan çıktığımdan beri kendisini görmüş değildim. Birlikte, onun oturduğu otele gittik. Öğle yemeği sırasında da bana bütün meseleyi anlattı. Ben gazetede askerî meseleler bölümünü idare edecektim; o da başyazar olacaktı. Gazete, kendisine haber verecek olanları memnun edecek derecede zengindi. Bana da geniş kredi açılacaktı. Hem haber getirenlere para verebilecektim, hem de işime yarayacak her türlü yayına abone olmam imkânı temin olunacaktı. Hattâ, kendi araştırmalarım da bana yardım edecek başka bir arkadaş da tavsiye edebilirdim.»

Bizim ahabap, başından geçeni anlatırken karısına baktım. Kadın, kocasından çok genç görünüyordu. Adamcağızın, olduğundan çok daha yaşlı görüldüğünde şüphe yoktu. Kadın ise, gayet ince vücutlu ve sinirliydi ve kocasının anlattıklarını dinlerken vücu-

dunun her hareketiyle içindeki heyecanı belli ediyordu.

«Daha o akşam Wesemann beni Ren suyu üstündeki gazinolardan birine götürdü. Sürgünde bulunduğumdan beri sevdiğim işle tekrar meşgul olabileceğime o kadar keyifleniyordum ki anlatamam. O akşam, o gazinoya, gazeteyi finanse eden iki yayıncının bizi yemeğe dâvet etmiş olacaklarını tahmin ettim. Bu iki yayıncı, iki kardeşti. İkisi de az sonra gazinoya geldiler. Ilkbaharın başlangıcıydı. Ağaçlar, yeni yeni yeşermeye başlamışlardı. Yayıncılara baktım: İri yarı iki delikanlıydı. Ama Wesemann vaziyeti önceden anlatmıştı. Bu iki kardeşin entellektüel bir tarafları yoktu. İkisi de tam birer iş adamı gibi görünüyordu. İkisinin de yüreği sağlamdı ve ikisi de müthiş Nazi aleyhtarlarına benziyordu.

«Yemek, pek neşeli geçti ve Ren bölgesinin ünlü şarabından bol bol içildi. Ben galiba bir-iki bardak ta fazlaca kaçırđım. Bir yandan geleceğe ait projelerin tartışılması yapılırken, birdenbire içimde fenalık hissetmeye başladım ve konuşmaları pek zorlukla tâkip eder oluverdim.»

Sözün burasında karısı, onu durdurup atıldı: «Alçak haydutlar, kocama ilâç yutturmuş olacaklardı herhalde... Zavallıyı otomobile attıkları gibi olanca hızlarıyla hududu geçip tekrar Almanya'ya sokmuşlar...»

Berthold: «Öyle oldu şekerim... Öyle oldu ama, şimdi artık hepsi mazide kaldı. Kendini boşuna üzme!» Diye karısını teskin ettikten sonra anlatmaya koyuldu: «O zamanlar, dünyanın bütün gazeteleri, benim nasıl kaçırıldığımı yazmışlardı. Kendime geldiğim vakit, fena hâlde üşüdüğümü hissettim. Kafam karmakarışıkta ama yavaş yavaş aklım başıma gelmekte gecikmedi ve ancak o zaman neye uğradığımı anlayabildim. Ellerime kelepçe geçirmişlerdi ve oto-

mobilin içine iki «yayıncı»nın arasına oturtulmuş-
tum. Otomobili, acayip görünüşlü biri kullanıyordu.
Dostum Wesemann, yanımızda bile yoktu. Söze baş-
layarak, şaşkın bir tavırla: «Böyle ne oluyoruz?»
Dedim. Birisi, sert bir sesle:

— ‘Çeneni kısı!..’ Dedi.

Boğazım kurumuş, yüreğim küt küt atmaya baş-
lamıştı. Nerede olduğumu pekâlâ anlamıştım ama:

— ‘Burası neresi?..’ Diye sormaktan da kendimi
alamadım.

— ‘Almanya’ Dediler ve bu cevapla beraber yü-
zümde müthiş bir tokat şakladı.»

İşte Berthold Jacob böyle kaçırılmıştı. Kendisini
Berlin’deki Gestapo genel karargâhına götürdüler.
Canaris’in adamları, Alman silâhlanması hakkın-
daki bilgileri bir yerden edindiğine tamamen inanmış
bulundukları için onu zorlayıp söyletmek istediler.
Zavallıya dayak attılar, işkence ettiler. Bunlardan
kalma yara izlerini ve bereleri gözlerimle gördüm.

Jacob, altı ay Naziler elinde kaldı. Zavallı Ma-
dam Jacob, elinde ve avucundaki son birkaç kuru-
su sarfedecek İsviçre polisine telgraf çekti ve koca-
sını bulmak için ümitsiz araştırmalara başvurdu. İs-
viçre, Wesemann’ı derhal enselemiş ve Jacob’a kar-
şılık elinde rehin tutmak kararını vermişti. Bu işte,
İsviçre Hükûmeti’nin gösterdiği cesareti takdir etme-
mek elden gelmez. Almanya’ya, bu meseleyi La Ha-
ye Adalet Divanı’na ve Milletler Cemiyetine sunaca-
ğını anlatarak tehdit etti. İsviçre’nin, bu kesin davra-
nışı üzerine Naziler Berthold Jakob’u serbest bira-
kıp İsviçre’ye göndermek zorunda kaldılar.

Jacob: «Tabîî, bana hiçbir fena muamele yap-
mamış olduklarına dair vesikalar imzalamak zorun-
da bırakıldım,» diye hikâyesini bitirdi. «Üstelik ba-
na, Alman yumruğunun beni İngiltere’de de tâkip
edebileceğini, uslu oturmam ve bütün Nazi aleyhtarı

faaliyeti bırakmanın çıkarım gereği olduğunu hatırlatmaktan da geri kalmadılar.»

Dr. Hans Wesemann, İsviçre mahkemelerinde insan kaçırmak suçundan muhakeme olundu. Demokratik milletler, pek yumuşak cezalar verirler. Wesemann da bu işten, dört yıl hapisle yakayı kurtardı.

Ahbabım Jacob'lar, Mareşal Pétain Almanlarla mütareke imzaladığı sıralarda Fransa'daydılar. Oradan İspanya'ya kaçtılar ve orada saklandılar. Bir daha onlardan bahsolunduğunu da duymadım.

Ya hâdisenin öteki baş aktörü Wesemann ne oldu?

1939 yılında bir Alman bilgini ve seyyahı olan Dr. Heinrich Müller (Haynrih Müller) küçük Nikaragua cumhuriyetine ayak basıyordu. Bu adam, cezasını çekmiş ve hapishaneden çıkmış olan Dr. Hans Wesemann'dan başkası değildi. Şimdi eline yeni bir pasaportla yeni bir hüviyet cüzdanı vermişler ve yeni bir işe memur etmişlerdi.

Hapiste gördüğü işler, kendisini bir hayli değiştirmişti. Yüzü solmuş ve zayıflamıştı. Şimdi artık yalnız sinsî bir hain değil, üstelik öc almak için yanıp tutuşan bir adam olmuştu. Şimdi o, tıpkı çömlekçinin elindeki kil gibi, Canaris'in elinde mutî bir aletten ibaretti.

Wesemann, Panama Kanalı bölgesindeki casusluk teşkilâtının idaresini ele alacaktı. Orada hem Almanya, hem de Japonya hesabına çalıştı ve kendisine iki katlı ücret ödendi. Yanında suç ortağı olarak, Honduras'daki Alman konsolosluğunun her işe koşturulan bir adamı olan Dr. Christian Zinsser (Kristiyan Zinser) vardı. Günlerden bir gün, Honduras'daki Alman konsolosu, yüksek dağlarda, ıssız bir yerde ölü bulundu. Bu hâdiseden birkaç hafta önce, fev-

kalâde bir hafiye koku alışma malik olan Zinsser, konsolosun, Nazi aleyhtarı muhitlerle temasta olduğunu öğrenmişti. Fakat konsolosun başına gelen kaza, şüphe uyandırdığı için Zinsser, Honduras'dan çıkmak zorunda kalmıştı. Bunun üzerine Wesemann, onun vazifesine tayin olunmuş ve fakat Arjantin'e gidip orada yerleşmişti. Lâkin oraya yerleşmesi bir maksada dayanıyordu. Zira oradan faaliyetini hem Venezuela'ya, hem de Kosta-Riko'ya ve hem de Kolombiya ile Honduras'a yaymıştı. Bu haliyle orada, merkezi daha ziyade Panama kanalı sahasında toplanan bir nevi bölge casusluk şebekesinin şefi olmuştu.

Nazilerin en büyük sığınağı Buenos Aires'ti. Harp patladığı zaman, kendilerini tehlikede gören bütün Alman casusları, Arjantin'e kapağı atmakta acele ettiler ve oradan da Japonya'ya nakloldular.

Daha sonraları Dr. Wasemann da Güney Amerika'dan ayrıldığı vakit, orada, kendini aratmayacak bir halef bıraktı. Giderken, Karaib denizindeki Alman casusluk şebekesinin emin ellerde bulunduğu günü görmenin gönül rahatlığıyla gitti ve Mihver, bütün Kanal bölgesi üzerindeki tehdidini hiçbir zaman azaltmadı.

Gerçekten, Karaib denizi savunmasına bakan Amerikan komutanlığının, Wesemann'ın esrarengiz halefini meydana çıkarıp hakkından gelebilmesi için seneler icap etti. Bütün bu müddet zarfında Naziler, Antil denizindeki müttefik donanmasına müthiş kayıplar verdirdiler. Bazan onüç günde batan gemi sayısı, onikiyi buluyor; bir tek günde beş gemi birden battığı oluyordu.

Amerika Birleşik Devletleri deniz kuvvetleri gizli teşkilâtı artık süratle hareket etmek gerektiğini teslim etmek zorunda kalmıştı. Alman denizaltılarına, bütün Müttefik gemi hareketlerinin muntazaman ha-

ber verildiğinden hiç şüphe kalmıyordu. Bu meseleyi çözümlmek ödevi, Amerikan Intelligence Service'inden Allen adlı genç bir subaya verildi.

Allen, özel uçağıyla İngiliz Honduras'ına gitti. Eskiden hava kuvvetlerine mensup olduğu için hem uçmayı pek iyi biliyor, hem de çok seviyordu. Niyeti, evvelâ Honduras'ın merkezi Beliz'deki İngiliz meslekdaşlarıyla ilişki kurmak ve onların, Kanal bölgesindeki casusluğa dair neler bildiğini öğrenmekti.

Birkaç gün Beliz şehrinin kozmopolit otellerinden birinde kaldı. Tam Kanal yoluna koyulacağı sırada, havacılıktaki teknik bilgisinin ne kadar yerinde olduğunu teslim etmek zorunda kaldı. Çünkü uçağına sabotaj yapıldığını görmüştü. Motorun bazı parçaları kaldırılmış ve yerlerine bozuk parçalar takılmıştı. Bu, telâşa değer bir işti. Demek oluyor ki birisi, kendisinin ne vazife ile gelmiş bulunduğunu öğrenmiş ve bu vazifeyi başaramamasına çalışıyordu. Uçağı onarılmadan gidemeyeceği için sonradan İngiliz kurmay karargâhına gidip kendisine yapılan sabotajı haber vermek düşüncesiyle otele döndü.

Oteldeki odasına girer girmez, içerisinin allak bulak edilmiş olduğunu derhal farkettil. Bütün valizleri altüst edilmiş, içlerinde ne varsa dışarıya dökülmüştü. Yazıhanenin kilitli çekmecesini de zorlanmıştı. Allen, birisini göndermeleri için Britanya gizli teşkilâtına telefon etmenin doğru olacağını kestirdi ve bu sırada orada beklemek gerektiğini düşündü. İngiliz gizli teşkilâtından bir adam gelince, odadaki kargaşalığı gördü. İki adam, odanın içinde ayakta duruyor ve görünmeyen birtakım düşmanlar tarafından çevrili olduklarını sanıyorlardı. Mihver, Kanala komşu İngiliz toprağında apaçık çalışıyordu.

Allen'le arkadaşı, otel odasında durumu tartışmaya koyulmuşlardı. Allen, kafalarını biraz yerine getirmek için bir şey içmelerinin doğru olacağını söy-

ledi. Eğilip, valizlerinden birinden, açılmamış bir şişe Iskoçya şarabı çıkardı ve iki bardak doldurdu. Bir dakika sonra bardak İngilizin elinden düşerken adamcağız yere yıkılıyordu. Allen, koridora fırlayıp bir doktor çağırmişti. Doktorun koyduğu teşhis pek müthişti: İngiliz subayı zehirlenmişti. Vücuduna gelen felç, kalçalarına kadar yayılmıştı ve bir gün aynı şiddette devam etti. Bereket versin ki Allen henüz bardağına el sürmeye fırsat bulamamıştı.

Genç Amerikan subayının beyni karmakarışık olmuştu. Vaka, bütün otelde kulaktan kulağa anlatılıyordu. Subay, yerli uşaklara bakıyor, hepsinin suratlarını birbirine benzer buluyor ve hepsinde aynı muammalı tebessümü görüyordu. İçinden, kim bilir belki de hepsi Mihver casuslarına çalışıyorlardır, diye düşünüyordu. İşlerin daha kötü gitmemiş oluşu bile büyük bir şans sayılabilirdi. Allahtan ki kendisi tamamen kurtulmuş, İngiliz subayı ise pek az içtiği için az zamanda iyileşmeye yüz tutmuştu.

Acaba her gece kızların açık saçık danslar yaptıkları enternasyonal barda şişeyi aldığı sırada mı içine zehir koymuşlardı? Yoksa bu oyunu oynayanlar, otelde bütün eşyasını allak bullak edenler miydi? Rahat rahat muamma çözümlemeye vakit yoktu. Casus çetesini hızla ezmek lâzımdı. Muhakkak olan nokta, zehirleyicilerle denizaltılara haber verenlerin aynı gayeye gizmet ettikleriydi.

Ve hakikaten de bütün şebeke, bir arada meydana çıkıverecekti.

Allen'in araştırmaları, epey bir zaman esaslı bir ilerleme kaydedemedi. Dikkate lâyık olarak öğrendiği tek tük şeyler arasında, yerli işçilerin, kazançlarıyla bağdaşmayacak kadar para harcadıkları vardı. Bundan başka İngiltere Honduras'ına, Panama Cum-

huriyeti'nden bir sürü işçi getirildiğini de öğrenmişti. Gerçi, harp dolayısıyla Honduras'da kol kuvveti sıkıntısı çekildiğini biliyordu ve bunda bir gayritabilik görmeye pek imkân yoktu ama ne de olsa bu da, Panama Kanalı'nda yapılabilecek casusluklar bakımından önemli bir işti. Panama'dan Honduras'a işçi getirme işini Gough Kardeşler (Guk) adlı iki ortak kardeş üzerlerine almışlardı. Honduras'daki müteahhitler, belli sayıda işçi istediler mi, Gough Kardeşler idarehanesi Panama'dan bunları seçip toplıyor ve kendi motorlarıyla Honduras'a getiriyordu. Bir idarehane, işçi nakliyatını on motorlu mavna ile yapıyordu ve zaten Panama ile Honduras arasında bütün yolcu nakliyat işini bu mavnalar görüyordu. Ama bunların sahibi de başkaydı. Daha doğrusu bu zat, başka bir Gough'du ve yine o iki kardeşin üçüncüsüydü. Kendisine «Beliz Kralı» Diyorlardı. Çünkü şehrin en zengin adamı sayılıyordu ve hakikaten de oranın en büyük müteahhidiydi.

İşlerin pek tıklarında gittiği şundan da belliydi ki Panama'dan Honduras'a gelip çalışan işçiler, Honduras'ın başkenti Beliz ve Panama'nın başkenti Kolon barlarında viskinin bardağına, darlık çekmeden yetmişbeş sent verebiliyorlardı. Allen, bütün barları teker teker gördü ve hepsinin Gough tarafından işletildiğini öğrenmekte kusur etmedi. Bar diyoruz ama, bunların hepsi de uydurma bir lüks taklidi ile döşenmiş ve en acayip dekorasyondan Havai manzaralarına kadar giden ufak ufak dükkânlardı. Allen, bu Gough'un, aynı zamanda, tayfaların devam ettikleri birkaç meyhane işlettiğini de haber aldı.

Bu Gough, Honduras'da mühim bir şahsiyetti. Allen kendi kendine: «Bu koca balık, şu ufacık havuzda neden tıkılıp kalmış böyle?» Diye sordu. Hem sonra bu adam, neden hep böyle aşağılık işlere girmiş ve Honduras'tan dışarı çıkmayı, dışarıda daha

verimli işlere girişmeyi denememişti? İçinde, bu adama karşı, gayri ihtiyarî sevimsizlik duyuyordu. Bir de Gough'un teknelerinin, yola çıkarken birçok petrol bidonu yüklediklerini öğrenince, büsbütün kuşkulandı. Amerika Birleşik Devletleri, fena halde petrol bidonu sıkıntısı çektiği bir sırada Honduras'ın, oraya buraya petrol bidonu ihraç etmesi kadar mânasız israf mı olurdu? Hemen bu haberi Panama resmî makamlarına ve Washington'daki gizli teşkilâta ulaştırdı.

Bir seferinde Gough'un motorlarından biri Panama'nın Kolon limanına girdiği sırada kendisini, Kanallı gümrükçüleriyle F.B.I. memurları karşılayıverdiler. Bu hâdise 1942 yılında oluyordu ve gizli teşkilât memurları hakikaten motorda bir şeyler yakalamaya pek istekliydiler. Nitekim yolcuları ve tayfaları dışarı çıkartmadan tekneyi saatlerce aradılar. Gerçi petrol bidonu bulamadılar ama, başka bir şey ele geçmedi değil: Tayfalardan birinin eşyası arasında Koko Sola donanma uçak istasyonunun plânlarını ellerine geçirdiler.

Tayfa, derhal tevkif olunduysa da, bütün içtenliğiyle masumiyetini bağırdı. Kâğıtları sokakta bulduğunu ve neyin nesi olduğunu, kendisinin de anlamadığını söylüyordu. Bu adam, yalan da söylese, doğruyu da söylemiş olsa, esas itibarıyla mühim bir kimse olmaktan uzaktı. Amerikan gizli teşkilâtı, artık bütün dikkatini tayfanın patronuna çevirmiş bulunuyordu.

Motorları işleten armatör, kaptan Gough, diplomatı bir kaptan değildi. Peşine düşüldü. Önce İngiliz Honduras'ında, sonra da Panama başkenti Kolon'da sorguya çekildi. Ağzından fazla bir şey almak kaabil olamadı. Vaktiyle içki kaçakçılığı yapmıştı ama, çoktandır namusu dairesinde çalışıyordu. Kazandığı para ise on motorunun ve işlettiği barların normal gelirlerinden ibaretti.

Sekiz polis hafiyesi, bu adam hakkında yeterince delil toplayıncaya kadar aylarca vakit sarfetti. Allahın günü Gough'un işlettiği ahlâksız evlerle barlara devam ettiler. Oralarda çalışan kızlarla sıkı fıkı ah-bap oldular. Onlara pol paralar verdiler. Ceza görmeyeceklerini vaadettiler ve nihayet şunları öğrendiler :

1. Gough, kısa dalgalı bir istasyon vasıtasıyla Alman denizaltılarıyla haberleşiyordu;
2. Gough, karaborsadan temin ettiği benzin ve petrolü Alman denizaltılarına satıyordu.

Gough, bütün bunları, sanki bakkallık yapıyor-muş gibi kolaylıkla organize etmişti. Herif, Müttefikler gizli teşkilâtının gözlerinin önünde düşmana her çeşit yardım yapıyordu da kimse farkına varanamıştı. Bu adam hem kurnazdı, hem de kendi hesabına çalışan basit yerliler üstünde pek büyük bir nüfuza sahipti. Bu sayede motorlarına petrol yüklüyor ve bu motorlar, üçyüz yıl öncesi Karaib denizini haraca kesen korsanların gizlenmiş oldukları aynı yataklara, harıl harıl petrol taşıyarak oralarda Alman denizaltılarını besliyorlardı

Gizli teşkilât komutanlarından Tümgeneral Frank M. Andrews, (Frank M. Andruy) Gough ve hammaldan bar kızına kadar ondokuz yardakçısı için tevkif müzekkeresi çıkardı. Hepsi yakalandılar ama, çete reisi ele geçemedi. Kaçakçı, gangster, esir satıcısı ve casus kaptan Gough, yine son dakikada yakayı kurtardı ve hakikî bir korsan gibi, kendine sadık kalan az buçuk bir tayfa ile teknelerinden birine binip kaçtı.

Amerika ve İngiliz bahriyesi, keşif uçuşları yapan bütün Müttefik donanma uçaklarına, korsan gemisini kovalamak emrini verdiler. Bir Amerikan uçağı gemiyi, Arjantin yolunda yakaladı. Gemi, durmak emrini aldıysa da tınamadı. Uçak inip suya kon-

du. Fakat Gough'un adamları da silâhlıydı ve neredeyse uçağa ateş açacağa benziyorlardı. Maamafih pilot, Gough'a beyhude uğraşmamasını, nasıl olsa ele geçeceğini, çünkü şimdi nerede bulunduğunun da telsizle Honduras'a haber verilmiş olduğunu bildirdi.

Hakikaten de birkaç dakika sonra yeni uçaklar belirdi. Gough, papucun pahalı olduğunu kestirince, teslim oldu. Panama'ya götürüldü ve hapse atıldı.

Bu hâdisenin üstünden pek az bir zaman bile geçmeden Antil denizindeki Mihver denizaltılarının kökü, kendi kendine kuruyuverdi.

KANARYA KAFESİ

«**B**eliz Kralı» adını taşıyan o haydut ve müteahhidin faaliyetleri, kendilerini başka sahalarda da belirtmekten geri kalmadılar. İngiliz ve Amerikan gizli teşkilâtı, bu müthiş casusun giriştiği ve yürütmekte olduğu bütün teşebbüsleri teker teker meydana çıkardı.

F.B.I. ve askerî karşı casusluk teşkilâtı olan G. 2, çoktandır Küba'da yaşayan birinden şüphe ediyordu. Bu adamın her hali Almanya benziyordu ve hakikaten de Küba'da mülteci idi, fakat Honduras pasaportu vardı. Beliz barları hâdisesinden sonra hangi işte Honduras adı geçse, akla kaptan Gough gelmesin olmuyordu. Amerikan gizli teşkilât ajanları, bu adamla Gough arasında da bir ilişki olduğunu öğrenmekte gecikmediler. Gerçi elde hiçbir delil yoktu ve bu, basit bir şüpheden ibaretti ama, birkaç ay sonra elde edilen belgeler, bu adamın, batı yarım küresinin en müthiş casuslarından biri olduğunu ortaya çıkarıverdi.

Honduras pasaportuyla gezinen bu adam, herkeşe, Honduras'ta doğmuş bir Yahudi olduğunu söylüyor ve adını da Enrik Luni (Enrik Luni) diye bildiriyordu. Ama yine kendi dediğine göre, hayatının mühim bir kısmını, Hollanda'nın Rotterdam şehrinde geçirmişti. Hollanda, Almanlar tarafından istilâ olununca alelâcele, doğduğu yer olduğunu iddia ettiği Amerika kıtasına kaçmış ve kendini, varını yığını kaybetmiş bir mülteci diye tanıtmıştı.

Bu adam, birçok mülteci komitesine başvurup

yardım görerek bütün Orta Amerika'da seyahate çıktı. Kendisine yapılan geçici yardımları kabullendi ve kısa zamanda kalkınacağını söyledi.

Luni, iriyarı güçlü tıknaz yüzlü ve sevimsiz bir adamdı. Ufacık bir bıyığı, gür kaşları ve daima alnına sarkan dağınık saçları vardı. Bu haliyle İspanyol sanılabilirdi. Zaten İspanyolcayı da mükemmel konuşuyordu. Şu farkla ki, Rotterdam'da uzun zaman kalmış olmanın bıraktığı Hollanda aksanı, ne de olsa biraz belli olmuyor değildi.

Elinde bir Honduras pasaportu bulunuşu, gezilerini pek kolaylaştırıyordu. Unutmadan şunu da ekleyelim ki bu pasaport, Gough çetesi tarafından sah-te olarak yapılmış ve bu adamın doğrudan doğruya eline verilmişti. Bu pasaport, Hamburg Gestapo'sundan müfettiş Paul Kraus'un koleksiyonundan alınmaydı ve Kraus bunu Luni'ye kendi eliyle teslim etmişti.

Luni, evvelce Bill Sebold'u Naziler hesabına casusluğa zorladığını ve radyo kurslarına soktuğunu gördüğümüz Kraus'un yetiştirdiği casus yamaklarından biriydi. Asıl adı Heinrich August Lüning (August Lüning) olan Enrique Luni de, Hamburg'daki o korkunç casusluk okulunu bitirdikten sonra hemen Yeni Dünya'ya yönelerek yola çıkmıştı.

Hakikatte Luni'nin asıl vatani Almanya'daki Bremen şehriydi ve oradan dışarıya çıkmış ta değildi. Orada bir karısıyla yedi yaşında bir çocuğu vardı. Kendisini önce Alman ihracat ve ithalât işlerinde kullanmışlardı. «Auslandsorganisation - Alman Dış Ticaret Bürosu» Lüning'in «millî çıkarlar için çalışacağı» nı bilmekle beraber ticarî tecrübesi olması gerektiğini de düşünmüştü. Zaten Almanya'dan çıkışı da yine bu büro vasıtasıyla olmuş ve 1936 yılında Lüning'i Birleşik Amerika'da San-Domingo'ya ve Antil adalarına sözde ticarî etüd vazifesiyle

göndermişlerdi. Tekrar Almanya'ya döndüğü vakit kendisini Hamburg'a çağırmış ve yaklaştakta olan harbe göre hazırlamaya koyulmuştu.

Sonra 29 Eylül 1941 gününün güzel bir sabahında Villa de Madrid gemisi, Küba adasının Havana limanında demir atmıştı. Bu gemide, vaktinde vize sağlayıp Nazilerin teşkil ettiği Yahudi mahallelerine veya Polonya'da kurdukları zehirli gaz odalarına tıkmaktan kaçabilen bir sürü mülteci de vardı. Bunların aileleri, esasen Yeni Dünya'da oturmakta olduklarından, bunlar için vize sağlamak uğrunda Küba memurlarına muazzam servetler sunmuşlardı. Bihassa bu yolculardan birisi, bütün diğerlerinin gözleri önünde, yakayı bin müşkülâtla kurtarabilmişti. Bu, Enrique Luni'ydi. Zaten kendini kurtarabilişini de doğuştan Honduras vatandaşı oluşuna borçlu bulunuyordu.

Hemen resmî makamlara başvurdu, mülteciler komitesine de gidip Alman terörü hakkında içler acısı şeyler anlattı. Yalnız, yanında, Birleşik Amerika parasıyla üçbin dolar bulunduğunu söz konusu etmeye lüzum görmedi ve Havana'daki Y.M.C.A. (*) şubesinin çıplak ve küçük odasında barındı. Kendisiyle konuşanlara, Honduras'a gitmek istediğini, orada bir akrabası olduğunu ve bu zatın herhalde kendisine bir iş bulacağını umduğunu söylüyordu.

Hakikaten de Beliz'e gider gitmez, kaptan Gough'la hiçbir akrabalığı olmadığı halde, hemen iş buldu. Başbaşa verip limanlardaki casus teşkilâtının en etkili bir şekilde çalışması imkânlarını tesbit ettiler. Bunun neticesi olarak Küba ile Florida arasındaki Müttefik deniz ulaştırmasına müthiş darbeler indirildi.

(*) «Young Men Christian Association» Hristiyan Gençler Birliği ki, sadece baş harfleri okunarak «Vayımsey» diye telâffuz edilir ve memleketimizde de bir şubesi vardır.

Enrique Luni, şurada burada birkaç ay seyahat etti. Gough'un ve o zamanlar memleketten gitmiş olan Dr. Wesemann'ın başka başka casuslarıyla temas etti. İcap ettikçe Küba'ya dönmekte kusur etmedi. Orada mülteciler bürosuna uğruyor ve ihtiyar akrabasını bulduğunu, adamın, kendisine yardım etmeye razı olduğunu söylüyordu. Bu yardım şu şekilde olacaktı. Enrique Luni, Havana'da amcasının mağazasının bir şubesini açacaktı. Bu şube, zarif ve şık kadın elbiseleri ve diğer süs eşyası satan bir dükkân olacaktı.

Luni, Havana'nın Teniente Rey sokağında gayet rahat ve kibar döşeli bir pansiyon odasına yerleşti. Artık, biraz da hayatın tadını çıkarmak istiyordu. Hitler Avrupasında başına gelmedik dert kalmamıştı. Şimdi Allaha şükür sapaşğlam yakayı kurtarmış ve mükemmel bir geçim sahibi de olmuştu. Bu durumundan hakkıyla yararlanmak istemesinden daha tabiî bir şey olabilir miydi? Nitekim, barlarda, dansinglerde ve kabarelerde sık sık görülmeye başladı. Daha ziyade gemicilerin girip çıktıkları ucuz yerlerden hoşlandığı anlaşıyordu.

Bir akşam tesadüfen «New-York Bar» a girdi.

Bir köşede iri vücuduyla, yüzünden hiçbir his belli olmaz bir halde duruyor ve insanı kapıveren rum-balarla, çılgın swinglere kulak verirken başkalarının dansını seyrediyordu. Bar kızlarından biri olan Rebecca, (Rebeka) masasına yaklaştı. Bu, uzun boylu, zarif endamlı, çevik dansetmekle beraber orta halli bir şantöz olan genç bir Küba'lı kızdı. Barda müşterilere konsomasyon yaptırıp kazancını biraz artırmak için hem tayfaların, hem de tatlısu denizcilerinin masalarına misafir olurdu. Vazifesi, müşterileri içki içmeye teşvikten ibaretti. Bu suretle yaptırdığı her konsomasyondan yüzde on alırdı.

Enrique, kızın bu vaziyetini bilmez değildi. Fakat

masasına gelişinden soğukluk duymadı. Kıza, mağazasından bahsetti ve çok parası olduğunu da saklamadı. Eğer geceyi kendisiyle geçirmeye razı olursa, bol para verecekti.

Rebecca, Luni'nin metresi oldu ve adam bu suretle Bremen'de bıraktığı ailesinin acısını unutabildi. Doğrusu aranırsa bu casusluk hikâyesine karışan şahsiyet olmak bakımından, Rebecca, harikulâde bir mahlûktu. Zamanla bu kızın, Enrique'nin ömrü boyunca tanıdığı kadınların en sadık ve samimisi olduğu meydana çıkmakta gecikmedi.

Dostunun casusluk faaliyetlerine Rebecca'nın ne dereceye kadar katılmış olduğu belli değildir. Belki erkeğin girişmiş olduğu işten hiç haberi olmamış olması da vârittir. Rebecca gayet sade, hiçbir sunî tarafı olmayan bir kızdı ve Luni ona bazı şeyler sormuş bile olsa, gemicilerin ağızlarından kaptığı gemi hareketlerine ait haberleri, muhtemelen hiçbir kötü şey düşünmeden ve bütün masumiyetiyle ona anlatıyordu ve hiç şüphesiz Luni'nin bu haberleri en yakın denizaltılara veya Honduras'taki kaptan Gough'a ulaştırdığının da asla farkında değildi.

Hamburg'daki casusluk okulunda aşka dair hususî dersler verilmezdi. Fakat talebelere, verici bir ufak ve hafif rasyo istasyonunun nasıl yapılabileceği mükemmelen öğretilirdi. Luni böyle bir istasyon yapmaya yarayacak parçaları teker teker almaya koyulmuş ve odasında yapmaya başladığı âlet, her gün biraz daha tamamlana tamamlana bitmişti.

Fakat Luni bir traftan radyo parçaları satın alırken, öte yandan garip bir şey, bir kuş kafesi, kuş yemi ve birkaç tane de kanarya kuşu aldı. Amerika'nın meşhur polis romanları yazarı Erle Stanley Gardner (Erle Stanliy Gardner) kitaplarından birinde kanarya kuşlarını cinayet işlerine karıştırmayı akıl etmiştir ama bu güzel sesli kuşların casusluk-

ta da kullanılabileceklerini asla hatırına getirmemiştir.

Bu fikri Luni'ye veren, Amiral Canaris mi olmuştur bilemiyoruz. Fakat herhalde Luni, radyosuyla telsiz mesajları gönderdiği sırada kanaryalar şakıyarak maniplenin takırtılarını mükemmel bir surette örtbiliyorlardı. Üstelik, daha âlâsı da şuydu ki ev sahibesi ortalığı düzeltmek, bütün dünyadaki oda kiraya veren kadınlar gibi çene çalmak için kapıyı tıkırdattığı vakit Luni, hemen kapıyı açmamak için mükemmel bir vesileye sahip olmuş bulunuyordu. Kilitli kapı vurulunca, kanadın ardından, kanaryalarından birinin kafesinden kaçtığını, odanın içinde uçup durduğunu, yakalayıp kafese tıkıncaya kadar kapıyı açamayacağını söylüyor ve kuşu yakalayınca ya kadar sabretmesini kapı önünde bekleyen ev sahibinden veya ziyaretçiden rica etmesinde bir gayri tabii ve herhangi bir şüphe uyandırıcı hal görünmez oluyordu.

Ziyaretçinin, kapının önünde bekleyerek geçirdiği bu dakikalar, verici telsiz istasyonunu, valizine yerleştirmeye yetiyordu. Sonra kiracı Don Enrique, nefes nefese, saç baş karmakarışık, elinde hâlâ ucunda ağ torbası bulunan kuş veya kelebek yakalamaya mahsus sopa bulunduğu halde kapıyı açıyor ve kanaryasını tekrar ele geçirmiş olduğundan ileri gelen memnurlukla gülümsüyordu.

Beri yandan, mağaza ile de uğraşmak lâzımdı. Zaten Luni, pek faal bir esnaftı. Bütün Lâtin Amerikasına yayılmış birtakım ithalât ve ihracat firmalarına her gün yirmiye yakın mektup yazıyordu. Muhtelif satış esyası ve bunların nakli imkânları hakkında mütemadiyen haber sormaktaydı. Şu, bu maldan ufak miktarlarda sipariş ediyor ve bunların ne zaman eline varacağını kesin olarak öğrenmek istiyordu? Sabırsızlıkla beklediği mal, sipariş lima-

nından ne zaman çıkacak ve hangi gemi ile gelecekti. Bazı Birleşik Amerika firmalarına da bu mealde mektuplar yazdı. Bütün bu mektuplar, masum ticarî haberleşmelerden ibarettir. Maamafih Amerika Birleşik Devletleri ve İngiltere sansürü, bu mektupları alıkoyup sıkı bir tetkikten geçirdi ve bazı teferruatın biraz gayri tabîî olduğunu gördü.

Amerika sansür memurları, Küba hükûmetinin hiç de farkedemediği bazı şeylere dikkât ettiler. Mese-lâ Boston bankalarından biri zaman zaman Enrique Luni'ye, Amerikan parasıyla binbeşyüz dolar göndermekteydi. Bu para, vaktiyle Luni'nin bir Amerikan firmasına satmış olduğu bir patentin ücretli olduğu kaydıyla gönderiliyordu.

F.B.I. memurları, aslen Honduras'lı olan bu Havana'lı dükkâncı ile ilgilenmeye başladılar. İlk iş olarak Washington'daki Birleşik Amerika patent kayıt idaresinde araştırmalar yaptılar ve saatlerce aramadan sonra Enrique Luni adlı hiçbir kâşifin buraya herhangi bir icat kaydettirip patentini almamış olduğunu, şefleri J. Edgar Hover'e bildirdiler.

Bu suretle Luni'nin yalanı yakalanmış oluyordu ve artık F.B.I.'ın Küba hükûmetinin dikkat gözünü çekmesi için kâfi bir bahane bulunmuş demektir. Havana polisine, aşağıdaki bilgiler sunuldu:

- 1 — Luni'nin Honduras'ta akrabası yoktu;
- 2 — Luni, belki de Panama'daki casus şebekesiyle temastaydı;
- 3 — F.B.I.'ın elinde Luni'nin, gemi hareketlerine dair şüphe uyandırıcı sorularla dolu mektupları vardı;
- 4 — Karşı casusluk teşkilâtı memurları, Nazi denizaltılarına Küba'dan haberler veren hafif kudrette bir radyo dinlemişlerdi.

Zevksiz, cicili bicili üniformalı Küba polisi, bir

sabah erkenden Teniente Rey sokağındaki eve gitti. Küba karşı casusluk teşkilâtından yüzbaşı Foyet (Foye), Luni'nin odasını sordu. Kapıyı vurdu. Daha saat yedi bile olmadığı için Luni uyku sersemliğiyle ne istendiğini sordu. Yüzbaşı, gayet sert bir sesle emretti: «Açınız!»

Luni, hem sesleri, hem de adım gürültülerini duymuş ve kapının önünde polis bulunduğunu sezmişti. Kanaryanın kaçtığını iddia etmek için vakit çok erkendi. Hemen ve pijamasıyla kapıya gitti.

Polisler, onu sorgu suale çekmek uğrunda vakit kaybetmeye lüzum bile görmediler. Çabucak odayı araştırıp bulabildikleri bütün evrak ve kitapları yakaladılar. Yükleri ve yatağı araştırdılar. Elbiselerinin ceplerinin içini dışına çevirdiler. Fakat şüphe uyandıracak hiçbir şey bulamadılar.

Luni, fena halde kızmış bir adam taklidi yapıyordu: «Odamı allak bullak etmenin hesabını bana vereceksiniz! Gidip memleketimin konsolosuna hepsini bir bir anlatacağım... Bu, milletime hakarettir benim... Elinizde bir arama emri bile yok!» Polisler, bu sözler üzerine ellerindeki arama emrini gösterdiler. Çabucak giyinmesini ve birlikte dükkânına kadar gelmesini söylediler. Dükkânı da arayacaklardı.

Luni, bu sözleri duyunca hiddetinin son haddine vardı. Hemen Honduras sefaretine telefon etmek istediysede elçilikte henüz kimse yoktu. Bu itibarla, polis otomobiliyle dükkânına kadar gitmeye katlanmaktan başka çare bulamadı. Otomobilde giderken boyuna atıp tutuyordu:

— Benim suçum neymiş Yüzbaşı Foyet? İşte evimde bir şey bulamadınız, dükkânımda da bulamayacaksınız.

— Orasını şimdi göreceğiz bayım! Endişeleneceğiniz bir şey yoksa bu kadar patırtı etmenize ne lüzum var?

Mağazayı iyice aradılar. Polis, bu arama esnasında mağazadaki mallara zarar vermemeye dikkt etti. Fakat ne kadar arasalar şüphe uyandırıcı hiçbir şey bulamıyorlardı. Luni tamamiyle suçsuzdu. Demek oluyor ki F.B.I.'ın ithamı, pek müessif bir hatâyâ dayanmaktaydı.

Dükkânın araştırılması bitmiş, artık polisler çıkmaya hazırlanmışlardı ki, yüzbaşının aklına, bir de dükkânın altındaki bodruma bakmak geldi. Bu fikri duyunca adamakıllı perişan olan Luni, bodrumun bomboş olduğuna yemin etti. Maamafih polisler, bir kere de oraya inmekten kendilerini alamadılar ve iner inmez de hemen radyo parçaları karşılarına çıktı. Ardından, verici istasyonun içinde bulunduğu bavul da ellerine geçmekte gecikmedi.

F.B.I. yanlış sezmemişti. Havana'da casus çalışıyordu.

Küba hapisanesi pek o kadar rahat değildi. Şimdi Luni, bu kalın taş duvarlar arasında düşüne düşünce sükûnetini bulmuştu. Artık oyunun bittiğini anlıyordu. İyisi mi, apaçık ve tam bir itirafta bulunmak gerekti.

Bu itiraflara, hakikî Alman adını vermekle başladı. Heinrich August Lüning, Florida ile Küba arasında işlerken batmış olan birçok geminin felâketinden sorumiu olduğunu da bildirdi. Panama ve Honduras'taki casuslarla ilişkilerde, bulunduğunu saklamadı. Hamburg'da okumuş olduğu casusluk okulunu anlattı. Almanyada bulunan ailesine Amiral Canaris tarafından muntazaman aylık veriliyordu. Kendisine zaman zaman Boston'dan gönderilen binbeşyüz dolarlar, Canaris'in savaştan çok önce yattığı paradan gelmekteydi. Lüning, Küba'da elinde kalan paranın, bütün bu meselelerden hiç haberi olmayan karısıyla evlâdına gönderilmesini rica etti.

Başka hiçbir arzusu olmadı. Küba Âli Mahkemesinin beş yargıcı, kendisini kurşuna dizilmek suretiyle ölüme mahkûm ettiler. Lüning fevkalâde denecek bir surette onurunu muhafaza etti. Ölmeden önce bir Alman vatandaşı olduğunu, Naziliğe inandığını ve kendi ölümünün, herhangi bir askerin ölüşü kadar basit bir savaş olayı olduğunu söyledi.

Lüning'i yüz yıllık bir İspanyol kalesi olan Castillo Principe'ye götürdüler. Kurşuna dizilmesinden önce Rebecca'yı görmek istedi. Bu arzusu da Cumhurbaşkanı Flugencio Batista'dan son dakikada af talep edişi gibi reddolundu. Fakat Rebecca, onun, kendisini görmek isteyeceğini hissetmişti. İdam sabahından önceki bütün gece, hapishanenin kapısında bekledi. Ama, Lüning'in istediği son müsaade de evvelki gibi reddolundu.

Lüning, sabahın erken saatinde bir portakal şerbetiyle bir puro sigarası istedi. Bu isteklerini yerine getirdiler. İki rahip, bir subay ve sekiz er, kendisini idam yerine götürdü. Lüning tarihî kalenin koridorlarında yol alırken, kendi ölüsünü içine koyacakları tabutu gördü. Bu tabutun âdi beyaz tahtadan yapılmış olduğunu görünce yüzünün bütün renginin kaçtığını yanında bulunanlar söylemektedir. Biraz sendeleyerek subaya dönüp sordu:

— Küba'da beyaz tahtadan tabutlara kadınlar konur değil mi?

Subay, gözlerini yere indirdi, fakat cevap vermedi. Maamafih casus, سوالini, herkesin duyabileceği kadar yüksek sesle sormuştu.

Nihayet avluya gelindi. Lüning'i duvar dibine götürdüler. Bir onbaşı, gözlerini bağlamak istediği vakit Lüning gayet sâkin:

— Lüzum yok! İstemiyorum!.. Dedi.

Erler nişan aldı. Rahip kendisine öpmek üzere

haçı uzattı ve sabahın güneşli havasında bir emir
çınladı:

— Ateş!

Lüning yere yıkıldı.

Küba tarihinde ilk defadır ki bir casus kurşuna
diziliyordu.

Castillo Principe kalesi önünde, dışarıda, Rebec-
ca bekliyordu. Tabutu taşıyan arabayı mezarlığa ka-
dar tâkip etti ve ertesi sabah, casusun mezarına ba-
sit bir çelenk götürmeyi de unutmadı.

DANİMARKA'DA NAZİ CASUSLARI

C a n a r i s'in ordusunu teşkil eden casuslar arasında bir tane yıldız vardı. Tarih, nasıl casusluk organizasyonunda Canaris'den üstün kimsenin bulunmadığını yazacaksa, tek başına çalışmak bahsinde de Pflugk-Hartung'a kimsenin üstün gelemeyeceğini kaydedecektir. Bu adamın yanında Kaptan Gough, Matmazel Doktor, Mata-Hari veya Doktor Kuehn, pek az bir kıymet ifade eder.

Bu adam için tek başına bir bölüm değil, bir kitap yazmak gerekir ve hiç şüphe yok ki yazılacak olan bu kitabı okumaktan zevk alacak olan adam, herkesten çok Pflugk-Hartung'un kendisi olacaktır. Müthiş bir bencil ve son derece alaycı bir adamdır. Aşağı yukarı ellibeş yaşlarında gayet zarif görünüşlü bir adam tasavvur ediniz. Saçları, şakaklarında ağarmış, kendisinde bir profesör, bir diplomat, bir ilim adamı, neye benzetilirse öyle bir adam hali var. Fakat bir casus hali?.. Asla! Tavır ve hareketi hari-kulâdedir. Kadınlarla beraber bulunduğu vakit hayran olunacak kadar asildir. Bütün kadınlar, derhal onun ayakları dibine serilmekte ve pek çoğu da kendisine casusluk etmektedirler.

Almanca, İngilizce ve Fransızcadan başka her üç İskandinav dilini de konuşur.

Canaris onu çoktandır tanırdı. Birinci Dünya Savaşı'nda, İspanya'da yanyana çalışmış, bir sürü işleri beraberce halletmişlerdi. Pflugk-Hartung (Fuluk - Hartung) da denizciydi ve 1918'de binbaşı rütbesiyle açığa çıkarılmıştı. Gayet meşhur bir ailenin oğluy-

du. Babası, her eseri kendi sahasında bir otorite addedilen pek namlı bir tarihçi idi. Pflugk-Hartung, en mükemmel Prusya göreneklerinin bir vârisi ve Prusyalı asker ailesi oğlunun en muhteşem bir numunesiydi. Askerlik ve savaş, bu adamın kanına işlemişti.

1918 yılında Kayser, tahtından indirildiği vakit Pflugk-Hartung Alman Cumhuriyeti'yle işbirliği yapmayı reddetmişti. Bizzat Pflugk-Hartung, Alman komünist partisi kurucusu ve Lenin'in dostu Rosa Luxemburg'u şahsen öldürmüş olmaktan mesul tutulmuştu. Hem bu kadını öldürmüş, hem de adamlarıyla birlikte cesedini Canaris'in Savunma Bakanlığı'ndaki dairesinin tam karşısında bulunan Landwehr kanalına atmıştı.

Pflugk-Hartung, cinayet suçuyla yakalanıp yargılandı. Lâkin hâkim, kendisini beraat ettirdi. Sonradan, Hitler zamanında bu hâkim, Âli Mahkemeye tayin olundu. Lâkin, komünistler, sevgili şeflerinin ölümünü asla unutamadılar. Onun öcünü almaya ahdettiler ve bu öc alındı ama, yazık ki kurbanını şaştı. 1921 yılında Frankfurt am Main'de bir arabaya bomba atıldı ve bu araba ile havaya uçan Pflugk-Hartung'un ki değil, kardeşinin cesedi oldu.

Pflugk-Hartung, beraat etmesine rağmen, adının soluk bir hal peyda ettiğini ve Weimar Cumhuriyetinde bir yabancı durumunda kaldığını gördü. Önce Hollanda'ya, sonra da İsveç'e göçtü. Ama ister Alman, isterse mülteci olsun, kafasını bir tek düşünce kurcalayıp duruyordu: Müttefiklere ve Weimar Cumhuriyetine karşı intikam harbi açmak lâzımdı!

Pflugk-Hartung 1930 yılına kadar gölgede kaldıysa o yıl, İsveç polisi, Stockholm yarımadasındaki Saltsjöbaden yakınlarında bulunan güzel evinde kendisini tevkif etti. Bu tevkif işini müthiş bir Nazi aleyhtarı olan ve birkaç yıl sonra sulhçu Greta Kai-

nen işini de üzerine alan komiser Torsten Söderström deruhte etmişti. Pflugk-Hartung'un suçu, İsveç'e gönderilen silâh kaçakçılığını idare etmektir.

İsveç polisi, Kalmar yakınlarında bir sürü gemi kovalardı. Mehtaplı bir gecede yine Finlandiya ve Estonya'dan gelen kaçakçıları kovalıyordu. İsveç'te sert içkilerin yasak oluşu, likör ve rakı cinsinden sert içkiler kaçakçılığını pek gelirli bir iş haline koyduğu için polisle kaçakçılar, daimî bir mücadele halindeydiler.

İsveç deniz polisi, bu sefer ambarları votka veya akuavit rakısı dolu bir gemi yerine, köşesine bucağına varıncaya kadar her tarafı yepyeni ve pırl pırl makineli tüfek ve tabanca dolu bir tekne ele geçirmişti. Bu gemideki silâhların hepsi, birkaç tondur. Polis, işi biraz kurcalayınca silâhların nereden geldiklerini ve nereye gittiklerini bulmakta da zorluk çekmedi. Bu silâhlar, Naziler tarafından İsveç'e, Alman Munck'un idare ettiği Nazilikle akraba bir organizasyona gönderiliyorlardı. Silâh alış-verişini idare ederek bu işten komisyon alan zat da deniz binbaşı Horst von Pflugk-Hartung'dur.

Bu silâhlar, İsveç demokratik hükûmetine karşı bir darbeye kullanılacaklardı. Binbaşının bu işteki suç ortaklığı tesbit edilince kendisini hemen hudut dışı ettiler. Nazilerle olan rabıtası, bu mesele ile meydana çıktığı için artık Alman Demokratik cumhuriyeti topraklarına da ayak basamazdı.

Daha kuzeye, Norveç'e gitmekten başka çare bulamadı. Ama bu mübarek zat, Norveç polisince de malûmdur. Polis dosyalarında kendi hakkında adli kovuşturmanın birer kopyası olduğu için süratle Norveç'ten de çekilip gitmesini istediler. Pflugk-Hartung bu emri de yerine getirdi ama önce gayet sempatik iki kişiyle görüşüp anlaşmayı da ihmal etmedi. Bu sempatik zevattan biri, adı bütün dünya

dillerinde vatan haini kelimesinin müteradifi mânasını almış olan Vidkun Quisling'di. Öteki de ileride Quisling'in polis müdürü rolünü oynayacak olan Jonas veya Judas Lie (Yudas Li) idi. Pflugk-Hartung bu iki adamı, kendilerine güvenilir iki eleman olarak Canaris'e haber vermekte kusar etmedi.

Bundan sonra da Kopenhag'a gitti ve Alman Savunma Bakanlığı'ndaki dostlarının kendisi için bulmuş oldukları bir işe yerleşti. Bu iş, meşhur bir Alman gazetesi olan Berliner Börsenzeitung'un mümessilliğini yapmaktı. Pflugk-Hartung, canilik, casusluk ve silâh kaçakçılığından sonra da bir gazete muhabiri olmuştu. Tabîî o da bütün diğer yabancı gazeteler gibi yabancı muhabirler birliğine girmekte gecikmedi ve ben de kendisiyle orada görüşmek gibi şüpheli bir şerefe nail oldum.

Hitler ihtidarı ele alır almaz Canaris, daha muhteşem bürolara yerleşmiş ve Pflugk-Hartung da gizli olmasına rağmen mühim bir mevkie tayin olunmuştu. Bu mevki şüphesiz gizli olacaktı. Yoksa kendisinin İskandinavya'daki bütün casusluk teşkilâtının başına geçirildiği de ilân edilemezdi ya.

Başlangıçta, eli altında az adam çalışıyordu. Fakat kuzey ülkelerinin geniş sahillerini iyice kontrolü altına alabilmek için giriştiği karanlık işe, gittikçe daha fazla adam katmak zorunda kaldı. 1940 yılında, maiyetinde tam yediyüzelli casus çalışıyordu. Bunlar arasında kılavuzlar, balıkçılar, gemi sahipleri ve fener bekçileri vardı. Norveç'te, İsveç'te ve Danimarka'da hiçbir liman, hiçbir kıyı köyü yoktu ki Pflugk-Hartung oraya bir casusunu yerleştirmiş bulunmasın!

Alman konsolosluklarına, denizi iyice gözden geçirebilmek için kuvvetli dürbünler yerleştirmiş ve güney İsveç'teki tahkimatın resimlerini almak uğrunda, casuslara avuçlar dolusu para saçmıştı. Bot-

ni körfezinde, Skagerrak'da veya Kattegat'da Pflugk-Hartung'un ve âmiri amiralin haberi olmadan herhangi bir geminin gezmesine imkân kalmamıştı.

Bu devre esnasında binlerce Alman mültecisi Danimarka'ya kaçtı. Danimarka polisinde yabancılar şubesinin şefi Max Pelving memlekete gelen mültecileri istediği şekilde yerleştirmek imkânına malikti. Onun için Pflugk-Hartung onu da satın alıp kendi hesabına çalışmasını temin etti. Bu iş için, ona binlerce İsveç kuronu ödedi. Almanya'dan kaçan mülteciler, sorguya çekilirler ve bu sorgu esnasında kendilerine bilhassa Almanya'da kalan akrabaları ve siyasî dostları hakkında pek çok şey sorulurdu. Bu soruşturmaların bir kopyası hemen Pflugk-Hartung'a sunuluyor, o da derhal Berlin'e ulaştırıyordu.

Daha sonraları 1938 yılında Canaris, Pflugk-Hartung'a mükemmel işe yarayacağını fark ettiği, Danimarkalı bir hukukçu ile temasa geçmesini tavsiye etti. Bu adamın, hükûmet yüksek mahfilleriyle iyi münasebetleri vardı. Bu zat, gayet meşhur ve dinamik bir adlî müşavir ve fakat yüzüne bakılamayacak kadar çirkin olan Eiler Pontoppidan'dı. Pflugk-Hartung'la Pontoppidan derhal anlaştılar. Bu kanun adamı, paraya pek düşküncü. İsteddiği fiyat verildiği takdirde herşeyi, kimsenin başaramayacağı bir üstünlükte idare edebilmek hünerine sahipti. Danimarka'nın en berbat cânileri, onun belâğatteki ustalığı sayesinde hapisten kurtulmuşlardı. Onun için aşağı tabakada Pontoppidan'a büyük bir minnet borcu hisseden pek çok kimse vardı. Mühim darbeler indirilmesi gerektiği zaman Pflugk-Hartung artık kime başvurmak gerekeceğini pekâlâ biliyordu.

Pflugk-Hartung'la yaptıkları mülâkattan birkaç hafta sonra zengin bir müşterisinin kurmak istediği bir şirket dolayısıyla Pontoppidan'a iş çıktı. Radio-Continentale adlı bir şirket kuruldu ve Kopenhag'ın

merkezinde, Vesterport'da modern bir binaya yerleşti. Bu şirket, yalnız belli mallar üzerinde iş görüyordu ama kârı da epey yolunda idi. Sattığı mallar, Hollanda ve Amerika radyo âletlerinden ibaretti. Alman malı olan Telefunken'i satmıyordu ve Alman mamulâtına karşı boykot yapıyordu. Şirket müdürleri, Hitler'le ticaret yapmadıklarından övünçle bahsediyor ve her fırsatta bunu, müşterilerine haber vermekten de geri kalmıyorlardı. Fakat şirketin hakikî müşterileri, işin içyüzünü biliyordu. Çünkü bu hakikî müşteriler verici ve alıcı Telefunken âletleri alıyor ve bunları bütün İskandinav memleketleri limanlarında çalışan casuslara ulaştırıyorlardı. Bu âletler, görünüşte gayet masum bir kılığı olan basit radyo âletleri halindeydiler. Bunları Danimarka'ya, Rügen ve Frise adalarına yakın Danimarka kıyılarına işleyen ufak gemiler getirmekteydi.

Potoppidan, gelen radyoların monte edilmesi için Pflugk-Hartung'a, Kyrre ve Rambov adlı iki mükemmel radyo teknisyeni tavsiye etmişti. Bunların ikisi de, en zorlu elektrik mühendisiydi. Sahiden de müthiş adamlardı. Ne yapıp ettiler ve Rus ticaret heyeti bürolarında çalışan telefon şebekesinden hat çalmaya muvaffak oldular. Bu iş, nisbeten kolay da oldu; zira Radio Continentale şirketi, garip bir tesadüf eseri olarak gelip Rus ticaret murahhasları heyetinin bulunduğu binaya yerleşmişti!

Böylelikle Nazi gizli teşkilâtı, altı ay kadar Sovyetlerin ticaret heyetindeki bütün telefon konuşmalarını rahat rahat dinleyebildi. Öte yandan Radio-Continentale şirketinin de işi pek yolundaydı. Olmamasına imkân mı vardı? Halk indinde kredisi pek yerinde idi, çünkü sattığı radyolar, müşterilerini ziyadesiyle memnun ediyordu. Öyle görünüyordu ki radyoların montajlarını yapan iki mühendis, pek kaabiliyetli kimselerdi.

Hakikaten de bu iki adamın müstesna kaabiliyeti lefon şebekesinden bile hat çalmaya kadar vardır-ışi Kopenhag'daki Alman mültecileri kulübünün te-miştir. Bu kulübün bazı üyesi, Almanya'da bulunan gizli teşkilâtiyle daimî münasebetteydi. Hem Alman-ya'dan haber alıyor, hem de oraya bol propaganda materyaliyle birlikte gizlice haber sokuyorlardı.

Gerçi Pflugk-Hartung, tehlikeli bir oyun oynu-yordu ama, Max Pelving'i de ele geçirdiğinden beri kendini pek emniyette hissediyordu. Çünkü Pelving, polisteydi ve âcil bir tehlike söz konusu olunca, ken-disine, vaktinde haber ulaştırabilirdi. Nitekim, bir gün nasıl olsa çıkması muhakkak olan bu hâdise, ol-madı değil de...

Bir gün Pflugk-Hartung, gizli telefon vasıtasıyla Danimarka'da çoğunluk partisi olan İşçi Sosyal Par-tisinin, kendisi aleyhinde pek kuvvetli vesikalara sa-hip olduğunu ve bu vesikaların bütün İskandinav-ya'daki Nazi ajanlarını ele vereceğini öğreniverdi. Bu parti, elindeki vesikaların birer kopyasını da İs-veç ve Norveç'teki kardeş partilere yollamıştı.

Durum, bu kadar kötüleşince Pflugk-Hartung, bü-tün kozlarını oynamaktan çekinmedi. Hemen Pontop-pidan'a haber yollayıp kendisine şükran duyan ve hâlen Dr. Fritz Clausen'in (*) idare ettiği Danimarka Nazi Partisine girmiş ne kadar eski gangster varsa hepsini toplattı. Bunlara gereken direktif verildi ve Danimarka Nazileri, bir gece Rosenörns Alle cad-desinde bulunan Sosyal Demokrat Partisi merkezine, binanın altını üstüne getirip bütün vesikaları aşırma-ya gittiler. Polis şefi Pelving'e de bu mesele evvel-

(*) Dr. Fritz Clausen 1944 de bir hastabakıcıya sulkaşt yapığından ötürü Hitler tarafından Danimarka Nazi Partisi şefliğinden azledilmiş ve 1945 te de Danimar-ka hükûmeti tutuklamıştı.

den haber verildiği için o da, gece bina civarında hiçbir polis kuvveti bulunmaması uğrunda elinden geleni ardına komadı.

Lâkin bu işi yapmaya gönderilen adamlar, tecrübeli casuslar değil, âdi haydutlardı. Asıl ilgi çekmesi gereken vesikaları ayırt edebilecek kaabiliyette değillerdi. Elleri geçen kâğıtlardan taşıyabildikleri kadarını götürdüler ve tabiatıyla parti merkezini de tam bir kargaşalık içinde bıraktılar.

Sosyal Demokrat Partisi, merkezi soymaya gelen hırsızların kimler olabileceğini ve ne gibi vesikaları çalmak istedikleri hakkında pek kesin şüphelere sahipti. Hele Börsenzeitung gazetesi muhabirinden şüphelenmek için pek çok sebep vardı. Lâkin bu adamın Danimarka hudutları dışına atılması, kuvvetli komşu devleti fena halde sinirlendirecekti. Bu yüzden parti, duyduğu nefreti, pek üstü örtülü bir şekilde izhar etti. Zaten, partice bilinen bir casusla karşılaşmak, onu defedip yerine gelecek meçhul biriyle uğraşmaktan daha ehven değil miydi? Fakat Pontoppidan, gayet ustaca hareket ediyor ve sığındığı yüksek mahfillerde kimse kendisinden şüphelenmiyordu. Halbuki Max Pelving'le âmiri Andreas Hausen, tamamen şüpheli bir duruma düşmüşlerdi.

Aleyhindeki belgeler böylece zararsız bir hale getirildikten sonra Pflugk-Hartung kendisini daha ziyade emniyette hissetmeye başladı. Bu fırsattan istifade edip daha atak bir darbe vurmanın sırası gelmişti. Casuslarından birini, bütün dünyadan turist çeken meşhur bir yazlık olduktan başka, büyük stratejik bir önemi olan Bornholm adasına yolladı.

Savaş başlayalı epey olmuştu. Fakat bu savaş «acayip savaş» denen devreydi ve genel hayatta hiçbir değişiklik olmamıştı. Bornholm adasında, daha o zamandan tehlikeli bir hal almaya başlamış bulunan savaşı pek umursamayan birtakım büyük Da-

nimarka maliyecilerinin ve hükûmet erkânının köşk-leri vardı.

Bir gün adanın merkez kasabası olan Rönne'de çıkan mahallî bir gazetede bir ilân görüldü. Türck adlı Danimarka amiralinin hanımının otomobilini kullanmak için bir şoför isteniyordu. Bayanın önceki şoförü, bir kazaya kurban gitmişti. Bu kaza, pek tabîî görünmüştü ama, hakikatte hiç de o derece tabîî değildi ve işin içyüzünü Pflugk-Hartung pek iyi biliyordu. Yalnız onu bilmekle kalsa iyi! Ölen şoförün yerini kimin alacağını da pekâlâ biliyordu.

Nitekim bu işe, güneşten yanmış, atletik vücutlu, beyaz flanel giysiler giyinmiş bir delikanlı istekli çıktı. Üniversite talebesi olduğunu söylüyor ve yazın kazanacağı para ile kışın üniversite ücretini ödemek istiyordu. Şlezvig'den gelmekteydi ve adı da Ernst Grüber'di. Amiralın karısı bu delikanlıyı angaje etti. Az zaman sonra delikanlının zekâsını takdir ederek, böyle bir gencin şoförlükte çalıştırılmasının yazık olacağını düşündü ve az bir zaman sonra da bu acayip şoför, Amiral Türck'ün özel sekreteri oldu.

Tabîî ne karısı, ne de Amiral, bu nazik delikanlının, amiralin yazdırdığı raporları kopyalı yazdığını bilmiyorlardı. Bu delikanlı aynı zamanda İsveç ve Norveç deniz kuvvetleri ve İskandinavya'daki uçak yapımı hakkında da notlar alıyordu. Bir yandan bütün mayın tarlalarının plânlarını çiziyor, daha âlâsı, Alman donanma casuslarına karşı İngiltere ve Danimarka Intelligence Service kuruluşlarının verdikleri kararlardan, muntazaman haberdar oluyordu. Hâsılı Amirale, İskandinavya savunmasıyla ilgili olarak gelen bütün belgeler ve raporlar, Pflugk-Hartung'un suç ortağı olan özel sekreterin elinden geçmekteydi.

Zamanla savaşın alanı yayılmaya ve Danimarka,

Nazi istilâsından korkmaya başladı. Pflugk-Hartung, limanlarda kurmuş olduğu casus şebekeleri sayesinde onbinlerce tonluk gemiye bol bol torpil savurdu ve bir gün Danimarka Kralı, liberal ve cesur Onuncu Christian, memleketini casuslardan temizlemek kararını verdi.

O sıralarda Rus gizli teşkilâtı da mühim bir sille indirmeye hazırlanıyordu. Gerçi, Ruslar resmen Nazi Almanya'sının müttefiki idiler ama, el altından amansız bir mücadele halindeydiler. Laurenti Beria'nın en iyi casuslarından biri olan kabak kafalı ve şişman Ernst Friedrich Wollweber'in aklına ansızın parlak bir fikir gelmişti. Pek acayip bir tesadüf eseri olarak, bu adamın dairesi de Rus ticaret heyeti ve Radio-Continentale şirketinin yerleştikleri aynı binaydı. Çünkü bu zat, bürosu o binada olan mekanik inşaat müessesesi, A. Selo ve Ortakları müessesesinde mühendis olarak çalışıyordu. Wollweber, Radio-Continentale şirketinin kapıları ardından sızan Almancalara kulak misafiri olmuştu. Bu çeşit şeylere karşı kulağı pek delikti ve dolma gibi baş parmağını, alt dudağına dayamış, ne yapıp edip şu Radio-Continentale şirketinin iç muharebe telefonundan bir hat aşırmanın çaresine bakmak yollarını düşünüyordu. Hele bir defasında Pflugk-Hartung'un şahsen, bu şirkete girdiğini görünce şüpheleri büsbütün ayaklandı. Pflugk-Hartung'u dünyanın neresinde görse tanırdı.

Wollweber, (Volveber) hemen radyo şirketinin iç telefonunda konuşulanları dinlemeye mahsus gizli bir hat kurulması emrini verdi. Lâkin bu gizli hattı şirketin telefonuna bağlamaya uğraşan teknisyenler, radyo şirketinin de böyle bir gizli hatla Rus ticaret heyetinin telefonunu dinlemekte olduğunu keşfetmesinler mi?.. Wollweber, durumun komik tarafını derhal kavradı. Bu, sözde birbirinden habersiz üçlü

oyun, pek enteresan olacağa benziyordu. Fakat bu işte okkanın altına gitmeye hiç niyeti yoktu. Bu yüzden, kendi çalıştığı şirkette, iç servis telefonunu hemen hiç kullanmaz oldu.

Ruslar, kısa zamanda bir casus çetesinin hakkından gelecek kadar delil toplamakta kusur etmediler. Artık Nazi casuslarının çanlarına ot tıkamak lâzımdı ve bu da onların pek işine geliyordu. Zira İskandinav limanlarına çalışan Nazi casusları, aynı zamanda Ruslar aleyhine çalışıyorlar demekti. Ne çare ki diplomatik durumları nazikti. Almanlarla sürdürmekte oldukları sahte dostluk, açıkça harekete geçip polise haber vermelerine engel oluyordu. Ne yapacaklarını danışmak için hemen Moskova'ya bir kurye yolladılar. Laurenti Beria, gayet ihtiyatlı davranmayı tavsiye etti : Sovyetler yeni dostları olan Almanlarla işbirliğine sadık kalır görünmeliydiler ama el altından iki yüzlü bir oyun oynamak da pekâlâ mümkündü.

İngiliz gizli teşkilâtı Danimarka'da gayet tecrübeli bir kurt tarafından temsil olunuyordu ama, ne çare ki bu zat, yediyüzelli Nazi casusuna karşı tek başınaydı. Wollweber, elde ettiği bütün bilgilerin, İngilizlerin ellerine geçmesine gizlice zemin hazırladı. Bundan sonra harekete geçmek de artık İngilizlere düşecekti.

İngilizler, Radio Continentale işinin içyüzünü öğrenince pek öfkelenildiler. Bu bilgiler ve delillerin, kendilerine Ruslar tarafından verildiğini bilmedikleri ve Ruslarla da arayı düzetmek istedikleri için bütün bildiklerini Ruslara da sundular. Acaba Ruslar, can ciğer ahabap oldukları Nazilerin, gizliden gizliye kendilerine kuyu kazdıklarını biliyorlar mıydı?.. Kim bilir Beria ile Wollweber bu meseleye ne kadar gülmüşlerdir. Maamafih renk vermediler. İngiltere'nin verdiği bilgilerin değeri olmasaydı bile yaptığı bu jestin değeri çok büyüktü ve nitekim bu hâ-

dise, gelecekteki müttefikler arasında gerçek işbirliğinin başlangıcı olmuştur.

Beri yandan İngilizler, Danimarka polisinin hain şefinin gözlerinden kaçmış olan delilleri, Danimarkalılara bildirerek, Nazi casuslarının içyüzünü meydana vurdular. Gayet iyi idare edilen bir soruşturma, Danimarka'da çalışan yediyüzelli casustan ancak otuzunun ele geçmesi sonucunu verdi. Pflugk-Hartung da bunlar arasındaydı.

Radyo şirketinin bulunduğu binadaki telefon tesisatını gözden geçiren mütehassıslar, çalınan hatların o kadar ustalıkla çekilmiş olduğu neticesine vardılar ki normal olarak bunların meydana çıkarılması tamamen imkânsızdı. Max Pelving ve Pontoppidan'a (Maks Pelving ve Pentopidan) gelince, her ikisini de üç defa mahkûm etmeye yetip de artacak kadar bol delil vardı. Polis, Pflugk-Hartung'la hukukçu arasında imzalanmış bir mukavele bulmuştu ve bu mukaveleye göre iki adam, casusluk bahsinde birbirlerine daimî yardımda bulunmayı taahhüt ediyorlardı. Gizli teşkilât tarihinde bu çeşit bir sözleşmenin biricik olduğunda hiç şüphe yoktur.

Pelving, kendi üstünde toplanan delilleri âmirine yüklemeye uğraştıysa da bu gayret onu kurtaramadı. Hükümler, bir yıla sekiz yıl arasında hapis cezaları şeklinde tecelli etti. Pflugk-Hartung, şebeke'nin şefi olmak dolayısıyla sekiz yıllık cezayı yedi.

Bu dâva, 1940 yılı başında görülmüştü. Üç ay sonra Almanya, Danimarka'yı istilâ edecekti. Fakat istilâdan çok önce memleket öylesine bir dehşet içinde yüzüyordu ki, Danimarkalılar, Almanların öc alacaklarından korkarak, memleketi terketmek kaydıyla bütün casuslara cezalarını af teklifinde bulundular.

Casuslardan yalnız biri, Pflugk-Hartung, bu teklifi reddetti ve hapiste kalmayı tercih etti. O zaman

1
için pek hayrete lâîyk görülmüş olan bu hareketin sebebini şimdi biliyoruz. Kopenhag'ın aynı hapishanesinde, Rus gizli teşkilâtının casusları da mahpustu. Pflugk-Hartung böyle bir fırsatı kaçırmıydı? Zindanının demir parmaklıkları ardında, Wollweber'den alacağı öcü rahat rahat tasarlayabilirdi. Casusluk aşkı öylesine içine yerleşmişti ki tamamen kanına işlediği muhakkaktı.

Zaten hapishanede uzun zaman kalmayacağından da emindi. Nitekim bu düşüncesinde hiç yanılmadığı da kısa zamanda meydana çıktı. Üç ay sonra Nazi kıtaları hem Danimarka'yı, hem de Norveç'i işgal ediverdiler.

1940 yılı 9 Nisan günü, Pflugk-Hartung için ömrünün en keyifli günü oldu. Alman ordusunun üç otomobili Kopenhag hapishanesine geldi. Cellât Heinrich Himmler, hapishaneye pek gösterişli bir giriş yaptı. Oradan, aziz dostu Pflugk-Hartung'la beraber çıkıyordu ve artık Hartung yalnız hürriyete kavuşmamış, gösterdiği yararlıktan ötürü rütbesi de artırılmıştı. Himmler kendisine, yeni bir üniforma getirmişti ve casus, bu üniformayı derhal sırtına geçirmişti. Artık S.S. albayı olmuştu. Beraberce işgal edilmiş Kopenhag'ın تنها bulvarlarından geçtiler. Pflugk-Hartung, böylece başardığı işin ulaştığı durumu da gözleriyle görmüş oldu.

Fakat bu eşsiz casusun artık başka faaliyet sahalarına ihtiyacı vardı. Kendisini Romanya'ya Ploesti petrol madenlerinde Ruslara karşı casusluğa gönderdiler. Besarabya'ya görünmez bir casus ordusu yerleştirirken bir yandan da Romanya'nın Nazilere karşı sempatik davranan muhitlerini şahsen işlemeye koyuldu. Bu sefer, yeniden kurduğu casusluk kurmay heyetinin başına almış yaşında bir kadın vardı. Bu kadın, Birinci Dünya Savaşı'nda buralarda pek büyük bir kudrete sahip olmuş olan meşhur

Matmazel Doktor'du. Bütün bu hâdiseler, Scotland-Yard memurları tarafından resmen teyit olunmuştur.

Zamanla Pflugk-Hartung, Balkan meselelerinde mühim bir mütehassıs oldu ve Rusya'ya karşı gayet geniş ölçüde bir karşı casusluk teşkilâtı kurdu.

Romanya yenildiği ve Rusların teklif ettiği mütarekeyi kabul ettiği vakit Rusya tarafından hazırlanan, Romanya'daki Alman harp suçluları listesinin başında Pflugk-Hartung'un da adı vardı. Fakat kurnaz tilki yine vaktinde savuşmasını bilmiş, bir Fokke-Wulff uçağına atladığı gibi soluğu sapasağlam Berlin'de almış ve hemen Amiral Canaris'in şahsî kurmaylığına tayin olunmuştu.

Ama Laurenti Beria onu unutmuş değildi. Ruslar sabırlıydılar ve beklemesini bilirlerdi...

SABOTAJCILAR KRALI

Bu Wollweber de kimin nesi oluyordu? Pflugk-Hartung'u hapsettirip Danimarka'daki Nazi çetesini meydana vurduğu halde ne kendini ve ne de hükûmetini müşkül bir duruma düşürmeyecek kadar ustalık gösteren bu adam da kimdi acaba? İşin bu tarafı biraz göz atmaya değer.

Ernst Friedrich Wollweber, aynı zamanda o kadar çok kılığa giriyor ve öyle çeşit şahsiyet altında ortaya çıkıyordu ki kendisine Avrupa'nın esrarengiz adamı adını takmışlardı. Tam on yıl, Avrupa kıtasındaki bütün polis teşkilâtı tarafından kovalanmış ve hepsini de o kadar kolaylıkla atlatmıştı ki polisler bile gülünç durumlara düşmüşlerdi.

Danimarka meselesinde görüldüğü gibi bu adam, Canaris'e bile oyun oynayacak kıratta biriydi. Canaris, Wollweber'in, inanmış ve mutaassıp bir Alman komünisti olduğunu ve bugünkü dünyada ormanlar hâkimi rolünü oynamak istediğini bilirdi. Şimdiye kadar onun hakkında tomarlarla rapor almış. lâkin kendisini bir türlü ele geçirememişti. Amiral de az inatçı değildi ya!.. Ne ümidini kesti, ne de Wollweber'i yakalatmak hususundaki gayretini gevşetti.

Ernst Friedrich Wollweber, Hamburg'da doğmuştu. Almanları ve vatandaşlarını o kadar iyi tanırdı ki daima kolaylıkla atlatabilirdi. Çocukluğu, memleketindeki bütün fakirler gibi binbir yoksulluk içinde geçmişti. Bir sürü erkek ve kız kardeşi vardı ve üstelik babası da sarhoşun biriydi. Açlığın ne olduğunu iyi bilirdi. Mücadele ve yoksulluk, hayatının

daimî süsleriydi. Daha çocukken, aile içinde çekmekte olduğu sıkıntıdan ve sefaletten yakasını kurtarmak için evinden ayrılıp denize doğru yola çıktı. Mace-
raya susamıştı ve Güney Amerika'ya giden bir ge-
miye bindi. Tayfa olduğu için işçi isyanlarında aktif
bir rol oynadı. Geçen Dünya Savaşı'nda Alman fi-
iosunda hizmet etti ve Rosa Lüksemburg'un «Spar-
takus Bund» gizli teşkilâtına yazılarak Alman ihti-
lâlinin hazırlanmasına fiilen katıldı.

Diğer arkadaşları, teşebbüs ettikleri işde ölümü
buldukları sırada imparatorluk gemisinin serenine
kızıl bayrağı çekmeyi başaran da Wollweber olmuş-
tu. Bu başarısında ötürü kendisini su cephesi kah-
ramanı olarak alkışlayıp övdüler. İhtilâl sırasında da
homünistlerin ön safında mücadeleden geri kalmadı
ve bu sayede Reichstag'a komünist mebusu seçildi.

Fakat milletvekilliği, pek becerebileceği iş değildi.
Tabiatı gereği kesin hareketlere girişmek taraftarıy-
dı. Öyle temiz temiz giyinip meclis sıralarında otu-
racak ve nutuklar verecek adam olmaktan uzaktı.
Bu yüzden tekrar denize döndü.

Bu sırada bir kere daha, isyancı ruhunu belirt-
mekten geri kalmadı. Çalıştığı geminin tayfalarını
kaptana karşı ayaklanmaya teşvik etti. Âsiler, gemi-
nin kumandasını ele alarak tekneyi Kuzey deniz-
den Murmansk'a götürdüler. Genç komünist isyancı-
lar, bu gemiyi, terütaze köylü ve işçi komünist dev-
letine hediye etmek istiyorlardı. Bu gezi harikulâde
bir denizcilik cambazlığı olmuştu, zira bütün yolcu-
luk sırasında hiçbir deniz haritası kullanılmamıştı.
Lenin, Wollweber'in bu hizmetine ve yaptığı işin
başına getirebileceği belâlara bir mükâfat olmak
üzere kendisini Gemiciler Enternasyonalı Birliği re-
isliğine tayin etti. Bu birliğin bütün dünyada şube-
leri vardı ve habire deniz üstünde gezip duran üyele-
ri de tâbir caizse, Sovyetler gizli teşkilâtının ilk kur-
yeleri olmuşlardı.

Wollweber Çin'e ve Japonya'ya, Fransa'ya ve İtalya'ya, Güney ve Kuzey Amerika'lara gitti; dünyada o kadar çok yer gördü ve kurtlarını öyle bir döktü ki, artık hiçbir şeye şaşmaz oldu. Kendisini birçok defa komünist faaliyeti ve dünya büyük limanlarına karşı gösterdiği şüpheli alâka yüzünden tevkif ettiler. Zaten artık o kadar çok tevkif ediliyordu ki tevkif olunmadığı gün geçmiyor dense yeri yidi. Arkadaşlarına bundan bahsederken :

— Lumpenhunde (köpoğlular)! Beni yine tevkif ettiler! Diyor ve serbest bırakılır bırakılmaz da hemen eski faaliyetlerine dönüveriyordu.

Hitler iktidara geçtiği vakit Wollweber, Nazi Almanyası'na karşı kurulacak casusluk şebekesinin idaresini ele almaya en lâyük adamdı. Nitekim Rus karşı casusluk organizasyonunun Doğu Avrupa şubesi ni idare etti. Fakat resmî ünvanı Komünist Enteryonali Doğu Avrupa şubesi sekreteriydi. Kopenhag'ı karargâh olarak seçti. Sahte bir müessese olan A. Selo ve Ortakları müessesesinde sözde mühendislik yapmakta olduğundan da önce bahsetmiştik.

Out of the Night adlı kitabı büyük bir rağbet görmüş olan Jan Valtin (Jan Valten) de kendisiyle aynı büroda çalışmıştır ve Wollweber'in, Kopenhag'daki gizli karargâhından işleri nasıl idare etmekte olduğunu anlatır. Valtin, önce bu yazıhanelerin canlı bir levhasını çizmektedir ve der ki :

«Üçüncü katta yedi oda işgal ediyorlardı. Buradaki hava, işleri yolunda giden bir endüstri müessesesindekinin aynıydı. Yirmi kadar daktilo, bekçi ve mütercim, harıl harıl çalışıyor ve işten nefes almaya bile zor vakit buluyorlardı. İskandinavya'lı, Letonya'lı ve Polonya'lı olan bekçilere göz yaşartan gaz dolu dolma kalemlerden ibaret silâhlar verilmişti. Duvarlar içinde hususî alarm işareti düdüklüğü vardı. Herhangi bir telefon görülmeyişi, insanın

hayretini uyandırıyordu. Burada odadan odaya gönderilen bütün haberleri hademeler götürüp getiriyorlardı. Esas büro bir yana bırakılırsa müessese, altı kısma bölünmüştü... Komünist Enternasyonalı ve O.G.P.U. nun buradaki dairesi, Kopenhag'da bulunan dokuz şubesinden ancak biriydi.»

Kopenhag'daki «mühendislik» Wollweber'in boyuna değiştirdiği kılıklardan biriydi ve takındığı sahte isimlerin ise haddi hesabı yoktu. Polis fişlerinde ve bu isimlerin çeşitlisine rastlamak kaabildir ve Anton'dan, Spring'e veya Summer, Winter Schultz, Andersen ve Mathieu'ye kadar çeşidi vardır. Birden ortadan kaybolup umulmadık anda meydana çıkıvermek hususundaki kaabiliyeti, inanılmayacak bir derecedeydi demekte mübalâğa yoktur.

Fakat ne kadar ad değiştirirse değiştirsin, çehresi ve tavrı daima aynı kalıyordu. Yapısı, pek iri değildi. Boyu bir elliüç ancak vardı ama doksan kilo ferah ferah gelirdi. Jan Valtin, kendisinden şöyle bahseder :

«Ufak tefek ve lâkin şişmandı. Seyrek saçlarını, başının tepesinde toplar ve kafasının cavlaklığını göstermemeye çabalarlardı. Elleri tokmak gibi alnı yusuvarlak ve kalın dudakları da dümdüzdü. Tıknaz yüzünün rengi temiz değildi ve tasavvur edilebilecek en asık suratlardan biri onunki idi. Bu yüzde sabrını kudretini, insafsızlığını ve güvensizliğini okumak kaabildi. Bu adamın en üstün yönü, hiç şüphe yok ki gözleriydi... Hareketsiz, parıl parıl ve akı hiç görünmeyen iki yarık!

Wollweber, konuştuğu vakit her kelime, yavaş ve boğuk bir homurtu halinde çıkıyor gibiydi. Genel olarak insanda bıraktığı izlenim, hiçbir vakit acelesi olmayan, hiçbir şeyden korkmayan, hiçbir şeye hayret etmeyen ve her türlü hayalden tamamen silkinmiş bulunan bir insan izlenimi olabilirdi.»

Wollweber her gün, hiç sarhoş olmadan en aşağı on şişe bira içerdi. Hiçbir vakit belli bir evi, şöyle keyfince rahat ettiği bir yuvası olmamıştı ama kadınları, yardımcı veya metres olarak sık sık kullanmıştı. Bu kadınlardan hiçbiri ona ihanet etmemişti ve Wollweber, gittikçe daha fazla aşk macerasına daldı, çünkü aşkın her türlü kayıttan serbest olması gerektiğine inanırdı. Vaktiyle Danton ve Marat' (Danton ve Mara) nın dedikleri gibi o da «ihtilâlin kadınlara ihtiyacı vardır!» Deyip çıkardı.

Wollweber, Stalin'e hizmet ettiğine övünürdü ama proleter oluşuna daha çok övünürdü. Nazariyelerden nefret eder ve marksist davaları sinirine dokunurdu. Sık sık derdi ki: «Eğer ihtilâl hakkında bu kadar kitap yazılmakla boş vakit harcanmamış olaydı şu saatte bütün dünyada proleter ihtilâli kopmuştu bile!..» Karakteri bakımından anarşist ve nihilist olmakla beraber Stalin'e ve Laurenti Beria'ya itaat ederdi. Ama bunlardan başka kimseye de boyun eğmeyeceği muhakkaktı, çünkü kendinden daha büyük bir kimse görmeye asla tahammülü yoktu.

Danimarka'da yıllarca, bildiği ve dilediği gibi çalıştı. Sonra günün birinde karşısına Pflugk-Hartung geliverdi. Bu Nazi casusu, Max Pelving'i satın alarak, Danimarka polisinin gizli raporlarının birer suretini ele geçirmek suretiyle üstadane bir manevra çevirmek istedi ama Wollweber, polis müdüriyetini silip temizleyen işçi kadınları kullanmak yoluyla daha âlâsını yaptı. Pflugk-Hartung, Baltık denizindeki Rus denizciliğine karşı casus şebekesi kurduğu vakit, Wollweber kesin bir hareketle bunun cevabını verdi: İspanya iç savaşında, ağızlarına kadar silâh ve cephane yüklü Alman gemileri Danimarka limanlarından ayrılıp İspanyol Faşistleri için yola çıkıyorlardı ama bunların hiçbiri İberik yarımadasına ulaşamıyordu. Bu gemilerin yükledikleri kömüre, parça

halinde dinamit karıştırılıyordu ve infilâklar daima açık denizde oluyordu. Bunların Danimarka'da böyle bir suikasta uğrayabilecekleri kimsenin aklına gelmiyordu, çünkü gemiler Kopenhag limanını terketmeden önce pek sıkı bir kontrolden geçiriliyorlardı.

Danimarka'nın işgalinden sonra içi Alman birlikleriyle dolu Marion adlı bir gemi de Danimarka'dan Norveç'e gitmek üzere yola çıktı. Teknede dörtbin Nazi askeri vardı. Bunlardan biri bile gideceği yere gidemedi. Geminin yakacağı kömüre, bu sefer de dinamit karıştırılmıştı. Bu suikastın sonu pek müthiş oldu. Balıkçılar, günler ve günlerce, attıkları ağlar da Alman cesetleri çıkardılar ve İsveç'te, Malmö'deki Alman konsolosu İsveçli balıkçılara, her Alman ölüsü için yetmişbeş santim ödedi.

Naziler, bu infilâkları, Wollweber'den bildiler. Danimarka'nın işgalinden bir yıl sonra Kopenhag'daki Almanlar, Wollweber'le beraber çalışmış olanlardan pek çoğunu mahkemeye sürüklediler. Karar, 1941 Temmuzunun 7 nci günü Landsretten'de verildi ve suçlulardan altısına topyekûn ellidokuz yıl hapis cezası giydirildi ama, işin garibi, çetenin reisi, baş sabotajcı Wollweber yine görünürlerde yoktu. Mahkeme, Wollweber'in altı Alman, üç İtalyan ve iki Japon gemisinin kaybından suçlu tutulduğunu bildirdi. Demek oluyor ki onbir Mihver gemisinin batışını, bu adamın hesabına kaydetmek lâzımdır.

Naziler, onu yakalamak için ellerinden geleni ardına komadılar. Canaris ve Gestapo, yıllarca Wollweber'i ölü veya diri ele geçirecek olana bol mükâfat vaadettiler. Lâkin, onun nerede bulunduğunu söylemek pek zor olduğu bir yana; tam yeri keşfedildiği zaman bir de bakılıyordu ki kuş yine pırr edip uçmuş...

Bill Sebold'u kapaına kıstırmış ve Heinrich-August Lüning'i yetiştirmiş olan Hamburg Gesta-

posu reisi Paul Kraus, nihayet Wollweber'i kaçırtmayı tasarladı. Bu iş için Wollweber'in bulunduğu yeri bilen birine başvurdu. Bu biri, epey zamandır bir Alman konsantrasyon kampında çürüyen ve asıl adı Robert Krebs (Rober Krebs) olduğu halde Jan Valtin adı altında daha fazla meşhur olan bir zattı. Müfettiş Kraus, Valtin'i kamptan kurtardıktan sonra Gestapo hesabına çalışmaya kandırdı. Bu uğurda başvurulmuş olan hileleri bizzat Valtin, pek içler acısı bir surette tasvir etmektedir. Nihayet bu hususta anlaştılar ve Kraus'la (*) Valtin, beraberce Kopenhag'a gittiler.

Jan Valtin, Komünist Partisinin eski güvenilir adamlarından biri olmak dolayısıyla, Wollweber'in adamlarının saklandıkları bütün yerleri biliyordu. Komünist casuslarına karşı kurulan bu tertip, o kadar yağdan kıl çekercesine yürüyeceğe benziyordu ki Naziler, daha işe koyulmadan, alacakları öcün keyfini çıkarmaya bile koyulmuşlardı. Nazilerin adamları, karanlık bir gecede, Danimarka'nın Baltık sahilinde Helsingör plâjında pusu kurdular. Wollweber, burada önlerincen geçecekti. Yazıhanesi kapanmıştı. Burada hemen üstüne çullanılacak, doğru Gestapo'ya götürülecek ve oradan da Almanya'ya kaçırılacaktı... Pflugk-Hartung, bütün ayrıntıları istediği gibi düzenlemişti ve Danimarka polisi, işe karışmayacaktı. Fakat Almanların bu işte hiç hesaba katmadıkları bir püf noktası vardı ki o da Gestapo'ya zorla kaydettikleri yeni üye olan Jan Valtin'in bir fırsatını bulup eski patronuna haber ulaştırmış olmasıydı. Nitekim, o gece pusuya yatmış olan Naziler, Wollweber'in daha kalabalık gelen adamlarının hücumuna uğrayarak, karanlık ve تنها sokakta

(*) Kraus, Norveç'in Müttefikler tarafından kurtarılmasından epey zaman sonra Oslo sokaklarında tevkif edilmiştir.

adamakıllı bir sopa yediler. Ertesi günü de Wollweber, kendisi için şüphesiz Kopenhag'dan daha emin bir sığınak olan Moskova'ya uçakla hareket etti. Öte yandan Jan Valtin de Almanların ellerinden kaçmaya ve bir sürü sergüzeştten sonra Amerika Birleşik Devletleri'ne ulaşarak, Amerikan ordusunda vazife almaya muvaffak oldu.

Norveç ve Danimarka'nın düşüşünden sonra Wollweber grubu, İsveç'in koruyucu hudutları içine göç etti. Almanlara gelen raporlar Wollweber'in Stockholm'da Stureplan civarında bir dairede oturduğu ve ancak geceleri, birkaç saat için evinden çıktığını bildiriyordu. İsveç'te bulunduğu müddetçe kendisini, bir-iki yakın dostundan başka kimse göremedi.

Maamafih yazın, hususî surette seçilerek ıssız Baltık adalarından birine gönderilmiş olan bir genç Komünist Grubuna göründü. Bu grup da, karşılaştıkları adamın kim olduğunu pek farkedemedi. Yalnız, adada, İsveç'çeyi oldukça kötü ve yarı Alman, yarı Danimarka şivesiyle konuşan Anton adlı birini bulmuşlardı. Bu adam, gruptaki delikanlılara, casusluğun alfabesi hakkında bazı dersler verdi. Gemileri batırmak, köprüleri ve demiryollarını havaya uçurmak için takibi gereken kaideleri öğretti. Anton, genç komünistlerle yaptığı sohbetler sırasında tesadüfî imiş gibi şunu da anlattı: Vaktiyle Çin'e yaptığı seyahatlerden birinde Kore'liler kendisine pek mükemmel bir hile öğretmişlerdi. Bu hile, bir sigaranın içine dinamit sokmak ve Japonların işgalinde bulunan köprüleri bu dinamitle patlatmaktan ibaretti.

Anton, öğrencilerinin, verdiği derslerden yeteri kadar istifade edip etmediklerini, imtihan yoluyla öğrendikten ve yetiştiklerine kanaat getirdikten sonra bir gün, geldiği gibi esrarengiz bir surette ortadan kayboldu.

Bir ara, Alman işgalindeki Norveç'de görüldüğü

söylendi. Ondan sonra ona dair hiçbir şey duyulmadı. Quisling'in polisi, Wollweber'i ele geçirmek için Norveç'i allak bullak etti ama, izine bile rastlayamadı. Fakat Baltık denizinde, maden cevheri yüklü İsveç gemileri, Rus denizaltıları tarafından durdurulup torpilleniyordu. Naziler, bu işlerin de Wollweber'in elinin altından çıktığından asla şüphe etmiyorlardı.

Maamafih gemilere yapılan bu suikastların da bir ara ardı arkası kesildi ve bir zaman için ortalık yine sültilman oldu. Sonra bir gün Japonya'daki meşhur Kiruna demir cevheri madenlerinin müdürleri, depolarından torba torba dinamit çalınmış olduğunu ve kaybın beşyüz torbaya vardığını dehşet içinde farkettiler. O zaman, Wollweber'i yakalamak hususundaki gayretlere bir kat daha hız verildi.

Polis, Stockholm'deki evinin bodrumunda dinamit saklayan bir adamı tevkif etti. Bu adamı, birisi ele vermişti ama, ne kendisi Wollweber'di, ne de Wollweber'le herhangi bir ilişkisi vardı. Bu adam, C.E. Rickman (C.E. Rikman) adlı bir İngilizdi. Üstelik, İngiliz ticaret heyeti üyesindendi ve İsveç demir madenleri ve demir cevherleri üzerinde, epey etüdler yayınlamıştı. Lulea ve Oxelösund'da gemilere maden cevheri yüklemek için kurulmuş olan tesisatın tahrip edilmesi için işçileri kandırmaya uğraşmakla suçlandırıldı ve sekiz yıl hapse mahkûm edildi. Hapiste geçirdiği günler, sıhhatine dokunmuştu. Dört yıl sonra İngilizler, onu kurtarmak için enerjik müdahalelerde bulundular. İsveç hükûmeti de kendisini serbest bırakmak zorunda kaldı.

Fakat asıl avlanması gereken mahlûk olan Wollweber, bir türlü bulunamıyordu. Halbuki kendini korumak için en mükemmel çareyi keşfetmiş ve Oslo sokaklarında sırtına gamalı haçlı bir Nazi elbisesi olduğu halde dolaşıyor ve bu giyim yüzünden kim-

se tarafından rahatsız edilmiyordu. Böylece kıyafet değiştirmiş bir halde, İsveç'ten çalınıp ski'ciler tarafından Norveç'e kaçırılmış olan dinamitlerin hangi işlerde kullanılacağına nezaret etmekteydi. Bu dinamitlerin üç parçası, Oslo demiryolu garındaki biniş istasyonu tesisatının havaya uçurulmasına ve kuzeydeki bulunan elektrik santralleriyle deniz tesisatının havaya uçurulmasına harcanmıştı. Oslo ve Bergen demiryolu ise muhtelif noktalarından, belki altmış defa havaya uçuruldu.

İşte Ernst Friedrich Wollweber'e «Sabotajcılar kralı» adı verilmemesinin sebebi bu çeşit başarılarıdır. Fakat bütün bu işlerde kendisi de fiilen çalışıp tek başına başarıyor değildi. Asıl başarısını, haklarından zor gelinir sabotajcı ve casus ekipleri teşkil etmekte gösteriyordu. İsveç polisinin tahminlerine kalırsa, İsveç'te, elli kadar suç ortağıyla birlikte çalışmıştı. Zaman zaman, bunlardan biri ele geçiyordu ama bütün çeteyi yakalamak, katiyen mümkün olamıyordu.

Wollweber, adam bulmakta asla sıkıntı çekmiyor, bilhassa eski Alman komünist partisi mensuplarından yararlanıyordu. Fakat bunlar arasında, partinin vaktiyle kalburüstü mevkilerini işgal edip meşhur olmuş kimselerden elbette yararlanamazdı. Asıl onun işine yarayanlar, basit üyeleri idi. Parti meşhurlarının ne casusluğa, ne de sabotaja yarayacak kıratla kimseler olmadığına inanır ve kendilerinden söz ederken küçültücü bir tavırla «koca dangalaklar» Derdi.

Wollweber, sonunda başarı sayılamayacak aktörvari davranışlardan hiç hoşlanmazdı. Gözden kaçıp sinerek daha iyi iş başaracakları yerde gizli gazeteler, yok bilmem beyannameler yayınlayan komünist şeflerine ağız dolusu küfrederdi. Kendisine sadık kalan komünistler arasından gözü pek olanlarına, Na-

zi partisine girip partinin göbeğinde bir beşinci kol teşkil etmek ödevini vermişti.

Gizli komünist organizasyonları, yavaş yavaş bu taktiğin değerini kavradılar ve o vakit Wollweber, onların gözlerinde pek büyüdü. Kendisine «Küçük Lenin» diyorlardı ve bu lâkap, Wollweber'in saf gururunu pek okşuyordu. Fakat adamlarını sevkettiği yeni hareketin verdiği meyvalar, daha fazla keyfine gitti. Çünkü Nazi partisine sokulmuş olan komünistler, Laurenti Beria ve Rus gizli teşkilâtı için paha biçilmez birer ajan oldular.

Gerçi bu ajanlar arasında kayıplar kaydedilmedi değil; zira Canaris'le Gestapo da, kendi partileri içinde pek faal karşı casusluk hücrelerine sahiptiler. Lâkin Wollweber, bu kayıpların, elde edilen başarıları pek de pahalıya mal etmediği kanaatindeydi. Durmadan, Avrupa başkentlerini dolaşıp harıl harıl yeni sabotajcılar aramak zorunda kalıyordu ama, yine de memnundu. Jan Valtin, onun bu seyahatlerinden birinde, komünist partisi kalburüstü kişilerin faydalı işler görecekları yerde birtakım nazariyatın münakaşasıyla uğraşıp, çene çaldıklarını görünce fena halde hiddete kapıldığını anlattı. Valtin, 1937 yılında bir gün ona Paris'te rastladığı vakit, kendisini kızgınlığından kuduracak bir halde bulmuş, Wollweber, o zaman şöyle diyormuş: «Şöyle etrafıma bakıyorum, baktıkça kudurasım geliyor. Bu Paris dedikleri yer altın madeni be birader. Emin ol ki şurada bulunduğum bir haftadır, Nazi Almanya'sında üç yılda öğrendiğimden fazlasını öğrendim. Orada yoldaşlarımız ya açlıktan ya yedikleri sopadan ölüyorlar. Burası ise miskinhaneye dönmüş... Kahveler ve bulvarlar, kaçaklardan adam almıyor... Hepsini toparlayacağım azizim, hepsini!... Hepsini Almanya'ya göndereceğim, görsünler bakalım dünya kaç bucakmış!»

Wollweber, 1933'den beri kaçaktı. Peşinde daima Nazi ajanları koştuğu halde, durup dinlenmeden, izin almayı aklına bile getirmeden vazifesini yapıyordu. Bu böyle ilelebet sürecektir değil mi ya... Ergeç bir hatâ yapılacağı âşikârdır. Maamafih bu hatânın da yine Wollweber tarafından değil, ne yazık ki beraber çalıştığı arkadaşlarından biri tarafından yapıldığı ve bu adamın pek belirli izler bıraktığı görüldü.

Wollweber, Goeteborg deniz şubesinde, herkesin komünist olduklarını bildikleri kimseleri kullanmak zorunda kalmıştı. Artık casusluk ve sabotaj işleri o kadar genişlemişti ki gittikçe daha fazla adama ihtiyaç duyuluyordu. Laurenti Beria; İsveç'ten, Norveç veya Danimarka'dan Nazi Almanya'sına demir cevheri veyahut bilyalı rulman yüklü hiçbir geminin geçmesine fırsat bırakılmaması için kesin emirler vermişti.

Casus ve sabotajcılar, bu işte âzami gayreti göstermişlerdi ve işler, aylarca, tıkırında gitmişti. İsveç 'Telegrafverket'inde çalışan bir telgrafçının, kısa dalgalı bir verici istasyonu vardı ve bunun vasıtasıyla gemilerin hareketini muntazaman Rus ve Müttefik denizaltılarına haber veriyordu. Bu adam Goeteborg'da oturuyordu ve maalesef kendisine bir sürü de yardımcı verilmişti. Bu yardımcılardan biri olan Victor Rydstedt, (Viktor Ridstet) eskiden İspanyol cumhuriyetçilerine yardım için kurulan İsveç komitesinin başkanıydı. Kendilerinden hiç şüphelenen olmadığı, tam emniyette bulundukları halde, birdenbire bir paniğe yakalandı ve Goeteborg köprüsü yakınında bir hangarda saklı duran dinamitlere gidip bir bakmayı akıl etti. Bu yaptığı iş, pek delice bir şeydi. Hem zaten dinamitler güven altında bulunuyordu ve meraka değer bir hâdise de olmamıştı. Üstelik Wollweber teşkilâtı, böyle münasebetsizlikleri şiddetle yasak da etmişti.

O zamana kadar kendisini muhtelif aralıklarla göz hapsinde bulundurmuş olan polis, peşine düşerek hangara kadar gitti ve hangar araştırılınca içinden, üstlerinde hâlâ Kiruna demir cevheri madenlerinin damgaları bulunan torbalar içinde ikiyüzyirmi libre dinamit çıktı.

Rydstedt'le yardımcıları olan telgrafçısı, casusluk suçuyla tutuklanıp üçer yıl hapse mahkûm edildiler. Edildiler ama İsveç polisi, araştırmasında bu kadarla yetinmedi. Dinamit torbalarında birtakım parmak izleri de vardı. Bu izler üzerinde araştırmalara devam olundu ve 'bir hafta sonra Japonya'daki demir madenlerinde çalışan işçilerden beş kişi tevkif edildi.

Bu işçilerden biri olan G. Ceder (G. Seder) suçlu mevkiinde iken, âmme şahidi kılığı alıvermez mi? Kendisine numune olarak verilmiş olan dinamitli obüs parçalarını polise gösterdi ve maden cevheri yüklü gemilerde, ocakların yakınlarına bu parçaların nasıl yerleştirildiğini izah etti. Ondan sonra bunlar, ıcağın etkisiyle birdenbire patlayıveriyorlardı.

Ceder, aynı zamanda «Sabotajcılar kralı» Anton ile yapılacak bir buluşmadan da bahsetmişti. Ceder polis tarafından serbest bırakıldı ve işçilerden birinin maden yakınlarındaki evinde patronuyla buluştu. Anton henüz eve gelmişti ki polis de derhal ortaya çıkıvermişti. Anton, öteki adıyla Wollweber tutuklandı ve bunu takip eden birkaç gün içinde çete mensuplarından yirmi kişi kadar daha yakalandı.

Wollweber harikulâde sakindi. Bu çeşit durumlara az mı düşmüştü? Zaten, Ceder'le buluştuğu maden işçisinin evinde dinamit de bulunmamıştı. Düşündü, taşındı ve kendi hakkında hiçbir delil elde edilemeyeceğini derhal tesbit etti. Halbuki İsveç mahkemesi, muhakkak delil isterdi. Wollweber, tutuklandıktan sonra emniyet âmiri Torsten Söderst-

röm'e kısaca: «Ben Sovyet tâbiyetindeyim!» demekle iktifa etti. İsveçliler, bu işin, hiç de başlangıçta zannettikleri derecede basit olmadığını anlamakta kusur etmediler. Bir Sovyet vatandaşı, milliyetsiz bir mülteci muamelesi göremezdi. Ardında, kuvvetli bir hâmisi vardı. Stockholm'deki Sovyet elçisi Madam Alexandre Kollontay'dan (Aleksandır Kollontay) bu iddianın doğru olup olmadığı soruldu. Elçi, Wollweber'in Sovyet vatandaşı olduğunu tasdik etti. O zaman İsveçliler, bu işte ihtiyatlı ve yumuşak davranmanın doğru olacağını kestirdiler. Çağımızın en büyük sabotajcısını ele geçirmişlerdi ama, aleyhinde hiçbir delile sahip bulunmuyorlardı. Danimarka'da birtakım gemiler batırılmış, Norveç'te hava alanları ve denizaltı üsleri havaya uçurulmuş; İsveç'ten demir yüküyle gelen gemiler, açık denizde yok edilmişti... Lâkin İsveç toprakları üstünde hiçbir suç işlenmediği gibi Wollweber'in bu işlerle müspit bir şekilde ilgili olduğunu belirtecek hiçbir şey de yoktu.

Danimarka ve Almanya'daki Nazi makamlarıyla Norveç'te Quisling polisini idare eden «Judas» Lie bu adamın İsveç'ten hudut dışı edilmesini istemişlerdi; fakat İsveçliler, bir Sovyet vatandaşını, hudutlarından dışarıda bekleyen kurtların ağzına atmaktan çekinmediler.

Zaten bu müddet esnasında Laurenti Beria da boş durmadı. Bütün Sovyet elçilerini Wollweber'in imdadına koşturdu. Bizzat Stalin bile işe müdahale ederek Wollweber'in serbest bırakılmasını istedi. Üstelik, Rusya'da bazı İsveçli mühendislerin çalışmakta olduklarını ve eğer işler ters giderse bu mühendislerin rehine olarak alıkonacaklarını apaçık anlattı.

Stockholm'deki Rus elçiliği, kararı beklerken, mahpusun yiyecek, para ve ziyaretçi bakımından sıkıntı

çekmemesi için elinden geleni ardına komadı. Neticede İsveçliler, ne Sovyetler için pek aşağılayıcı, ne de Naziler için yaralayıcı olan bir hal çaresine başvurdular. İsveç Adliye Bakanlığı, Wollweber'e, İsveç'te sahte bir pasaport ve takma bir isimle yaşadığından ötürü tevbihte bulunmak kararını verdi. Memlekete gayrimeşru bir şekilde girmişti. Bu gerçek te göz göre göre örtbas edilemezdi ya... Nazilere, Wollweber'in bu bakımdan yargılanacağı ve suçlandırılacağı çıktı. İsveç hâkimlerinin verdikleri cezayı çekmeden önce Almanya'ya çıkarılması söz konusu olamazdı. Oslo'daki Quisling kukla hükûmetine gelince, İsveç'liler, onun isteğine cevap vermek zahmetinde bile bulunmadılar. Mihverin, eline geçirir geçirmez asacağı Wollweber, demokrat bir milletin şüphesiz çok daha rahat olan hapishanesinde onsekiz ay geçirmeye mahkûm edildi.

Wollweber, hapishaneye, kendisini ziyarete gelen, Sovyet elçiliğindeki dostlarının ellerini sevinçle sıkı ve:

— Hapisten tam zamanında çıkacak ve Sovyet kıtalarının Berlin'e girişlerini göreceğim! Dedi.

İsveç mahkemesi, dava dosyasının elli yıl müddetle gizli kalacağına karar vermekte de isabet olacağına kanaat getirdi. Canaris'in bu işteki basit zevki, Wollweber'in birkaç zaman için savaş dışında bulunacağını bilmekten ibaret kaldı. Ne yazık ki bu ümit de uzun zaman devam edemedi.

Gerçi Wollweber'in hapiste bulunduğu bir vakıydı. Lâkin yine de İsveç'in göbeğindeki küçük Krylbo kasabasında gayet acayip bir vaka oluverdi.

Krylbo kasabası, ikibin nüfusu, şimendifer istasyonu, otobüs garajı ve bir tanecik oteliyle pek övünürdü. Nüfusun çoğunluğu köylü veya yakınlardaki Dalekarlia ormanlarının koruyucularıydı. Buradan daha sakin bir yer zor bulunurdu. Böyle olmasına

rağmen günlerden bir gün, kasabanın merkezi ardı ardına patlayan bir sürü müthiş infilâkla allak bulak oldu. Kasabalılar, ormanlara kaçarken dönüp dönüp yetmiş metre kadar göklere yükselen yangın alevlerini seyrediyorlardı. Bütün kasaba ateş denizi halindeydi ve istasyon darma dağınık olup tamamen kırıntı şeklini almıştı.

Kurtarma ekipleri, infilâkların, üç tren vagonundan başladığını tesbit ettiler. Bu vagonların her üçü de raylar üstünde duruyor ve tamamen alevlerle sarılı bulunuyordu. Ateş, bu vagonların iskeletini saatlerce yaladı. Yangını, hiçbir şey durduramadı. Kasaba sâkinlerinden birçok kişi yaralanmış ve fena halde yanmış, şimendifer memurlarından birçoğu da sakat kalmıştı.

O anda kazayı hiçbir nedene bağlamak mümkün olamadı. İsveç hükûmeti, bu yangının, dingillerin yağsız kalarak sürtüne sürtüne kızmasından ötürü çıktığı şeklinde bir izah buldu. Lâkin iki gün sonra hakikat, saklanması imkânı olmayacak bir açıklıkla ortaya çıkıverdi. Bu işte, âdi bir kazanın söz konusu olamayacağı besbelliydi. Bu da, siyasî sebeplere dayanan, gayet iyi idare olunmuş bir casusluk ve sabotaj işiydi. Kundaklanan vagonlar, Nazi işgalindeki Norveç'ten Finlandiya'ya gönderilen malzeme vagonlarıydı. Krylbo kasabası, Mihverin hâkim olduğu her iki ülke yolunun tam ortasında bulunuyordu. O sıralarda Hitler'in bedbaht müttefikî olan Finlandiya, açlık sıkıntısı içindeydi ve Almanlar, silâh arkadaşlarına, Norveç'ten yiyecek göndermek istemişlerdi.

Krylbo ahalisi, yanan yerlerin harabelerini eşeleyerek bomba parçaları ve patlamamış bombalar buldular. Bu bombaların hepsinde Alman ordusu markaları vardı. Krylbo istasyonu harabeleri arasında, üstlerinde «yiyecek» yazılı birtakım levhalar da bulunmuştu ama, bunların kimseyi aldattığı yoktu. Yi-

yecek maddeleri böyle har har yanmazdı, hem de vagonlarında durup dururken bütün bir kasabayı yerle bir edecek şekilde patlayamazdı.

Meselenin izahı gayet basitti:

Tarafsız İsveç, Finlandiya'ya gönderilecek silâh ve cephanenin kendi topraklarından geçmesine göz yumamazdı, çünkü bu takdirde tarafsızlığı bozmuş olurdu. Lâkin, Finlandiya halkının karnını doyurmayaya yarayacak yiyecek maddelerinin geçmesine de kimse bir şey diyemezdi ya! Halbuki Laurenti Beria'nın casusları, yâni hapiste bulunan Wollweber'in öğrencileri, bu vagonlarda yiyecek filân bulunmadığını haber almışlardı. İşte, Finlandiya'ya gönderilen bir sürü mühimmat treninden birine sabotaj yapmaları da bu şekilde olmuştu. Bu suretle İsveçlilerin ya haddutta treni adamakıllı kontrol etmemiş oldukları ve ihmalleri, yahut da trene göz yumdukları ve sonuç olarak iki yüzlülükleri meydana çıkmış oluyordu.

Krylbo'daki trene sabotaj yapanlar kimlerdi? Almanlar, Finlandiya'da bulunan Friedrich Ege'yi suçlandırmak istedilerse de Ege, itiraz kabul etmez bir surette bu işle ilgisi olmadığını ispat etti. Hiddetlerinden kime saldıracıklarını bilemeyerek, bu sefer de hapiste bulunan Wollweber'e suç atmak istediler ve Wollweber, hemen sorguya çekildi. Fakat kahkahalarla gülerek, bu meseleden hiçbir haberi olmadığını söyledi ve görünüşe bakılırsa, bunda haklı olduğundan şüphe etmeye de imkân yoktu. Zaten kendisi hapiste olduğuna göre bu işin başka türlü olmasına ihtimal de var mıydı? Halbuki bu suikastte de maddenlerden çalınmış olan dinamit kullanılmıştı. Vaktiyle ıssız Baltık deniz adasında yaz tatillerini geçirirken Wollweber'den sabotaj dersi almış olan genç komünistler, şimdi bu dersleri mükemmel bir surette uygulamaya başlamışlardı.

Bu yetmiyormuş gibi İsveç'in, bütün tarihinde görülmemiş olan en büyük deniz sabotajında da Woll-

weber tamamen mâsum çıktı. Bu sabotaj, Krylbo vakasından birkaç ay sonra oldu.

En modern tipte üç İsveç destroyeri, bütün mürettebatı ve subayıyla Stockholm limanından çıkarırken infilâk etti. Hapsedildiği yerin duvarları arasında barınan Wollweber için mâsumiyetini ispat etmek, çocuk oynacağı kadar kolaydı. Fakat Finlandiya'ya veya Almanya'ya giden gemi kafilelerine bekçilik eden bütün gemilere sabotaj yapılması emrini o vermişti.

Bu felâketler, sonuncular değildi. Kaçak malzeme taşıyan diğer gemiler de aynı âkıbete uğradı. Ada Gorthon, Liljevalch, Galeon ve Lulea ve aralarında İsveç'le Almanya arasında işleyen bir yük araba vapuru da bulunan daha birçok gemi aynı şekilde deniz ortasında batmışlardı.

Nihayet 1944 yılı sonunda İsveç sigorta kumpanyaları, Mihverin kontrolü altında bulunan memleketlere gidecek İsveç gemilerini sigorta edemeyeceklerini bildirmek zorunda kaldılar. Az sonra da İsveç hükûmeti, bütün İsveç gemilerinin, harbin devamı müddetince Mihver memleketlerine gidemeyecekleri kararını aldı. Zaten Wollweber'le arkadaşlarının istedikleri de bundan ibaretti.

Wollweber 1944'de cezasını bitirdi. Rusların Berlin'de geçit resmi yapmalarını seyir için biraz erken çıkmıştı. Fakat hudut dışı edilmedi. O serbest bırakıldığı sıralarda Müttefiklerin askerî muvaffakiyetleri, İsveç'lilerin Almanlara karşı daha enerjik bir tavır takınmalarına imkân verecek bir durum almıştı ve artık İsveç, Nazilere hakaret etmekten çekinmiyordu.

İşte Wollweber'in Moskova'ya gitmesi ve orada kendisine yeni bir faaliyet sahası gösterilmesi, bu sayede mümkün oldu.

Bu yeni faaliyet sahası da harp sonrası Almanya'sıydı.

HER LIMANDA BİR CASUS

Baltık denizi uğrundaki savaş, en azgın devresindeydi. Ruslar, Estonya'ya, Letonya'ya ve Litvanya'ya girmiş; Doğu Prusya hudutlarına gelip dayanmışlardı. Gelecekte o kadar ümitli görünen Finlandiya bile sulh istemek zorunda kalmıştı. Amiral Canaris, Baltık'ın durumunu gözden geçirdi ve tamamen ümitsiz olduğunu gördü. Arkadaşları durumu kaçamaklı yollardan iyi göstermeye çabaladıkları sırada o, gayet dürüst davranı ve fikrini efendisi Hitler'den saklamadı. Alman ordusu subaylarından esir alınmış olanların dediklerine inanılırsa Canaris, Hitler'in kurmay heyeti içinde, kendisine bütün hakikati olduğu gibi söyleyebilen tek kişiydi ve dediklerine kulak verilen tek adam oydu. İddia edildiğine göre, Hitler, mühim kararlar vermeden önce Canaris'e danışmaya kıymet verirmiş. Dahası var. Canaris, Alman diktatörünü göbek adıyla «Adolf» diye çağırma izni verilen pek nâdir adamlardan biriydi de...

Canaris, 1944 yazında, efendisine bir sürü kötü haber sunmak zorunda kaldı. Her ne kadar Wollweber İsveç'te hapse atılmışsa da Amirale gelen raporlara göre Albay Rudolph Haus (Rudolf Haus) adlı birisi ona halef olmuştu. Haus da, Wollweber gibi bir Alman komünisti idi. Faaliyetini bilhassa Baltık ülkelerine yoğunlaştırıyor ve Danimarka ve İsveç'teki çalışmaları da Wollweber'in öğrencilerine bırakıyordu.

Bu Rudolph Haus, Sovyetler Birliği liman ida-

relerinde yıllarca müfettişlik etmişti. Nâfiz gözlerini Londra'dan Atina'ya ve Oslo'dan Narvik'e kadar her yere dikmiş ve bütün Avrupa limanlarını tetkik etmişti. Fakat kendisi, hiçbir vakit deniz ataşeliği yapmış veya herhangi bir denizcilik tahsili görmüş değildi. Herhangi bir nazarî askerlik tahsili olmadığı halde Friedrich Engels'in ihtilâlcî tâbiyesine dair, pek işe yarar sayılan bir eser yazmıştı. Bundan başka, General Clausewitz'in askerlik sanatı prensiplerine dair bir yorum da kaleme almıştı ve Sovyet ordusunda albaylık etmişti.

Bu kitabın yazarı, Rudolph Haus'u tanımak fırsatını elde etmiştir. O zamanlar onun adı henüz Robert Hauschild'di. (Robert Havşild) Babası, fakir bir Silezya dokumacısıydı. Henüz onyedî yaşında bir çocuk olan Robert, 1917'de Almanya'da ilk komünist gençlik teşkilâtını kurdu. İhtilâlden sonra Berlin'de sahte pasaportlar yapan bir matbaa atelyesinin başına geçirilmişti. Orada binlerce sahte pasaport yapılır, komünist enternasyonalinin muhtelif şubelerine, bağlı teşkilâtına ve komünistliğe eğilimli işçi organizasyonlarına dağıtılırdı.

1923 yıllarına doğru doğmaya başlayan Nazi hareketi, bir Alman Ku-Klux-Klan teşkilâtı halinde çalışır ve hareket için tehlikeli görünen herkesi ölüm mahkûm ederdi. Nazilerin taze gizli organizasyonu ile mücadele etmek için Hauschild'e Almanya'da bir nevi «Kızıl Çeka» kurmak ve her çâreye başvurarak Nazileri yok etmek ödevi verilmişti.

Bu kızıl Çeka'nın ömrü pek kısa sürdü ama, faaliyetleri de o nisbette kesif oldu. Hauschild'in, fevkalâde bir çete harbi elebaşısı olduğu meydana çıkmıştı. Lâkin o bununla yetinmiyor, gözlerini daha yükseklerle dikmiş bulunuyordu. Bu sıralarda bu dokumacı oğlunun, askerlik sanatı klâsiklerini okumaya koyulduğu görülür. Az zamanda bu alanda

o kadar ileri gitti ki belli başlı askerlik kaidelerini altüst eden bir uzman kesildikten başka, komünist yoldaşlarına sabotaj tekniği, sokak savaşları ve si-per muharebeleri hakkında parlak konferanslar vermeye başladı. Bu mevzular üzerindeki pratik tecrübeleri onu, Almanya'da bulunan Kızıl askerî kuruluşlarının siyasî müşavirliğine kadar yükseltti.

Bu genç hârikanın, Weimar Cumhuriyeti polisince bilinen bir insan olduğundan asla şüphesi yoktur. Karışık bir çağda yaşanıyordu. Genç komünistlerle polis arasındaki azgın bir müsademedede Haus bir gözünü kaybetti ve kaçamadı. Tevkif edilerek, gayrimeşru askerî faaliyetten ötürü onsekiz ay hapse mahkûm edildi.

Weimar Cumhuriyetinin pek acayip, tamamen Prusyalılıktan esinlenmiş olan ana prensiplerini başka hiçbir milletin kavrayamayacağı birtakım kanunları vardı. Almanya'da siyasî sebepler yüzünden adam öldüren insana kaatil gözüyle bakılmıyordu; çünkü cinayet, siyasî ve binaenaleyh hafifletici sebeplere malikti. Böyle bir suçta hem az ceza veriliyor, hem de bu ceza askerî bir kalede infaz olunuyordu. O zaman bu nevi bir cezaya «Ehrenhaft» yâni şerefli tutuklama adı verilmekteydi. Bu suretle tutuklanan kimse, bir askerî suçlu addolunuyor ve câni muamelesi görmüyordu. 1923'de, Münih'te, bir birahannede hükûmet darbesi hazırlayan Hitler de bu çeşit bir kalebentliğe mahkûm edilmişti.

Şüphe yok ki Haus da Küstrin kalesindeki mahpusluğundan ziyadesiyle hoşnut kalmıştır. Orada hayat gayet rahat geçtikten başka, çalışmak için de epey vakit vardı. Hapis arkadaşları, gayrimeşru Nazi teşekküllerine mensup olmaktan dolayı cezalandırılmış Prusya subaylarıydı. Haus bunlarla ahbap oldu ve her iki taraf da birbirlerini, ellerinden geldiği kadar aydınlattılar. Haus, onlara komünizm

prensiplerini aşılarken, onlar da ona askerlik nazariyatı hakkında dersler verdiler. Bu mahpusluğun üstünden yıllar geçtikten sonra İkinci Dünya Savaşı'nda, yüksek rütbeli Alman subaylarının Sovyetler hesabına çalışmış oldukları meydana çıkarıldı. Rudolph Haus, bunları daha 1924 yılında komünizm mezhebine sokmuştu. Hattâ, Prusya sosyalizminin geleceğine inanmış olan bir subay grubu «Millî Bolşevizm» adını verdikleri yeni felsefe okulu kurmuşlardı. Teğmen Scheringer, bu teşekkülün kurucularından biriydi. Yeni organizasyon, Almanya, Sovyet Rusya ile elbirliği ettiği takdirde Almanya'nın, Fransa, İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri'ni yenmek kabiliyetini kazanacağına ve «Schmach von Versailles» i yâni Versay ayıbını temizleyebileceğine inanıyordu.

Siyasî suçlulardan sık sık esirgenmeyen aflar, Rudolph Haus'tan da esirgenmedi. Serbest bırakılır bırakılmaz evlendi ve sonra da karısı Hilde (Hilde) ile birlikte Rusya'ya gitti. Kızılıorduya subay yetiştiren koleje girmek istiyordu. Fakat girdiği bu okuldaki tahsili, ancak birkaç ay sürebildi. O.G.P.U.'da iş bulmuştu. Laurenti Beria, sürgündeki çar taraftarı subaylarla uğraştığı sıralarda Rudolph Haus da Komünist Partisine soğukluk duyup ihanete kalkışan üyeler ve kodamanlarla meşgul oluyordu. Partiden soğuyan yüzlerce komünist vardı. Bunların hepsi de fikirlerini öyle bir değiştirmişlerdi ki, komünist ideolojisinin tam zıt kutbuna gitmiş, İtalyan, Fransız ve Alman polis teşkilâtı hizmetine girenler olduğu gibi Dies komitesi (*) ve bütün komünist ve Rus aleyhtarı teşekküllere yanaşmışlardı.

(*) Dies, Amerika Birleşik Devletleri Kongresi üyelerinden. Amerika'nın tarafsızlığını müdafaa eden bir ko-

Haus, üzerine aldığı bu vazifeyi başarmaya çalışırken aynen Beria'nın yaptığını yaptı. Gayet mutassıp bir komünist aleyhtarı gibi göründü. İşte ben, kendisine 1930'da İsviçre'nin Zürih şehrinde rastladığım vakit Haus bu rolü oynamaktaydı.

Bu şehirde, birinci plânda gelen komünistlerden Hans Huerlimann (Hans Hürliman) adında biri yaşıyordu. Bu adam, birkaç zaman, İsviçre komünist partisine başkanlık da etmişti. Fakat az bir zaman sonra partinin doktrinini ve taktiğini tenkide koyuldu ve bu uygunsuz düşünceleri yüzünden partiden ihraç edildi. O zaman Huerlimann, Die Front adlı ve ekonomi, içtimaî ilimler ve edebiyattan bahseden yeni bir dergi çıkarmaya başladı. Bu derginin liberal eğilimleri vardı ve stalinizmi eleştirmekle beraber Sovyetler Birliği'ne karşı sempatisini muhafaza ediyordu.

Rudolph Haus, İsviçre'ye gelince kendini, hiçbir hayale kapılmayan bir radikal olarak tanıttı. Magazinde, ikinci derecede bir yazarlığa istekli oldu. Gerçi ben, derginin yazı işlerinin sürekli üyesi değildim ama, dergide kitaplara ait sütunu yazıyordum ve Haus'la karşılaşmam da bu suretle vukubuldu. Haus, uzun boylu, asker tavırlı, yakışıklı bir adamdı. İnsanda gayet dürüst ve samimî bir adam intibası bırakıyordu. Fakat dergiye, enternasyonal komünistlik hesabına casusluk yapmak için girmiş olduğu muhakkaktı. Maamafih, kısa zamanda dergi idarehanesinde herkese kendini sevdirdi. Birkaç zaman sonra bir gün, Hans Huerlimann evde değilken onun evine gitti. Başyazarın karısına, zevciyle randevusu olduğunu ve o gelinceye kadar kendisini bekleme-

miteye başkanlık ediyor ve bu komite de, Amerika'daki yabancılardan faaliyetlerini göz hapsinde bulunduruyordu.

sine müsaade etmesini rica etti. Arzu ederse, bu esnada bayan da alışverişe çıkabilirdi. Nasıl olsa Hans'ın, bir-iki dakikaya kadar geleceğini biliyordu.

O sırada yazıhanesinde bulunan Huerlimann'ın bu uydurma randevudan haberi bile yoktu. Bir saat kadar sonra karısı, heyecan içinde kendisine telefon etti. Çarşıya giderken Rudolph Haus'u evde bırakmıştı ama, döndüğü vakit bulamamıştı. Apartman allak bullak edilmiş, bütün dolaplar ve yazıhaneler kırılmıştı. Bütün adresler, Huerlimann'ın muhabirlerinin listeleri ve kendisiyle birlikte çalışanlara ait vesikalar ve nihayet Avrupa komünist teşkilâtının göbeğinde, komünizm aleyhtarı bulunan bütün ahbablarının isim ve adresleri, kayıplara karışmıştı.

Hitler diktatörlüğünün iktidar mevkiine geçmesinden bir yıl önce Rudolph Haus, tekrar Almanya'ya dönmüş bulunuyordu. Şimdi artık Alman B.B.'sinin şefiydi. «B.B.» harfleri, Almanca Betriebs-Bespitzelung, yâni komünist endüstri casusluğunun kısaltılmış adıdır. Haus, partinin bütün işe yarar mensuplarından ve Alman endüstrisinin güvenilebilir işçilerinden yararlanarak yeni Alman fabrikasyon usulleri, yeni silâh modelleri ve yeni çelik formleri hakkında bilgiler toplayacak bir casusluk şebekesi kuracaktı. Ne elde edilirse, doğruca Sovyetler Birliği'ne gitmek üzere yola çıkarılıyordu. Almanya'nın içinde gayet tehlikeli bir iş olan bu faaliyet, Sovyet hükûmeti tarafından bol para ile besleniyordu. Haus, bu işi başarabilmek için bir Alman-Rus petrol satış kumpanyası direktörü hüviyeti altında gizlenmekteydi.

1933 yılı başlangıcında kader, bizi tekrar buluşturdu. O sıralarda ben de Berlin'de yaşıyordum. Haus, adresimi, telefon rehberinde bulmuş, bana geldi ve ömrüm boyunca işittiğim en çılğınca tek-

liflerden birini yaptı. Bugüne kadar, kendisini bu işe sürükleyen nedenleri hâlâ anlamış değilimdir. Günlerden bir gün evime gelmiş ve hemen hiçbir başlangıca lüzum görmeden, ziyaretinin gayesini anlatıvermişti:

«Şimdi Hitler iktidara geçmiş bulunuyor. Onunla bütün kuvvetimizle mücadeleye mecburuz. Dostlarımdan beş kişilik bir grup topladım. Moskova'dan geldiğim için bu memlekete, kendim bile bin zorlukla girebildim. Daimî ikametgâhım Moskova'dadır. Ne diyordum? O beş arkadaşım, Hitler'e karşı girişilecek mücadeleyi, ateşle, dinamitle ve sabotajla, hâsılı mümkün olan her türlü vasıta ile sürdürmeyi üzerlerine aldılar. Siz de onlara katılmak ve altıncı olmak ister misiniz? Yarın saat 7'de Friedeman'da buluşacağız.»

Bana bir de adres verdi. İtiraf ederim ki korktum. Söz konusu ettiği o beş kişilik grup, yeni teşkil olunmuş hakikî bir sabotajcı kafilesi olabilirdi ama, kıyafet ve hüviyet değiştirmiş Gestapo memurları da olabilirdi. Haus'un Zürih'de Huerlimann'a oynamış olduğu oyunu hatırladım. Sakın bu teklifi de «komünist aleyhtarları» nı tuzağa düşürmeyi güden bir tuzak olmasındı?

Haus, ertesi gün telefonumu açtı ve bana ne kadar içerlediğini apaçık söyledi. Bana «ödlek» diyordu. Şüphesiz, benim, bütün Almanya'da elden ele gezen gizli bir gazete çıkardığımdan haberi yoktu. Ben, gizli faaliyetimi ve arkadaşlarımla hayatını tehlikeye koymak pahasına onun dilediği işlere girişmezdim.

Birçok yıl sonra Manchester Guardian'da ve daha başka birtakım mülteci gazetelerinde Haus'un makalelerini gördüm. Nerede olduğunu öğrenmek için bu gazeteler vasıtasıyla kendisine mektup yazdım. Vakit, Moskova'da temizlik yapıldığı sıraydı.

Bana Haus'dan bir cevap geldiği sırada da İsveç'te bulunuyordum. Mektubunu samimî bir edâ ile yazmıştı ve Rusya'ya gitmemi istiyordu. Oraya gidersem, orada kendime mükemmel bir barınak ve onun idaresi altında iyi bir iş bulabilirdim. Ne kastettiğini hemen anladım. Demek ki gizli teşkilâtında çalışmamı, ikinci defa olarak istiyordu.

Bu dostça teklifi, şahsî durumumun güçlüklerini sebep göstererek reddetmek zorunda kaldım: Naziler karımı rehine olarak ele geçirmişlerdi. Rusya'ya gideceğim diye karımın ölümüne sebep olamazdım. İsveç'te kalmak, İsveç ve İngiltere hükûmetleri nezdinde teşebbüslerde bulunarak, karımı kurtarma uğrunda bana yardım etmelerini sağlamam gerekiyordu.

Mektuplaşmamız. böylece birkaç ay daha devam etti. Sonra, sözde sebepsiz, mektuplarını kesiverdi. Acaba yine ne oldu diye kendi kendime sorup duruyordum. Az zaman sonra öğrenecekmişim meğerse, 1937 yılının bir sabahında, gazetemi okurken, gözüme bir resmî tebliğ ilişti. Bunda, Rudolph Haus'un, Alman casusu ve Bcuckharine (Bukarin) ile Zinoviev'in (Zinoviye) suç ortağı olmak töhmetiyle idam edildiği bildiriliyordu.

Doğrusu bu haber, adamakıllı bir sürprizdi ama, muammanın anahtarını da vermiyor değildi. Bu haberde, en usta casusların daima iki cepheli çalıştıkları hakkındaki tezimin bir kere daha doğru çıktığını görüyordum. Böyle casuslar karşısında insan ne yapacağını, neye inanacağını şaşırır. Bu bakımdan şimdiye kadar bana yapmış olduğu her iki teklifi reddetmek uyanıklığını gösterdiğime pek sevindim.

Zamanla hâdise tamamen unutuldu. Bir yıl sonra da Gestapo serbest bıraktığı için karım İsveç'e yanıma geldi.

Harbin başlamasından az önce, gazetelerimin ve

dergilerimin yabancı memleketler muhabirliğini yapmak ve muhabirlikle Avrupa'yı baştan başa dolaşmak hevesine kapıldım. Avrupa kıtasını, pek yaklaştığını iyice 'bildiğim bombardmanlardan ve zalim yıkıntıdan önce şöyle bir göreyim, diyordum. Karım Hilda ile birlikte kıtaya doğru yola çıktık.

Londra, hiç değişmemişti. Harbin yakın olduğunu kimse tasavvur etmiyordu. Parlamento üyelerinden bazı İngiliz dostlarımız, bize Avam Kamarası görüşmelerinden birini seyrettirmek istediler. O gün, gayet güzel bir ilkbahar günü, son barış baharıydı. Şehir sokaklarında salına salına geziyorduk. Parlamentodan ancak yüz adım mesafede bulunuyorduk ki, binadan çıkan biri, bizi selâmlamak için elini salladı. Biz de onu hemen tanıdık ama, o yoluna devam etti ve gözden kayboldu.

Bu adam, Rudolph Haus'du. Elinde, yanından hiç ayırmadığı küçük bir valizi vardı. İmkânı yok yanılmış olamazdık. Bu, Rusya'da Troçki taraftarlığı ve Nazi casusluğu töhmetiyle kurşuna dizilmiş olan Robert Hauschild'in ta kendisiydi. Zaten, yalnız başıma olmuş olsaydım, yanlış gördüğümden şüphelenebilirdim. Ama karım da kendisini görmüş ve hemen tanıdı. Haus, tek gözlüğüyle etrafını pek iyi seçemezdi. Bu, onun akıldan çıkmayacak bir özelliği olduktan başka, kendisine mahsus öyle bir yürüyüşü vardı ki, başkasıyla karıştırılmasına imkân yoktu. Evet, evet, uzun boyu ve Prusya usulü gergin askerî edâsıyla bu, oydu. Fakat şimdi, eskisinden çok daha iyi giyinmişti. Anlaşılan proleter rolü oynayıp kravatsız ve gömleğinin yakası açık gezmekten artık vazgeçmişti.

Hiç şüphe etmiyorum ki o da bizi tanıdı ve neden sora resmen ölü olması gerektiğini hatırlamıştı. Herhalde, birdenbire akli başına gelmiş ve o zaman, bana söz söyleyerek, kafamda bir şüphe bırak-

manın daha doğru olacağına kanaat getirmiş olacaktı. Maamafih, benim, kendisine ait her sırrı saklayacağımdan da emin olması gerekirdi ya! Nitekim, ancak bugün, yâni 1939 yılı Martında kendisini Avam Kamarası merdivenlerinde gördüğüm günden altı yıl sonra bu meseleyi ilk defa ağzıma alıyorum.

O zamanlar, öldü sanılan birini görünce insan ne de olsa sarsılmaktan kendini alamazdı. Bütün memleketler casusluk teşkilâtını aldatmayı başaran Haus, acaba kendi memleketinin casuslarını da sahiden aldatabilmiş miydi? Bu muamma, karı-koca bizlere e kadar çapraşık göründü ki, düşündükçe başımız döndü.

Neden sonra Baltık memleketleri gazetelerinden, Haus'un başka bir isim altında hortladığını öğrendim. Rus petrol gemilerine binip gezilere çıkıyor, bütün Avrupa limanlarını dolaşıyor ve deniz karşı casusluk teşkilâtının teşkil ettiği göze görünmez orduları teftişten geçiriyordu. Evet, Haus yaşıyordu, hem de eskisinden daha diriymiş. Nitekim, 1943 1944 ve 1945 yıllarında bütün Baltık memleketlerinde Alman militarizminin, Alman casuslarının ve Gestapo'nun köklerini kazıyarak olağanüstü bir başarı gösterdi.

Mübalâğa etmeden söylenebilir ki beynelmilel deniz casusluğu, dünyadaki her türlü casusluk şekillerinin en müthiş olmuştur ve hepsinden daha fazla insan hayatına mal olmuştur.

Bir hristiyanlık dinî teşekkülü olan «Selâmet Ordusu» nun kıyı şehirlerindeki şubelerinde Alman ajanlarının saklı bulunduğunu, Rudolph Haus gibi adamlar meydana çıkarmışlardı. Bu, tamamen insanî teşekküle girmiş olan casuslar, davul zurna çalıp kendilerini suiistimale kaptıran denizcilerin ruh-

larının, şeytanın elinden kurtulması için tanrılarına dua eder görünür; açlara yiyecek verir, evsiz bark-sızlara yatak ikram ederlerdi ama, bütün bu işleri babalarının hayrına değil, gemi hareketleri hakkında bilgi toplamak için yaparlardı. Alman ajanları, yine aynı gaye uğrunda bütün dünyada şubeleri bulunan «Seamen's Mission» yâni denizciler hayır teşkilâtı adlı dinî teşekküle de burunlarını sokmuşlardı.

Fakat Wollweber ve Haus gibi adamlar da çalışma alanlarını çok uzaklara kadar yaymışlardı. Mücadelelerini, yalnız yabancu ülkelerde değil, düşman toprağının içinde yapmaktan geri kalmıyorlardı. F.B.I. ise yalnız Birleşik Amerika Devletleri topraklarında çalışır ve bu bakımdan casusluğu tasfiye etmek uğrundaki çalışmaları da son derecede basittir. Fakat F.B.I. de zaman zaman, batı yarım küresindeki deniz casusluk inlerine kadar uzanabilmek için Nazi hilelerinin en ince noktalarına kadar bilen Wollweber ve Haus tipinde adamlar kullanmak mecburiyetinde kalmıştı. Amerika Birleşik Devletleri'nde de denizciler için hayır teşkilâtı vardı. Meselâ New-Jersey'deki Hoboken'de böyle bir müessese vardı. Bu hayır müessesesinin misafirhanesi, temiz bir yerdi. Işıklıydı ve iyi yiyecek verirdi. Orada da dünyanın belli başlı dilleri konuşulurdu, çünkü her milletten denizci vardı. Gerçi müessesenin başındaki rahip, Nazilerden nefretini gizlemezdi ama sayın rahip Hermann Brückner'in (Herman Brückner) idare ettiği bu müessese, yine de Amerikan makamlarına kâfi derecede güven veremiyordu.

Müessesenin rahiplerinden biri olan Richard Warnecke, (Rişar Varneke) bütün liman meyhanelerini dolaşır ve oralandaki ahlâk düşkünlerini bu hallerinden vazgeçip doğru yola dönmeye davet ederdi. Bu zatın asıl adı, belki de başkaydı. Lâkin herhalde Belçikalı, Danimarkalı, Norveçli, Fransız,

Yugoslav ve Yunan tayfalarına bu ad altında yanaşrdı. Bilhassa ilgilendiği kimseler, Nazi işgali altında bulunan memleketlerde doğmuş tayfalardı.

Onlara neler söylediğine gelince, bu da pek basitti hani!.. Kendilerine sadece, nişanlılarına, akra-ba ve hısımlarına veya kardeşlerine tekrar kavuşmak isteyip istemediklerini sorardı. Warnecke: «Neye tekrar Norveç'e dönmek istemiyorsunuz?» Diye sorar ve bir başkasına dönerek ilâve ederdi: «Niçin yine Atina'ya dönmeyeceksiniz? Anavatanınızda güzel bir sivil iş bulmak imkânınız varken neden denizler üstünde canınızı tehlikeye atıyorsunuz? Gerçi memleketiniz işgal altında biliyorum, fakat daha iyi ya... Demek cluyor ki sizin için artık savaş bitmiş demektir. Bütün dünya için savaş bittiği vakit, memleketiniz yine hür olacak ve siz de hiç değilse bu hürriyetten yararlanabilmek için sağ kalmış olacaksınız...»

Doğrusu bu dâvet, hem akla uygun, hem de çekiciydi. Sonra daha âlâsı vardı. Rahip efendi, Lâtin Amerika'lıları İspanya'ya veya Portekiz'e göndermenin çâresini de biliyordu. Hattâ bu da yetmezse, gidebilmeleri için yol ücretini de kendisi verecekti. Sözlerini şöyle bitirirdi: «Biz, Alman misyonerleri sizin iyiliğinizden başka bir şey istemiyoruz. Zaten size, memleketinize dönmek imkânını vermemizin sebebi de bundan ibaret!»

Warnecke, bu yaptığı işin tamamen meşru olduğu iddiasındaydı. Memleketlerine dönmeye teşvik ettiği gemiciler, Amerikan vatandaşı değillerdi ve kendilerini Amerika'da kalmaya kimse zorlayamazdı. Zaten denizciliği terkedip Amerika'da kalmak isteseler, hemen orduya alınacak değiller miydi?

Warnecke, hakikatte Nazi Avrupası ticaret filosu için adam topluyordu. Bu adamlara bin türlü avantaj vaadediyordu. Tayfalara, memleketlerine

dönünceye kadar üç dolar gündelik verilecekti. Rahip Brückner'in misafirhanesinde rahat rahat kalabiliyorlardı ve Warnecke böylece bir sürü adam aldatmaya muvaffak olmuştu.

Limandaki kalabalık arasında, müttefik donanması asker kaçaklarından da bir sürü kimse vardı. Warnecke, bu zavallıları da doğru yola sevk için ağlarını kendilerine kadar gerdi. Bu saf denizcilerden hemen hiçbirinin bir daha evini göremediği söylenebilir. İspanya'da olsun, İtalya'da olsun hemen tutuklandılar ve Alman ve İtalyan ticaret gemilerinde veya mayın teknelerinde çalışmaya mecbur edildiler. Bu gemilerin ise büyük bir kısmı, Müttefik denizaltıları tarafından torpillendi. Bu adamcağızların hepsi, Mihverin gittikçe darlık çeken insan kolu boşluğunu doldurmak için insafsızca kullanılıyorlardı.

Amiral Canaris'in: «Mümkün olduğu kadar fazla tayfanın İngiltere hizmetine girmesine engel olmak» hususunda verdiği talimata riayet eden Warnecke bir ara «tarafsızlık» propagandası da yaptı. Bu hususta, komünistlerin savaş aleyhtarlığından istifade etti. O sıralarda Hitler henüz Rusya'ya saldırmamıştı ve Kızılar daha «bu harp, emperyalist harbidir!» lâkırdısını ağızlarında geveleyip duruyorlardı. Rahip Warnecke'in bu hususta kullandığı usul de pek sâdeydi. Adamlarını, komünistlerin hâkim olduğu bir gemici sendikası olan National Maritime Union of America'nın içine sokmuştu. Mitinglerde kendilerine öğretilmiş olan dersi tekrarlayacaklardı: «Bu harp, emperyalist harbidir!» Bunlara, ayrıca İngilizlerin, Almanlar'dan daha hırlı olmadıkları, her iki memleketin de kapitalist olduğu öğretiliyordu ve tayfalar, Almanya ve İngiltere uğrunda gemiye binmemeye kışkırtılıyorlardı.

Zaten Amerika'dan Almanya'ya gemi gitmediği

için bu propagandanın başlıca tesiri, İngiltere aleyhinde oluyordu. Bu hesapça tarafsızlık «İngiltere aleyhtarlığı» ndan başka bir şey değildi. Bu yetmiyormuş gibi, şayanı hürmet din adamları, bir yandan da Büyük Britanya'ya yapılan nakliyatı sabotaja kalkıştılar ve bunda kısmen muvaffak da oldular değil. Naziler, komünist tarafsızlığı ve emperyalizm aleyhtarı politikayı, pek ustalıkla destekliyorlardı. Mitinglerde söz alıyor ve bar bar bağıryorlardı: «Biz barış istiyoruz barış! Kahrolsun savaş! İngiltere uğruna kanımızı akıtmak istemiyoruz biz! İngiltere'ye mal taşıyan gemilerde çalışmayın arkadaşlar!» ve komünist, partiden aldıkları talimata uyarak bu sözleri alkışlıyorlardı.

Derken, günlerden bir gün barışa bu kadar âşık olan National Maritime Union'un en hararetli ve faal üyeleri Nazilere casusluk yaptıklarından ötürü tutuklanıverdiler.

1942 Ocak ayında Brooklyn Federal Mahkemesi, Amerika'da epeydir en büyük casusluk meselesini teşkil eden bir olay hakkında hüküm vermek durumunda kaldı. Söz konusu olan şey, bütün Nazi deniz casusluğu organizasyonuydu. En belli başlı suçlular arasında bulunan on tayfadan yedisi, işçi dünyasının kalburüstü simaları ve National Maritime Union üyesiydi. Hakikaten de inat ve ısrarla barışçılık, tarafsızlık propagandası yapan ve: «Aman, savaşın dışında kalalım!»; «İngiltere'ye hareket eden gemilere binmeyiniz!» sözlerini bilhassa dillerine dolamış olanlar, bunlardı.

Bu casusların, mensup oldukları işçi sendikasını aldatmış olduklarından hiç şüphe yoktur. Yoktur ama, birinci derecede sorumluluk, yine de sendikanın bu işleri kolaylaştırmış olan siyasetindedir. Çünkü sendika da üyelerine, Antil denizinde işleyen gemilerde rahat işler aramalarını ve İngiltere'ye giden

teknelerin semtine uğramamalarını tavsiye edip durmuştu. Bu kısa görüşlü, egoizm politikası Nazilerin elinde mükemmel bir koz haline geliverdi.

Sendikaya girmiş olan casuslar arasında, şu adları sayabilirim:

Conradin Otto Dold: (Konradin Otto Dold) İhracat gemisi Excalibur'da ikinci kamarot. On yıla mahkûm.

Heinrich Clausing: Argentine gemisinde aşçı. Sekiz yıla mahkûm.

Adolph H. Walichelvoky: (Adolf H. Valihelvoki) Moor-Mc Cormack kumpanyasının Uruguay gemisinden. Beş yıla mahkûm.

Franz Joseph Stiegler: America transatlantiğinde baş ekmekçi. Onaltı yıla mahkûm.

Erwin W. Siegler: (Ervin W. Zigler) America transatlantiğinde başkasap. On yıla mahkûm

Amiral Canaris'in limanlarda kurmuş olduğu casus şebekesi, pek etkili bir şekilde faaliyette bulunmuştu. Soruşturmalar da bunu gayet açık olarak ortaya koydu. Casus tayfalar, düşmana hem yeni harp silâhlarını, hem de gemilerin hangi yöne yol aldığı-ı haber vermişlerdi. Gemilerdeki yük ve yolculara dair tam listeler, Canaris'in teşkilâtına ulaştırılmıştı. New-York limanında, sendikaya mensup tayfalarla, kız üniversite öğrencilerinden deniz kurduna kadar bir sürü insan bulunan mühim bir casus şebekesi temas halindeydi. F.B.I., bu şebekeyi meydana çıkarıncaya kadar tam bir yıl sarfetti ve casusların pek çoğunu ele geçirmek için de akla karayı seçti. Bu işin başarılması için pek çok uykusuz geceler, pek çok araştırıp soruşturmalar gerekti. Ama, neticede mahkemenin eline yeterince delil geçti ve bu casusların en azılılarına âzamî ceza müddeti olan onsekiz yıl verildikten başka hepsi de derece derece cezalandırıldılar. Bütün çetede, hepsi on

tayfa, yirmiüç çeşit meslekten erkek ve iki de kadın vardı. Mahkeme heyeti, ceza hak eden başlıca suçlular arasında Norden nişan âleti (*) plânlarının çalınmasını da saymıştı. National Maritime Union sendikasına bağlı olan ve komünizmdeki teori zenginlikleri, dolayısıyla bütün sendika mensuplarının kendileriyle iftihar ettikleri bu adamların hepsi, hakikatte, Birleşik Amerika ile İspanya, Portekiz ve Lâtin Amerikası ülkeleri arasında çalışan Nazi casuslarından başka kimseler değillerdi. İşin kötüsü şuradaydı ki hepsi de asker taşıyan veya Ödünç Verme ve Kiralama Kanunu gereğince malzeme taşıyan teknelerde çalışıyorlardı. Hattâ, başka memleketlere Norden nişan âleti taşıyan gemilere nakledilmelerini de bizzat kendileri istemişlerdi. Bunların hakikî elebaşısı, ilk defa denizciler sendikasının göbeğinde çalışmayı akıl etmiş olan rahip-casus Warnecke değil, çok daha yüksekte bulunan biri olan, Canaris'di. Fakat bunları idare eden adam, Friedrich Joubert Duquesne'di (Fridrih Yubert Dükesne). Bu Duquesne'i, F.B.I. pek iyi tanırdı. Çünkü Duquesne, Nazilerin Hamburg okulunda yetiştirip Amerika'ya yolladıkları Bill Sebold, Nazi radyo casusu rolünü oynadığı sıralarda kendisine, temasa geçeceği güvenilir bir ajan olarak Almanlar tarafından bilhassa tavsiye de olunmuştu.

Duquesne'in romantik macerası, Alan Hynd'in (Passport to Treason) adlı kitabında bütün ayrıntılarıyla anlatılmıştır. Hynd de, Duquesne'nin Norden kumpanyası memurlarıyla olan münasebetlerinden bahseder. Duruşmayı dinlemiş olan kimseler Duquesne'in sonuna kadar sakın ve sebatkâr kaldığını

(*) Amerikanca adı «Bomb-sight viseur» olan bu âlet, hava bombardmanlarında, bombaları tam hedefe isabet ettirmekte kullanılır ve İkinci Dünya Savaşı içinde icat olunmuştur.

söylemişlerdir. Kaderine razı olmuş görünüyordu ama, kendisini F.B.I.'ya yakalattırmış olan Bill Sebold'u eline geçirip öcünü almak için, hürriyetine tekrar kavuşmaya da can atıyordu.

Duquesne onsekiz yıllık en büyük cezaı yedi. Casus tayfalar meselesinin, Canaris'in teşkilâtı tarafından kendi ajanları sandıkları Bill Sebold'a karşı gösterilen safdillikten çok sonra meydana çıkarılmış olduğunda hiç şüphe yoktur. Hem bu işte F.B.I. bir tek taşla bir sürü kuş vurmuştu.

Japonların Pearl-Harbour baskınından sonra sözde dinî bir Alman kurumu olan «Denizciler Misafirhanesi» kapatıldıysa da, usta casus Warnecke kaçmaya muvaffak oldu. Kaçsın, kaçmasın, sonuç olarak Amerikan limanlarındaki casus savaşı Canaris tarafından kaybedilmiş demektir.

Canaris'in adamlarının çeşit çeşit yüzü, çeşit çeşit kıyafeti ve o oranda da çeşitli metodları vardı. Kendilerinin gerçek kimliklerini anlamak her zaman kolay olmuyordu. Bu casuslar, bazan California kıyıları açıklarında ufak bir balıkçı gemisinde, bazan da Macellan boğazını aşan gemilerde bulunuyorlardı. Birisi, balık endüstrisinde uzman, biri gazete muharriri ise, öteki de bir fener bekçisiydi. İçlerinde eski lüks transatlantik Normandie ve sonrakı adıyla S.S. Lafayette'de bekçilik veya ambarcılık edenler bile vardı.

Normandie, Manhattan'da 49 uncu sokak karşısındaki rıhtıma bağlı olduğu bir sırada kundaklanmıştı. Bu yangından çıkan duman kitlesi o kadar yoğun oldu ki şehrin alçak mahallelerini tamamen kapladı. New-York'lulardan hiç kimse, bunun sabotajdan başka bir şey olacağını aklına bile getirmedir. Fakat herhangi bir savaşçı taşkınlık psikolojisini

teskin etmek gayreti güden resmî makamlar, bunun tamamen bir kaza neticesi vukubulmuş olduğunu ve sebebin meçhul kaldığını ilân etmek kararını verdiler.

Wollweber, Gough, Pflugh-Hartung ve Rudolph Haus kıratında insanlarla karşılaşmak fırsatına erişmiş olan kimseler, şu tamamen kaza iddiasının su götürür pek çok tarafı bu'unduğunda birleşeceklerdir. Gemi yangınlarının çoğu, bilhassa savaş zamanlarında vukubulanları, esrarengiz bir elin düşürdüğü bir sigara veya attığı bir dinamit çubuğu hesabına yazılabilir. Normandie gibi bir gemiye, rıhtımda çalışan herhangi bir hamal bile çıkmak fırsatına sahiptir. Herhangi bir sendikaya elli dolar verip kaydolunduktan sonra herkes rıhtım hamalı olabilir ve bu para Warnecke gibi bir casusu veya Canaris'in herhangi bir ajanını yıldırarak bir servet olmaktan da çok uzaktır. O zamanlar, Normadie gibi tekneler de ne donanma, ne de kıyı koruma filoları tarafından değil, özel teşebbüsler ve özel bekçiler tarafından korunuyordu.

Amerika Birleşik Devletleri Kongresi'nin yaptığı soruşturma, bu özel teşebbüslerden birinin, nöbetçi olarak, vaktiyle Amerika'da kurulmuş bir Alman teşkilâtı olan eski Bundiste'leri ve Beyaz Rusları kullandığını meydana çıkarmıştı. Kongre, bu kumpanyanın müdür muavinin, Hapag, Hamburg-Amerika Alman hattının eski deniz direktörü olduğuna dair deliller de elde etmişti. Bu adam, Nazi ve Alman ajanlarının tutuklanmalarına karışarak kefaletle tahliye olunmaları için yüzyirmibeşbin dolar para teklif etmişti. Böyle bir adamın da Nazi aleyhtarı olduğu iddia edilemezdi ya!..

Gerçi bu adamın Normandie yangını ile hiç ilgisi yoktu ama soruşturma neticesinde yabancı varlıklarını muhafaza edenlerden ne mâna anlaşılaçağı

tesbit olunduktan başka, buna karşı tedbirler de alınmakta kusur edilmedi. Sonra bu adamın yardımcılarından bazılarının, elde etmiş oldukları kolaylıklar, herkesin elde edebileceği şeyler değildi de... Bu da ayrıca dikkate değer değil miydi?

Netice itibariyle bir gemi yangınının sebeplerini tayin çok zordur. Hangi milletten olursa olsun, hiçbir polis, böyle bir işte, önceden tedbir alıp engel olmadığa bir sabotaj olduğunu kabul etmeye de pek yanaşmaz.

Ve belki de Normadie hâdisesinin, çözülmez muammalar sırasına geçmiş olmasının sebebi budur.

Bu savaş boyunca Amerika'nın doğu ve batı kıyılarında, birçok gemide yangın oldu. Bu yangınlardan pek çoğu, basit kazalar neticesinde vukubulmamıştı ve bunların sırlarını çözmek hiç de zor olmadı. Bütün diğer kıyı şehirleri arasında en fazla New-York bu yangınlardan pay aldı. Bir defasında doğu kıyısının gördüğü en büyük infilâk da Long-Island'ın pek yakınında olmuştu. Bütün bu felâketlerin, Canaris'in casuslarının hesabına geçirilmesi lâzımdır.

Umumiyetle casusların ömürleri kısadır. Bu yüzden Canaris, pek çok ajan kullanmak zorunda kalmıştır. Tabii bu bir sürü casusun hepsinin de birinci sınıf kimseler olması istenemez. 1936 yılında Hitler Gençlik Teşkilâtı'ndan Heinrich Roedel (Haynrih Rödıl) adlı bir genç, nasılsa bir kolayını bulup, Amerika'ya gelen gemilerden birine sokulmuş ve Birleşik Devletler topraklarına pasaportsuz olarak girmişti. Bu delikanlı, tam altı yıl, hiçbir ceza görmeden casuslukta çalıştı. Günlerden bir gün, 1942 Haziranının 28'inde, Roedel, şafaktan önce, bir gemi inşaat şantiyesindeki tahta yığınlarını kundakladı. Ateş, yayılarak California'da Richmond'daki Henry-

J. Keiser kumpanyası binalarına da bulaştı. Gerçi Roedel, baştan aşağıya ateşe buladığı yerden çıkıp kaçmayı başardı ama kendisini görmüşlerdi. Yakalandı. Otuz yıl hapse mahkûm edildi. Hâkimler heyeti önünde, Nazi Partisinin deniz kısmına mensup olduğunu da itiraf etti.

Aynı ceza, New-York hükûmeti içinde Staten-Island'dan Ernst Frederick Lehmitz'e (Ernst Frederik Lemitz) de verildi. Bu adam, elliyeşi yaşındaydı ve pek modası geçmiş usuller kullanıyordu. Zira, mektuplarının posta sansürünün enfraruj ışınlarından okunmadan geçebileceklerini umuyor ve İsviçre ve Portekiz'deki ajanlara bilgiler verebilmek için görünmez mürekkep kullanıyordu. Verdiği haberler de şu tarzdaydı:

«Onbir gemi Rusya'ya hareket ediyor. Bunlardan biri uçak motorları ve uzun tesirli yirmisekiz top götürmektedir. Gemilerden birinin güvertesinde, uçak, ambarlarında da uçak motoru doludur. Güvertedeki uçaklar, Curtis-Wright tipindedir ve ambarlardaki motorlarla parçalar da Boeing ve Douglas parçalarıdır. Ayrıca motorlar, ufak çapta cephanes, projektörler ve telgraf materyali, yükler arasındadır.»

Sonuç olarak bu haberler, yerlerine ulaşmadığı için bu çeşit faaliyetten elde ettiği de, öbür ajanlarına nisbetle pek azdı. Ne Gough gibi bar sahibi kıyafetine girmiş, ne Ruth Kuehn gibi güzellik salonu açmış, ne de Pflugh-Hartung gibi gazeteci kimliğine bürünmüştü. Kendince daha mükemmel olduğunu sandığı bir kimlikteydi: Staten Island pasif hava korunması teşkilâtında bekçi olmuştu. Lehmitz için, bu vazifeye sahip bir adam sıfatıyla Staten Island'dan ayrılan gemileri ve yükleme rıhtımlarını görmek, hiç te zor olmuyordu. Çok aşağı işleri, hattâ rıhtımlarda hammallığı bile kabul ediyor ve tayfa meyhanelerinden eksik olmuyordu.

Karısı da oda kiralayıp az bir para almaktaydı. Kiracılarını bilhassa genç tayfalar ve ticaret filosu denizcileri teşkil ediyor ve bunlara çok iyi bakan kadıncağız, ağızlarından, gemilerin hareket zamanlarını öğreniyordu.

Deniz casusluğu, daima aynı soruların karşılıklarını arar: «Hangi gemiler yola çıkmaktadır? Bu gemilere ne yüklenmiştir? Asker götüren gemilere ne kadar asker bindirilmiştir?» Bunların cevapları ya hava yoluyla yahut şifreli telgraf veya ticarî bir maksat bahane edilerek Güney Amerika ile yapılan bir telefon konuşmasıyla hemen başka bir casusa ulaştırılır. Fakat Lehmitz, bütün bu usullere uymayarak içinde yetiştirmekte olduğu «zafer bostanı» ndan bahsettiği mektupların satır aralarına son sistem görünmez bir mürekkeple yazmakta ısrar ediyordu.

Lehmitz'in yardımcı olarak kullandığı başka bir ajan da savaş endüstrisi fabrikalarından birinde mühendislik yapmaktaydı. Ne biri, ne de öteki, ihanetlerinden zengin olamadılar. Lehmitz, haftada elli dolar gibi pek az bir ücretle çalışmaktaydı. Onun için, Lehmitz tutuklandığı vakit, Macaristan'da doğmuş olan karısının acı acı ağlamaya koyuluşunda bir fevkalâdelik bulunamazdı. Kadın hıçkırı hıçkırı diyor-du ki: «Kocam bir hain olduğu ve otuz yıl hapiste yatacağı için ağlamıyorum. Bu, nasıl olsa onun başına gelecekti. Fakat beni asıl feci bir durumda bırakan şey, bu haberin ortaya yayılmasıyla kopacak rezalettir. Çünkü bu yüzden evime de kiracı bulamaz olacak ve aç kalacağım!»

Staten-Island adasının karşısında, bu adanın bir araba vapuruyla bağlı bulunduğu Brooklyn ve körfezi, yâni Sheepshead Bay koyu vardır. Burası da Amiral Canaris'in başka bir casusunun faaliyette bu-

lunduğu alandı. Hem bu casusun değıştirdiğı kıyafet, belki de bütün casusların girdikleri kıyafetler içinde en basiti ve en güveniliriydi; çünkü sırtına bir Amerikan donanması üniforması geçirmiş bulunuyordu.

Bu genç, yirmibeş yaşlarında, yakışıklı, birseksen boylu ve doksan kilo ağırlığında iriyarı bir adamdı. Daha doğrusu, Bertrand Stuart Hoffman'ın (Bert-ran Stuart Hofman) adlı dosyasındaki kayıtlar, kendisini böyle takdim etmektedir. Hoffman, Kanada'da doğmuştu ama, hayatının büyük kısmını Detroit'de ve Chicago'da geçirmiştir. Detroit'teki Ford fabrikalarından birinde çalışmış ve az da para kazanmamıştı. Lâkin Hoffman'da para hırsı vardı ve daha fazla kazanmak istiyordu. Bir gün, Detroit'de bulunan ve Macaristan'lı bir dilber olan Grace Bachanan-Dineen'in (Gras Bahanan-Dinin) idare ettiği bir Nazi casus çetesi adamlarından biri, Hoffman'ın yanına yanaştı.

Bu Grace Bachanan-Dineen, Vassar kolejinden mezundu ve casusluk tahsilini meşhur Hamburg okulunda yapmıştı. İdare etmekte olduğu bu çete, 1942'den beri Detroit'de başarıyla çalışıyordu ve Ford fabrikalarında yapılan bütün savaş materyalinin modellerini eline geçirmeye imkân bulmuştu.

Günlerden bir gün, Hoffman'ın fabrikaları bırakıp Amerikan deniz kuvvetlerine geçmesi gerekti. Gerçi artık görebileceği iş de değışmişti ama, yine de casus çetesinden ayrılmadı. Şimdi artık endüstri casusluğundan deniz casusluğuna geçmesi gerekiyordu ve nitekim bu acar delikanlı, az zamanda Cross Ile deniz istasyonunda ne olup bitiyorsa günü gününe haber vermekten geri kalmamaya başladı.

Denizcilik eğitimini bitirince Hoffman'ı New-York'a gönderdiler. Katılacağı birlik Sheepshead Bay körfezindeydi. 1943 Haziranında Hoffman, Det-

roit'teki patronu dilber Grace'e buradan da muntazaman deniz hareketleri hakkında edindiği haberleri yollamaya koyuldu.

Bu sıralarda F.B.I.'a casus şebekesini ihbar ettikler ve teşkilât, çeteyi kollamaya başladı. Ford kumpanyası fabrikalarına bazı F.B.I. memurları yerleştirildi ve bu memurlar casus çetesi aleyhindeki delilleri tamamlamaya çalıştılar. Bu araştırmalar sırasında, çetenin, tank ve uçak motorları plânları elde etmek için büyük paralar verdiği meydana çıktıktan başka, işçi teşekkülleri arasına bozgunculuk sokmaya uğraştığı ve meselâ beyaz işçilerle zencileri birbirine düşürmeye çabaladığı da keşfedildi. Gerçi bu hususta kesin ve tam deliller elde edilemedi ama, Detroit casus şebekesinin işçileri ayaklandırmaya, grevler çıkarmaya ve beyazlarla zenciler arasında ırk kinlerini sivrilterek fabrikalardaki nizamı allak bulak etmeye gayret eylediği de belliydi. Zamanla, Canaris'in casuslarının, zenci ve yahudi aleyhtarı hareketleri gizli gizli nasıl teşvik edebildikleri de meydana çıkmıştır.

Zaten savaş endüstrisini durduracak herşey, onların ekmeğine yağ sürmez miydi?

Grace, tutuklandıktan sonra işin idam hükmü giymeye kadar varacağını aklı kesti. En iyi çarenin, suçlu mevkiinden çıkıp bol itirafla bir nevi âmme şahidi durumu almakta olduğunu kestirerek ne bil-diyse söylemekle kalmadı, üstelik, belki de merhamet uyandırmak için birtakım hikâyeler de uydurdu. Hâsılı bu kadın, mahkeme için bir numaralı sürpriz olup çıktı. Lâkin bu sürprizlerden bir tane daha vardı. Hem de bu yenisi Grace'den de daha baskın çıktı.

Çete reisi kadından az bir zaman sonra tevkif olunan genç Hoffman, mahkemeye, bahriye üniformasıyla geldi. Önce bütün soğukkanlılığını muhafaza

eder görünüyordu ama sonradan acayip bir tavır takınmaya başladı. Kendini savunmaktan âciz hissini veriyor ve savcının sorularına garip cevaplar veriyordu. Adetâ, nerede bulunduğunun farkında değilmiş gibi bir hâli vardı. Duruşmayı dinleyenler, pek eğlenceli saatler geçirmeye başlamışlardı. Bir ara Hoffman'ın kendisini aptal göstermek istediğinden şüphelenildi. Fakat kendisi, gayet ciddî duruyordu. Detroit'teki casus şebekesine, gemilerin hareketleri hakkında haberler verdiğini kabul etti. Bu haberleri, telgrafla yollamıştı. Kendisine, gönderdiği haberler hakkında sorular sorulunca, birdenbire bunları hiç hatırlamadığını bildirdi. Bu haberleri galiba gazetelerden kopya etmişti. Hangi gazetelerden kopya ettiği soruldu. Onu da hatırlayamıyordu.

Nihayet ruh doktorlarına danışmak gerekti. Hoffman'ı haftalarca gözlem altında bulundurduktan sonra suçlunur, «aklî dengesinin bozuk» olduğu kararına vardılar. Bu itibarla, verdiği haberlerin Detroit casus çetesine ve Amiral Canaris'e büyük bir yardımı dokunmamış olması pek muhtemeldi.

Bu komik netice karşısında hâkimlerin ağızları bir karış açık kaldı. Salondaki seyircilerden biri şöyle bir nükte savurdu: «Demek artık Naziler, aptalları casus diye kullanmaya başladılar ha! Herhalde bu, onların son icat bir numarası olacak!» Belki de haklıydı.

Ve Bertrand Stuart Hoffman meselesi bir beraatla kapandı.

İRLANDA'YA İNEN PARAŞÜTÇÜ

FB.I. memurları, Detroit casus çetesinin oturdukları evleri allak bullak edip aradı. Bu evlerde, saklanmış birtakım Nazi propagandası edebiyatı bulundu. Bu vesikalarda orta batı Amerika'sında, Amerika'nın tarafsız kalması hususunda propagandalar yapılyordu. Bu arada Broom (süpürge) adlı yahudilere dış bileyen gazetenin nüshaları da vardı. Hâlâ için için kaynayan bir gizli teşkilât olan Ku-Klux-Klan'dan mülhem bazı akidelere rastlandı. Merak ve endişe içinde evlâtlarını bekleyen annele-
rin isyan hislerine tercüman olacak mektupların basılıp yayıldıkları bir sürü el ilânı bulundu. Bu el ilânlarının hepsi, bir sürü uydurma hayır teşkilâtının damgalarını taşıyordu. Bütün bu ilânlarda Amerika'nın savaş dışında kalması lâzım olduğu tekrarlanıp durmaktaydı.

F. B. I memurları bu çeşit kindar ve sahte barışsever propagandaya o kadar alışmışlardı ki, buldukları vesikaları hiç yadırgamadılar. Fakat Detroit'te yalnız bunları değil, hiç alışmadıkları başka bir şeyler daha buldular. Bunlar «Yüzyıllar görmüş güzel İrlanda» ya ait, hepsi yeşil kâğıda basılmış mektuplar ve broşürlerdi. Bunların hepsi de Amerika'da bulunan İrlandalılara hitap ediyordu. İrlanda, eski atalar sözüne: «Ne Kral, ne Kayser, yalnız İrlanda!» vecizesine sadık kalmalıydı ve bu broşürlerle mektuplarda, İrlanda tarafsızlığı adına İngiltere'ye insafsız ve ihtiyatsız bir sürü küfür savuruluyordu.

Bugün artık, bütün bu vesikaların Almanlardan

mülhem olduğu ve çoğunlukla Almanlar eliyle yazıldığı tamamen meydana çıkarılmış bulunuyor. Almanlar, bu basılı propaganda vesikalarını İrlanda Cumhuriyeti'yle münasebette bulunan ajanlar vasıtasıyla dağıttırıyorlardı. İrlandalılar bu işte, binbir hile ile aldatılmış ve kandırılmıştı. Fakat bütün I. R. A. üyeleri Nazilerle işbirliği yapmaya taraftar değillerdi. Bu I. R. A., İrlanda Cumhuriyet Ordusu Irish Republican Army adı altında kurulmuş gizli bir tedhiş cemiyeti idi. Cemiyet üyelerinin büyük bir kısmı, Nazilerle işbirliği etmeyecek kadar İrlanda hürriyetini seven kimselerdi. Lâkin, İngiltere'ye olan kinlerinin zoruyla pek çoğunun Nazi tuzakına düştüğü ve hattâ Amiral Canaris hesabına casusluk bile ettikleri muhakkaktır. Savaş boyunca, Birleşik Amerika Devlet Bakanlığı, Kuzey İrlanda'da bulunan Amerikan askeri miktarı, Amerikan materyali ve birliklerin hareketleri hakkında birçok İrlandalının düşmana bilgiler vererek casusluk ettiklerinden defalarca şikâyet etmiştir. Fakat bu şikâyetler ve çekilen protestoların pek az tesiri görüldü.

Serbest İrlanda Eire hükûmeti reisi Eamon de Valera, (Emon dö Valera) bu vâkıalara inanmak istemiyor ve reddediyordu. Böyle şeyler, dünyanın herhangi bir yerinde olabilirlerdi ama İrlanda'da değil. İrlandalılar, imkânı yok vatanlarına ihanet etmezlerdi. Nitekim, Amerikan protestosuna da şu cevabı vermişti: «Casusluklarından şüphe edilerek İrlanda hapishanelerinde tutulan kimseler on yabancı ile bunlara karşı ancak iki İrlanda milliyetseverinden ibarettir. Vâkıalar böyledir ve yeryüzünde akıllıca tedbirleri ve uyanıklılığı ile bu neticeleri elde edebilmiş başka bir memleket daha gösterilebileceğinden şüphe olunur.»

Pek zarif bir tarzda ifade olunmuş olan bu cevap, şüphe yok ki samimî idi, fakat işin içyüzünü bilen

kimseleri güldürmemezlik de edemezdi. Çünkü Britanya ve Amerika Intelligence Service subaylarının en aşağı tahminlerine göre 1944 yılında İrlanda'da üçyüzle dört yüz arasında düşman casusu çalışmaktaydı. Bunlar arasından sadece oniki kişinin tevkif edilmiş olması, Nazi casusluk teşkilâtının tesirsizliğinin delili sayılabilir miydi?

Amiral Canaris, İrlanda'da, casusluk organizasyonunun en sağlam üslerinden birine sahipti. Savaştan çok önce, Hollanda'ya yaptığı bir yolculuk vesilesiyle İrlandalı casuslarıyla şahsen ilişki kurmuştur. Az zaman sonra da yine Hollanda'da I. R. A.'nın eski şefiyle buluşup görüşmüştü.

1939 yılı ilkbaharının güzel bir günüydü ve bahçeler çiçeklerle bezenmişti. Savaş, o kadar uzak görünüyordu ki...

Dar ve uzun çehreli, gözleri çukura gömülü, kızıl saçlı bir adam Rotterdam'da Ticaret Otel'i'ne indirdi. Adı Sean Russel'di. (Sin Rassıl) Yanında, Alman tipinde, mavi gözlü bir adam da vardı, onun da adı Max Piel'di. (Maks Pıl) İkisi de kendilerini Dublinli tüccarlar olarak tanıtmış ve sahte birer adla otel defterlerine kaydolmuşlardı. Valizlerinde, dokuma ve tıbbî ecza numuneleri vardı. Fakat asıl onları ilgilendiren şey, büsbütün başkaydı. I. R. A.'nın şefi olmak dolayısıyla kanun dışı ilân edilmiş olan Sean Russel, âsi ordusunun muhtelif fırsatlarında kullanılmasına yarayacak patlayıcı maddeleri gizlice İrlanda hudutlarından sokmaya uğraşıyordu. Zaman zaman bir Londra istasyonunda veya telefon hücresinde, yahut da gemi rıhtımında tek tük bombalar patlaması yetersizdi. Savaş, çok yakın ve kaçınılmaz bir hal almıştı ve Naziler, Sean Russel'in sayanı hayret enerjisinden, en geniş ölçüde yararlanmak istiyorlardı.

Kendisinde eski bir askerin sert tavırları bulunan

Russel, Almanların elinde pek mutî bir âlet oldu. Sıddetli Yahudi aleyhtarı ve âdeta çılğıncasına İngiliz düşmanıydı ve Nazilerin emirlerine harfi harfine boyun eğmeye hazırды. Hollanda'da, patlayıcı maddeler işini çabucak hallederek birkaç gün sonra İrlanda'ya döndü. Üstünde, casusluğun, onsuz edemeyeceği şeyi: parayı da götürüyordu. Bu paralar, çeşitli İrlanda bankalarına, çeşitli isimlere kondu ve gizli ordunun savaş bütçesini teşkil etti.

Max Piel, Russel'a, Dublin'deki Alman elçiliğine sokulmamasını emretmişti. Bu ihtiyat, lüzumluydu. Zira kanun dışı ilân edilmiş olan Russel, sürekli saklı yaşamak mecburiyetindeydi. Lâkin Russel, Alman elçiliğiyle hiçbir ilişki kurmaz görünüşüne rağmen İrlanda'ya gelen bütün Alman casuslarına el uzatmaktan da geri kalmamaya çalıştı.

İrlanda hükûmeti, bir yandan bütün savaş boyunca oniki casustan başka bir şey yakalanmadığını ilân ederken; öte yandan da İrlanda'ya Alman casuslarının paraşütle bırakıldıklarının pekâlâ farkındaydı. Valera hükûmeti Dublin'de Northumberland Road, 58 numarada bulunan Alman elçiliği nezdinde itirazlarda bulunmuştu. Alman elçisi ekselans Herr Eduard Hempel (Edvard Hempil) da üzüntülerini bildirmiş ve sormuştu:

— Bu paraşütçülerin Alman olduklarına nereden hükmediyorsunuz? Bana kalırsa bunlar İngiliz'dir. Biz, İrlanda ile dost kalmak istiyoruz ve dostluğu bozacak bu çeşit işlere girişmekten çekiniriz.

İrlanda hükûmeti, bu durum karşısında âciz kaldı. İngiliz ve Amerikan gazetelerinde İrlanda'ya inen paraşütçüler hakkında tafsılâtlı yazılar çıkmaya başlamıştı. Bu yazılarda Eire hükûmetine deniyordu ki, hükûmet, Alman casuslarını yakalamaktan âcizse bile hiç değilse Amiral Canaris'in İrlanda'daki güvenilir adamı, Alman elçiliği sekreteri binbaşı Hen-

ning Thompsen (Hening Tomsen) nezdinde protesta bulunmalıydı. Bundan başka, İrlandalılara, Sean Russel'ı yakalamaları da tavsiye olunuyordu. Halbuki ne İrlanda gizli ordusu I. R. A.'nın şefi; ne de Binbaşı Thompsen, İrlanda'ya paraşütle indirilen casuslar hakkında, İrlanda polisinden fazla bir şey biliyorlardı.

Binbaşı Thompsen, İrlanda'nın kuzeyinde Ulster'de yerleşmiş bulunan İngiliz ve Amerikan ordularıyla Dublin'deki kendi evi arasında mükemmel bir haber şebekesi kurmuştu. Adamları, işte para oynatıyor, propaganda bültenleri dağıtıyor ve bilhassa deniz hareketlerine dair haberler ulaştırıyorlardı. Bütün bu faaliyet, Serbest İrlanda hükûmetinin, altıyüz kara mili boyundaki kuzey hududunun her iki tarafında cereyan ediyordu. Gerçi İrlanda polisi, bu habercilerle casusları yakalamak için epey çaba sarfetti ama, pek de ileriye gidemedi.

Bir gün Bantry körfezi balıkçıları, yabancı Galway kıyıları açıklarında denizaltılar gördüklerini haber verdiler. Denize döşedikleri balık ağıları, denizaltılar tarafından paralanmıştı. Tabii, bu yabancı gemiler mürettebatına sataşmaya cüret edemediler. Fakat uzaktan uzağa gözetlediler ve denizaltıların kıyılara yanaştığını gördüler. Teknelerden, büyük ve ağır birtakım ambalaj sandıkları çıkarıldı. İrlanda polisi bu haberi alır almaz ciddî surette kovuşturmaya geçti. İçlerinde ateşli Alman silâhları, makinelî tüfekler. Alman ordusu tabancaları, Mauser tüfekleri, cephane ve dinamit bulunan bazı sandıklar ele geçti. Nazi denizaltılarının getirip İrlanda'ya bıraktıkları bu silâhlar, âsi İrlanda teşkilâtı I. R. A.'ya getirilmişti. Galway kıyılarındaki mağaralardan birinde, birkaç otomatik Mauser tüfeğiyle göz yaşartıcı gazla dolu bombalar da bulunmuştu.

İrlanda'da gizliden gizliye Nazi casuslarını takip

eden, kılık ve kimlik değiştirmiş İngiliz karşı casusluk memurları, İrlanda'ya giren Nazi casuslarının Dublin'in en kibar ve en gözde bir ailesi tarafından eve alınıp saklandıklarını keşfetmişlerdi. Bu vaziyet, derhal İrlanda polisine haber verildi ve soğuk bir mayıs günü dört İrlanda sivil polisi, Dublin sosyetesinin en güzel kadınlarından biri olan Iseult-Gonne'un (İzölt-Gon) evini aradılar. Bu kadın, meşhur İrlandalı romancı Francis Stuart'ın (Fransis Stuart) karısıydı ve 1916 isyanından sonra idam olunmuş olan Binbaşı Mc Bride (Mak Brayt)'ın mânevî evlâdıydı.

Polis. paraşütle atlayan Alman casus çetesinin ilk izlerine bu evde rastladı. Dört sivil polis, Misis Stuart-Gonne'un mahçup itirazlarına pek kulak asmadı. Kadın, şahsî eşyasının bulunduğu dolapların açılmasına engel olmak istemişti ama, memurlar, vazifelerini tam yapmak kararındaydılar. Evin hiçbir köşesini unutmadılar; ne çatı arası, ne mahzenler, ne banyo odası, ne mutfaktaki yükler kaldı ve her taraf, tam bir dikkatle araştırıldı.

Nihayet aradıklarını bulmakta gecikmediler. Dolaplardan birinde, süslü birtakım kadın elbiseleri arkasında güzelce katlanmış bir paraşüt meydana çıktı. Bundan başka, bir âlet kutusu açılınca, içinde ufak bir verici telsiz istasyonu görüldü ve ayrıca, bir tomar kitap — hepsi de Francis Stuart'ın eserleriydi — arasında bulunan siyah bir defter de radyo haberleri vermeye yarayan özel bir şifre olduğu anlaşıldı. Misis Stuart-Gonne'a Kuzey İrlanda'daki Ulster'den gelen bazı casuslar, müttefik gemi hareketleri ve Amerikan ve İngiliz askerî grupmanları hakkında haberler getirmişlerdi. O da bunları, elindeki hafif radyo ile gemi yolları üstüne sinip müttefik askerlerini veya savaş malzemesi taşıyan gemileri batırmak için fırsat kollayan Nazi denizaltılarına ulaştırmıştı.

Misis Francis Stuart-Gonne bir askerî mahkeme önünde muhakeme olunarak devlet emniyetine dokunmakla suçlandırıldı. Kadın, evinde bulunan kısa dalga verici istasyonunu, birkaç zaman önce kendisinde misafir kalmış olan bir Nazi paraşütçüsünden aldığını söylemekle beraber, bu paraşütçünün adını söylemedi ve bulunduğu yeri de göstermekten çekimser davrandı. Kocas, Iseult Gonne'un itiraflarına rağmen, hem onun ve hem de kendisinin masum oldukları noktasında ısrar etti. Duruşmadan az bir zaman sonra telsiz dalgaları İrlanda'ya yeni bir Lord Haw-Haw'ın sesini getirmeye başladılar. Berlin, romancı Francis Stuart'ı barındırmayı kabul ettikten başka kendisine, tarafsız İrlanda'ya hitap eden radyo yayınının idaresini de vermişti. (*)

İngiltere ve İrlanda, paraşütü ele geçirilmiş olan Nazi ajanını araştırmaya devam ettiler. Dublin limanı yakınındaki mahallelerde ve bulunabileceğini tahmin ettikleri diğer şehirlerde taramalar yapıldı. Soruşturma işlerinde uzman sayılan kimselere danışıldı. Fakat paraşütçünün bütün izleri kaybolmuştu. Nihayet Intelligence Service subayları, casusun, bir denizaltıyla adayı terketmiş olduğu kanaatine vardılar.

Birkaç ay sonra, 1942'de, Alman ajanlarının hâlâ memleketin bir köşesinde bulunduklarını belirten başka bir olay çıktı. Canaris'in adamları, casuslar üstadının pek zengin aksesuar haznesinden aldıkları yeni kimlikler altında, İrlanda'da tekrar faaliyete koyulmuşlardı. Dublin'deki O'Donnel Street sokağında

(*) İkinci Dünya Savaşı esnasında Nazi radyolarından İngiltere ve İngilizce konuşan memleketlere hitap eden yayınların spikerlerine, alaylı ve aşağılayıcı bir isim olarak Lord Haw-Haw adı takılmıştı. Böylelikle Nazilere hizmet eden İngilizlerin köpek kadar aşağı oldukları belirtilmek isteniyordu.

bulunan ufak bir lokantada gizlenmişlerdi. Bu küçük aşçı dükkânının, Canaris'in adamlarına ve I. R. A. casuslarına yataklık edeceği, kimsenin aklına gelmezdi. Bu lokantanın kasa memuru, yıllardır burada çalışan genç ve güzel bir kadındı. Bu son aylarda lokantaya birtakım yeni müşteriler dahanmıştı. Her gün geliyor ve yemeklerini yerken gazete okuyorlardı. Yemekten sonra fazla oturup vakit harcamıyor, üstelik garsonlara bol bahşış de vermiyorlardı. Onlar da diğer müşteriler gibi hesaplarını kasadaki bayana ödüyorlardı. Kasadaki bayan, parayı alıyor, fakat para ile beraber eline bir de hesap pusulası sıkıştırılıyordu. Bazan bu yeni müşterilere, paralarının üstünü iade ederken, hesap pusulasının kenarına bir de işaret koymuş oluyordu.

Lokantanın kasa memuru genç kadın, Irene, (İren) Alman elçiliğinde Binbaşı Thompsen idaresindeki casusluk merkeziyle İrlanda tedhiş teşkilâtı I. R. A. arasında haberci rolünü oynuyordu. I. R. A. tedhişçi ve sabotajcıları, edindikleri havadisi Irene'e veriyorlar, o da bunları Almanlara sunuyordu. Üstelik, İrlandalı casuslara, Alman elçiliğinin yeni talimatını da vermekteydi.

I. R. A.'nın Dublin polisinde daima adamları vardı. Bu suretle her türlü hükûmet faaliyetini haber alır ve işler çapraşık bir durum alırsa vaktinde tedbir almaya fırsat bulurdu. Günlerden bir gün, küçük lokantanın kasa memuru kadının doğum yıldönümü, meçhul biri tarafından tebrik olundu. Halbuki o gün Irene'in doğum yıldönümü değildi. Kadın, hemen yerinden kalktı ve lokantada bulunan casuslardan biriyle acele çıkıp kitti. Biraz sonra da polis memurları lokantaya giriyordu. Casuslardan kimse kalmamıştı ki...

Binbaşı Henning-Thompsen'e gelince, ona zaten dokunulamazdı, çünkü diplomatik masuniyeti vardı.

İngilizler, bu durum karşısında fena halde hidetlendilerse de hayret etmediler. Britanya Ulster'inde diledikleri gibi casus kovalayabileceklerini ve lâkin tarafsız İrlanda'da işlerin bu kadar kolay yürüyemeyeceğini çoktandır anlamış bulunuyorlardı. Casusların, O'Donnel Street sokağındaki lokantada kendilerine kurulmuş olan tuzağı savuşturduktan sonra gidip Ulster eyaletine sinecekleri akla yakın geliyordu.

Casus çetesinin elebaşısı ve üstadı Henry Luneberg, Dublin - Belfast ekspresi lokanta vagonunda çalışıyordu. Onun bu işe girmiş olmasının tek nedeni, Kuzey İrlanda'da edindiği malûmatı, getirip serbest Eire'deki Nazi casuslarına vermek gayesinden ibaretti. Lâkin şimdi yavaş yavaş içini korku bürümeye başlamıştı. Polisin Dublin'deki lokantayı basması, hiç de iyilik belirtisi değildi. Belfast'da trenden inerken, sinirlerinin bozulduğunu farketti. Herhalde Ulster makamları kendisini kolluyor olmalıydılar, meğer önsezisi, kendisini yanıltmıyormuş. Hemen tutuklayıp sorguya çekilmek üzere Belfast hapishanesine götürüldü.

Luneberg, dünyadan haberi olmayan bir mâsum rolü oynamaya başladı. «Evet, evet diye itiraf ediyordu. Ben de bazı bazı O'Donnel sokağındaki küçük lokantada karnımı doyuruyordum. Fakat benim gibi orada karnını doyuran bir sürü adam var.»

Kendisine, lokantanın kasasında oturan genç bayandan gizli mektuplar alıp almadığı sorulduğu zaman gayet kesin ve müessir bir «Hayır!» dedikten sonra ilâve etti: «Belki bana bir paket sigara veya bir kutu kibrit verdiği olmuştur. Galiba polisleriniz bunları gizli mektup filân sandılar... Rica ederim, dünyada bu kadar gülünç kuruntulara kapılmak olur mu?» O an için İngiliz makamlarının ellerinde hiçbir delil yoktu. Maamafih, âdetleri gereğince Lune-

berg'in üstünü başını ve bavullarını aramaktan da kendilerini alamadılar. Çeketin astarı arasında Nazi I. R. A. teşkilâtı casusluk servisinin bir emri bulundu. O zaman artık Henry Luneberg, tamamen mahvolduğunu anladı. Çünkü üstünde bulunan bu belge, herhangi bir memleket gizli teşkilâtının eline pek seyrek geçebilecek açıklıkta bir berraklık şaheseri idi. Bu belgenin içinde şunlar vardı:

Dublin, 6 Şubat 1942

OGLAIG NA HAIRANN, GHQ

Dii, Intelligence, Kuzey bölgesi

1. 30 Ocak tarihli raporunuzu aldım.
2. Sizden aşağıdaki noktalar üzerinde acele rapor beklerim:
 - a) Raporu vereceğiniz sırada İrlanda'ya çıkarılmış olan Amerikan askerlerinin miktarı;
 - b) Amerikan birlikleri geldiği sırada halkın milliyetsever elemanlarının onlara karşı takındığı tavır (Milliyetsever tâbirini burada en geniş anlamıyla kullanıyorum);
 - c) Bu Amerikan askerleriyle ahabpça ilişkiler kurma imkânları.
3. Bugünkü durumun öneminin gerektirdiği bilgiler hakkında size direktifler verecek tam bir not hazırlamaktayım. Aynı zamanda Kuzey İrlanda'da bulunan bütün polis kuvvetleri ve bu kuvvetlerin dağılışı hakkında bir rapor hazırlıyorum. Savaş maksatlarına çalışan fabrikaların bir listesini de bunlara ekleyeceğim.
4. Yeni Katolik Merkez Partisi ilerlemeler kaydetti mi? Bu partinin arkası kim?
5. Hâlen kuzeyde bulunan İngiliz ve Amerikan kuvvetlerinin miktarı hakkında bana bilgi ver-

menizi rica ederim. Vereceğiniz rakamlar, biraz aşağı veya biraz yukarı olsa da olur.

- a) Britanya ve sömürgeler kuvvetleri;
- b) Amerikan kıtaları;
- c) Silâhlı polise yardımcı kuvvetler;
- d) Kuzeyde bulunan düşman kuvvetlerinin yekûnu.

SEAN C - 5

Bu garip mesajın başlığı izaha muhtaçtır. Oğlaig Na Hairann «İrlanda Muharipleri» demektir. Bu, I. R. A.'nın Keltçedeki adıydı.

I. R. A., daima Amerika'ya sempatisi olduğunu övmüş durmuştu. Bu sefer, düşman birlikleri saydığı kıtalar arasında Amerikan birliklerini de sokmak suretiyle içyüzünü meydana vurmuş oluyordu.

Mektubun sonundaki Green Hornet'varî (*): «Sean C - 5» imzası da hiç şüphesiz, I. R. A.'nın şefi olan Sean Russel'in bir sürü şifreli imzalarından biriydi.

Bu vesika, Britanya ve Amerika gizli teşkilâtı için ne derece kıymetli olursa olsun, hâlâ eie geçmemiş bulunan paraşütçü casusların nerede bulunduklarını açıklıyor değildi. Bundan sonra siyasî tedhişçi Russel'in nerede gizlendiği hakkında en ufak bir ipucu da vermiyordu.

Russel, modern casusluk tarifinde, efsanevî bir şahsiyet olup çıkmıştır. Hemen hemen nerede canı isterse orada gezindiği söylenebilir. Hattâ dünya sergisi açıldığı sırada New-York'a da gitmişti. O zaman Britanya pavyonundaki infilâktan da kendisini sorumlu tutmuşlardı. Birçok Amerikan şehrini gezdi,

(*) «Green Hornet» yeşil eşek arısı demektir. Fakat yazar burada, Amerikan radyo skeçlerinin meşhur kahramanı olan polis hafiyesini kastediyor.

dolandı. Her yerde, gizli hareketini güçlendirecek para yardımları topladı ve İngiliz aleyhtarı, Alman eğilimli propagandasını yaptı

Sean Russel, Detroit'te gayrimeşru paralar almak suçuyla tutuklanmıştı. Yedibin dolarlık bir kefalet ödemek zorunda kaldı. Bazı Amerikalılar ve bunlar arasında Ohio temsilcisi Martin L. Sweeney. (Martin L. Svini) o zamanlar «İngilizlerin emri üzerine kepezecesine tutuklanan önemli bir bilgin ve asker» in epeyce övgüsünü de yapmıştı.

Ondan sonra, önemli bir bilgin ve asker olmaksızın ziyade önemli bir kaatil olan casus elebaşısı Sean Russel, tamamen ortalıktan kaybolmuştu. Ahbapları, İngilizlerin kendisini bir İtalyan gemisinde bulup yakaladıklarını ve Cebelitarık'a götürdüklerini, sonra da kaçmak isterken öldürüldüğünü iddia etmişlerdi. Fakat İngilizler, bu hikâyeyi katiyen kabul etmediler ve Russel'in ölümünün tamamen uydurma olduğunda ısrar ettiler. Russel'in «ölümü» de Rudolph Haus'un Rusya'da kurşuna dizilmesi kadar gerçek olsa gerektir. O, ölümü hikâyesini, casusluk ve sabotajcılık sanatını daha rahatlıkla yapabilmek için uydurmuş olması ihtimali çok kuvvetlidir. Gerçek ne olursa olsun, herhalde savaşın bitişinden birkaç yıl sonra ancak meydana çıkabilecektir.

Ondan sonra I. R. A.'nın idaresi, İngilizlere selefî kadar acı bir kin besleyen İrlanda vatanseveri Stephan Hayes'e geçmişti. Yalnız Hayes'in, berikinden mühim bir farkı vardı. İngilizlere amansız bir mücadeleye taraftar ve bu uğurda kanının son damlasına kadar akıtmaya razı olmakla beraber Nazilerle herhangi bir işbirliğine katiyen yanaşmıyordu. I. R. A.'daki Alman casusları, bu durum karşısında ne yapacaklarını şaşırmışlardı. Canaris, bu casuslarına, Hayes'i bir zor darbesiyle kaçırmak ve teş-

kilâtın siyasî şefliğinden tamamen silmek emrini verdi.

Ve bir gün, I. R. A.'nın yeni başkomutanı Hayes, Naziler tarafından basbayağı kaçırıldı. Hâdise bir Dublin sokağında vukubuldu. Meçhul birisi Hayes'in üstüne saldırıp gözlerine karabiber savurdu ve bir otomobile attığı gibi götürdü. Hayes'i, şehrin mahallelerinden birinde, bir salona götürdüler. Ellerini bağlamış ve ağzına bir mendil tıkmışlardı. Bulunduğu yerin pencerelerini, kalın perdeler örtüyordu. Hayes:

— Beni nereye getirdiniz? Diye sordu.

Yanındaki iki muhafızdan hiçbir cevap alamadı.

— Bana ne yapacaksınız? İngiliz misiniz? dedi.

Aklına ilk gelen şey, İngilizlerin kendisini Ulster veya İngiltere'de yargılamak üzere kaçırdıkları olmuştu. Fakat hatâsını anlamakta gecikmedi.

Naziler ve Nazilât hesabına çalışan I. R. A. üyeleri, Hayes'e imzala acakları bir itiraf hazırlamışlardı. Bu itiraf da, tı, u Reichstag yangını itirafı gibi pek yanık bir dille yazılmış ve fakat Hayes'i artık İrlanda'da herhangi bir siyasî şeflik mevkiinden tamamen uzaklaştıracak bir vesika olmasına dikkat edilmişti. Hayes, bu itirafıyla, İngiliz gizli teşkilâtı emrinde casus olarak çalıştığını, bütün raporların birer kopyasını İngiltere'ye gönderdiğini ve I. R. A.'nın tertiplemediği bombalı suikastleri yapanları haber verip yakalattığını teslim ediyordu.

O andan itibaren Hayes'in hayatı karanlık bir ihanetler ve karşı ihanetler serisinden ibaret kaldı. Silâh namlusu tehdidi altında bu itirafı imzaladı. İtiraf derhal basılıp teksir edildi ve posta ile belli başlı İrlanda vatanseverlerine yollandı. Naziler işlerini iyi biliyorlardı. - Bu belge, şüphe dahi uyandırmış olsa. - Hayes'in böyle bir şeyi imzalamak suretiyle gösterdiği korkaklık yine de kendisine gösterilmekte bu-

lunan itimadı tamamiyle sarsacak, iyice gözden düşmesine sebep olacaktı.

I. R. A. şefi, bu kâğıdı imzalar imzalamaz serbest bırakılacağını umuyordu. Fakat Naziler kendisini, uzun zaman ellerinde tuttular. Hayes'i ne yapacaklarını bilemez olmuşlardı. Sağ kaldığı müddetçe, kurdukları bütün teşkilât için bir tehdit olmakta devam edecekti. Öldürselerdi, o zaman da polis karşısındaki durumları, daha vahim bir hal alacaktı.

Nihayet Amiral Canaris'den Hayes'i öldürmek emrini aldılar. Komşu bir lokantadan Hayes'e yemek getiren ufak tefek ve zarif kızıl saçlı kızcağız kendi önünde ağızdan kaçırılan bir - iki lâkırdıdan bu işi öğrendi. Adı Anne olan bu kızcağız da I. R. A.'nın, bu teşekkülü sadece bir hürriyet hareketi olarak göstermek isteyen üyelerindendi. Hayes'i bekleyen adamlardan öğrendiği bu gerçekten fevkalâde heyecana düşen kızcağız, kendisini öldüreceklerini Hayes'e haber verdi. Hayes, bu haber alınca, hayatını kurtarmak için ümitsiz bir teşebbüste bulunmaktan kendini alamadı. Binada yalnız iki muhafızın bulunduğu bir ânı fırsat bilerek, elin eki gazeteyi, birdenbire muhafızlardan birinin su tına attı ve herifin elinden tüfeğini kaptı. Bu saniye leri takip eden karşılıklı tüfek ateşinde Hayes, muhafızlarının ikisini de kıpırdıyamayacak hale soktu ama, kendisi de ağır bir surette yaralandı. Kanlar içinde, sürüklene sürüklene, Dublin'in en kibar mahallelerinden biri olan Rathmines polis karakoluna ulaştı.

Doğrusu, polis tarafından harıl harıl kovalanan, kanun dışı bir teşkilâtın reisi durumunda olan Stephan Hayes gibi bir adamın gelip polisten imdat arması kadar büyük bir çelişkiye pek az rastlanır! Lâkin çektiği ıstırap ve tepesinde sallanan ölüm tehdidi, onu acıklı bir dehşete sokmuştu. Sarfettiği gay-

retten bayılmadan önce polise, kendisini kapalı tutukları evin adresini de verebildi.

Birkaç dakika sonra apartınan, kuvvetli bir polis müfrezesi tarafından basılıyordu. İki muhafız, hâlâ oradaydı. Ağır yaralı oldukları halde teslim olmak istemediler. polise de ateş açtılar. Bir polis komiseri öldü, öbürü de yaralandı. Nihayet, yirmi dakikalık karşılıklı ateşten sonra iki muhafız teslim oldu. Artık mücadele edemeyecek kadar kan kaybetmişlerdi.

Polis, apartmanda bir sürü evrak, şifre, bir radyo istasyonu ve çete reisine almanca olarak verilmiş talimat buldu? Bu çete reisi kimdi? Bulunamadı ve kim olursa olsun, bir kere daha yakayı kurtardı.

Halbuki bu adam, İrlanda için büsbütün meçhul biri değildi. İrlanda polis arşivlerinde, onun hakkında uzun raporlar vardı. Çünkü bu casus, Iseult Gonne'un evinde paraşütünü bırakmış olan adamdan başkası değildi.

Gökten inen bu esrarengiz adamın adı Hermann Goetz'dü. (Herman Götz) Serbestçe çalışabildiği bir buçuk yıl içinde hem İrlanda polisinden, hem de İngiliz teşkilâtından yakasını kurtarmaya muvaffak olmuştu. Eire serbest hükûmetine, ikiyüzbin dolar tutarında İrlanda parasıyla gelmiş, orada bir deniz casusluk teşkilâtı kurmuş ve I. R. A. tedhiş teşkilâtıyla onun faşist elemanlarını finanse etmişti... Ve şimdi hâlâ yakalanamamış bulunuyordu.

Eğer 1939'da Goetz'ün bu savaşta oynayacağı rolü bilmiş olsaydılar, onu ne yapar eder salıvermezlerdi. Çünkü hemen savaştan önceki günlerde bir R.A.F. havaalanının krokilerini yapmış olduğundan ötürü İngiltere'de kendisini epeyce sıkıştırmışlardı. Bu yüzden altı ay hapiste kaldıktan sonra Almanya'ya çıkarılmıştı. Birkaç yıl sonra da, gördüğümüz gibi İrlanda'da işe koyulmuş bulunuyordu.

I.R.A.'nın münafık elebaşısı Stephen Hayes, polisten, kendisini korumasını rica etti. Polise açık yürekle ve ilk defa olarak herşeyi anlattı. I.R.A., baştan aşağıya ikiye bölünmüştü. Hermann Goetz, Nazi taraftarı olan radikal sağ kanadın idaresini eline almıştı. Hayes, izahatını tamamlayarak Nazi casuslarıyla işbirliği eden I.R.A. üyelerinin adlarını ve adreslerini de verdi. Bu adamlar için hemen tutuklama müzekkereleri kesildi ve birçoğu, casusluk töhmetiyle İngiltere'de ipe çekildi. Asıl işin en sansasyonel tarafı, Hermann Goetz'ün de yakalanması oldu.

Goetz, bir kere yakalandıktan sonra tamamen çöktü. Canaris hesabına çalışmakta olduğunu ve Hayes'in kaçırılmasını tertipleedikten başka öldürülmesini yoluna koymak üzere bulunduğunu da itiraf etti. Kendisi, bütün İrlanda'daki casus teşkilâtının şefi ve kışkırtıcısıydı.

Eğer Stephen Hayes'in yardımı olmasaydı, casus elebaşısı katiyen yakalanamayacaktı. Fakat eski arkadaşları aleyhine şهادette bulunmak, Hayes'i de hapisten kurtaramadı.

Hayes, hem kendisini kurtarmaya sebep olmuş olan lokantacı kız Anne'e ve hem de öbür bazı ziyaretçilerine, savaş boyunca hapiste kaldığına sevindiğini söyledi. Kendisi için en güvenilir yer hapishaneydi. Fakat melânkolik bir tavırla şu sözleri ilâve etmekten de kendini alamadı:

— Savaştan sonra da hiçbir yerde rahat yaşayamayacağımı biliyorum. Ne Naziler, ne de I.R.A., benim kendilerini ele vermiş olduğumu unutmayacak ve beni muhakkak öldüreceklerdir!

PELVING'İN SEVGİLİSİ

Eski Alman Başbakanlığı binasının Wagner tarzı galerilerinde, tıpkı «Tanrılar Şafağı» operasındaki gök gürültüleri gibi patlayan bombanın uzak yankıları hâlâ çınlıyordu. Bu bomba, 1944 yazında Hitler'i öldürecek olan bombaydı ve bu hâdise, bir zaman için Canaris'in de şafağının atmasına bir işaret gibi göründü.

O zaman Amiral, Balkanlarda bir teftiş seyahatine çıkmıştı. Bir telgraf alarak, derhal Wilhelmstrasse'de bulunmak emrini aldı. O. bu telgrafı çoktandır bekliyordu. Geleceğini muhakkak addediyordu ama yine de çekinmiyor değildi. Nihayet gelmişti işte...

Bu, elbet bir gün olacaktı. Hitler, bir falsoyu veya Afrika'da, İtalya'da, Fransa'da bir sürü falsoyu affedebilirdi. Lâkin böyle bir şeyin de sızıltısız geçmesine göz yummasına ihtimal verilemezdi.

Canaris, Führer'in hayatını tehdit etmiş olan suikaste rağmen herşeyin sâkin görüldüğü Başbakanlık binasına girdiği vakit, yapacağı konuşmanın, meslek hayatının en mühim mülâkatı olacağını biliyordu. Eğer Hitler'in hiddetini teskine muvaffak olamazsa, Başbakanlık sarayından, ölüme mahkûm bir adam olarak çıkacağını da biliyordu. Bu karanlık düşünceler arasında kendisini toparlayarak Führer'in odasına girdi. Daha ilk bakışta, zaten daima sinirli olan efendisinin, patlamak üzere bulunduğunu derhal sezmiş olduğuna kuvvetle ihtimal verilebilir.

İki adam arasında o odada neler geçtiği kesinlikle bilinemeyecektir. Tarafsız diplomatların verdikleri raporlara göre Hitler, Canaris'e, kendisini görmekle pek bahtiyar olduğunu söylemiş. Canaris'e daima itimat gösterebileceğinden emin olduğunu da ilâve etmiş. Canaris, şüphe yok ki efendisinin dediklerini tasdik etmemiştir. Çünkü Amiral, Hitler'in çevresindeki diğerleri gibi hakikate karşıdan bakmaya çekinen ödleklere değildi. Bu hakikati Hitler de biliyordu ve bu hakikatte saklı korkunç anlamın da farkındaydı. Evet, savaş artık kaybedilmişti. Bundan sonrası için ancak müthiş felâketi biraz geciktirecek ümitsiz tedbirler almaktan başka bir şey yapılamazdı. Yalnız Canaris'in kendisinden beklenen başarıyı gösterememiş oluşuna çok üzgündü. Acaba Amirali, gizli teşkilât başından almak, daha uygun olmayacak mıydı?

Führer ne kadar ümitsizlenip kızsak yeriydi. Alman subaylarından bir kısmı, canına kasdetmişlerdi ve hattâ bomba, kendisini yaralayacak kadar yakınında patlamıştı. Nasıl olurdu da Canaris, Hitler'in gizli teşkilâtının kudretli reisi, bu çirkin suikastin farkına bile varamamıştı?..

Canaris'in mevkii ve hayatı, efendisine vereceği cevabın şekline bağlıydı. Amiral, duruma en yakın kelimeleri hemen buldurtan o kendine has inceliğiyle bu zorlu durumun da altından kalkıp, birçok kere olduğu gibi yine Hitler'in itimadını kazanmasını bildi. Hattâ verdiği izahlar, efendisinde ümidin üstünde bir tesir bıraktı. Evet, bu işte tevbihi hak ettiğini biliyordu. Führer'in, hayatını daha iyi koruması gerektiğini de biliyordu. Ne yapsın ki elinde yeteri kadar iktidar yoktu.

Hitler, birdenbire kaşlarını havaya kaldırdı. Amiral, ne demek istiyordu böyle?.. Ne cesaretti bu?.. Canaris, izahatına devam etti. Gerçi kendi

kudreti, işgal edilen ülkelere yetiyordu ama Almanya'nın içinde hiçbir şey yapamazdı. Gestapo şefi ve iç cephenin yeni diktatörü Heinrich Himmler, Reich hudutları içinde, kendisinde hiçbir otorite bırakmıyordu. Bu işteki ihmalde başlıca suç, Himmler'le Gestapo'sundaydı ve Amiral, Himmler'e karşı ağzına geleni söylemeye başladı.

Tarafsız diplomatlara kalırsa, Canaris, sorumluluğu kendi üzerinden atmayı başarmıştı. Hitler, bu savunmaya inandı ve Amiral yine makamında kaldı. Zaten Canaris, yalan da söylemiyordu. Bu işteki sorumluluk; esasen kuzey kutbundan güney kutbuna kadar her yerde uyanık bulunmak suretiyle epey yüklenmiş bulunan donanma ve ordu gizli teşkilâtına değil, doğrudan doğruya Gestapo'ya ait olmak iktiza ederdi.

Kurnaz Amiral, efendisine, bu fırsattan istifade edilebileceğini de anlattı. Kendisini, memuriyetinden azlolunduğuna dair resmî bir beyanat yapılsa, düşman kanabilir ve eskisi kadar uyanık davranmaya bilirdi. Canaris, bu suretle ne zamandır aklında evirip çevirip durduğu bir projeyi uygulamak istiyordu.

Müttefiklerin Fransa, Hollanda ve Belçika'ya asker çıkarmış olmaları, Avrupa milletlerinin onlarla tamamen birlik olduğunu gösteriyordu. Kendileri için müthiş tehlikeli olduğu halde müttefik paraşütçü, casus ve gizli sabotajcılarını evlerinde barındırıyorlardı. Canaris, o zamanlar henüz «Almanya'nın himayesi altında» bulunmakta olan bu memleketlerdeki gizli mukavemet hareketlerinin içine, kendi casuslarını sokmak istiyordu. Bu suretle muhtelif memleketlerdeki mukavemet kareketleri, daha müttefik ordularına yardıma imkân bulamadan hepsinin başını eziverecekti.

Hitler, Amiralin bu isteklerine razı oldu ve bili-

nen «tarafsız kaynaklar» Amiral Canaris'in gözden düşüp azledildiğini bildirdiler. Lâkin Canaris bu tedbiriyle İngiliz, Rus ve Amerikan gizli teşkilâtının gözlerini boyayamadı.

Öte yandan, fazla uzağa gitmeden, Amiralin kendini böyle karanlığa gömmek isteyişinde başka nedenler de bulunabilir. Canaris, pek çok müttefik ajanının ölümüne sebep olmuştu. Birçok şehirde mâsum sivillerin ölüm kararlarını vermiş, birçok defa kendi casuslarını da feda etmişti. Binlerce denizcinin, denizlere gömülmesine de sebep olmuştu. Ama şimdi gidişatın değişmekte olduğunu görüyordu. Şimdi artık kurban etmek istediği kimselerin, kendisini ezmeleri şansı artmıştı ve Canaris, bu soğukkanlı harikulâde casus, bir Alman yenilgisinin kendi şahsı için doğuracağı müthiş âkıbetlerden titriyordu. Artık her ümidin mahvolduğunu görüyordu. Kendisinin resmen azledilmesi için Hitler'e sayıp dök-tüğü sebepler, boşuna değildi. Şimdi artık istediği bir tek şey vardı ki o da, bir yere sinmek ve Müttefikler, harp suçluları listelerini yaptıkları zaman kendini unutturmaktı. Ama, çoktan iş isten geçmişti.

Avrupa'daki gizli mukavemet hareketlerini boğmak, Naziler için gittikçe önem kazanıyordu. Bu hareketlerin ulaştığı kuvvet, muazzam nisbetlere varmıştı. Artık Fransız gizli mukavemeti elemanları, uçağı yaralanarak inmek zorunda kalan bir İngiliz veya Amerikan pilotunu, üssüne göndermek için yirmidört saatten fazla bir zamana muhtaç bulunmuyorlardı. Yugoslavya'da bir avuç çeteci, memleketin büyük bir kısmını Alman istilâsından kurtarmış bulunuyordu. Danimarka'da Alman kamplarından kaçan Müttefik esirlerini, tarafsız İsveç top-raklarına ulaştıran gizli bir demiryolu belirmişti. Bu

kaçaklar, oradan uçakla İngiltere'ye, İrlanda'ya veya başka yerlere gönderiliyorlardı.

Amiral Canaris, bu âsi memleketlere yumruğunu hissettirmeye artık kesin karar vermişti. Bu hususta nasıl bir plân kurmuş olduğunun bütün ayrıntıları, bugün artık bilinmektedir. Zira bu facianın aktörlerinden bazıları geri dönmüş ve Amiralin kullanmakta olduğu metodlar hakkında bol bol bilgi vermişlerdir.

Bunlardan biri Kansas'lı pilot çavuşu Andrew Percy'dir. (Endröv Pörsi) Percy, eşine ender rastlanan ustalıkta bir kuyruk makineli nişancısıydı ve şimdiye kadar otuzbir vazifeye iştirak etmişti. Son vazifesi de otuzikinciydi. İçinde bulunduğu uçak, yüz bombardman uçaklık bir filotillaya mensuptu. Bütün uçaklar, Berlin kenar mahallelerindeki Erckner bilyalı yatak fabrikaları tesisatına ağır kalibreli bombalarını bıraktıktan sonra geri dönmüşlerdi. Yolda giderken, bir avcı grubuyla çarpışmış ve Berlin'de de müthiş bir baraj ateşiyle karşılaşmışlardı.

Percy'nin uçağı, kurşunlarla delik deşik olmuş, lâkin pilot, uçağı Kuzey denizine, Danimarka yakınlarına kadar sürebilmişti. Artık Danimarka adalarından birine tehlikeli bir iniş yapmaktan başka çareleri kalmıyordu. Gerçi bu, bir Nazi kampında uzun zaman mahpus kalmak demekti, ama ne yazık ki başvurulacak başka bir tedbir de kalmamıştı.

Uçağa uzun boylu zarar verdirmeden, sürülmüş bir tarlaya indiler. Hemen aynı anda on kadar Danimarkalı, uçağın etrafını alıverdi. Uçaktakilerin kaba saba konuşuşlarından, küfürlerinden ve «şimdi sağlam hapi yuttuk» deyişlerinden, Amerikalı olduklarını anladılar ve derhal sevinç içinde bağırıştılar:

Danimarkamıza hoş geldiniz!

Fakat Danimarka diliyle konuşuyorlardı ve uçak

mürettebatından kimse bu dilden bir şey anlamıyordu. Yalnız, edâlarında ve hareketlerindeki samimilikten, niyetlerinin kötü olmadığı belliydi. Danimarkalılarından, biraz İngilizce bilen birisi, Amerikalılara yardım etmek istedi. Danimarkalılar, Nazilerin ellerine geçmesin diye uçağı ateşe verirlerken, Amerikalıları da yakındaki bir evde saklanmaya davet ettiler.

Andrew Percy, Danimarkalıların kendilerini nasıl çiftlikten çiftliğe ve kiliseden kiliseye kaçırdıklarını, bana kendi ağzıyla anlatmıştı. Danimarka mukavemet teşkilâtı, Amerikalıların her türlü ihtiyaçlarını temin ediyordu. Havacıların hepsini Danimarkalı balıkçı kıyafetine sokmuşlar, kendilerine gayet iyi bakıyor ve hattâ biraz Danimarka dili de öğretmekten geri kalmıyorlardı. Hattâ sonunda kendilerine Danimarka kimlik kâğıtlarıyla sahte pasaportlar bile temin ettiler. Bu mübarek Danimarkalılardan biri, bir gün Percy'ye: «Almanlar, sizin hakikaten Danimarkalı mı, yoksa başka bir milletten mi olduğunuzu seçecek kadar hassas kulak sahibi değildirler» demişti.

Ve Amerikalılar, böylece kısa mesafelerde yolculuk yapıp mola vererek Kopenhag yakınlarına kadar götürüldüler. Orada birkaç zaman memleketten kaçmak için fırsat beklediler. Ama bu fırsat çıkıncaya kadar tam iki ay geçti. Nihayet her havacı, kendi başına ve belli bir yoldan hareket etti. Fakat hepsi de tarafsız ve demokratik İsveç'te buluşacaklardı.

Nazilerin, bu kadar İngiliz ve Amerikan havacısının nasıl olup da parmakları arasından sıyrılıp kaçabildiğini nihayet anlamışlardı. Amiral Canaris, Müttefik havacılarına yardım eden Danimarka vatanseverleriyle mücadele etmek için gizli teşkilâtında hususî bir şube kurdu.

Müttefikler gizli teşkilâtı, bu yeni şubenin koku-

sunu aldı ve bu yeni Nazi organizasyonunun elebaşısının kim olduğunu da meydana çıkardı. Bu, çok yüksek zekâ ve iktidarda bir kadındı. Andrew Percy de bu kadının bir sürü kurbanından biri olacaktı. Delikanlı, Kopenhag'dan yola çıktıktan sonra Jutland'a kadar ârızasız ulaşmıştı. Orada, kendisine memleketten çıkmak imkânını verecek olan gemiyi bekliyordu. Gemiye biniş ve kaçış meselesi, bütün zıvıntılarıyla ve tam bir ihtiyatla hazırlanmalıydı, Percy, hattâ her akşam başka bir yerde yatacak kadar ihtiyatlı davranıyordu. Fakat bu da bütün tehlikeleri savmaya yeterli değildi. Çünkü Nazilerin, bazan bir mahalleye baskın verip bütün evleri araştırarak, kimler varsa hepsinden kimlik kâğıtlarını istedikleri oluyordu. Burasının ilmî sabotaj ülkesi olduğunu ve Danimarkalıların inatçı mukavemetlerine karşı en enerjik tedbirlerin alınması gerektiğini biliyorlardı. (*)

Bu Nazi baskınları, Andrew Percy'nin durumunu nazikleştiriyordu. Öteki Amerikan havacıları, birkaç gün içinde veya bir haftada İsveç'e ulaştıkları halde makineli nişancısı Danimarka'da çevirilip kalmış bir vaziyetteydi. İşin berbat tarafı da şuradaydı ki, yaralanırsa, behemehal kurşuna dizilirdi. Fakat Danimarkalılar, fevkalâde konuksever insanlardı ve tehlike bir tarafa, Percy bu gizli hayatından gayet memnun bulunuyordu. Uçak makineli nişancısını koruyanlar arasında harikulâde bir de kadın vardı. Helvig Delbo (Helvig Delbo) adındaki bu kadın, Andrew'a vatanı Kansas'ın kızlarını hatırlatıyordu. Helvig, sarışın, büyüleyici, zeki, daima neşeli ve insana zevk veren bir ahabtı. Andrew, gizli yaşayışının kendisine menettiği «bir tek kişiyle birçok de-

(*) Bu savaşta Danimarka, Nazilere karşı sabotaj rekorunu kırmıştır. Danimarka'da her sekiz saatte bir sabotaj yapılıyordu.

fa görüşmek» yasağına rağmen Helvig'i sık sık görmeden edemez ve tehlikeyi filân umursamaz olmuştı.

Helvig, elbise tamirâtı ve düzeltmeler yapmakta uzman bir terzi dükkânı işletiyordu. Gerçi burası pek ufacak bir dükkândı ama işinin iyiliğiyle pek meşhur olduktan başka Kopenhag'ın merkezinde Sankelmarksgade sokağında 30 numaradaydı. Dükkânın bu kadar merkezî olması, Andrew'un orada yaptığı gündüz ziyaretlerini bir çılgınlık haline getirmiyor değildi. Fakat artık Danimarka dilini epeyce ilerletmiş olduğunu sanıyor ve zaten Naziler de bu dili lâyıkiyla bilemedikleri için kendisini sezemeyeceklerini düşünüyordu. Akşamları da Helvig'i iki odalı ufak ve şık evinde ziyaret ediyordu. Şüphe yok ki, bu da kendisine yapılmış olan ihtiyat tavsiyelerine tamamen aykırı idi.

Helvig, yirmidört yaşında olan Andrew'dan çok daha yaşlıydı. Fakat, bu yabancı ülke içinde kendini âdetâ kaybolmuş ve tehlikelerle çevrili hisseden delikanlı, çılgınca yaşamaya susamıştı. Nitekim, bu otuzaltı yaşındaki kadınla bir aşk sergüzeştine atılmakta gecikmedi.

Helvig'in, zarif apartmanında binbir keyifli sır da vardı. Burada Cumhurbaşkanı Roosevelt'in, Winston Churchill'in Mareşal Stalin'in ve General Eisenhower'in resimleri vardı. Hattâ, Naziler tarafından işgal edilmiş bir memlekette oluşuna aldırmayan Helvig, bir de Amerikan bayrağı edinmişti. Kadın, bunu, çapkın bir tavırla Andrew'a gösterdiği vakit, delikanlı handiyse ağlayacaktı. Bu resimler ve bu bayrak, saklanması tehlikeli hâtıralardı. Yalnız bunlar bile evinde bulunmuş olsaydı, Helvig'e en aşağı on yıl hapse mal olurdu.

Fakat onlar, bütün bu çılgınlıkları yetmiyormuş gibi üstelik geceleri radyoyu açıyor, Londra'dan,

Moskova'dan ve Amerikan radyosunun İngiltere'deki istasyonundan yayınlar dinliyorlardı.

Helvig, her türlü sabotajcılara yardıma hazır temiz yürekli bir Danimarka vatansever kadınıydı. Andrew'a, aslen Norveç'te doğmuş olduğunu da söyledi. Quisling idaresindeki Norveç'ten kaçmıştı ve polis burada kendisini, siyasetle katiyen ilgisi olmayan herhangi bir Danimarkalı kadından ayırdetmiyordu. İkisi de kaçak oldukları için şüphesiz ikisinin de hislerinde, birbirlerine benzer taraflar çoktu.

Helvig, Andrew'a, Amerika'ya dair binbir soru sordu. Bilhassa Andrew'un nasıl kurtulmuş olduğunu pek merak ediyordu. Kendisine kimler yardım etmişti. İsveç'e gönderilme işiyle alâkadar olanlar kimlerdi? Çavuş pilot Percy, isim bilmiyordu. Yabancı olduğu için Danimarka adlarını pek zor buluyor ve aklında da tutamıyordu. Danimarka isimlerinden aklında kalanlar, yalnız Larsen (Larsen) ile Andersen'di (Andersen) ki, bunlar da memlekette, her köşe başında birkaçına rastlanacak kadar çoktu. Helvig, delikanlıdan bu cevabı alınca katiyen daha fazla ısrar etmiyor, hemen konuyu değiştiriyordu.

Nihayet, Andrew'un İsveç'e hareketi için herşeyin hazır olduğu gün, geldi çatı. Delikanlı, son gecesini Helvig'le geçirdi. İkisi de, kısa da olsa beraber geçirdikleri zamandan memnunluklarını birbirlerine anlattılar ve savaştan sonra tekrar buluşmaya söz verdiler. Ondan sonra da acıklı ayrılma saati nihayet geldi.

Andrew Percy, sivil bir elbise giyinmiş olduğu halde İsveç'e ulaştı ve birkaç gün sonra da İngiltere'de emniyetliydi. Hemen Müttefik gizli teşkilâtına, kaçışının bütün ayrıntılarını anlattı ve kendi uçağının öbür mürettebatının ne olduklarını da tabiatıyla sorup öğrendi. Fakat, onlardan hiçbiri kurtula-

mamıştı. Hepsi yakalanmışlardı ve şimdi herkes Andrew'un kaçıp kurtulabilmesine hayret ediyordu.

Danimarka'da çıkan bir Nazi gazetesi, kaçakların yakalandıklarını ve onlarla beraber Danimarka gizli mukavemet teşkilâtından oniki kişinin de ele geçtiğini haber vermişti.

Intelligence Service, bu meseleyi ele alıp incelemeye koyuldu: Andrew'un tek başına kaçabilmesi olayının ardında saklı olan sır neydi? Acaba bu delikanlının kaçmasına göz yumup peşinden mi takip etmişlerdi? Gayet âlicenap davranan şu Helvig, Danimarka gizli mukavemet teşkilâtının itimadına lâyık bir kadın mıydı? Bu gizli hareket mensuplarından hiçbiri evlerinde Müttefik şeflerinin fotoğraflarını saklayacak kadar kendilerini tehlikeye atmazlardı. Çünkü hayatları, gizli mukavemet hareketi için de çok lüzumlu ve kıymetliydi ve yine muhakkaktı ki kimse, evinde bir Amerikan bayrağı saklamak zevki uğrunda arkadaşlarının da hayatını tehlikeye atacak kadar akılsızca davranamazdı.

İngiliz ve Amerikalılar şu Helvig Delbo meselesini sıkı bir göz hapsine almaya karar verdiler. Intelligence Service subayları, sürgündeki Norveç hükûmetinin bulunduğu, Londra'daki Kingston House'a gittiler. Bu binadaki kapılardan birinin üstünde: «Norveç Hükûmeti Adliye Nazırlığı» yazıyordu. Subaylar, Norveç memurlarına, Helvig Delbo adlı bir Norveç vatandaşından bilgileri olup olmadığını sordular. Delbo mu?.. Hayır bu isimde kimseyi tanımıyorlardı ama bundan sonra şu işi esaslıca bir takip edeceklerdi. 1940'dan beri Norveç'le İngiltere arasında gizli bir gemi ulaştırması aralıksız olarak işlemişti. Bu gemi sayesinde, Norveç'teki gizli mukavemet teşkilâtına, olay hakkında tahkikat yapıp neticeyi bildirmek emri yollandı.

Bu çeşit teşkilâtın, istedikleri bilgileri elde etmek için kendilerine mahsus teknikleri vardı. Quisling

Hükûmeti Adliye Bakanlığında ve hattâ Quisling polisinde kimse, Binbaşı Vidkun Quisling ile can ve gönülden işbirliği yapıyor değildir. Hird, yâni Quisling hücum kıtaları üniforması giyen Norveç gizli teşkilât subayları, Helvig hakkında, kesin bir şey ifade etmemekle beraber, mükemmel bir tahkikat zemini olabilecek kadar bilgiler topladılar.

Bu bilgilerden anlaşıldığına göre Norveç'teki Quisling polisiyle Danimarka'daki Nazi polisi arasında irtibat subaylığı vazifesini gören adam, Max Pelving (Maks Pelving) adında biriydi. Pelving, 1939'da Pflugk-Hartung'un suç ortağı olarak tevkif edilmiş olan Danimarkalı polis memuruydu. Yenilerde Oslo Continental Otelinde görülmüş, Norveç Gestapo'su ve Quisling polisiyle konuşmalarda bulunmuştu. Yanında, uzun boylu, sarışın, otuz yaşlarında bir kadın da vardı. Bu kadının adı Greta Johansen'di(Greta Yohansen) ve tipi de Helvig Delbo diye tarif edilen kadının tipine pek uyuyordu.

Max Pelving öteki adıyla Petermann, (Peterman) Danimarka'nın istilâsından evvel Pflugk-Hartung ve Canaris'in hesabına çalışmış biri idi ve şimdi birdenbire pek faaliyet göstermeye başlamıştı. Bu adamın, Almanya'yı bombaladıktan sonra Danimarka'da mecburî bir iniş yapmış olan Amerikan pilot ve öbür elemanlarla onları saklayanlara tuzaklar kurup yakalamaya uğraştığına ve pek çoğunu ele geçirdiğine hükmettirecek çok sebep vardı. Norveç karşı casusluk teşkilâtı ajanlarından biri hem Pelving'i, hem de kadını bir arada, kahvede ve tiyatrodan görmüştü. Bu kadınla erkek, kendileriyle meşgul olunmaya değer elemanlardı. Norveçli ajana Londra'dan yeni talimat verildi. Kopenhag'a gitmeli ve imkân bulduğu bütün tamamlayıcı bilgileri edinmeliydi.

Prensip itibariyle böyle bir yolculuk imkânsızdı. Fakat Quisling polis memurlarından, Nazi ünifor-

sı taşıyan birisi, elbette bazı hususî imtiyazlara sahip olacaktı. Bu itibarla, Norveçli ajan da Kopenhag'a gitmekte zorluk çekmedi. Birkaç hafta sonra da Londra'ya, Greta Johanssen ile Helvig Delbo'nun aynı ve bir tek kadın olduğuna dair raporunu ulaştırıyordu.

Bu gerçek, birçok hatırlamaya yol açıyordu. Birinci derecede akla gelen şey, Helvig Delbo'nun senelerden beri Naziler hesabına çalışmış olmasının meydana çıktığıydı. Yalan da değildi. Bu kadın, Canaris'in açtığı hususî şubenin, mühim bir elemanı idi. Fakat, hâdisenin ortaya çıkardığı en mühim hakikat, Pflugk-Hartung çetesinden büyük bir casus olan Max Pelving'in tekrar faaliyete geçmiş oluşuydu. Demek oluyordu ki bu lânet herif, hâlâ ölümüne sebep olduğu bir sürü adama yenilerini de katmak azmindeydi. Nasıl, vaktiyle İskandinavya'nın işgalinden evvel Nazilere hizmet ettiyse, şimdi onlar, oralara yerleştikten sonra yine hizmette kusur etmiyordu.

Helvig Delbo, bu adam için basit bir ahabtan da ileri bir özellik taşırdı. Pelving, Nazi casusu olarak tevkif edildiği vakit, ilk karısı teessüründen kendini zehirlemeye teşebbüs etmişti. Gerçi kadın ölmedi ama aylarca hasta yattı. İyileştiği vakit de Pelving onu terkederek gidip Helvig'le beraber yaşamaya başladı. Fakat bu çift arasında bir evlenme, hiçbir vakit söz konusu olmadı.

Pelving aleyhindeki kovuşturma, 1940'da casusun, ikibuçuk yıl hapse mahkûm olmasıyla sonuçlandı. Savcı, Pelving'in aslen Alman olduğunu ve hakikî adının da Petermann olduğunu tesbit etti. Pelving kendini sahte kimlik kâğıtları sayesinde Danimarka'da hükûmet memurluğuna tayin ettirmişti. 1918'de Finlandiya'nın Rusya'ya karşı yaptığı savaşa katılmış ve Mareşal Mannerheim'den (Mannerhaym) bir-

kaç tane nişan almıştı. Uzun bir zamandır da Danimarka Nazi partisinin üyesi bulunuyordu.

Delbo hakkındaki bu hakikatlerle Pelving'e dair eskiden bilinen şeyler bir araya getirilip de oynanan oyun meydana çıkınca Danimarka'daki gizli vatansever teşkilâtına derhal haber ulaştırıldı. Danimarka'ya inen paraşütçüler, Pelving ile Delbo'nun, vatanseverlerle birlik görünerek teşkilâta sokulmuş bulunduklarını haber verdiler. Amerikan havacılarının tutuklanmasıyla, birçok Danimarka vatanseverinin öldürülmüş olmasının vebalinin bunların omuzlarında olduğu muhakkaktı.

Danimarkalılar, ulaşacakları gayeye dolambaçlı yollardan varan insanlar değillerdir. İhanet ve cinayetin ise bir tek cezası vardır. 1943 yılı Aralık ayında Pelving kendini o kadar emniyette sanıyordu ki, hususî şoförünün kullandığı bir resmî Alman otomobiliyle Kopenhag'ın ortasında serbest serbest gezinip duruyordu. Yanında Danimarka Mata-Hari'si olan metresi de vardı. Birkaç gün önce de bu kadının ele verdiği beş Danimarka vatanseveri, Amerikalılara yardım etmek töhmetiyle kurşuna dizilmişlerdi. Danimarka sabotajcılarını bayağı kaatiller addetmek, hiçbir vakit doğru olamaz. Lâkin cezanın lüzumlu olduğu haller de vardır. Hattâ bu vatanseverlerin, gizli bir savaşın askerleri olduklarını söylemek, pek uygun düşer. Max ile Helvig, otomobilleri içinde Kopenhag bulvarlarından birinden indikleri sırada bir başka otomobil hızlanarak onların hizasına geldi. Bu ikinci otomobilden üç el ateş edildi. Max Pelving derhal öldüyse de metresi sadece yaralandı.

Naziler, bu olayı haber alınca hiddetlerinden kuduracak gibi oldular ve hırsılarını da bir sürü rehine kaldırmak suretiyle aldılar. Fakat casusların ve hainlerin en alçağının, hakettiği cezayı bulmuş olduğunu duyan bütün Danimarka sevindi.

Helvig Delbo, artık basit bir Danimarka vatan-daşı hâlinde kaldıkça emniyette olamayacağını kav-radığı için kendisini, bir Alman askerî hastanesine yatırttı. 1944'de iyileşerek hastaneden çıkınca doğ-ruca Norveç'e gitti ve tekrar Gestapo hizmetine gir-di. Ona bilhassa Vidkun Quisling'in gizli şahsî iş-lerini veriyorlardı. 1944 Şubatında Quisling, kadını, sahte bir pasaportla İsveç'e yollamıştı.

Kadın, İsveç'te, Norveç mültecilerinin faaliyetle-rini kollayacak, sürgündeki Norveç hükûmetinin ver-diği siparişler hakkında bilgi edinecek ve bu hükû-metin, İsveç'ten ne gibi materyali temin ettiğini öğ-renecekti. Yanına beş sadık yardımcı almak müsaa-desi de verildi.

Daima gayet faal olan İsveç polisi, bütün bunları çabucak keşfediverdi. Helvig'in beş yardımcısı tu-tuklandılarsa da, kadın yine ağın deliklerinden ya-kayı kurtarmanın çâresini buldu. Danimarka'da ol-duğu gibi kendisini Norveç'teki gizli vatansever teş-kilâtı da aramaya koyulmuş; üstelik Müttefikler cas-us şebekesi de ayaklandırılmıştı. Fakat Helvig, san-ki yer yarılmış, yere girmişti. Max Pelving'in eski şefi, o sıralarda Romanya'daki Alman casus şebe-kesinin elebaşısı Pflugk-Hartung'la teması temin et-miş olduğuna dair bazı söylentiler ortaya çıktı.

Helvig, casusluk mesleğine, prensip meselesi filân diye değil, sadece Max Pelving'i sevdiği için girmiş-ti. Bundan başka macerayı seviyor ve casusluk sa-yesinde rahat ve bolluk içinde bir hayata da kavu-şuyordu. Yâni, kendisini bu meslekte kalmaya iten sebep, daha ziyade para kazanmak hırısıydı ve niha-yet paraya beslediği büyük sevgi, mahvına da se-bep oldu.

İskandinavya'da herkesin kendi peşinde olduğunu bilmesi gerekirken Kopenhag'a kadar uzanıp önce Pelving'in kasasını bir ziyaret etmeden ne Almanya-

ya, ne de Romanya'ya gidebildi. Bu kasada hem para, hem de mücevherler... Yâni, şimdiye kadar ki ihanetin getirdiği dünyalık vardı. İki sevgili, Danimarka milliyetseverlerini kurşuna dizilmeye veya ipe çekilmeye yollamak suretiyle kazandıkları paralardan pek o kadar mühim bir şeyler artırmış değillerdi. Kasada bulunan mücevherler, oldukça kıymetsiz şeylerdi ve para da onikibin kuron kadardı.

Vatanseverler, kadının Kopenhag'da pek az, hatâ belki de bir gün kalacağını biliyorlardı. Ama Danimarka, ölesiye nefret edilen düşmanlardan kurtulmanın çâresini bilen insanların yaşadıkları ülkedir. Helvig'in Kopenhag'a varışından beş saat sonra gizli vatansever teşkilâtı, onun nerede olduğunu öğrenmiş ve Müttefik gizli teşkilâtına da kısa dalgalarla haber ulaştırmıştı.

Ertesi sabah, bütün İsveç gazeteleri üç satırlık bir haber yayınladılar. Bu haberde, aslen Norveç hemşerisi olan Helvig Delbo adlı bir kadının meçhul birilerinin hücumuna uğrayarak öldürüldüğü bildiriliyordu. Olay, kadının, küçük terzihanesinin bulunduğu Sankelmarksgade sokağında vukubulmuştu.

Helvig, artık ölmüştü. Hayatı her türlü güzellikten ve şiiirden yoksun bir halde geçmişti. Bu savaşın en sefil iki casus ve en tehlikeli iki kaatilinin, Müttefik askerleri eliyle öldürüldüğünü söylemekle bu konuyu kapatalım.

Helvig'in 1944 yılı 13 Martında yapılan cenaze töreninde kimse bulunmadı. Fakat kendisine karşı son bir insanlık gösterildi ve cesedi Max Petermann Pelving'in mezarının yanına gömüldü.

KONUŞAN KUKLALAR VAKASI

I kinci Dünya Savaşı'nda casuslara hiçbir iş kalmayacağını iddia etmiş olanlar, pek kısır görüşlü olduklarını pek kısa zamanda anladılar. Geçen savaş, kadınların casusluk meselesinde ne yüksek bir kaabiliyete sahip olduklarını göstermiş ve bu tecrübe erkekleri daha uyanık yapmıştı. Artık hiçbir General, yakında yapacağı saldırı planını cebinde taşımaz olmuştu. O zamandan beri artık aşktan çılgına dönen subaylar, otel odalarında gizli belgeler bırakmak şöyle dursun, askerler bile kendilerine pek fazla soru soran kadınlara karşı derhal çekingen davranmaya başlıyorlardı.

Fakat Japon gizli teşkilâtı, kadınlara karşı gittikçe artan bu kuşkuyu, kadın ajanlara iş verilmemesi için yeterli bir sebep addetmedi. Bir erkeğin başara-bileceği bir işi, bir kadın da yapabilir, hattâ belki de daha iyi yapar diye düşündü. Hakikatte Japonlar, milliyeti ne olursa olsun, beyaz ırktan kadınlardan çok şey umuyorlardı. Kadın casuslar kafilesi, Finlandiya'da Greta Kainen, Danimarka'da Helvig Delbo, ve Pearl - Harbour'da Ruth Kuehn gibi elemanlar tarafından pek mükemmel temsil ediliyordu. New-York'ta ise bu temsil işi, elli yaşlarında gayet nazik bir dul kadına verilmişti.

Bu hikâye, 1943 yılı sonlarına doğru, New-York'a trenle üç saat uzaklıkta bulunan Ohio hükûmeti dahilindeki Springfield'de başlar. Burada, gayet sevilen eski bir aile olan Wallace'lar (Vallas) yaşıyordu. Miss Mary Wallace, (Meri Vallas) hiçbir vakit ca-

susluğa dair sabit bir fikir sahibi olmamıştı. Siyasetin geçici hâdiselerinden ziyade sanatın uzun ömürlü güzellikleriyle ilgilenirdi. Bir sabah, Arjantin'den, Buenos-Aires damgalı bir mektup aldı. Bu kenarları mavi, kırmızı, beyaz çerçeveli bir zarf içinde, uçakla yollanmış bir mektuptu. Bu mektup, Mary Wallace'a değil, aşağıdaki adrese yollanmıştı:

Senora Inez Lopez de Morinali
2563 O'Higgins Street
Buenos-Aires (Argentine)

Arjantin'de, meçhul bir kadına yazılmış olan bu mektup, nasıl oluyor da Mary Wallace'ın mektup kutusuna atılmış bulunuyordu? Bayan, bir an şaşkın duraladı. Sonra zarfı elinde evirip çevirirken sırtında mektubu gönderenin adresinin de şu şekilde yazılmış olduğunu gördü:

Mary Wallace
1808 E. High Sitreet
Springfield (Ohio)

Zarf, daktiloyle yazılmıştı ve Arjantin damgasının yanında New-York'un büyük posta merkezlerinden birinin, takriben bir ay evvelki tarihi gösteren bir damgası vardı.

Bu bir muammadan başka bir şey değildi. Ne Miss Wallace böyle bir mektup yollamıştı ne de Arjantin'de Morinali (Morinali) adlı böyle bir kadın ahbabı vardı. Değil böylesi, zaten Lâtin Amerika'sında hiçbir tanıdığı yoktu.

Zarfı açtı ve esrarengiz mektubu okudu. Bu mektup, kendi adı altında yazılmıştı ama, mektubun ne başı, ne de sonu vardı. Mektubun altına Mary Wallace imzası atılmıştı, üstelik mektubun kâğıdı da kendisinininkine benziyordu. Fakat bütün bunlar, sahtekârlıktan başka bir şey değildi.

Peki bu mektubu neden kendisine yollamışlardı? Zarfı yeniden gözden geçirdi ve Arjantin postasının «Yoktur. Adres bırakmadan gitmiştir. Gönderene iadesi» kayıtlı damgasını görünce işi anladı. Hiç şüphesiz bu mektubu birisi, Arjantin'de Senora de Morinali'ye yazmış ve yazarken de utanmadan kendi adını kullanmıştı. Mektup Arjantin'e gidince alıcısı olan İspanyol madamı orada bulunamamış ve mektubun üzerinde gönderen diye kimin adresi yazıyorsa, zarf da ona iade olunmuştu. Mary Wallace, bu rezalet karşısında açmıştı ağzını, yummuştu gözü! Kimdi bu sıkılmadan kendi adını kullanıp, üstelik imzasını da taklit eden? Bu kadar büyük rezalet mi olurdu dünyada?...

Hem bunlar yetmiyormuş gibi bir de Miss Wallace'ı utancından kıpkırmızı kestirecek bir İngilizce ile ve imlâ hatâsı dolu olarak yazılmış değil miydi? Biçâre kadın, hiddetinden tir tir titreyerek bir daha okudu.

Bu mektubun içindeki garip şeyler şunlardı:

«Aziz hemşirem,

«Size bu kadar zamandır yazmayışımı neye yoracağınızı elbette bilemiyorsunuzdur. Çok kötü bir ay geçirdik. Pek sevdiğim yeğenimi bilirsiniz ya, zavallının beyninde bir habis tümör varmış, hayatından pek ümit yokmuş. Bu durum hepimizi pek üzdü ve ne yaptığımızı bilemez olduk. Şimdi kendisine X ışınları tedavisi yapılıyor ve tümörün ufaltılacağı umuluyor ama tam bir âfiyet hakkında değil, durumunun hakikaten düzeleceğine dair bize hiçbir ümit verilmiyor. Tamamen çökmüş bir haldeyim.

«Bir ay kadar oluyor, size koleksiyonumdan bahsetmemi istemiştiniz. Art Club'de bebeklerim ve kuklalarım hakkında bir konferans verdim. Elimde bulunan yeni üç kukla, üç fevkalâde İrlanda bebeğidir. Bunlardan biri sırtında ağı bulunan ihtiyar bir balıkçı, ötekisi arkasında bir çıkın odun taşıyan ih-

tiyar bir kadın, üçüncüsü de ufak bir erkek çocuğudur.

«Konferansımı herkes pek zevkle dinliyordu. Fakat şimdi, küçük hastamdan başka bir şey düşüremez oldum.

«Bana, Mister Shaw'a (Şov) bir mektup gönderdiğinizi ve onun, mektubunuzu yokettiğini yazıyorsunuz. Biliyorsunuz ki o da hastaydı. Otomobili de kazaya uğramış, şimdi tamirde bulunuyor. Onun ailesinden bazılarını gördüm. Hepsi de Mister Shaw'un yakında işe başlayacağını söylediler.

«Size yazacağım mektubun pek üzücü olmamasını isterdim ama olmadı. Şimdilik söylenecek başka mühim şeyler yok.

«Annemin gelir vergisi beyannamesini doldurmadan önce, yine onun işleriyle ilgili ufak bir gezi yaptım. Zaten daktiloyla yazı öğrenmeye başlayışımın sebebi de bu.

«Bugünlerde herkesin pek çok işi var gibi görünüyor. Sokaklar âdeta insandan taşıyor.

«Beni ailenize hatırlatınız. Bu kadar zamandır size yazamamış olduğuma pek üzgünüm. Sevgilerimle.

Mary Wallace

«Not: Annem Louisville'e gitmek istiyordu ama, şimdilik meşguliyetimiz o kadar çok ki ona bakacak değiliz.»

Miss Wallace'ın merakı iyice kabarmıştı. Bu mektupta göze batan birtakım özellikler bulmuştu. Meselâ, yeğeninin beyninde bir hastalık olduğu hikâyesi tamamen doğrudu. Üstelik, Springfield'de bir kulüpte, kendisindeki bebeklere ve kuklalara dair bir konferans vermiş olduğu da tamamen gerçektir. Yalnız, kendisinde İrlanda bebekleri bulunduğu yalandı. Ayrıca bu mektup Arjantine'ye yollandığı tarih-

te New-York'ta bulunmuyordu. Nihayet, hiçbir vakit daktiloyle yazmaz, bütün mektuplarını eliyle yazardı.

Kadın, bu işin, bebekleri dolayısıyla kendisine soğuk bir muziplik yapmak isteyen biri tarafından ter-tiplenmiş bir davranış olduğu düşüncesine saplandı. Maamafih bu mektubu polise vermek için hiçbir sebep göremiyordu. Adamakıllı kızdığı için mektubu posta idaresine yollayıp bu işin neye delâlet ettiğini onlardan öğrenmek ve idareden hıncını almak istedi.

Springfield postanesi müdürü, mektubu doğruca Washington'daki F. B. I.'a yolladı. Mektup sıkıca bir gözden geçirildi. Mâsum addedilemeyecek kadar gayri tabîî görünüyordu. Eğer alay idiyse, hiç de tatlı tuzlu bir alay değildi hani... Mektup Amerika'dan çıkarken posta sansürü tarafından görülmüş, tahsil-siz ve intizamsız bir dimağ mahsulü olmaktan başka hiçbir tesir hâsıl etmemişti. Yani mektubun kendisi, görünüşte tamamen zararsızdı. Fakat bu mektupla ilgili şartlar ve meselâ gönderenin kullandığı sahte isim ve adresi, işin pek o kadar mâsum olamayacağı şüphesini uyandırmaktan geri kalmıyordu.

Washington'da bu işi soruşturan memurlardan biri, meseleyi kendi düşüncesine göre tasarlayıp bir rapor halinde sunmayı teklif etti. Belki bu tasarlayışın ayakta durmak gücü bile yoktu. Lâkin ne olur olmaz, gözden geçirilmeye değer görüldü.

B. adlı bu memura göre «yeni bebekler» az bir zamandan beri Pasifik Okyanusu'nda harekâta bulunan harp gemilerinin hususî bir şifre ile ifadesi olacaktı. «İhtiyar İrlandalı balıkçı» nın bir Amerikan uçak gemisi olması ihtimali vardı. Zira uçak gemileri, torpillere karşı hususî ağ tertibatıyla korunuyorlardı. Zaten mektupta da balıkçının sırtındaki ağdan bahsedilmiyor muydu? «Sırtında odun çıkını

bulunan yaşlı kadın» a gelince, bunun güverte üstündeki bölümleri ahşap bir zırhlı ve «küçük oğlan çocuğu» nun ise yeni yapılmış destroyerlerden biri olması ihtimali çok kuvvetliydi. Mektubu imha etmiş olan o Mr. Shaw'un, Pearl Harbour baskınında yarı yarıya tahrip edilmiş olan Shaw Destroyeri olması mümkündü. Sonradan Honolulu'da tamir olunmuş olan bu destroyere yeniden prova yapılmıştı. O sıralarda Hawai ile San Francisco arasında işliyordu.

Nottaki yazıya gelince, F. B. I. memuru, bunun uzun zamandan beri açık denizde vazifede bulunan ve o anda bulunduğu yer hakikî bir sır halinde saklanan Louisville kruvazörü olacağını tahmin ediyordu. Mektubu yazan kimse, bu mesele hakkında istenen bilgileri veremeyeceğini belirtmek ister görünüyordu.

Memurun bu tasarıları epeyce hayal mahsulü görünüyordu. Posta idaresi sansür memurları, bu hikâyeye kesinlikle inanmadılar. Fakat, değil mi ki mesele bir kere ortaya atılmıştı ve değil mi ki bu mesele ile ilgili bütün belgeler, Washington'daki F. B.I. bürolarına yığılmıştı, bu işi adamakıllı derinliğine araştırmak ve incelemek gerekecekti.

Mary Wallace, sorgusu yapılmak için çağırıldı. Kadın, B. adlı memura, bebek koleksiyonundan bahsetti. Geçenlerde bilhassa bu koleksiyonu zenginleştirmek için New-York'a kadar gitmiş ve 62 nci sokak yakınındaki Madison Avenue'nün en muhteşem Amerikan mağazalarından birinden birkaç bebek satın almıştı. Hattâ, mağazanın sahibi kadını da pek sempatik bulmuş, kendisiyle epey ahbaplık da etmişlerdi.

Memur B. sordu:

— Mağaza sahibi kadına ailenize ait meselelerden de bahsettiniz mi?

Mary Wallace:

— Tabii biraz bahsettim; dedi. Mrs. Dickinson çok sevimli bir kadındı. Hattâ bana bedavadan bir de bebek hediye etti. Doğrusu o kadının bebek koleksiyonu ve kuklaları hem zengin, hem de pek zevkle seçilmiş...

— Yeğeninizin hastalığından da bahsettiniz miydi?

— Ettimdi ya! Ne bileyim işte, Mrs. Dickinson ile pek ahbap oluverdik. Bana, kocasının hayatta bulunduğu son ayları pek meraklı anlattı da... O zaman birdenbire aklıma çok hasta olan yeğenim geliverdiydi...

Ama bütün bunlara rağmen Mrs. Dickinson'u suçlu gösterecek deliller yoktu. Miss Wallace, üstelik, yeğenin hastalığını ve kendisinde bir bebek koleksiyonu bulunduğunu bilen on kadar insan ismi de saymıştı. Hâsılı, şu bebek mağazası, bir sürü izden biri olmaktan ileri bir anlam taşımıyordu. B. adlı memur, bütün bu izleri teker teker tetkik etmek mevkiindeydi. Ona kalırsa, bu iş, çok ciddi ve mühim olmak niteliğini muhafaza ediyordu. Şimdiye kadar anlaşılmaz yazıları deşifre eden serviste uzun süredir çalışıyordu ve bu mektubun da böyle gizli bir şifreyle yazılmış olduğuna dair kendisinde kuvvetli bir kanaat uyanmıştı. Mektubu yazanın bu kadar imlâ hatası yapmasına şaşılabilirdi ama, bütün bu yanlışlara rağmen mektubun bir Amerikalı tarafından yazıldığı muhakkaktı.

Memuru ilgilendiren şeyler, bilhassa bebekler olmuştu. Kendi kendine demişti ki, mektupta bebeklere temas edilmesi, ancak bebek dünyasıyla yakın ve devamlı bir ilişki sonucu olabilirdi. Bunun için tahkikatına, Mary Wallace'ın bebeğe ve bu sanata meraklı ahbabları arasından başlamayı doğru buldu.

Memur, Springfield'e gitmiş olmasından istifade ederek Mary Wallace'ın konferans vermiş olduğu sanat kulübünden araştırmalarına başladı. Fakat, hiçbir şey elde edemedi. Kulüp üyeleri, Ohio'daki Springfield dışında, dünyadan hiçbir şey biliyor değillerdi. Hiçbirinin Arjantin'le münasebeti yoktu. Memur, bu kadar kısır bir soruşturmayla karşılaşınca bu işin yenir yutulur çeşitten bir şey olmadığını seziyordu ama, zorluk arttıkça onun da inadı artıyordu. Hem bu işle uğraşmaya yetecek kadar vakti de vardı.. çünkü bu mektubun tek başına bir olay olmadığını, geçmiş olduğu gibi arkasının da geleceğine kesinlikle güveniyordu. Posta sansür idaresine, bebek koleksiyonculuğu veya ticaretiyle uzaktan yakından ilgili her mektubun alıkonması hakkında emir verdi. Bazı başka tüccarların da bebek ticaretiyle ilgili mektupları sansürde alıkondu ve memur B.'ye sunuldu. Zaten o da bebek ticareti, ithalât ve ihracatı hakkında fikir sahibi olmak istiyordu. Bu mektuplardan epeyce yararlanmaktan geri kalmadı.

Nihayet bir gün, New-York'da Madison Avenue'deki bebek mağazasına gidip bir göz atmanın zamanı geldiğine hükmetti. Bu mağaza, pek meşhur bir yerdi ve müşterileri arasında sinema yıldızları da vardı. Burası, zengin bebek ve kukla meraklıları için gayet lüks bir müessese olduğu kadar, antika bebek meraklılarını da tatmin edecek bir yerdi. Mağazanın üstündeki mavi tabelâda şunlar yazıyordu:

VELVALEE DICKINSON

Dolls-Antique-Foreign-Regional

Mağazada satılan mallar, gayet kıymetliydi ve içlerinde elli dolarlıktan aşağı bebek yoktu. Eski ve Amerika'ya henüz yeni göçmenler geldiği çağlara ait bebeklerin tanesi beşyüz dolara kadar satılıyordu. Bu mağazada bir sanat müzesiyle bir kukla ser-

gisi hâli vardı. Porselenden yapılmış öyle bebekler vardı ki Victor Hugo'nun yaşadığı yüzyılda Paris'i canlandırıyordu. Kraliçe Marie-Antoinette'i temsil eden harikulâde bebekler vardı. Bunların yanında Hollanda Yeni Gine'si yerlilerinin, çocuklarını oynatmak için ağaçtan yontup yaptıkları acayip heykeltikler de görülüyordu. Bir tahta üstüne yuvarlak yüzlü, zarif boyalı Çin bebekleri oturtulmuştu. Mağaza vitrininde de gayet zevkle yerleştirilmiş bir sürü bebek, at, pişmiş topraktan yapılmış hayvan ve çocuklara mahsus bebek evi mobilyası görünüyordu.

Mağaza sahibi Velvalee Dickinson. (Velvali Dickinson) ufak tefek, zarif ve şık bir duldu. Boyu ancak 1.55 kadar vardı ve yüzünün edası da pek çapkındı. Gözlük taktığı halde, katiyen yaşını göstermiyordu. Halbuki yaşı elliydi ve gözleri de kuvvetinden epey kaybetmeye başlamıştı.

F.B.I ajanları, kadının mağazasına gittiler ama soruşturmaya filân kalkışmadılar. Sadece müşteri imişler gibi davranıp iyice gözlerini açtılar. Dükkânda gezindiler, ona, buna baktılar, fakat bir şey almadılar. Şöyle topluca bir izlenim edinmek istemişler ve bu ufakık kadının pek zayıf olduğunu, ancak kırkbeş kilo kadar gelebileceğini hesaplamışlardı.

Zaten soruştumayı idare eden memurlara pek normal davranmak emri verilmişti. Önce Velvalee Dickinson hakkında biraz araştırma yapmak, kimin nesi olduğunu anlamak lâzımdı. Mazisi, hakkındaki şüpheleri kuvvetledirebileceği gibi, tamamen çürütebilirdi de...

Washington'daki F.B.I. büroları, Amerika batı kıyılarında, bu kadının hayatına ait bazı bilgiler topladı. Kocasını kaybettiği yıl olan 1937'ye kadar California'da oturmuş olduğu için kendisini orada daha iyi tanıyorlardı.

California'da Sacramento'da doğmuş ve Stanford

Üniversite'sinde tahsilini yapmıştı. Genç kızlık adı Malvena Blücher'di (Malvena Blüher). Bu isim, kendisinin, Napolyon'a karşı savaşmış bir Prusyalı General olan Blücher'le uzaktan akrabalığına dair biraz ipucu veriyordu. Mazisinde herhangi bir adli cezaya çarptırılmış değildi ama Amerikan - Japon Derneği üyeler listesinde adı vardı ve batı kıyısını terkettiği 1937 yılına kadar bu derneğin üyesi kalmıştı. Ölen kocasının da yazıhancesi, Alman ve Japon konsolosluklarının bulundukları ayı binadaydı. Fakat bütün bunlar bir tesadüf eseri olabilir ve Mrs. Dickinson'a karşı hiçbir ipucu veremeyebilirdi.

Nihayet Velvlee'nin, vaktiyle banka memuru olarak çalışmış olduğu da öğrenildi. Bundan başka California'da civa istihsal eden bir kumpanyada da çalışmıştı. Her iki müessesenin de patronları, kendisi hakkında en mükemmel referansları verdiler.

Maamafih vaktiyle, kocasıyla birlikte, Amerika'daki Japon göçmenlerinin yerleştikleri yerin göbeği demek olan bir yerde oturmuştu. Bu sıralarda boş da durmamış, becerikli bir kadın olduğu için yıllarca, Amerika'daki Japonlar hesabına simsarlık yapmıştı. Müşterileri arasında Japon donanması subayları da bulunuyordu... Ama bütün bunlar, Pearl - Harbour baskınından çok öncelerine aittir ve kuşku lanmaya konu olamazlardı.

Yalnız, kocasının ömrünün son yıllarında pek para sıkıntısı çekmişti. Çünkü kocasının kalp hastalığı, dehşetli doktor ve hastane masrafına sebep oluyordu. Ama, görünüşe göre, bu sıkıntıları da kolayca atlatmıştı.

Mrs. Dickinson, dul kaldıktan sonra, 1937 yılı başına doğru New-York'a yerleşmeye gitmiş ve Bloomingdale mağazalarının bebek şubesinde çalışmaya başlamıştı. Ertesi yıl da kendi hesabına, Madison Avenue'deki mağazayı açmıştı.

Bu mağazadan çok para kazanıyordu. Dükkânı dolup dolup boşalmaktaydı. Bilhassa iyi kişiliğiyle müşterileri pek çekiyordu. Bazı bazı hayattaki şanssızlığına da temas edecek oluyor; «Kocamın ölümünden beri hayatın, benim için hiçbir anlamı kalmadı!» Diyordu. Doğrusu bu zayıf, ufak tefek kadının hayatla böyle mücadele etmesi, insanda cidden acıma uyandıracak bir levhaydı. Müşterileri de onun dürüstlüğünden katiyen emin bulunuyorlardı. Kadının kendilerine sahte veya taklit herhangi bir mal satmayacağını çok iyi biliyorlardı.

Bu bayan, Amerika Birleşik Devletleri'nin kırksekiz hükûmetindeki bebek koleksiyoncularıyla temastaydı. Zaman zaman işi icabı seyahate de çıkıyor ve bilhassa Hollywood'daki bazı müşterilerini görmek için batı kıyısına gidiyordu.

F. B. I. memurları, bu kadını tamamen tarafsız bir surette haftalarca tetkik ettiler ve sonra birdenbire şüpheleri canlanıp meyvasını veriverdi... Çünkü Mrs. Dickinson'un, uzak yerlerdeki koleksiyon meraklılarına bebek gönderdiği kutularını içindeki kâğıt samanı ve ambalajlar arasında küçük küçük notlar da vardı. Bu notlar, daima bebekle ilgili ve pek çocukça bir dille yazılmıştı. Bu çocukça dil, bebek ticaretinde belki âdettir, diye düşünülebilirdi ama, aynı zamanda bu dilin, şifreli bir lisan olması ihtimali de yok muydu? Dünya bu... Dünyada olmaz diye bir şey var mıydı?...

İşte Velvaleenin, kendini pek rahatsız hissetmeye başlaması, bu sıraya rastladı. Dükkânına pek acayip müşteriler dadanmıştı. Sordukları sorulara bakılırsa, bir Fransız bebeğiyle Alman bebeğini ayırdetmekten bile âcizdiler. Acaba polis, kendisini gözetlemeye mi başlamıştı? Bu işte, şüpheli bir şeyler sezer gibi oluyordu. Hem sonra aylardır, şefinden talimat da almamıştı. Arjantin'den hiç mektup gelmiyordu. Eğer

Arjantin'deki ahbabları tevkif olunmuşlarsa, hâli ne olurdu? Yahut da bayan Molinali'ye yollamış olduğu mektup başkalarının ellerine geçtiyse ne yapardı?..

Velvalee, artık kâbuslar içinde yaşıyordu. Maa-fih eni-konu düşünüp taşındıktan sonra tekrar so-ğukkanlılığını topladı. Haydi canım, böyle şey mi olurdu?.. Onlar işi öyle mükemmel tertiplemişlerdi ki korkmak kadar saçmalık olamazdı.

Eğer Arjantin'e gönderdiği mektup oradaki aja-nın eline geçmediyse, orada mektubun imha olun-muş olduğuna tabîi ve hattâ muhakkak gözüyle bak-mak lâzımdı. Lâtin Amerika'sı memleketlerinin hep-sinde olduğu gibi Arjantin'de de sahibi bulunamayan mektupları geri gönderecek kadar muntazam bir posta idaresi bulunabileceğini bir türlü akli kesmi-yordu. Faraza mektup sansür tarafından okunmuş ve deşifre edilmiş bile olsa yakalanacak olan kimse, şu Ohio'nun Springfield'indeki taşralıdan ibaret ol-mayacak mıydı?

Bütün bunlar hoştu ama Velvalee'nin kötü rüya-ları, kolay kolay giderileceğe de pek benzemiyordu. Hem kendi kendine, aleyhinde kötü bir durum hasıl olduğu takdirde çoktandır tutuklanması gerekeceğini düşünüyor, hem de yine kendisi bu düşünceye pek inanamıyordu. Öyle ya bir zamandır dükkânına da-danan bu acayip müşteriler, nenin nesiydi? Birden, müthiş bir korkuya kapıldı. Fakat sonradan kendini zorlayarak bu korkuyu da yendi.

Belki de kendilerini acayip müşteriler gibi göste-ren bu adamlar, rakip mağazaların gönderdiği ca-suslardı. New-England'da bir mağaza vardı. O ma-ğazanın Hollywood'daki müşterilerinden birkaçını kendine çekmişti. Öyle ya, tamam!.. Bu, o iş ola-caktı. Ama, kızmaya ne hakkı vardı mendebura?... Kendisi, eski bebeklerin taklitlerini yaptırıp, kıyafet-

leriyle boyalarındaki sahteliği örten ve müşterilerine yutturan, ahlâksız bir herif değil miydi... Kendisi, bu mesleğin bazı püf noktalarını bilir ve bebeklerin hakikisiyle sahtesini kolayca ayırdederdi. Fakat koleksiyoncuların hepsi de bu işte kendisi kadar usta değillerdi ya... Kendisi, hakikî bebekleri de, ötekileri de iyi fiyatla satacak müşteriye pekâlâ buluyordu. Namusuyla ticaret yapıyordu. Kazancı da yolundaydı ama henüz yüzbin dolar biriktirememişti. Daha birkaç zaman çalışması lâzımdı.

Bütün bunları düşünmesine rağmen, yine de geceleri gözlerine uyku girmiyordu. Bir gece yatağından kalkıp robdöşambrını giyindi ve ayaklarına da terliklerini geçirerek küçücük mutfağına gitti. Uyku uyuyamamıştı ve kafasını yerine getirmek için bir fincan kahve içmekten başka çâresi yoktu. Akşam gazetesini de alıp borsa köşesini okudu. Satmakta olduğu mallar fiyat yüksekliğini muhafaza ediyordu. Bundan pek memnun kaldı ve bir plân tasarladı.

Birkaç zaman için mağazanın idaresini, tezgâhtarını Alma'ya (Alma) bırakacak, kendisi de batı kıyısına gidecekti. Eğer bir şey olur da F.B.I. dükkânında araştırma yapmaya gelirse, bunu nasıl olsa haber alır ve bir daha geri dönmezdi. Giderken de Alma'ya yanlış bir adres verir, Florida veya Kanada'ya gideceğini söylerdi. Zaten maksadı da vakit kazanmak değil miydi? Vakıt, pek çok işleri hallederdi. Zamanla bir sürü şey örtbas edilip unutulabilirdi. Hâlen Oregon hükûmetinde Portland'da çalışan eski bir Japon deniz subayını muhakkak gidip görmesi lâzım geldiğine tamamen inanmış bulunuyordu. Bu adam ona yardım edebilirdi. Eğer işler kötüleşirse yola devam edip Meksika'ya geçebilir ve orada bir kıyıya ulaşır. Ondan sonra da bir Japon denizaltısının gelip kendisini alması, işten bile değildi.

Bütün bunları düşündükten sonra kendi kendine kuruntu ettiğini sanıyordu. Herhalde bütün bunlar kuruntu olacaktı. Şüphesiz, ortaya hiçbir şey çıkmış değildi.

Maamafih yine de ihtiyat tedbirleri almaktan geri kalmamak gerekti. Sabahleyin vitrinini seyretmiş olan adamlar, sivil polis memurları değildi herhalde... Ömründe, o kadar nazik ve o derece temiz giyinmiş polis memuru görmemişti. Onları polis memuru sanması da kuruntusunun ne hâle geldiğini gösteriyordu. Maamafih yine de hareket edeceğini kimseye söylememeye karar verdi. Şafağa kadar yine gözlerine uyku girmedi, ancak o saatlerde yorgunluktan sızdı kaldı. Uyandığı vakit, gördüğü müthiş kâbuslardan korkmuş, kan ter içinde kalmıştı. Giyinirken yanına hiçbir valiz almamaya da karar verdi. Nesine lâzımdı? Ya peşini takip ediverirlerse!..

Evinden mağazaya taksiyle gitti. Alma, çoktan gelmiş, dükkânı açmıştı Mrs. Dickinson genç kızı bankaya gönderip para kaldırttı. Bu para, Alma'nın, birkaç zaman için dükkânı yalnız başına işletmesine yeterdi. Kıza veda etti ve burada bulunmayacağı zaman içinde kardeşi Mr. Blücher'in gelip dükkâna arada bir göz atacağını, hattâ gerekirse kendisine yardım da edeceğini söyledi. Kardeşine yazdığı bir kâğıdı yolladı ve Madison Avenue'de bir taksi çevirdi. Taksiye bindikten sonra etrafına bakınca başka bir otomobilin, kendisini takip etmekte olduğunu gördü.

Bu otomobil de neyin nesiydi?... Yoksa nihayet, işin içyüzünü öğrenmişler miydi? Peki ama ne öğrenebilirlerdi? Nasıl öğrenebilirlerdi? Haydi canım, böyle şey mi olur? Kuruntularına gülmeye çabaladı. Şu Madison Avenue'de yüzlerle otomobil olmasın da ne olsundu?... Lâkin yine de ihtiyatsızlık yap-

mak istemedi. Şoföre, kendisini 34 üncü sokaktaki Saks mağazasına görtürmesini tembih etti. Bu büyük mağazanın üstünde bir köprü vardır ve bina-
dan çıkmaya hiç lüzum kalmadan, o köprüden ge-
çip başka bir büyük mağaza olan Grimble ticareth-
nesine geçilebiliyordu. Bir sürü katlı, bir sürü kapı-
lı bir labirentte, kimse peşine düşemezdi. Mağazaya
girip kalabalık arasında kayboldu. Hemen Grimble
mağazasına geçerek oranın mahzen katına indi ve
yer altındaki yoldan yürüyerek Pensylvania tren is-
tasyonuna ulaştı. Bir ara, kendini kollayan bir adam
görür gibi oldu. Artık kimi görse şüpheleniyor ve
korkuyordu. Sinirleri harap olmuştu. Bilet almak
için vakit kaybetmek istemeyerek, dosdoğru perona
ilerledi ve harekete hazır ilk trene bindi.

Meğerse bu tren Philadelphia'ya gidiyormuş...
Biletini trendeki kontrol memurundan aldı ve tren-
den Philadelphia'da inmeyerek Chicago'ya, oradan
da Oregon'da Portland'a gitti.

Bu şehre varınca dosdoğru, suç ortağının çalıştığı
Çin lokantasına yöneldi. Fakat dükkânın önüne ge-
lince birdenbire bayılacak gibi oldu. Pencerede, iki
kaktüs saksısı arasında şu yazıyı görmüştü: «Kapa-
lıdır!» Bu, felâket demekti. Artık kendisi için Cali-
fornia'da bulunan başka bir irtibat adamını görmek
gibi bir şans kalıyordu ama bakalım onu da bula-
bilecek miydi? Çoktandır Japon dostlarının büyük
bir kısmı ya hudut dışı edilmiş, yahut da bir taraf-
ta enterne olunmuştu.

Buraya kadar göze aldığı şu uzun seyahat hem bir
işe yaramamıştı, hem de şimdi eskisinden daha kö-
tü bir durumda bulunuyordu.

Birkaç hafta sonra New-York'a döndü ve hâlâ
F.B.I.'ın, kendisinin peşine düşmemiş olduğu ümi-
dindeydi. Kendi kendine ilâhi söyler gibi şunu tek-
rarlıyordu: Eğer kendisini meydana çıkarmış olsay-
dılar, çoktan ele de geçmiş olacaktı.

Gerçekte, kendisine epey zamandır dokunulmamış olması, hiçbir şey ifade etmezdi. F.B.I. için Mrs. Dickinson meselesi, biraz daha bekleyebilirdi.

Çünkü bu arada daha enteresan işler olmuş ve meselâ posta sansür idaresi yine böyle bebeklerden bahseden üç mektup daha ele geçirmişti. Bu mektuplarda Fransız ve sömürgeler bebeklerinden bahsolunuyordu. Hem bu seferki mektuplara Mrs. Dickinson veya Mary Wallace imzası atılmamıştı. Altlarında üç muhtelif imza vardı ve bunlar da Dickinson mağazasının müşterilerine yazılmışlardı.

Şimdi F.B.I., bütün bu mektuplarda kullanılan kâğıtların nereden geldiğini araştırmaya başlıyordu. Nitekim, bu hususta yapılan soruşturma, ilk olarak bu mektupların yazıldığı daktilo makinelerini ele verdi. Makinelerden birisi Chicago'da, diğeri San-Francisco'da, üçüncüsü de Los-Angeles'de üç ayrı otelindi.

Mrs. Dickinson, F.B.I. ajanlarının, kendisinin büyük mağazadaki kalabalığa karıştığı sırada izini kaybettiklerini sanıyordu. Bunda aldanıyordu. F.B.I., o şehirden bu şehire gezdiği sırada bir an bile peşinden ayrılmamıştı. Üstelik, Mrs. Dickinson'un mektupların yazıldığı bu otellerin her birinde gecelediğini de birer birer tesbit etmişti. Güney Amerika'ya yazılmış olan bu mektuplarda da, evvelce Mary Wallace imzası atılmış bulunan mektuptaki aynı yanlışlar vardı ve makineyi yazan elin mektuplarına cevap ve para isteyen cümlelerinde harflere pek sinirli sinirli basmış olduğu da derhal göze çarpıyordu. Belliydi ki Velvalee, çetenin diğer kısmından ayrı kalmıştı ve artık imdat istiyordu.

B. adlı memurun, bebeklerden bahseden mektup hakkındaki başlangıçta pek hayalî görünen tahminleri doğru çıkmaya başlamıştı. İlk mektupta lâfı geçen İrlanda bebekleri, hakikaten harp gemileriydi

ve Şu pek zarif bebek satıcısı da Japonya'nın Birleşik Amerika'da bulunan en tehlikeli casusuydu.

Maamafih F.B.I. yine de aceleye kapılmadı. Zamanla kadının su ortaklarını da yakalamak ve Güney Amerika memleketleri hükümetlerini, Velvalee'nin, yolladığı bebek kutularının içinde gerçekten neler bulunduğunu esaslı olarak öğrenmek istiyordu.

Nihayet bir gün Mrs. Dickinson, tam bir New-York bankasındaki kasasına, içinde onsekizbin dolar bulunan çantasını koyacağı sırada tutuklandı. Bu parayı,  ni bir kaçışı gerektirecek bir durumda el altında bulundurmak istiyor olacaktı. F.B.I. memurları kendisini, bankanın mahzen katına kadar takip ettiler. Orada kendisine tutuklandığını haber verdiler ve kasasında neler bulunduğuna baktılar. Sinirli küçük dul, kendisini tutuklamak isteyen adamlara saldırmaktan çekinmedi. Kıvrır kıvrır kıvrandı, kendine yol açmak için F.B.I. memurlarını tırmık içinde bıraktı.

Mrs. Dickinson, Japonya hizmetinde bir casus olmak töhmetiyle tutuklanmıştı. Kasasındaki hepsi kırkbin dolar tutan daha başka paralarla kıymetli eşya bulundu. Bu para, aşağı yukarı onun, Birleşik Amerika hazinesinden kaçırdığı verginin tutarıydı. Başka yerlerde daha neleri varsa onlara da el kondu ve sonuç olarak casusluktan elde ettiğı kazancın altmışbin doları bulduğu meydana ıktı.

DuruŐması, 1944 Temmuzunda görüldü. Amerika'da ilk defa olarak bir kadının, casusluk suundan idamı isteniyordu. Mrs. Dickinson'un sırtında, yakalandığı sıradaki giysileri vardı; zarif bir kahverengi yönlü tayy r üstüne ufak bir l civert Őapka giymiŐti. Rengi uçmuştu ve hâlinde bir ağırlık vardı. Altı aydır kadınlar hapishanesinde kalmak, kendisini daha güzelleŐtirmiş değıldi. Avukatı, boyuna vakit kazanmaya uğıraŐıyordu. Maksadı, harbin sonuna kadar

davanın uzamasını sağlamaktı. Müvekkilesinin, tutuklu bulunduğu sırada hastalandığını ileri sürdü. Fakat mahkeme heyeti, suçlunun kalb durumunun normal olduğunu ve mahpusta bulunduğu sırada, birkaç kilo da almış olduğunu tesbit etti.

Bölge savcısı, ithamnamesini okurken vakayı da hülâsa etmişti. Madison Avenue'deki bebek mağazasının ne mükemmel bir casusluk teşkilâtı olduğunu belirtti. Suçlu, Japon deniz subaylarıyla ilişki kurmuştu. Delil olarak da ortada, bebek dilinde yazılmış şifreli dört mektup vardı. Savcı bir ara: «Bu bebekler konuşuyorlardı. Nihayet dillerini anlamayı başardık!» demişti.

Casus kadın, parmak izlerinin alınmasına engel olmak ve fotoğrafçılardan kurtulmak için çırpınıyordu. Yırtık bir sesle durumu açıkladı, kendisini savunmaya ve olayları ufak tefek ve önemsiz göstermeye çalıştı. Gözleri ışıltıyor, ufacak göğsü heyecanla inip kalkıyordu. Olayların berraklığı karşısında mahkemeyi kendi mâsumiyetine inandırmaya çalışmanın beyhudeliğini kavrayıp, Japonlara vermiş olduğu bilgilerin değersizliği üstünde durmaya çabaladı. Posta sansürü kurallarına uygunsuz hareket ettiğini itiraf ediyordu. Fakat Amerika Birleşik Devletleri'ne gerçekten zarar verebilecek hiçbir bilgi göndermemişti. Zaten parasızlık yüzünden böyle yapmıştı. «Evet,» diyordu. «Satılmış bir insan gibi hareket ettim. Ama ne yapacaktım? Kocamın hastalığı, bütün biriktirdiğimiz paraları silip süpürmüştü. Yaşlandığımı hissediyordum ve dünyada başka kimsem de kalmamıştı. Gelecekteki yaşantımdan ödüm patlıyordu. Biraz para toplayıp ihtiyarlığımı rahatça geçirmek için bu işlere kalkmışım» ve sanki bu da hafifletici bir sebepmiş gibi ilâve ediyordu: «Yakalanmayacağımdan o kadar emindim ki...»

Mektupların üstüne attığı müşterilerinin imzala-

nının, kendi suçunu örtecek mükemmel birer paravana olduğuna inanıyordu. Üstelik, gayet zekice bir buluş addettiği şifreli dilin anlaşılabilirliğini asla ummamıştı. Olayın gidişatında da gördüğümüz gibi bütün düşüncelerini gerçekleştirecek ve caniyane plânını sonuna kadar mükemmel bir surette tatbik edecekti. O zaman, onun için on yıl hapse mahkûm olmak söz konusu bile olamayacaktı. Yâzık ki işin bir tarafı fena hâlde aksamış; Arjantin'deki Japon ajanı, adres değiştirdince, foyası meydana çıkmıştı.

Japonlar, bu işte pek ihmalkâr davranmışlardı doğrusu... Bâri Mrs. Dickinson'a Arjantin'deki ajanın adres değiştirdiğini haber vereydiler...

İşte bu bir tek hata, F.B.I.'ın, bebek tüccarının yakasına yapışmasına yetip artmıştı bile.

CANARIS VE SAVAŞ DÜNYASI

Ve Ebedî Tanrı, Musa Peygambere şöyle diyerek konuştu: Şanaan (Filistin) ülkesini gözden geçirsinler diye birkaç adam yolla...

«Ve Musa, adamlarını Şanaan (Filistin) ülkesini keşfe gönderirken onlara şöyle dedi: Dağa çıkınız ve ülkeye bakınız. Burası nasıl bir yerdir? Orada oturan halk nasıldır? Bu halk kuvvetli mi, yoksa zayıf mıdır? Azlık mı, çokluk mudur? Oturduğu ülke nasıl bir yerdir? İyi veya kötü bir memleket midir? Bu halkın içinde yaşadığı şehirler nasıldır? Ev toplulukları mı, yoksa kaleler midir? Toprak nasıldır, besleyici bir toprak mıdır, yoksa çorak mıdır? Ağaçlık mıdır, değil midir? Cesur olun ve o ülkenin yetiştirdiği mahsullerden alıp getirin.

«O sıralar, üzümün turfanda olduğu çağlardı... Gittiler ve kırk günde ülkeyi iyice bir keşfedip döndüler.»

Binlerce yıl sonra aynı emir, bir daha tekrarlandı. Lâkin bu sefer, bu emri veren Musa Peygamber değildi. Bu seferki, yeni ve pek garip bir dinin koyucusuydu. Aslen Katolik kalmak ve kiliseye devam etmekle beraber Nazizmin dinsizlik dinini kabul etmiş ve bin yıl sürecek Alman devletinin kurucusunu Allah tanımıştı. Yeni mezhebin havarisi olarak da genel karargâhını çölde, eski mihrapların bulunduğu yerlerin yakınında kurmuştu.

Musa, Şanaan (Filistin) ülkesine casuslar yolla-

mıştı. Gayesi, Ortadoğu Arapları arasında İngilizlere, Amerikalılara ve Filistin Yahudilerine karşı bir gazâ organize etmek olan bu adam da aynı şeyi yapmıştı.

Fakat, bu hiçbir büyüklüğü olmayan, pek bayağı bir peygamberdi. Ne kadar yıkanmış ve özenir görünürse görünsün, daima pis bir hâli vardı. Onda, Hitler'lere, Goering'lere bir nevi ihtişam veren o ince dokunup sık elenerek hazırlanmış edâ yoktu. Halbuki bir zamanlar o da Reich başkanlığı ve sonra Hitler'in kabinesinde de Başbakan muavinliği yapmıştı.

Bu adam, meşhur Franz von Papen'di. Birinci Dünya Savaşı'nda casusbaşı ve sabotajcı ustası olduğu hâlde bu kirli geçmişi onun sonradan Almanya Başbakanlığına kadar yükselmesine engel olamamıştı. Sonra bir zamanlar Avusturya'da sefirlik etmiş ve memleketin Nazi çizmesi altında kalmasına mühim yardımlarda bulunmuştu. Nihayet, Türk hükûmetine, Reich sefiri olarak âdeta empoze edilmişti. Geçmişi, bütün dünya diplomatlarınca bilindiği bir hâlde, Türk hükûmeti, kendisini sefir olarak kabul etmek zorunda kaldı. Halbuki Türk hükûmeti, onun yakasına yapışmayı yüz kere tercih ederdi.

Papen, Canaris'in, Müslüman dünyasına yolladığı delege oldu. Ağlarını İstanbul'dan Kahire'ye, Halep'e, Şam'a ve Tahran'dan Afganistan'a ve Hindistan'a yaydı. Faaliyet sahası, Filistin, Mısır, Irak, İran, Suudî Arabistan, Suriye ve Türkiye idi ve hiç şüphe yok ki Papen casuslukta pek usta bir adamdı. Nitekim, buralara gelir gelmez ilk işi, ırk savaşlarını körüklemek oldu. Sancak-ı Şerif çıkaracak ve Müslüman dünyasını İngilizlere karşı tahrik edecekti. Neden olmasındı? Böyle bir şey, Yakındoğuda Mihver menfaatlerine az mı hizmet ederdi ki...

Papen iyi hazırlanmıştı. Sadece casusluk için elinde üç milyon dolarlık (şimdiki kurla 42 milyon TL) bir bütçe vardı. Aşağı yukarı bu kadar bir parayı da siyasî ve diplomatik ihanetlere rüşvet olarak eli altında tutuyordu.

Franz von Papen, her türlü hazırlığını yaptıktan sonra Ayazpaşa caddesinde, muhteşem Park Otel yanındaki Alman Elçiliği binasına yerleşti. Pencerelerinden, eski İstanbul'un bütün Bizans ihtişamını, kurşunî kubbeli camileri seyredebiliyor ve daha uzaklarda safir renkli Boğaziçi suları görünüyordu. Burası, harikulâde stratejik bir yerdi.

Herr von Papen'in başaracağı iş, muazzam bir şeydi. Türkiye'ye 1940'da gelmişti. Amiral, kendisinden, Yakındoğu hava alanları, buralara gelen Müttefik uçakları hakkında raporlar ve bunların getirdiği yolcuların tam listelerini istiyordu Üstelik Papen'in yarım düzine kadar memleket rıhtımlarında, deniz casusluğunu da organize etmesi lâzımdı. Berlin'den hareketinden önce, yeni faaliyet sahasında kendisine faydalı olur ümidiyle Amiral ona şu tavsiyede bulunmuştu: Arapları ne Reichsmark, ne diğer doğu paraları ilgilendirirdi. Hattâ Amerikan dolarını bile umursamazlardı Papen, Araplar arasında başarılı olmak istiyorsa, muhakkak altınla ve sadece altınla işi görmeliydi.

Ve altın, Alman diplomatik valizleriyle Türkiye'ye sokuldu ve bu altın avuç avuç dağıtıldı Suriye'deki Arap şeflerine, İran'dakilere, Irak'takilere ve Filistin'deki reislere verildi. Ama Laurenti Beria'nın Sovyet ajanları da İran'a epey bol altın getiriyor; İngilizler de gizli örgütleri emrine bol altın veriyorlardı. Arapların yapacakları iş, her iki taraftan da altın alabilmek için iki ellerini de açmaktan ibaretti. Hem üstelik bu kadar bol altın almakla yine de herhangi bir yük altına girmiş oluyor değillerdi.

Müttefikler, Von Papen'in bu cömertliğini, yalnız

Araplar tarafından anlaşılabilen bir keyif içinde seyreliyorlardı. Çünkü Müttefikler, Almanları bu sahada yenebileceklerinden emindiler. Papen, Türkiye’de hiçbir kimsenin başına gelmedik dercede göz hapsine alınmış bulunuyordu. Elçilikten çıksın da peşinde casuslar bulunmasın, yoktu. İster trende, ister uçakta olsun, hiçbir vakit yalnız kalamıyordu. Şahsî masunluğunu sağlayacak olan özel koruyucuları dışında; peşinde daha önemli ölçüde Türk polisi, İngiliz, Amerikan ve Rus gizli teşkilât memuru gezip duruyordu.

Birinci Dünya Savaşı’nda «Black Tom» (*) suikastini Papen’in hazırlamış olduğunu herkes bilirdi. Almanya’nın en büyük casus ve sabotajcısı, şimdi tavırlarını değiştirip kibarlaşmaya çaba harcamakla beraber bütün hayatını kaplamış olan mesleğin pis kokusunu bir türlü üstünden atamıyordu. Gerçi, en iğrenç işleri yaptıracak, cinayetler tertip ettirecek, kurbanlarını zehirletecek ve gerekirse kurbanlarının cesetlerini Boğaziçi sularına attıracak başka adamları yok değildi. Fakat ne yaparsa yapsın, şahsiyeti etrafında hâsıl olan kötülük çemberinden yakasını bir türlü sıyıramıyordu

Türkiye’de giriştiği faaliyetin birinci kısmı, Sovyet Rusya’ya karşı yaptığı casusluk oldu. O sıralarda Almanya, Kırım’ı almış ve Ukrayna’ya doğru hücumu geçmişti. Odesa ve Kiev Nazilerin ellerine

(*) Amerika’da New-Jersey hükûmetindeki bir iskelenin adıdır. Geçen Dünya Savaşı’nda, Müttefiklere gönderilen cephane ve materyal, gemilere bu iskeleden yükleniyordu. Bu iskele bir infilak neticesinde havaya uçmuştu. Olayın ayrıntıları, von Papen’in bu işte oynadığı rol sonradan deniz yüzbaşısı von Rintelen’in (fon Rintelen) anılarında tafsillatlı bir şekilde anlatılmıştır.

geçmişti. Şimdi artık Boğazların Almanya eline geçmesi lâzımdı. Bu suretle Türkler, geçen harpte zorlandıkları gibi bu harpte de Almanların yanında savaşmaya mecbur edilmiş olurlardı. Papen, kendisinden hizmet beklediği bütün adamları, sefarete çağırıyordu. Bu ziyaretçilerin hepsi doğruca, elçinin, döşemesinde gizli bir kapak bulunan odasına alınıyorlardı. Bu kapak, elektrikli bir düğme ile açılıp kapanır ve acele kaçışları sağladığı kadar, belâ kesilen ziyaretçileri süratle yok etmeye de yarardı. Papen'in hayatını yazmış olan yazarlar, Alman sefareti girmeyi başarabilmiş birçok gazeteci, bu gizli kapagın varlığını doğrulamışlardı.

Papen'in seçtiği ajanlar, daha ziyade Rus ve Tatar Müslümanlarıydı. Rus ihtilâinden kaçmış göçmenler, Sovyet rejimine düşman mülteciler, Rus-Türk hududunda ve Ukrayna'da casusluk etmeyi seve seve kabul etmişlerdi. Fakat bu Rus Müslümanları, Laurenti Beria'nın O.G.P.U.'su tarafından sıkı bir göz hapsinde tutuluyorlardı. Bunlar, Almanlar tarafından işe alındıktan bir-iki saat sonra Ruslar, von Papen'in plânını öğrenmişlerdi bile...

Laurenti Beria, hudutlardaki casusluk faaliyetinin önüne geçmenin en iyi çaresinin casusları temizlemek olduğunu iyi bilirdi. Fakat Almanların işgalindeki Rus topraklarında faaliyette bulunan bu ajanlarla uğraşmaktansa, silleyi doğrudan doğruya İstanbul'daki genel karargâha indirmeyi daha uygun buldu.

Türkiye tarafsız olduğu için Ruslar, Moskova ile İstanbul arasında serbestçe gidip gelebiliyorlardı. Türkler, geçen harpten sonra uzun bir zaman, yalnız Sovyetlerin kendileriyle dost kalmış olduklarını unutmamışlardı. Şu son yirmibeş yıl içinde Rus-Türk ilişkileri gayet iyi olmuştu. Ruslar, bu dostluktan pekâlâ yararlanılabileceğini düşündüler ve iki cesur

Rus, hava yoluyla Ankara'ya ulaştı. Mühim Rus memurları, kendilerini hava alanında karşıladı ve herşeyin hazır olduğunu bildirdiler.

Von Papen, her sabah Ankara'daki dairesinden elçilik binasına giderdi. Bu gidiş daima aynı saatlerde olur ve çok defa karısı da beraberinde olurdu. Bir sabah yine bu yolculuk sırasında havayı müthiş bir patlama yırtıverdi. Papen yere yıkıldı ve karısı da birkaç adım ileriye fırlatılarak kendinden geçti. Caddeye bakan evlerde ne cam kalmıştı, ne de çerçeve... Yolcular, yaralılarından yana koştu, otomobiller durdu, hâsılı bir kargaşalık bir gürültüdür gitti.

Sokakta, patlayan bombanın etkisiyle yaralanmış, hattâ ölmüş olanlar vardıysa da ne von Papen'e, ne de karısına bir şeycikler olmuştu. Çünkü bomba, karı-kocanın onyediy metre ötelerinde patlamıştı.

Aradan çok bir zaman geçmeden polis, her iki suçluyu da yakaladı. Bunlar George Pavlov (Jorj Pavlov) ile Leonid Korniloff'du. (Leonid Kornilof) Duruşmaları, gayet sansasyonel oldu. Dinleyici sıralarında, bütün ülkeler diplomatlarını görmek kaabildi. Duruşmayı izleyenlerin büyük bir çoğunluğu için suçlular, kahraman durumundaydı.

Savcı:

— Elçi von Papen'i öldürmek için size kimse para verdi mi? Diye sormuştu.

İki suçlu:

— Hiç kimse! Dediler

— Bombayı nereden aldınız?

— Kendimiz yaptık.

Mahkeme heyeti üyeleri, şahsen iki Rus'a sempati duyuyorlardı. Fakat her türlü beynelmilel ihtilâtan sakınmak gerekti. Bu meselede Türkiye'nin tarafsızlığu söz konusuydu.

Suçlular, başka bir şey söylememekte direndiler.

Mahkeme, dilediği gibi karar versindi o kadar... Hem zaten mademki von Papen'e bir zarar olmamıştı, nasıl olsa ağır bir cezaya çarptırılacak değildi. Ondan fazlasını istedikleri de yoktu.

Bu iki ajan, hiçbir vakit Laurenti Beria'dan von Papen'i öldürmek hususunda emir alınış olduklarını söylemedikleri gibi herhangi bir suretle Sovyetler Birliği'ni bu işe katacak itiraflarda bulunmaktan da çekindiler. Herbiri onaltı yıl sekiz ay hapse mahkûm oldu. Fakat bu hâdiseden iki yıl beş ay sonra Türkiye Nazilerle münasebetini kesti. Her türlü zordan kurtulmuş olan Türkler, hem yakalarından von Papen'i silktiler, hem de iki Rus'u serbest bıraktılar. Fakat boşa giden suikastin üstünden geçen zaman içinde kibar casus, pek çok fenalıklara sebep olmuştu. Eğer bomba Papen'i öldürmüş olsaydı, bunların hiçbiri olmazdı Papen, sonradan Almanya'da Amerikan kıtalarınca esir edildi.

Biz yine hikâyemize, bıraktığımız yerden devam edelim. Amiral Canaris'in emirleri, Boğazlarda Almanların durumunu kuvvetlendirmektir. İmparator Wilhelm, Berlin-Bağdat demiryolu hülyasını kurmuştu ama, halefi Hitler de kendisini aynı rüyadan kurtaramamıştı. Bu itibarla Hitler, Yakın ve Orta-doğu memleketlerini zayıf düşürmek, Türkiye'den Filistin'e ve Lübnan'dan Afganistan yoluyla Birmanya'ya kadar uzanan alanlara ayak basabilmek için gereken her türlü tedbiri almak emrini vermişti.

Naziler, Yakındoğu ülkelerine gayet dostça sızmaya çalışıyorlar ve von Papen, yerli reislerle, Almanya'nın İslâm'ın koruyucusu olduğunu söylüyordu. Hattâ Papen'in ajanlarının, Hitler'in getirdiği dinin İslâmın bir mezhebi olduğu hakkında Irak'ta pek çok kişiyi kandırabilmişlerdir. Irak yerlileri bu yalanın farkına neden sonra varabilmişlerdi. Bu da ancak meçhul kimseler tarafından öldürülen Alman

Savunma Bakanının oğlu Hans Blomberg'in (Hans Blomberg) cenaze töreninin hristiyan göreneği üzere yapılmasını seyrettikleri vakit olmuştu. Ancak o zaman, Almanların Müslümanlığından şüpheye başladılar...

Papen, Türkiye'deki aşırı milliyetçi gruplara da bir sürü şey vaadediyordu. Naziler, Atatürk'ün ülkesini, Pan-İslâmizm dünyasının Roma'sı yapacaklardı. Doğrusu aranırsa, öteki Müslüman memleketlerine de aynı vaadleri yapmıştı.

Fakat Papen'in Türkiye'deki faaliyeti hiçbir sonuç vermedikten başka tamamen aksi oluşlar da gösteriyordu. Türkler, günden güne Müttefikler tarafına yöneliyorlardı. Alman elçisinin gizli tertipleri, müthiş bir sonuç göstermeye başlamıştı ve Papen, acele Berlin'e çağırılmıştı.

Berlin'de, Dış İşleri Bakanlığında, birkaç hareketli gün geçirmek zorunda kaldı. Hattâ Alman gazeteleri onun tutuklandığını bile yazdılar. Fakat bu kadarı aşırıydı. Meslek hayatı henüz sonuna ermemişti. Papen tam üç saat Bendlerstrasse numara 14'de kalarak «Berlinin, Müslüman meselesinin zorluğuna dair hiçbir fikri olmadığını» izah etmekle uğraştı. Başarısızlıklarını örtbas etmek için elinden geleni ardına komadı. Daha ne istiyorlardı yâni? Karadeniz'le Boğazlardaki gemi harekâtına dair muntazaman rapor vermemiş miydi? Casusları, hâlâ Filistin, Irak, Suriye ve İran'da harıl harıl çalışıyorlardı. Eğer kendisi, şimdiki yerinden alınırsa bütün örgüt çöküverecekti. Hem işin ucunda, tarafsız Türkiye'den daha önemli meseleler de yok muydu?..

Şimdi roller değişmiş bulunuyordu Birinci Dünya Savaşı'nda Papen Canaris'e âmirlik etmişti. Şimdi ise Amiralin karşısında pek süklüm püklüm duruyor ve Canaris de ona, diğer ajanlarından fazla önem vermeye pek o kadar özenmiyordu. Maamafih omuz-

larına yüklenen bütün suçlara rağmen, henüz işi bitik bir adam değildi. Nitekim, Amiral Canaris de kendisinin faaliyetinden henüz yararlanılmakta devam olunmak kararını verdi. Papen'in tekrar Ortadoğu'ya ve Filistin'in yanına dönmesi lâzımdı. Kendisine verilmiş olan vazife, Almanya'nın geleneksel politikasını takip ederek Müslüman dünyasına fitne katıp herkesi birbirine düşürmekti ve bunda başarılı olmalıydı!

Hem bu sefer iki adam, yalnız genel bir plân hazırlamakla kalmadılar. İşgal altına alınacak ve eziyecek memleketlere karşı nasıl davranılacağı, bütün ayrıntılarına kadar hazırlandı. Papen'in hizmetine alması gerektiği bütün kişileri belirten bir dosya da vardı. Pan-arap hareketinin reisi bile tayin olunmuştu. Bu adam Arabistan'ın Quisling'i olacaktı ve Araplara Canaris'in gizli örgütünde faal bir rol oynatmak için onun yardımına pek güveniliyordu.

Filistin'de, yıllardır Almanlarla işbirliği halinde çalışan bir adam vardı. Arap hareketinin başına getirilmek için o seçilmişti. Bu adam, Doğu'da Cermen politikasının âleti olacaktı.

Hacı Emin al Hüseyin, iki yüz muhafızının nezareti altında, Hazreti Ömer camiinde dünya ile alâkasını kesmiş bir hâlde yaşıyordu.

Bu cami, Hazreti Süleyman mâbedinin temelleri üzerine inşa olunmuş bir binaydı ve Yahudilerin yüzyıllardan beri gelip bedbaht milletleri için ağladıkları ağlama duvarına hâkim bir yerde idi.

Hacı Emin, Kudüs Müftüsü idi. Memur olmak hasebiyle İngilizlerden her yıl altıyüz İngiliz lirası maaş alırdı. Ruhanî bir reis olduğu için müminlerin yaptıkları teberrulardan ötürü her yıl altıyüzbin liradan fazla bir geliri dilediği gibi sarfetmek hakkı-

ra da sahipti. Nihayet Hacı Emin'in her yıl Alman ve İtalyanlardan da muntazaman geliri vardı.

Bu adam, kırkını ancak aşmıştı ve bir Arap şefinde bulunması gereken bütün özellikler vardı. Kudüs'teki bütün yerli ayaklanmalarının, bütün suikastların, bütün isyanların, bütün silâh ticaretinin altında onu aramak lâzımdı. İnsan hâfızasının yetebildiği çağlar içinde Arap dünyasının hiçbir şahsiyeti, Arap halkı üzerinde bu derece nüfuz kazanmamış, hiçbir Arap şefi Müttefikleri bu kadar büyük bir kinle ve bu derece sönmez bir tahrip hırsıyla takip etmemişti.

Bu Arap zaliminin, hürriyetini, bilhassa tâciz ettiği Yahudilerden birine medyun bulunduğu da enteresan bir gerçektir. 1920'de Hacı Emin, İngilizler hesabına Türkler aleyhinde casusluk yapıyordu. Bu suçtan ötürü Türkler tarafından tevkif olunduysa da işin sonu çıkmadı. O sıralarda henüz öğrenci olan Hacı Emin, birdenbire düşüncelerinden dönerek bu sefer Arap dünyasını Yahudiler ve İngilizler aleyhine kışkırtmaya başladı. Lâkin bu defa, yakayı pek ucuz kurtaramadı ve tam on yıl hapse mahkûm edildi. Geniş burnusuna bürünmüş olan bu zarif ve kırvatlı Arap şefi, kendini zulüm görmüş ilân ederek acele Lübnan'a kaçtı ve orada saklandı

O sıralarda Sir Herbert Samuel, (Sör Hörbirt Samuel) Britanya hükûmetinin Filistin Yüksek Komiserliğine tâyin edilmişti. Aslen yahudi olan bu İngiliz devlet adamı, suçlu ilân edilmiş âsi Arap şeflerine karşı geniş bir af ilân etmenin, Büyük Britanya'nın liberal göreneklerine uygun düşeceğini tasarladı. Bu iyi hareketin Araplarla Yahudileri barıştırmak ve Arapların Yahudilere karşı besledikleri kine dindirmek hususunda bir faydası olacağını da hesaba katmıştı.

Yeni komiser, kanun dışı ilân edilmiş mahkûm

Hacı Emin'in, Filistin'in en gözde ailelerinden birine mensup ve o sıralarda Kudüs'te müftü, yâni İslâm cemaati reisi bulunan zatın küçük kardeşi olduğunu keşfetti. Sir Samuel'in hükûmetinin ilk işlerinden biri, kaçağı affetmek oldu. Hacı Emin bu affı kabul ederek Kudüs'e döndü. Döndü ama zulüm görmüş havasını çevresinden ayırmamakta ısrar etti ve Britanya hükûmetine teşekkürü aklından bile geçirmedi.

Bu sefer, Hacı Emin'e kader de yardım etmişti. Henüz Kudüs'e dönmüştü, ki ağabeyisi müftü ölmüştü. Kudüs'ün en büyük Arap aileleri, ölen müftünün yerini kapmak mücadelesine giriştiler. Liberal prensiplerine daima sadık kalan Sir Samuel, müftünün seçimle işbaşına gelmesine karar verdi.

Hacı Emin, hemen adaylığını koydu, fakat zulüm görmüş olarak prestiji pek yüksek olmasına rağmen ancak dördüncü gelebildi. Halbuki iş, herkesin hayret ettiği bir biçimde sonuçlandı ve Sir Samuel, en fazla oy almış olanlardan baştaki üç kişiyi müftülüğe kabul etmeyince, Arap büyüklerinin bu kadar rağbet ettikleri «Kudüs Müftülüğü» mevkii, eski kaçağın üzerine düştü. Sir Samuel, İngilizler, ellerinden bu kadar iyilik görmüş olan yeni müftünün, İngiltere'ye dost olacağını pek tabii sayıyorlardı. Halbuki Britanya politikası, bu işte hatâ etmişti.

Yeni müftü, kendisine düşen dinî ödevlerle hiçbir vakit meşgul olmadı. Bütün çabalarını politika-ya verdi ve gayet ustalıkla ve tehlikeli entrikalar yaparak bütün Arapların hem ruhanî, hem de siyasî başkanı olmak gayesini güttü. Bir yandan bütün Müslüman vakıfları gelirlerini de bildiği gibi kullanmaktan geri durmadı. Bu vakıfların gelirleri, yılda altıyüzbin liraya yükseliyordu ve Hacı Emin, bütün bu parayı kendi politik amaçları uğruna sarfediyordu.

Hem ruhanî reis, hem de Müslüman vakıfları gelirlerine sahip olması yüzünden bütün camilere ve camilerde çalışan din adamlarına ve müderrislere tam mânasıyla hükmediyordu. Bütün bu adamlar, onun iradesine boyun eğdiler. O, hem onların maaşlarını dilediği gibi artırıp eksiltiyor hem halka verecekleri vaaz ve nasihatlere, hem de takınacakları siyasî tavırlara yön veriyordu.

Amiral Canaris, bu Kudüs Müftüsünden edilebilecek faydayı derhal sezmişti. Arap milliyetseverleri İngiltere ve Yahudilerden, Almanlardan fazla iğrenirler. Filistin'i, Mihverden tarafa çekmek, doğrusu pek mükemmel bir iş olacaktı. Müftünün gizli dernekler kurmakta epey tecrübesi vardı. Geçen Büyük Savaşta İngiliz Intelligence Service'inden edindiği tecrübelerden büyük faydalar elde edilebilirdi. Canaris, bu adamın ideal bir iş ortağı olacağını anladı. Hacı Emin, bütün Arap dünyasını Müttefiklere karşı ayaklandırabilirdi. Bu sefer, Müftü, Canaris ve von Papen, idareyi ele alan generaller olacaklar ve Müttefik dünyasına Mukaddes Cihad ilân olunacaktı.

Böyle bir plân, Müftünün kişisel amaçlarına da tamamen uyuyordu. Kudüs'ü, İslâmlık dünyasının Roma'sı ve kendini de İslâmların hem halifesi, hem de papası addediyordu. Karşısında rakibi de yoktu. Türkiye, hudutları içinde halifeliği kaldırmıştı. Ürdün Kralı Hüseyin'i de Hintli Müslümanlar istemiyorlardı. Onun için onun halife olmasına da imkân kalmamıştı. Suudî Arabistan'da ise Kral İbnissuud, petrol kuyularından ötürü öyle maddî gailelere dalmıştı ki, herhangi bir dinî reisliği aklına bile getirmiyordu. Hem zaten onun halifeliğe seçilmemesi için başka dinî sebepler de vardı.

Şu halde en büyük Arabistan için ehliyetli bir tek şef kalıyordu, bu da Hacı Emin'den başkası değil-

di. Kudüs Müftüsü, Kudüs'te bir Pan-islâmizm konferansı toplayarak kendisini diktatör ve icra komitesi başkanı tâyin etti.

Bu Pan-islâmizm konferansına gelen delegeler büyük bir çoğunluğu belirlemeyen acayip bir topluluktu. Mussolini, konferansa Libya «araplarını» yollamıştı. Von Papen de Irak İran ve Suriye'den bazı casuslarını göndermişti. Müftü, bu konferansta bütün niyetlerini apaçık anlattı. Başlıca gayesi Irak'ta, Filistin'de ve bütün Arabistan'da bir ayaklanma yaratmaktı. Arkasını, Amiral Canaris'e, Alman Dışişleri Bakanlığı'na ve Mussolini'nin o sıralarda hâlâ mevcut olan Sömürgeler Bakanlığı'na dayamıştı. Onlar kendisine bol bol silâh ve cephane veriyor, askerî danışmanlar, casuslar ve bitmez tükenmez paralar sağlıyorlardı.

Konferans bitince delegeler de gitti. Hemen ardından Filistin'de kargaşalıklar başladı: Adam kaçırmalar, yangınlar, hırsızlıklar, kitle halinde adam öldürmeler ve yolüstü eşkiyalığı bütün ülkede alabildiğine arttı. Bu anarşi, apansızın çıkıvermiş değildi. Bütün bunları Müftü tertipliyordu

Bir yandan da casusları vasıtasıyla Kızıldeniz kıyı ve limanlarını sıkı bir göz hapsinde tutuyordu. Bu casusların verdikleri raporların kopyaları çıkarılıp Berlin'e ve Roma'ya gönderilmekteydi. Bu terör rejimi yıllarca sürdü. Nihayet İngilizler, Müftüyü tevkif etmekten başka çare kalmadığını gördüler.

Ama Hacı Emin'in de öyle kolay kolay yakayı kaptırmaya hiç niyeti yoktu. Kıyafetini değiştirip fakir bir bedevî kılığına girerek İngiliz polisinin elinden kurtuldu. Motorlu bir tekneyle Fransız sömürgesi Suriye'ye kaçtı. Lübnan'da yerleşti ve Britanya aleyhtarı faaliyetinden hiç eksiltmedi

Fransızlar, kendi idare ettikleri bölgede yaşayan

Arapların ayaklanmasından korkarak Müftüyü tekrar Kudüs'e atmaktan vazgeçtiler. Fakat savaş başlar başlamaz Müftü, Suriye'yi kendiliğinden terk ederek Irak'a geçti. İngiltere bu suçluya verilmiş olan dokunulmazlığı protesto etti. Irak da, Hacı Emin'in siyâsî faaliyetine engel olacağına kesin söz verdi. Fakat bu verilen sözün ne kadar boş olduğu kısa zamanda meydana çıkmakta gecikmedi: Irak da ayaklanıverdi. Hem bu sefer mesele önemliydi ve Hayfa'dan Bağdat'a giden petrol yolunun ele geçirilmesi söz konusu oluyordu. Naziler çoktandır Irak petrol kuyularına göz koymuşlardı ve ülke, Hacı Emin'in nezareti altında çalışan Canaris'in casuslarıyla doluydu.

Irak ordusunun yüksek rütbeli subayları, boyuna Alman elçiliğindeki ziyafetlere davet olunuyorlardı. Sofraya oturdukları zaman kullandıkları peçetelerin arasına beş İngiliz liralık banknotlar, pek ustalıkla yerleştiriliyordu. Öyle zaman geldi ki Bağdat otelleri ve elçilikleri dünyanın en faal casusluk yuvaları oldu. Müftü, sık sık von Papen'le ve Canaris'in yolladığı başka kimselerle buluşuyordu. Hazırlanan isyanı, Peygamberin yeşil sancağı altına toplamak meselesi münakaşa olunuyordu.

Almanlar, Irak petrollerini ele geçirmek için acele ediyorlardı. İşleri hızlandırıp Irak'a, kendi dediklerini yapacak bir hükûmet yerleştirmek kararındaydılar. Müftü, bu iş için henüz zamana ihtiyaç olduğunu söylüyordu. Henüz elinde ne yeterince silâh ne de altın varı.

Şimdilik her tarafta beyaz Arap burnuslarında başka bir şey görünmüyordu. İsyanı elebaşları şehrin gerçek hâkimleri haline gelmişlerdi. Bütün kozmopolit oteller, ağzına kadar Arapla dolu idi ve insan, karşısındakinin işinde, gücünde bir Arap mı yoksa ihtilâlcinin biri mi olduğunu zor kestiriyordu

Otellerin barlarında, yerli orkestraların çaldığı arap müziği arasında haberler apaçık görüşülmekten çekinilmiyordu.

İngiliz taraftarı Araplarla Alman taraftarı Araplar, böyle ağır bir anda gittikçe faaliyetlerini artırdılar. Savaşta İngiltere tarafını tutmuş olan ve oldukça güçlü bir partiye dayanan Fahri Bey Naşibî, Müftünün karşısında en büyük kuvvetti.

Bu zat, Müftünün gizlice Bağdat'a gelmiş olduğunu öğrendi. Vâkıa büyük bir dikkatle gizlenmekteydi. Zira Müftü, tam zamanında ortaya çıkıp işinin idaresini eline almak istiyordu. Fakat Fahri Bey, bu kadar şeyi bildiğine hiç de iyi etmemişti. Bir sabah, sokakta, sırtından bıçaklanıverdi. Kaatiller, binlerce burnuslu Arap arasında kaybolup gittiler. Onları tanıyıp ayırdetmeye imkân mı vardı? Dağların bir yerinde sinmiş olan Müftüye gelince, kendisi hakkında pek çok şey öğrenmiş olan düşmanının böylece ortadan kalkmasına pek sevindi.

Altı ay sonra Hacı Emin, Irak subayları idaresinde yirmibeşbin kişilik bir ordu toplamış bulunuyordu. Artık hükûmet darbesi işaretini verdi. Onaltıbin Arap, Bağdat'ı yağma ederek Yahudileri ve yabancıları öldürdüler, mağazaları yaktılar ve umumî binaları işgal ettiler. Müftü ve Canaris tarafından seçilen Başbakan Raşid Ali adlı biri oldu. Bu Başbakan, ihtiyar Naib Abdullah'ı tabanca tehdidiyle istifa ettirdi. Naib, kıyafetini değiştirip Basra körfezine ve oradan da Filistin'e kaçtı.

Lâkin İngilizler, tam vaktinde yetiştiler Çok geç olmadan isyanı bastırıp petrol kaynaklarını Nazilelerin ellerinden kurtardılar. Irak karmakarışık olmuştu. Bağdat'ta casuslar kaynaşıyordu. Âsi reis, yani Kudüs Müftüsü tekrar dağlara çekilip ortalıktan kaybolmuştu.

İngilizler, Müftüyü yakalayacak olana ikibin do-

larlık bir mükâfat vaadettilerse de, kimse Müftünün ne olduğunu bilemiyordu Müftü, kızıl sakalıyla saçlarını siyaha boyamış ve bu sefer de peşine düşenlerin takibinden bu sayede kurtulmuştu. Muhammed Peygamber neslinden olduğunu, hem de ciddiyetle iddia ederek İslâm ruhanî tahtına veraset dâvasında bulunan Müftü fellik fellik aranmaya başlandı.

Hacı Emin, bir kere daha bedevî kılığına girerek İran'a kaçtı. Maksadı, buranın da altını üstüne getirmektir. Amiral Canaris ona: «Hükûmeti devir!» dememiş miydi? Artık nerede hükûmet bulursa devirecekti. Lâkin burada henüz işe başlayamadan çanına ot tıkıldı. Müttefikler, Irak meselesinden alacakları dersi almışlardı. İngiliz ve Rus birlikleri tam zamanında ulaşıp casusları ortadan temizleyiverdiler.

Çete reisinin başına onbin lira konduğu halde, nerede olduğu anlaşılamadı. Çünkü o, bu sefer de kapağı Japon sefaretine atmıştı ve dostu Papen tarafından kaçırılması işi yoluna konuncaya kadar orada kaldı. Nihayet bir gün, Türkiye'ye doğru yola çıktı ve ansızın İstanbul sokaklarında beliriverdi.

Hacı Emin'in Türkiye'de yapabileceği hiçbir şey yoktu. Bu memlekette kamuoyunu basit propaganda- larla çelmenin imkânsızlığı bir yana, din kisvesine bürünüp işler yapmaya kalkmak, hapishaneyi boy- lamak için bire birdi. Onun için burada fazla eğlen- meyip Suudî Arabistan'a geçerek, Kral İbnissuud'u kendi tarafına çekmeye çabaladıysa da Kral o sıra- larda Müttefiklerle bir petrol anlaşması yapıp cebi- ne koyduğu için müftünün tekliflerini şiddetle red- detti.

Müftü Mekke'ye vardığı sırada şehri Müslüman hacılar doldurmuştu. O sırada, orada dramatik bir hâdise vukubuldu. Bu hâdise, Kral İbnissuud'a ya-

pılmak istenen bir suikastten ibaretti. Polis, suçluyu hemen yakalamıştı. Bu suçlu, alkolik ve aklî dengesi bozuk biriydi. Mekke, meseleyi mahallî bir şey telâkki etti ve Müftünün orada bulunuşuyla suikastı ilgili bulmadı ama Londra'da çıkan Daily Express gazetesi, işi, tam bir uyanıklıkla açıkladı. Gazete: «Kral İbnissuud'un hayatına yöneltilen suikast, Mekke'nin boğucu sıcak avlularında değil, Wilhelmstrasse'nin taş döşeli serin galerisinde tertiplenmiştir» diyordu.

Bu düşüncayı güçlendirmesi bakımından şunu da söyleyebiliriz; Müftü, Suudî Arabistan'ı terketmek için ilk fırsattan yararlandı. Suikastten sonra yakalanan biçare sarhoş, müebbed hapse mahkûm olurken kızıl sakallı adam, yeniden Suriye yolunu tutuyordu.

Almanlar, Fransa'yı işgal ettikten sonra Fransız mandası altında bulunan Suriye'ye de sahip çıkmışlardı. Suriye'de, beşyüz kadar uçak bulunan üç hava alanını ele geçirdiler. Gerçi İran'daki isyan teşebbüsü suya düşmüştü, fakat Suriye pekâlâ âsi havacılar için bir üs olabilirdi. Mademki Suriye nasıl olsa Almanların eline geçmişti, artık orada Müftünün işi mi vardı? Suriye'de pek az karp 1941'de oradan Arnavutluk'a geçti ve bu arada yolundan biraz batıya saparak gidip Mussolini'ye de misafir oldu. İtalya'ya yaptığı bu geziden az bir zaman sonra da gazeteler, Müftünün sakallı ve türbanlı kıyafetiyle Adolf Hitler'in yanında, Reich Başbakanlığında çektiirdiği resmi yayınladılar. O günler, Müftü için pek parlak tatil günleri oldu. Peşinde muhafızlar ve krallara yakışır bir maiyet vardı ve Berlin'in en şâhane otellerinden birinde oturuyordu. Lâkin bu tatil, böyle uzun zaman süremezdi. Müftü, eli kolu bağlı durmak isteyen bir adam değildi. Britanya kontrolü altında bulunan bütün Müslüman şehirle-

rinde muhakkak Peygamberin sancağı dalgalanmıyordu.

Hacı Emin, Berlin'le Roma arasında birçok seyahat yaparak, faaliyet plânlarını tartıyordu.

Canaris, Müftünün emrine Almanya'da, İtalya'da ve aynı zamanda işgal altındaki Yunanistan'da güçlü radyo istasyonları tahsis etmiş ve bu istasyonlardan, Arap dünyasını Müttefikler aleyhine kışkırtmak imkânlarını vermişti. Bu istasyonlar sayesinde sesi bütün Filistin'e, Irak'a, Suriye'ye, İran'a ve hattâ Birmanya ve Hindistan hudutlarına kadar her yere duyurmalıydı.

Müftünün Berlin'deki kurmayı etrafında diğer Arap mültecileri de toplanmaya başlıyordu. Kendisi de Berlin banliyösünde. Yahudi malı olduğundan devlete gelir kaydedilmiş gayet rahat bir köşkte oturuyordu. Her gün radyoda ateşli hitabelerde bulunmaktan bir an geri kaldığı da yoktu. Araplara «aziz milletim» diye hitap ediyor ve Müttefiklerle ölünceye kadar savaşmalarını telkin ediyordu. Nutuklarından birinde: «Bugün Mihver devletleri Arap kavminin kurtulması için çarpışıyorlar. Eğer İngiltere ile Amerika savaşı kazanırlarsa dünyaya Yahudiler hâkim olacaktır. Aksine olarak zafer Mihver'e kalırsa Arap dünyası hürriyetine kavuşacaktır. Mihver bizim için çalışıyor. Siz de onun zaferi için çarpışınız!» diye feryat ediyordu.

Müftü Berlin'de kaldı. Zaman zaman bir Arap veya Alman birliğini teftişten geçiriyor ve askerleri Hitler usulü selâmla selâmlıyordu. Fakat onun radyoda gösterdiği bütün çabalara rağmen, Araplar, bu mukaddes cihada sürüklenmediler.

Amiral Canaris, sabırsızlığından kendi kendini kemiriyordu. Mareşal Rommel, Afrika'da yenilmiş, işler kötüleştikçe kötüleşmişti. Müftünün ise hâlâ bir şeyler yaptığı yoktu. Canaris kendisine, Arabis-

tan'a uçakla gidip İbnissuud'un topraklarında paraşütle yere atlamasını tavsiye etti. Orada, şahsî prestijine dayanarak Arap ordusunu isyan ettirebilirdi.

Lâkin Müftü bu telkinleri reddetti Kral İbnissuud'un tesadüfen bir gün söylemiş olduğu bir sözü hatırlıyordu. Kral bu sözünde demişti ki: «Topraklarım içinde beşinci koldan yakaladığım herkesin dilini kestiririm.»

Müftü, Canaris'e Ortadoğu'nun Rudolph Hess'i olmak istemediğini belirtti. Üstelik: «Paraşütle yere atlamak, Arap eşrafının şanına yakışmaz!» dedi. Artık bu işi Canaris'in keyfince yürütemeyeceğini böylece belirtmiş oldu.

İşte Amiral Canaris'in, Ortadoğu Araplarını Müttefiklere karşı ayaklandırmak hususunda tasarladığı proje de böylece suya düştü.

1945 Mayısında New-York Herald Tribune gazetesi, United Press ajansının verdiği bir haberi yayınladı. Bu habere göre yanında iki Alman subayı ve başka iki arkadaşı bulunan Hacı Emin, bir Alman uçağıyla Bern hava alanına inmişti. İsviçreli-ler subayları enterne edip Müftü ile arkadaşlarını hudut dışına attılar.

Nihayet Hacı Emin, Fransız ordusu tarafından tevkif olunup İngilizlere teslim edildi.

HINDİSTAN'IN QUISLING'I

Canaris'in Müslüman dünyasını ayaklandırmak teşebbüsünün fiyasko ile sonuçlanmasına rağmen Japonların cesaretleri kırılmamıştı. Hattâ bilâkis daha çok çaba gösteriyorlardı. Çünkü Almanların üstesinden gelemedikleri bu işte neler başarabileceklerini de göstermek istiyorlardı. Lâkin onlar, Müslümanlara değil, Hindistan ve Malezya Budistlerine musallat oldular. Maamafih bu işte güttükleri metod, Bendlerstrasse'ninkinin tıpa tıp kopyasıydı.

Malezya'da, malaryadan kırılan Ipoh cehenneminde onbin Hintli asker, Japonlara karşı ümitsiz bir mücadelede bulunmuşlardı. Birmanya muharebesinden çıkmış olan bu askerlerden pek çoğu Toujong Malum savaşında Japonlara esir düşmüşlerdi. Öyle tarif kabul etmez dehşet ve işkence sahneleri görmüşlerdi ki, Hintliler gibi barışçı bir milletin aklının, bunları almasına imkân yoktu. Esir Hintliler dövülmüş ve işkenceye çekilmişler ve içlerinden pek çoğu ölmüştü. Bunlara dayanabilip de canlı kalanlar, günde bir avuç pirinçten ibaret bir rejime tâbi tutulmuş ve açlıktan ölmeye başlamışlardı. Bütün bu sınavları atlatabilenler en güçlüleri olmuştu.

1943 sonlarına doğru Japonlar, Müttefik kuvvetlerinin sillesini duymaya başlamıştı. Hintli esirler arasında propagandaya girişerek kendilerine dost eli sundu. Japonların da Hintliler gibi ârî ırktan oldukları ve eğer Japon ordusuna katılırlarsa serbest bırakılacakları söylendi. Esirler, bu teklifler karşısında

sağır kalmayı tercih ettiler. Birçoğu kaçmaya teşebbüs ettiyse de merhametsizce öldürüldü. Geri kalanlar da artık ümitsiz durumlarını iyice kavramış bulunuyorlardı. Uzun zaman bu esir kampı hayatına dayanmalarına imkân yoktu. Ya kaçmaya teşebbüs ederken öldürülecekler yahut da zorla Japon ordusuna katılacaklardı.

Fakat bir gün, bu biçarelerin içlerine rahatlık veren bir ümit ışığı belirdi. Bir sabah, iriyarı ve kuvvetli vücutlu, gözlük takmış bir adam. İpoh kampını ziyarete geldi. Esirler, ölen arkadaşlarına son ödevlerini yapmakla meşguldüler. Aslen Hintli olan ve onlar gibi bir türban giymiş bulunan, bu gösterişli kişi de onlara katıldı. Sonra esirlere, kendi ana dilleriyle hitap etti. Kültürlü bir adam gibi konuşuyordu ve konuşması da inandırıcıydı:

— «Ben Subhas Şandra Bose'yim!» Diye söze başladı. «Buraya canlarınızı kurtarmaya geldim. Burada, şu bedbaht arkadaşlarınız gibi ölümün pençesine düşünceye kadar kalıp çürümek mi istiyorsunuz? Eğer en iyi evlâtları esir kamplarında çürürse, vatanımız Hindistan'ın hali ne olacak? Eğer en iyi evlâtları İngiltere uğrunda ölmeyi kabul ederlerse vatanımız Hindistan ne hale gelir? Hayır, Hindistan'ı ne Mahatma Gandhi'nin duaları, ne de oruçları kurtaracaktır. Hürriyet, gökten zembille inmez. Hürriyete kavuşmak için mücadele etmek lâzımdır.

«Birmanya'da yeni bir Hint ordusu topladım. Hindistan'ı bu ordu kurtaracaktır. Biz, Japonya'nın yarımını kabul ettik, çünkü bizimki gibi bir memleket, yardımsız hürriyetini elde etmek ümidine kapılırsa beyhude olur. İngiltere ile Japonya harp halinde bulundukları müddetçe, çıkarımızın hangi tarafa katılmakta olduğunu iyi bilmeliyiz. Bu savaş, Hindistanı, İngiliz boyunduruğundan kurtaracaktır.

Gidip benim orduma katılın ve Japon dostlarımız-

la omuz omuza savaşarak Hindistan'ı kurtarın! Artık beyazlardan başka renkteki ırkların da bağımsızlıklarını elde etmelerinin zamanı gelip çatmıştır. Eğer bana katılmaya karar verirsiniz, size hürriyet vermek iznine sahibim. Bundan böyle seçmek size düşüyor: Ya hür olacak ve Hind'in hürriyete kavuşmasına hizmet edeceksiniz; yahut da burada İngiliz esirlerin iğrenç hayatlarına ortak olup ölümü bekleyeceksiniz! Bu şartlar altında, ne kadar az kişinin canını kurtarabileceğini siz benden daha iyi bilirsiniz. Bana katılın, ben Hindistan hürriyetinin bayraktarıyım!»

Bu öğütlere kulak verenler çok olmadı. Gerçi hepsi İngiltere'yi şiddetle kritik etmekte birleşiyorlardı ama Japon zulmünün bir sürü gösterilerine şahit olduktan sonra Japonlara inançları sıfıra inmişti. Çin'in çektiği ıstıraplar, hayallerinde taptaze duruyordu. Maamafih yine de Bose'nin teklifini kabul edecek, elli kadar esir çıkmadı değil. Bunların da asıl maksatları, canlarını kurtarmaktan ibaretti. Nitekim hemen serbest bırakıldılar. Üstlerine yeni giysiler giydirildi, yiyecek ve biraz da para verildi.

Bose, yeni gönüllülerini aile durumları ve askerlik bilgileri hakkında sorguya çekti. İngiliz kıtalarının nerelerde toplandıklarına dair bildiklerini sordu. Altı haftalık bir eğitim devresinden sonra Japonya gizli teşkilâtı tarafından finanse edilecek ve o teşkilâtın yardım göreceği bir Hint gizli teşkilâtının ilk çekirdeğini vücuda getirecek oniki adam seçti. Bunlar, Alman klâsik casusluk mektepleri modelince tesis edilmiş olan Japon casusluk mekteplerinde yetiştirileceklerdi.

Bu oniki ajan, ilk olarak telsizcilik alanında çıraklıklarını yaptılar. Telsizle alınan haberleri deşifre etmek ve gönderilecek haberleri şifrelemek usullerini öğrendiler. Onlara deniz casusluğu, endüstri casusluğu öğretildikten başka, amacına ve konusuna

göre her türlü casusluk şekilleri belletildi. Bose'nin yakından izlediği bu yetişme devresi, tam bir yıl aldı.

1944 Şubatında Penang'dan bir denizaltıya bine rek Bülücistan (şimdiki Batı Pakistan) kıyılarının uygun bir yerine çıkmak üzere yola koyuldular. Ödevlerini görmeleri için gereken her türlü araçlar yanlarındaydı. Bose de, ayrılmadan önce her birine, ödevlerinin Hindistan'ın bağımsızlığa kavuşmasındaki önemi hakkında yeteri kadar vaaz vermişti. Amacın yüksekliği, göğüs gerilecek tehlikelere değ erdi. Üstelik, yeni kurulacak Hindistan'da her birine mühim mevkiler verilmek suretiyle mükâfatlandırılacaklardı. Denizaltıya binmeden önce Bose'ye sadakat yemini ettirilmekten de geri bırakılmadılar.

Kendilerine verilmiş olan ödev, belli bazı endüstri kuruluşlarına, demiryollarına sabotaj yapmak ve Gandhi'nin pasifist doktriniyle İngiliz egemenliği aleyhinde ihtilâlcî propagandası yapmak gibi işlerdi.

Bu oniki adam, içine atılmakta oldukları tehlikeleri bilmiyor değ illerdi. Daha denizaltıya biner binmez bir sürü belâ ile karşılaşmakta gecikmediler. Kendilerini taşıyan Japon denizaltısı yol üstünde İngiliz ticaret gemileriyle karşılaştı ve ters yüzüne dönerek gemilerin peşine düştü. Ticaret gemileri mürettebatı, teknelerini su bombalarıyla savunmaya koyuldular ve bu bombalar az kalsın denizaltıya isabet ediyorlardı. Bu yetmiyormuş gibi İngiliz savaş gemileriyle uçakları da denizaltının peşine düştü ve tekne, kendini bu takiplerden zorlukla kurtarabildi.

Nihayet 1944 yılı 17 Martının mehtapsız gecesinde oniki casusu iki portatif kauçuk sandalla Bülücistan kıyılarının bir tarafına çıkarılmaya teşebbüs olundu. Kayıklar denize kondu, casuslar içine bindirildi

ve denizaltı komutanı kıyının birkaç mil açığına kadar kayıkları yedeğine aldı. Fakat denizaltının hızı, bu hafif teknelerden birini devirdi ve içindekiler az kalsın boğuluyorlardı. Japon yüzbaşı fena halde hiddetlenmişti. Çünkü kayıklara yüklenmiş olan bütün materyal ve bu arada ufak verici radyo istasyonları, denizin dibini boylamıştı. Öteki kayıktakiler, kürekle arkadaşlarının imdadına koşarlarsa da bu sefer, onlar da kayığa abanınca, ikinci kayık da tehlikeye girdi. Nitekim biraz sonra bu kayık da battı ve bütün casuslar, dalgalar arasında can kaygısına düştüler. Denizaltı, hepsini toplayıncaya kadar akla karayı seçti.

Birkaç gün sonra kıyıya çıkmak için ikinci bir teşebbüse giriştiler. Bu sefer, kıyıdan dört milden fazla açıkta değillerdi. Gemi komutanı, İngiliz kıyı koruyucuları tarafından görülmekten korktuğu için daha fazla yaklaşamayacağını söylüyordu. Denizaltıda kalmış olan bir-iki imdat kayığı, yüksek dalgalar arasına salıverildi. Fakat casuslar, bu kayıkların pek kötü bir durumda olduklarını gördüler. Bezleri yırtılmış, içleri su alıyordu ve kullanılabılır bir hâlde değillerdi.

Denizaltı komutanı artık sabrının son haddine ulaşmıştı. Vazifelerinin bu kadar kötü başladığını gören oniki Hintli, handiyse yeniden esir kampına iade olunacaklardı. Tam bu sırada Japon komutanı kendilerine gayet soğukkanlılıkla ve birdenbire şu teklifi yaptı: Açıkta dolaşan balıkçı kayıklarını durdurtacak, balıkçıları öldürtecek ve teknelerine Hintlileri koyup, kıyıya ulaşmaları için kendi hallerine bırakacaktı. Oniki casus, bu korsanlığın çabuk farkedileceğini ve İngilizlerin de bu suretle, kendilerinin karaya çıktığından haberi olacağını söyleyerek itiraz ettiler. Nihayet komutanı, kendilerini bir hafta kadar daha denizaltıda alıkoymaya ve bu zaman

içinde, lâstik kayıkları onarmaya ikna ettiler. 24 Martta karaya çıkabildiler Bu çıkış için tamir edilmiş olan lâstik kayıklara binmiş ve dört millik bir mesafeyi kürekle almışlardı. Şafakta karşılarında ıssız bir kıyı buldular. Sahilin oldukça sığ bir tarafına varınca kayıklardan inerek lâstik tekneleri peşlerinden çeke çeke nihayet toprağa ayak bastılar. Kafilenin reisi, Hindistan'daki Britanya ordusunun eski subaylarından olup Japonlara esir düşmüş Jemader Yusuf Khan'dı. (Cemader Yusuf Han) Anavatan toprağını ayaklarının altında çiğnemeye başlar başlamaz adamlarıyla konuşmaya koyuldu. Onbir arkadaş, nemli kumlara oturup, sabah havasının serinliği içinde gittikçe artan bir heyecanla Jemader Khanın sözlerini dinledi. Subay, onlara gayet basit bir şekilde hitap etti. Eskiden ne idiyseler, şimdi yine o olarak kalmışlardı: Yani esir düşmüş İngiliz-Hindistan ordusu askeriydiler. İçlerinden ordularına ve vatana ihanet edecek bir kimsenin çıkabileceğini aklı almıyordu. Nasıl, bu dediklerinin aksi düşüncede olan kimse var mıydı? İçlerinden, ölmüş arkadaşlarını işkence çektiklerini gözleriyle gördükleri bedbaht vatandaşlarını ve nihayet bizzat kendilerinin çektikleri açlığı unutacak biri çıkacak mıydı? Şimdi Jemader Khan'ın bir teklifi vardı: İngiliz makamlarına teslim olmayı ve başlarından geçenlerin hepsini bir bir anlatmayı oya koyuyordu.

Yanındakiler, kalpleri küt küt atarak dinliyorlardı. Birbirlerine bakmaya bile cesaretleri kalmamıştı. Acaba sahiden içlerinden; vatana ihaneti ciddi olarak düşünmüş biri çıkacak mıydı? Acaba Bose, sahiden Hintlileri birbirlerine düşürmeyi başarmış mıydı? Acaba Hintlilerin, gerçekten İngiltere, Rusya ve Amerika'nın mağlûp olmasından başka bir şey istemeyen Japonlara kendilerini teslim edip onlar hesabına casusluk yapacak kadar düşebilirler

miydi? Propaganda etkisiyle bu derece yanlış yollara sapacak bir hâle mi gelmişlerdi?

Şimdi verecekleri oy, yalnız oniki kişinin oy vermesinden ibaret kalmıyor, bütün Hindistan bu oya katılıyordu. Kendimizi Japonlara satarak mı özgürlüğü satın alacağız? Böyle yaparsak Hind'in hali ne olur? Bu sorunun cevabını herkes biliyordu: Böyle bir çözüm yolu, Hindistan'ı daha feci bir duruma sokmaktan başka bir sonuç veremezdi.

Oniki adam susmuş, milletlerinin geleceğini düşünüyorlardı. Şimdi yapacakları seçim, en serbest şartlar içinde geçiyordu. Üzerlerine aldıkları ödeve sadakatle devam etmek isteyenler, diğerleri tarafından gammazlanmayacaklardı. Herşeyi resmî makamlara itirafa karar vermiş olanlar, kendileriyle aynı fikirde olmayan arkadaşları hakkında hiçbir şey söylemeyeceklerdi.

Oy kâğıtlarına «evet» veya «hayır» yazacaklar ve bununla Hindistan Quisling'i Bose'den tarafa olup olmadıklarını belirteceklerdi.

Oylar verildikten sonra Jemader Khan, sonucu bildirdi. Oniki tane «hayır» oyu vardı. Yani hepsi de Hindistan'ın İngilizlerle birlik olmasına karar vermiş bulunuyordu. Hepsi aynı düşüncedeydiler. Bu sonuç, casus adaylarının şakrak kahkahalarla gülmelerine sebep oldu. Şevke gelerek Khelat hükûmeti içinde bulunan Pasni kasabası olduğunu öğrendikleri en yakın köye kadar hızla yol aldılar. Hemen Zâmindar'ın (*) karşısına çıkıp buraya kadar nasıl gelmiş olduklarını ve kendilerini kimin göndermiş olduğunu anlattılar. Zâmindar. bu oniki bahtsızın acıklı maceralarını, gözleri dolarak dinledi.

(*) Zâmindar, bizdeki kaza kaymakamı karşılığı bir nevi hükûmet memurudur ve Bülücistan dilinde mutemed mânasına gelmektedir.

Kendilerine yiyecek verdi ve bu hâdiseyi hemen Karaşi'ye bildirdi. Birkaç zaman sonra da bu oniki arkadaşı askerî genel karargâha götürmek için tertibat alındı.

Nihayet Delhi'ye ulaşp, başlarından geçeni, bütün ayrıntılarıyla anlattılar. Okudukları casusluk mektebini sayıp döktüler ve ellerinde kalmış olan verici telsizlerle dinamitleri hükûmet makamlarına teslim ettiler. Üstelik kendilerine verilmiş olan paralarla bu parayı tamamlayıcı mahiyette verilen bir kutuya konulmuş bulunan zor durumlarda para yapacakları elmasları da resmî makamlara sundular.

Kendilerini sorguya çeken askerî büroda bir soru yağmuruna tutulmuşlardı. Hindistan'ın içinde Bose'nin suç ortakları var mıydı? Varsa kimlerdi? Japon casusluk okullarında Alman öğretmenler bulunuyor muydu? Telsizle verecekleri haberlerde hangi şifreleri kullanacaklardı? Thailand'da (Tayland) çalışan casuslar kimlerdi?

Oniki arkadaş, bütün bu sorulara, ellerinden geldiği kadar cevap verdiler. İngilizler, savaşın başından beri ilk defa olarak o bölgelerde düşman casusluğunun nasıl işlediğine dair esaslı bir fikir edinmiş oluyorlardı. Bu derslerden, askerî bakımdan yararlanmayı pek iyi başardılar.

Şimdi artık, bu sahte casusların faaliyete geçmeleri iktiza ediyordu. İngilizler, bunlara faaliyetlerine yarayacak her türlü materyali vermekten geri durmadılar. Birmanya'ya, İngiliz kıta toplulukları ve gemi hareketleri hakkında, kısa dalga istasyonlarıyla uydurma haberler uçurmaları lâzımdı. Bu haberlere göre harekete geçecek olan Japon denizaltılarına tuzak kurulacak ve tuzğa düşenler, Müttefik gemileri tarafından batırılacaktı. Oniki adam, üzerlerine aldıkları rolü, sonuna kadar oynamak zorunda kaldılar. Hattâ, Japonları kuşkulandırmamak

için mizansen daha inandırıcı bir şekilde uygulandı ve aralarından bazıları vatana ihanet töhmetiyle sözde polis tarafından tutuklandı. Bu tutuklamalar, gazetelerde gürültülü bir şekilde ilân olundu ve tutuklanamayanlar, işlerine devam ettiler.

Bu iş, harikulâde bir karşı casusluk mekanizması halinde işledi ve pek mükemmel başarılarla sebep oldu.

Bir gün Bose'den bir emir almışlardı : Şimdi artık ellerindeki elmasları paraya çevirip İngiltere aleyhtarı bir gazete kurmaları gerekiyordu. Bu emir, yerine getirildi ve gazete kuruldu. Bose'nin, İngilizler tarafından bilinmeyen diğer casusları bu gazete- de vazife aldı ve Hintli ekstremistler, bala üşüşen sinekler gibi gazetenin çevresine toplanıverdiler. Intelligence Service bu meseleyi büyük bir ilgi ile izliyordu. Gazete, İngilizlere hücum etmekte sesinin tonunu yükselttikçe Bose ile efendileri olan Japonlar da çok memnun kalıyorlardı. Bu gazetede- ki makalelerin, pek zeki bir İngiliz gazetecisinin elinden çıktığından katıyen şüphelenmiyorlardı. Muhakkak ki bu gazete, Japonları adamakıllı aldattı. Mahatma Gandhi bile bu işe aldanmış, bu kadar atak ve sert olan gazeteyi adamakıllı tenkit etmişti. Çünkü Gandhi daima kendi şiddet aleyhtarı siyasetine sadık kalıyor ve terörcü bir politika takip eden gazete- yi fena halde hırpalıyordu.

Japonlar, Gandhi'nin düşüncelerini iyi bilirlerdi ama kendisiyle anlaşmak ve onu da kendi hesapla- rına kullanmak ümidindeydiler. Bose ile anlaşma- sına katıyen imkân olmayan bu büyük adamı, ken- dilerine çekmek için pek ince düşünülmüş bir tak- tik kullanmışlardı. Bu iş için Gandhi ile şahsen te- masa geçip kendisini tesir altında bırakmayı hesaba katmışlardı. Kai Şoo (Kai Şo) adlı bir Japon budist rahibi Gandhi'nin Sewagram'daki evinde yıllardır

onun ailesiyle bir arada yaşıyordu. Hint dilini öğrenmişti ve sokaklarda yüksek sesle dua mırıldanarak gezerdi. Bu, gayet yumuşak, gayet sadık bir adamdı ve Gandhi, huyunun güzelliği yüzünden kendisini pek severdi. Hattâ: «Eğer Japonlar Şoo babaya benziyorlarsa pek muhterem adamlar olmaları!» sözünü diline pelesenk etmişti.

Zaten Japonların da Gandhi'nin yüreğine iyice aşılacak istedikleri şey bu idi. Hakikatte bu rahip de harp taraftarıydı ve bu düşüncesini Gandhi'ye katiyen açmıyordu. İçin için, İngiltere'nin bozguna uğraması ve Japonların Hindistan'a el atmaları emelini yaşıtmaktaydı. İşte Kai Şoo, bu güc bu yüzden, İngilizler tarafından Gandhi'nin evinde tutuklandı.

Ama. Hindistan'ın hakikî ve biricik haini, yine Subhas Şandra Bose olarak kalmıştır. Hainler, başlangıçta pek parlak görünür ve büyük gürültüler koparırlar. Norveç'te, Filistin'de, Fransa ve Hindistan'da hep böyle olmuştur. Lâkin halk kendilerinin peşine düşmez. Meselâ Vidkun Quisling'in peşine, hiçbir vakit, kendi milletinin yüzde birinden fazlası takılmadıydı. Hele Bose, büsbütün yalnız başınaydı. Bu adamlar, efendilerinin karşısında böbürleniyor, iktidarlarını ve tesirlerini şişirdikçe şişiriyorlardı. Lâkin, başına geçirildikleri yüksek mevki, zamanla çabucak dejenere oluyor ve oynadıkları rol bir baş casusunkinden ileri gidemiyordu. Bunlar diktatör veya Başbakan olarak işe başlıyorlardı ama zamanla basit bir gammaz haline geliveriyorlardı ve hattâ artık casusluğu bile onların idaresinde organize etmeye lüzum görmüyorlardı. Az zamanda Berlin ve Tokyo'daki efendilerin hakir uşakları haline geliveriyorlardı.

Subhas Şandra Bose de «Serbest Hint Hükûmeti Reisi» olduğunu iddia ediyordu. Gerçekte yurtsuz

bir hükûmet ve askersiz bir orduyu temsil etmekteydi. Lâkin harisliği ne kadar komik olursa olsun, faaliyeti yine de tehlikesiz addedilemezdi. Bu savaşın hainlerinin çoğu gibi o da gayet bilgili bir devlet adamıydı. Hem iyi bir ailedendi, hem de kuvvetli bir öğretim görmüştü. Bu adamda üstelik entrika dehası da vardı. Kendini, ya en fazla ücret verenin hizmetine; yahut da hangi davaya dayanarak iktidara en kısa yoldan çıkabileceğini aklı kesiyorsa o dava hizmetine arz ediyordu.

Savaş nârası: «Doğru Delhi'ye!» olmuştu. Peşine taktığı hainler ordusunda üçyüzbin asker bulunduğu tahmin edilmişti. Gerçekte de bunların nepsisi, aşağı yukarı, maceralarını anlattığımız oniki sabotajcı gibi toplanmışlardı. Maiyetindeki adamların kendisine sadık oldukları da şüpheliydi. Sonra Jan bu orduya tamamen Japon subayları verildi ve askerlere bir yandan sıkı bir disiplin aşılanırken, öte yandan da oniki casusun yaptıkları ihanet tipinde hareketler önlenmeye çalışıldı.

Henüz kırkında bile olmayan Bose'un ardında parlak bir geçmişi vardı. Bengal'de doğmuştu ve ailesi, İngiltere hizmetinde yüksek bir aileydi. Tahsilini Cambridge (Kembriç) Üniversitesi'nde bitirmiş ve diplomasını oradan almıştı. Hindistan'a dönünce babası gibi sivil memuriyete girdi ve kendisine mühim bir mevki verildi. Fakat gözü daha yükseklerdeydi. Onun için Gandhi hareketine katılarak, İngilizlere karşı ilk gösterileri tertiplede. Gandhi bu delikanlının kaabiliyetlerine hayran kalarak, kendisine kâtiplik etmesini teklif etti.

Fakat tabiatları sık sık çatışıyordu. Bose, kısa zamanda Gandhi'nin pasifizmine isyan etti. Bose, bir ihtilâl istiyor ve şiddet, terör, sabotaj yoluyla İngiliz olan herşeyin yıkılması isteğinde bulunuyordu.

Bose, tehlikeli bir tahrikçi olarak tutuklandı ama

bu hal, onun halk gözündeki itibarını artırmaktan başka bir işe yaramadı. Hapisten serbest bırakılınca Kalküta belediye reisliğine seçildi. Bu memuriyetin verdiği otoriteye dayanarak, mahpus Hintli komünistler lehinde isteklerde bulundu. Kendisi için siyasî bir yol da keşfetmiş, kendisini radikal-sosyalist ilân etmişti. Bundan sonra, belki yurdunun kurtulmasına yardım eder ümidiyle gözlerini Rusya'ya çevirdi. Gizlice komünist partisine katıldı ve faşizmle nazizmin hararetli aleyhtarı kesildi. «Hintli adına lââyık herkes, ırk düşüncelerinden nefret eder. Hitler'in zulmü, İngiltere'ninkini de kat kat aşmıştır» diyordu. Bu da onun bulduğu siyaset formüllerinden biriydi ama kısa zamanda bu formülün tam tersine inanmakta da gecikmedi.

Müfrit komünistlerden pek çoğu partileriyle ilişkilerini keserek Bose gibi faşist oldular. Evvelce sıkı sıkıya bağlandıkları idealleri aşağılamaktan çekinmediler. Bu gibilerde iktidar hırsı herşeyi örtbas etti. Bu sıralarda Rusya, Hindistan'ın kurtulması denen şeyden çok Avrupa savaşıyla meşgul oluyordu. Bose, Rusya tarafından ümit olmadığını görünce yardımı başka tarafta aramak gerektiğini düşündü. Nazilerle temasa geçti. İngiliz resmî makamları, bu Hintli şefle Goebbels'in propaganda servisi arasında ilişkiler bulunduğu şüphesine vardılar. Bose'nin Alman gizli casusluk teşkilâtına yakın gruplarla ilişkisi olmasından da şüphelenildiyse de elde kesin deliller olmayışı yüzünden hakkında kovuşturma yapmaktan cayıldı.

Az bir zaman sonra Bose, İngilizlere karşı sabotaj suçundan tutuklandı. Fakat hapisten uzun zaman tutulamadı. İngilizler, Bose'nin sıhhi durumunun kötüleşmekte olduğunu görünce kendisini serbest bıraktılar... Hâsılı İngilizler hatâ üstüne hatâ işlemekten geri durmuyorlardı.

İstanbul'la Filistin arasında, kendilerine meydan okurcasına mekik dokuyan Kudüs Müftüsü'nü de evvelce böyle serbest bırakmışlardı. Daha kötüsü, kendi faşistlerinin ilk şefi olan Oswald Masley'i (Ozvald Masley) savaşın ortalık yerinde serbest bırakmaları, bu alanda işledikleri falsoların şaheseri değil miydi?

Tarih, kuvvetli milletlerin, hattâ en kötü düşmanlarına karşı bile âlicenap davranmalarında mahzur olmadığını gösterir. Lâkin öyle görünüyor ki, Bose, yola getirilemez bir adamdı. 1934 ile 1935 arasında Berlin'de, Viyana'da Roma'da binbir entrika çevirdi. Hitler'le ve Mussolini ile buluştu. Onlardan aldığı dersleri dikkatle dinledi ve bu derslerden istifade etmekte pek ihtiyatlı davranmaktan geri durmadı. Ustasının izinden yürüyerek o da bir Mein Kampf yazdı ve bu kitaba India's Struggle (Hindistanın Mücadelesi) adını verdi. Etyopi'de (Habeşistan) İtalyanların giriştikleri katliâmları, hararetle övdü. İmparator Haile Selâsiye'nin ordularında gönüllü dövüşmek isteyen Hintlilere fena halde çattı. Ve Avrupa'da yaptığı turnenin en parlak meyvası da bir Hint-Cermen derneğinin kurulması oldu.

Bu yeni derneğin fahrî direktörlerinden biri, Amiral Canaris olmasının olur muydu? Bose'ye bu adamla görüşmek fırsatı verildi ve Canaris, Bose'nin hür bir Hindistan kurmak hülyasını hararetle alkışladı.

Fakat Bose'nin fikirlerinden pek çoğu Berlin'de değişti. Bilhassa Rus taraftarı fikirlerini tamamen terketmişti. Artık adamakıllı ırkçı oluyordu Berlin'de, pek göze çarpan Hintli elbiseleriyle, yanında birçok kimse olduğu halde gezintiler yapmıştı. Bu gezintilerde, Hitler gençliği teşkilâtından Ingeborg (Ingeborg) adlı pek güzel bir genç kız kendisine rehberlik etmişti. Genç kız ona Bergama müzesini, Operayı, Potsdam caddesini gösterdi Nazi-

lik dogma'sından ve ârî ırkın çok üstün iyiliklerinde uzun uzadıya anlattılar. Bu fikir, Bose'ye pek uygun geliyordu. Böylece Hindistan da doğrudan doğruya ârî mihver milletleri grubuna dahil oluyor değil miydi? Bu yeni ana fikir etrafında Hindistan özgürlüğü uğrundaki mücadele ne güzel hız alırdı?

Şüphe yok ki kendisini bu düşüncelere ısındıran genç kuzeyli kılavuzları, kendisiyle konuşulacak konulara dair evvelce direktif almış olacaktı. Varsın alsınlar, ne önemi olurdu ki!...

Naziler, Bose'yi radyo mikrafonunun önüne de koydular. Bose, Büyük Britanya'yı bir kalemde itham ederek yeni bir ârî mihver kurulduğunu haber verdi. Bu ittifaka Japonya'yı da sokuveriyordu Hindistan'daki taraftarları ve kendisiyle birlikte çalışan diğer Hint liderleri bu yeni politikayı duydukları vakit kulaklarına inanamaz oldular. Japonya ile Hint dâvası arasında bir dostluk, asla söz konusu olamazdı. Bose, Hindistan'ı da Çin haline mi getirmek istiyordu? Doğrusu böyle bir şeye pek inanmıyorlardı. Fakat görünüş, Bose'nin bunu istediğini belirtir nitelikteydi.

Radyo dalgaları yoluyla Hindistan'a, Tayland'a, Afganistan ve İran'a bu yeni ârî mezhebine dair nutuklar çekti. Tuttuğu yol kendisinininkine benzeyen Kudüs Müftüsü'nü ise ayrıca övdü.

Zaten ikisi Berlin'de karşılaşmış, kendi milletleri için bir arada yürüyecek bir ırk politikası gütmek hususunda görüşmüşlerdi. Bu mülâkat, pek esaslı bir şey olmuştu. Nezâket bahsinde, aynı derecede sivrilmiş olan iki adam birbirlerini göklere çıkarmak hususunda handiyse kelime kıtlığına uğramışlardı. Mülâkatın ilk önemli meselesi, konuşmanın hangi dilde yapılacağı noktasında olmuştu: Ne Bose arapça bilirdi, ne de Müftü hintçe. İkisi de imanlarına

kadar İngiliz düşmanıydılar ama, yine de konuşmayı İngiliz diliyle yürütmek zorunda kaldılar.

Peşlerinden yürümeyen yurtlarına ihanete karar vermiş oldukları için ırk savaşı üzerinde çabucak anlaşp, birbirlerine daimî bir surette yardım edeceklerine dair sözleştiler. Birbirlerine müttefik olarak bakıyorlardı. Yalnız bu anlaşma konusunda hafif bir zorluk ortaya çıktı. Bir müslüman şefi olan Müftü'nün Hint müslümanlarını da kendi hâkimiyet sahasında farzetmesinden tabîî bir şey olamazdı. Bu işe pek akıllı kesmeyen Bose, meseleyi gayet diplomatça mülâhaza etti. Bu ayrıntıların sonraya bırakılması hususunda ayak diredi. Şimdilik ana dâva, elele vermekteydi. Fakat müslümanlar meselesinde uyuşamamanın yarattığı kötü hava, kolay kolay dağılmadı. Mülâkatın müsbet neticesi, idare edecekleri casus şebekelerinin vereceği bilgileri değiş tokuş etmek konusunda kaldı. Ve bu iş çözümlendikten sonra Bose tekrar Hindistan'a döndü.

Bose, nazilerle sürdürdüğü ve herkesin pek iyi bildiği ilişkilerine rağmen Millî Hint Komitesi başkanlığına seçildi. Gandhi bu seçime itiraz etti ama, kimse kulak asmadı. Bose'nin kayıtsız şartsız bir bağımsızlık isteyen demeci pek rağbet kazandı. Gandhi'nin modası geçmiş, mistik stratejisine hücum ederken ağzında lâkırdıları gevelemiyordu. Bütün kozların masa üstünde açılmasını ve düpedüz harekete geçilmesini savundu. Hazırladığı program, halkın pek hoşuna gidecek bir şeydi. Kimse, bu kadar azılı bir şef olan Bose'nin nazilere satılmış bir adam olduğuna inanmak istemiyordu. Herkes, bu iddianın İngilizlerin uydurduğu alçakça bir yalan olduğunu söylemekte elbirliği ediyordu ama, gerçek te ortaya çıkmakta gecikmedi.

Bose, savaşın yakın olduğunu biliyordu (*).

(*) Bose, 1945 yılında, savaşın bitişini görmeden ansızın ölüverdi.

«Bu harp bizim son şansımızdır. Bu harp on veya yirmi milyon insanın hayatına mal olacaktır. İhtilâl de savaştan daha kötü bir şey değildir. Savaşız ve ihtilâlsiz kalkınma olamaz. Bana kalırsa ben, on veya yirmi milyon insan hayatı pahasına da olsa Hindistan'ı kurtarmaya hazırım!» Diyordu.

Ve sonra savaş patladı Bose, Berlin'de çabuk bir gezi yaparak orada Goebbels ve Kudüs Müftüsü'yle bir daha konuştu. Teşebbüs edeceği ilk işler kendisine Canaris'in idare ettiği teşkilât tarafından dikte olundu. Hindistan'da İngiliz otoritesine ve Gandhi'nin tesirine karşı mücadele etmesi lâzımdı. Çünkü büyük bir Hint filozofu olan Gandhi, söylevinde, İngiliz milletine karşı hiçbir düşmanlığı olmadığını, İngiliz hükûmetinden nefret ettiğini söyleyip durmuştu. Üstelik Japonların Hindistan'daki emellerine karşı da açıkça cephe almış ve Japonlara, Hindistan'da vukubulacak bir İngiliz yenilgisinden hiçbir fayda ummamalarını apaçık ihtar etmişti. Halbuki Bose kendi milletine büsbütün başka bir stilde konuşuyordu: «Mihver bize özgürlüğümüzü verecektir. İngilizleri vatanımızdan kovmak için Japonlarla birleşelim!» Diyordu.

Bose, 1943 yılında Tokyo'da, diktatör Hideki Tojo ile konuştu. Bir Japon denizaltısı kendisini, İngilizlerin çok feci bir şekilde yenildikleri Singapur'a getirdi. Bose orada bir ordu toplayarak «Hür Hindistan» sancağını açtı. Tayland ve Birmanya'dan çıkma başka hainlerle de anlaşmalar yaptı. «Doğru Delhi'ye!» sözü, başlıca sloganı oldu. Kendisini, Hindistan'ın kurtarıcısı diye gösteriyordu. «Ben şefinizim. Elimde milyonlarca kilo pirinç var ve bunlar, açlıktan kırılan Hindistan'a gönderilmek üzere hazır bir halde bekliyor. Fakat amansız düşmanlarımız olan İngilizler, bu pirinçleri getirmeme imkân vermiyorlar. Dostumuz ve mütte-

fikimiz Japonların yardımını kabul etmektense sizin açlıktan kırılmanıza razı oluyorlar» diyordu.

Bose, epey zaman böyle uzun uzun konuştu. Ortalışa, halkı ayaklandırıcı parolalar yaydı. Fakat bütün çaba boşuna oldu. Vatandaşları, hainleri sevmiyorlardı. Gandhi, vatandaşlarını, Bose'nin hilelerine dikkat etmeye çağırmıştı ve Gandhi'nin bu sözleri, bütün Hintlilerin kulaklarına küpe oldu. Japon, Alman casusluk teşkilâtı, Bose'ye bu kadar yaslanışlarının müthiş bir fiyasko ile sonuçlanacağını gördüler. Araplar da Nazi propagandasını reddetti. Anglo-Saksonların davranışlarını anlamaktan âciz olan naziler, doğulularinkini de anlamıyorlardı. Ne müslümanlar, ne de budistler, altın ve elmasla satın alınmaya razı idiler.

Dört yıl üstüste binen başarısızlıklar, Bose'nin hızını biraz kesti. Maamafih yine de her gün Birmanya'daki radyodan Hint halkına vaaz vermekten geri kalmıyordu:

— Tarihte hiçbir vakit, bir milletin, hürriyetini şu veya bu şekilde yabancı yardımı olmadan sağladığı görülmemiştir!

Diyor, kendi ihanetini affettirmeye çalışarak, böyle hareket edişindeki nedenleri milletin iyice anlaması gerektiğini istiyordu :

— Ben Japonya hesabına çalışmıyorum. Japonya ile Hindistan'ın menfaatlerinin aynı olduğunu anlamadım, diyordu.

Fakat yüzlerce milyona varan Hint halkının kabarıklık sayısı karşısında, Hindistan'daki radyo miktarı ancak ikiyüzünü bulursa, Birmanya'dan yapılan bu radyo yayınlarının ne faydası olurdu sanki?.. Nitekim olmadı da... Bose'nin sesi duyulmadı ve Hindistan kamuoyu ona hem hain, hem de casus damgasını basıyordu.

Bütün başarısızlıklarına rağmen, mihver yine de Bose'nin hizmetine başvurmaktan geri durmadı. Japonlara, gemi kafilelerini batırmak imkânını veren deniz casusluğunu, Hindistan'da organize eden o oldu. Her ne kadar kendi milleti üzerinde sahip olduğunu iddia ettiği tesir, neticede bir hiçe döndüyse de, Mihverin, kendisini hizmete almasında Mihver hesabına fayda olduğu inkâr edilemez.

Ama Bose'nin hikâyesi artık geçmişe karışmıştır.

AMERİKALILARIN ŞİFRESİ ALMANLARIN ELINE NASIL GEÇTİ?

Casuslar, hangi nedenle hareket ederler? Onları bu alanda çalıştıran neden, milliyet-severlik, aşk, para veya sergüzeşt sevgisi midir? Yahut da kin midir? Görünüşe bakılırsa bütün bunların hepsinin de etkisi olabilir. Kine gelince, bu duygu, en modern gösterisini faşizmde bulmuştur. Bu kin, bu savaşta bir sınıfa ve bir ırka karşı dikilmiş nazi taassubu hâline dönüvermiştir.

Kudüs Müftüsü'nü bu işe kışkırtan şey, İngiliz ırkına karşı beslediği kindi. Başkaları da beyaz ırka karşı duydukları kinle ihanet ve casusluk yoluna sapmışlardı. Bu sinsi kinler, nazizmin ırk teorilerine değinir değinmez patlak veriverdiler.

Aynı sergüzeşt, genç bir Amerika'lının da başından geçti.

Ve bu, feci bir vaka oldu. Öyle bir feci vaka ki ırk kininin ve bir nazi ilhamı olan Yahudi düşmanlığının, tertemiz bir geçmişi olan genç bir Amerika'lıyı ne hâle getirebileceğini, her türlü sosyoloji incelemelerinden daha iyi ve apaçık bir şekilde meydana koymaktadır.

Söz konusu olan genç, arslan yapılı, boylu boslu ve dürüst bir kişiydi. Kolejde okurken dehşetli beyzbol ve futbol meraklısıydı. Tyler Kent (Taylır Kent) adlı bu genç, mükemmel bir eğitim görmüştü. Önce Princeton'da okumuş, sonra Paris'te Sorbonne Üniversitesi'ne devam etmiş ve nihayet Madrid Üniversitesi'yle Washington'da George Wa-

shington Üniversitesi'ne de devam etmişti. Babası, diplomaside parlak bir mevki sâhibi olmuştu. Annesi de o kadar yumuşak ve duygulu bir kadındı ki, genç Tyler'ın başından geçen maceradan yediği sillerin etkisi yüzünden bir daha kalkınamadı. Hattâ, oğlunun başına geleni bir türlü anlamadı ve gerçeği anlamaktan da âdetâ çekinir oldu. Bu sayın annenin bildiği bir şey vardı: Tyler oğluydu ve bütün şefkati bu oğluna vermişti. Adı Mrs. A.H.P. Kent olan bu kadın, dul kalmıştı ve oğlunun dürüst bir delikanlı olduğundan hiçbir an şüphelenmemişti de...

Zaten biricik çocuğuydu. Mr. Kent, Mançurya'da Amerika Birleşik Devletleri elçiliğinde ataşe iken oğlu da orada doğmuştu. Ve Tyler, her türlü kaabiliyetlere sâhip, sevimli, gelecek için çok şey vaadeden bir çocuktur. Daha yirmiiki yaşındayken diplomatlık mesleğine girdi. Babasının izinden yürüyerek önce Moskova elçiliğine ataşe tâyin edildi, sonra 1939 Ekiminde Londra'daki Amerika Birleşik Devletleri elçiliği şifre servisine getirildi.

Bu iş, savaştan pek az önce oluyordu ve böyle kritik zamanlarda bu çeşit bir vazife, ancak pek güvenilir bir kişiye verilirdi. Tyler Kent'i herkes seviyordu. İstenilen bütün şartlar vardı. Birçok dil ve bu arada özellikle rusça, fransızca, almanca ve italyanca biliyordu.

Londra'ya gelişinden az bir zaman sonra bu karışık çağların bütün safhalarını tanımak isteyerek siyasî toplantılara katılmaya başladı. Savaşın kaçınılmaz derecede belirgin olmasına pek üzülüyordu. Tyler Kent savaştan iğreniyordu ve savaşa engel olmak isteyen bazı İngiltere çevrelerine karşı açıkça sempati besliyordu. Bu çevreler, Neville Chamberlain'in dostları veya Münih anlaşması hayranları değildi. Hayır, bunlar büsbütün başka bir ekti. Kent, barışseverlik meleği Greta Kainen'in İskandinavya'-

da söylediği şarkılara benzer barışçı nutuklar dinledi. Nazilerden mülhem, barış propagandasına kulak verdi. Masley'in faşist partisinin açık toplantılarına katıldığı gibi onun ufak ve içten toplantılarını da kaçırmadı. Hattâ Masley gibi müthiş Yahudi aleyhtarı olan, parlamento üyesinden yüzbaşı H.M. Ramsey'le (H.M. Ramsiy) de tanıştı.

İngiliz faşistleri grubu, İngiliz-Alman derneğiyle sıkı ilişki kurmuştu ve bu derneğin Almanya'ya sempati besleyen üyesi arasında, eski Amiral Sir Barry Domville (Sör Bari Domvil) gibi meşhur kişiler de vardı. Sonradan enterne edilmiş olan Sir Barry, vaktiyle donanma Intelligence Service'inin başında da bulunmuştu.

Tyler Kent, Yahudileri. çıkmasından kaçınılmayacak savaştan sorumlu tutan zehirli propagandayı dinledi. Bu, bilinen nakarattı. Avrupa ve Amerika plütokratlarıyla Yahudiler, kendilerine kâr getireceği için savaşın çıkmasını istiyorlardı. Bütün Yahudiler tarafından idare olunan enternasyonal bankalar da harp olsun diye el altından çalışıp durmaktaydılar.

Maamafih Kent, Amerikan elçiliğinde çok dürüst çalışıyordu. Ara sıra Yahudiler aleyhinde söylediği tek tük söz, çalışma arkadaşlarını dehşete düşürüyordu ama, görevini, tam bir gayretle yapmaktan geri kalmıyordu.

Durum böyle iken, savaş patlayıverdi. Birkaç ay sonra Scotland Yard'ın Londra polis müdürlüğü mensuplarından biri, Amerikan elçisini ziyaret ederek kendisine o kadar hayret uyandırıcı şeyler anlattı ki elçi, bunlara inanmakta pek zorluk çekti. Mesele gayet nazikti. Tyler Kent'in, Yahudi aleyhtarı propaganda yapmak kisvesi altında Almanya'ya âlet olan bazı şüpheli çevrelerle kuşku uyandırıcı ilişkiler kurmuş bulunması, Scotland Yard'ın dikka-

tini çekmişti. Polis, delikanlıyı takip ederken sonradan casusluk töhmetiyle tutukladığı genç bir kadına olan bağlılığını da meydana çıkarmıştı. Bu kadının adı Anna Wolkoff (Anna Volkof) tu ve aslen Rus doğumlu olmakla beraber İngiliz uyrukliydu. Kendisi, eski çarlık amirallerinden birinin kızıydı ve Masley'in faşist grubu ile işbirliği yapıyordu. Miss Wolkof, Rus ihtilâlinden beri İngiltere'de oturuyordu. İngiltere kendisini severek kabul etmişti ve aradan geçen zaman zarfında Londra sosyetesinde birçok dost peydahlamıştı. Fakat savaşın ilânından sonra polis, Miss Wolkoff'un faaliyetlerinden endişelenmeye başladı. Polisin tahminine göre bu kadın Almanya ile ilişki kurmak için gizli bir yola sahipti ve Mihvere gizli bilgiler gönderiyordu.

Scotland Yard, Tyler Kent'in, Anna Wolkoff'la pek sık görüşüğünü görmüştü. Hem o, yalnız bu kadınla değil, Anna'nın ilişkisi olan çevreden daha başka kişilerle de sıkı ahbap olmuş bulunuyordu. Bu arada polis, Kent'le Anna Wolkoff'un ortaklaşa bir otomobil almış olduklarını öğrendi ve delikanlının bu kadına değerli bilgiler verdiği hakkındaki kanışı iyice kesinleşti. Polis memuru, elçi Kennedy'ye, Kent'in oturduğu apartmanı araştırmanın muhakkak lüzumlu olduğunu belirtti. Elçi, böyle bir itham karşısında maiyetindeki gencin diplomatik dokunulmazlığından caymak zorunda kaldı. Scotland Yard'a, delikanlının evinin aranmasına müsaade verdikten başka her türlü yardımı da vaadetti. Maamafih içinden, polisin yanılmış olmasını da dilemiyor değildi.

Polisler, delikanlının evini araştırmaya gittikleri vakit, elçi ile bir başka Amerikan memuru da şahit olarak hazır bulundular.

Kent'in apartmanında, şöminenin içindeki gaz sobası, rahat koltuklar ve öğle üstü güneşinin sarı

ışınlarının girdiği geniş pencereler hep bir arada gayet içten ve güven verici bir hava yaratıyorlardı. Fakat Scotland Yard memurları, aradıklarını bulmakta gecikmediler. İngiliz polisi ve Amerikan Devlet Bakanlığı, delikanlının evinde, asılları elçilikten alınma binbeşyüz kadar belgenin kopyasını buldular. Üstelik kendisinde, elçilik dosya dairesiyle şifre servisinin kapılarını açan anahtarların yeni yaptırılmış birer eşleri de bulundu. Kent, bu keşif karşısında şunu itiraf etti: Eğer kendisi şifre servिसinden başka bir servise verilirse düşüncesiyle şifre servisinin kapılarını açıp içine girebilmek için bu anahtarları yaptırmıştı.

Daha başka deliller de bulundu. Evinde, elçilik belgelerinden ikisinin cama çekilmiş resmi elde edildi. Bu vesikaların camlarından kopya çıkarılacak ve şüphesiz Almanya'ya gönderilecekti. Nihayet, aynı apartmanda, İngiltere askerî çıkarları aleyhine propaganda yapmak için basılmış bir sürü belgeden çok sayıda ele geçti.

Amerika Birleşik Devletleri Devlet Bakanlığı «Kent'in evinde keşfolunmuş bulunan belgelerden birçoğunun yabancı bir devlet ajanına verildiğinin polisçe tesbit olunduğunu» da saklamadan açıklamıştı.

Aynı Bakanlık, daha sonraları vesikaların teslim olunduğu yabancı devletin Almanya olduğunu açıkladığı gibi Kent'in perişan bir hale gelen annesine, oğlunun evinde bulunan belgelerin konularına göre mükemmelen tasnif edilmiş olduklarının da tesbit edildiğini haber verdi. Bu belgeler, genel olarak elçiliğin, Bakanlıkla ve Başkan Roosevelt'le yaptığı bütün haberleşme ve konuyu kapsıyordu. Devlet Bakanlığı ayrıca bu belgeler içinde, «elçiliğin toplayıp Amerika'ya yollamış olduğu bilgilere ait telgrafların kopyalarının da bulunduğunu ve bunların İngiltere'den dışarı çıkmasına İngiliz sansürünün katiyen razı olamayacağını» da ekledi. Bu hususta başkaca

F : 18

şöyle deniyordu: «Bu haberlerin hepsi, Almanya'ya faydalı şeylerdir.»

Bu olay, Londra'daki Amerika elçiliği mensuplarının hepsi için müthiş bir darbe olmuştu. Elçi Kennedy'nin yüzünün bütün kanı çekilmişti. Çok sinirli bir halde, bu meseleden kendisine neden daha önce haber verilmemiş olduğunu sordu. Britanya memurları, işin içyüzünü tamamen öğrenip bütün şebekeyi avuçlarına almadan meseleyi açığa vurmak istemediklerini söylediler.

•Mesele şu şekilde meydana çıkmıştı: Amerika'dan, elçiliğe her gün telgraf gelirdi ve Scotland Yard'da, bu telgrafların şu veya bu şekilde Berlin'e yollandıklarına dair şüphe uyanmıştı. Bu şüpheler, özellikle şifre açan ve kapayan memur üzerinde toplanıyorlardı. Elçilik şifre memurunu takibe başlayan polisler, onun, daha önceden casusluktan şüpheli Anna Wolkoff'la tanışmakta olduğunu görmüşlerdi. İki genç arasındaki ilişki gittikçe samimileşiyor ve artık her türlü ihtiyat tedbirini ihmal edecek bir hale gelmiş bulunuyorlardı. Öğle yemeklerini beraberce yemeyi âdet edinmişlerdi. Her karşılaşmalarından sonra Anna Wolkoff, Londra'nın uzak ve تنها bir semtindeki bir sokakta bulunan ufak bir fotoğrafçı dükkânına kadar otobüsle gider olmuştu.

Scotland Yard, genç kadının, fotoğrafçının dükkânına şifresi açılmış telgrafları bıraktığı ve fotoğrafçının da bunların mikro fotokopilerini aldığı sonucuna vardı. Bundan da kısa bir zamanda bu dükkânda neler olup bittiğinin içyüzünü tamamen öğrendi. Birkaç gün sonra hem Miss Wolkoff, hem de Roma ile doğrudan doğruya ilişkisi bulunan fotoğrafçı tutuklandılar. Bu fotoğrafçı, İngiltere ile Amerika arasındaki ilişkileri açıklayan telgrafları, aylarca Roma'ya göndermiş, bunlar da Roma'dan

dosdoğru Berlin'e aktarılmıştı. İşin garibi, Amerika elçiliğinin bu meseleden en ufak bir kuşkuya dahi düşmemiş olmasıydı. Kent, derhal memuriyetinden atıldı ve hemen devlet sırrını ifşa suçundan tutuklandı. Kendisi, Amerika'ya gönderilmesini ve orada yargılanmasını istediye de kendisine, önce İngiltere'de yedi yıllık hapis cezasını çekmesi lâzım geldiği cevabı verildi. Ancak bu ceza bittikten sonra kendisini doğduğu üikeye gönderebilirlerdi ve ihtimal ki orada da ayrıca yargılanıp işlediği suçun hesabını vermesi lâzımdı.

Suç ortağı Miss Wolkoff, on yıla mahkûm oldu ama, Almanya'ya gönderdiği bilgilerin Almanlara çok fayda sağladığını öğrenmek bahtiyarlığına da ermedi değil... Çünkü bütün bu hâdiseler, Fransa Savaşının en kritik kırk günü içinde olmuştu ve bütün bu zaman içinde Amerikan elçiliği şifresiz kalmıştı. Bu kırk gün, Washington'la Londra arasında hiçbir haberleşmenin yapılamadığı kırk karanlık gündü. Eskiden kullanılmış olan şifre kullanılamıyordu, zira bu şifrenin anahtarı da Almanların eline geçmişti. Yerine yeni bir şifre yapılması için ise birçok haftanın geçmesi gerekti.

Beri yanda, New-York'da bir ana, evlâdının başına gelenlere ağlamakla meşguldü. Kadın, oğlunun böyle kötü işler yapmadığından emindi ve bu işte müthiş bir yanlışlık bulunduğuna inanıyordu. Aradan yıllar geçmiş olmasına rağmen ananın oğluna olan güveni sarsılmadı. Oğlunu kurtarmak uğrunda öyle bir mücadele açtı ki, âdeta bir savaş hali alan bu çaba, Kent meselesini, Amerika Birleşik Devletleri'nde, ön plânda bir politika dâvası haline getirdi. Mrs. Kent, kongre üyelerine, çeşitli kilise başkanlarına, Demokrat Parti genel kongresi delegelerine yüzlerce mektup yazmıştı. Oğlu için adalet istiyordu. Oğlunu, bir kere de Amerika'da yargıla-

sınlar diye yalvarıyordu. İddia ettiğine göre, İngiltere'deki duruşmalar birer komedyadan başka bir şey değildi. Hâlen Wight adasında mahpus bulunan oğlunun mâsum olduğundan kesinlikle emindi. Tesadüfen ananın bu isyanları, memleketin Yahudi aleyhtarı muhitleri ve İngiliz faşistlerinin Amerika'daki dostları tarafından da desteklendi. Hep birden Tyler Kent'i bir mağdur mevkiine çıkardılar.

Onlara göre, Kent meselesi, bu delikanlıdan yakayı sıyırmak isteyen Churchill ile Roosevelt arasında kararlaştırılıp yoluna konmuş bir oyundan ibaretti. Çünkü Tyler Kent'in lüzumundan fazla şey bildiği, ikisinin de kulağına çalınmıştı. Delikanlının savunucuları, bu işte söz konusu olan telgrafların, Churchill'in, Amerika'yı harbe sürüklemek için nasıl canını dişine takarak çalıştığını ispat edecek sansasyonel belgeler olduklarını dillerine doladılar. Gizli anlaşmalardan ve taahhütlerden bahsettiler. Tyler Kent onların kahramanı, onların meselesi haline geldi.

Artık eski tarafsızlık isteyenlerle Roosevelt politikasını beğenmeyenler de Kent'i savunmaya koyulmuşlardı. Acaba bu meselenin daha enine boyuna incelenmesinin, iki devlet adamı arasında, Amerika Cumhurbaşkanı zor durumlara düşürecek gizli anlaşmalar bulunduğunu meydana çıkarmayacağı ne biliniyordu. Tarafsızlık isteyenler, Roosevelt'i, bilhassa 1944 cumhurbaşkanı seçimleri dolayısıyla kötü bir duruma düşürmek ve yeniden seçilmemesini sağlamak istiyorlardı. Evvelce «Ödünç verme ve kiralama» kanunu aleyhinde oy vermiş olan kongre üyeleri de, Kent meselesinin, ekmeklerine yağ süreceğini sezer gibi oluyorlardı.

Mrs. Kent de, oğlunun, Birleşik Amerika'nın savaşa sürüklenmesine engel olmaya çalışan bir barışçı olduğunu iddia ediyordu. Telgrafları kopya et-

miş olmasının sebebi buydu. Gelen telgrafları, eşine dostuna göstermişti. (Bu eş dost arasında Yahudi düşmanı ve faşizm sempatizanı yüzbaşı Ramsey de vardı. Sonradan Ramsey de tutuklanmış ve 1944 yılı sonuna kadar hapiste kalmıştı.)

1944 yılında, Amerika Birleşik Devletleri'nde cumhurbaşkanı seçimi yapıldı ve Kent meselesi, seçim mücadelesini beslemekte önemli yararlar sağladı. Delikanlının kurtulması amacıyla birlikte Roosevelt'i yere sermek için tertiplenmiş olan bu suikast, gittikçe güçleniyordu. Tanıklar artık tanık ifadeleri yığıldıkça, Mrs. Kent'in gizli anlaşmalar hakkındaki ithamının pek de yabana atılamayacak bir şey olduğu ve bazı esaslara dayanması gerektiği kanısı yerleşmeye başlamıştı. Gerçekten de Churchill ve Roosevelt, birbirlerine öyle bazı vaatlerde bulunmuş olabilirlerdi ki bunların, neyin nesi olduğu ancak Kasım seçimlerinden sonra açıklanmak istenebilirdi.

İki devlet adamının, sahiden halklarından saklayacak bir şeyleri var mıydı? Mrs. Kent, bu işi ortaya çıkarmadan durup dinlenmemeye azmetmiş görünüyordu. Baltimore'daki White radyosunun haber yorumcularından Ian Ross Mac Farlane'in (Yan Ros Mak Ferleyn) tarafsız bir soruşturmacı olarak İngiltere'ye kadar gidip oğlu hakkında elden geldiğince daha çok gerçeği ortaya çıkarması için gereken masrafı da ödedi.

Mac Farlane, İngiltere'de, Birleşik Amerika Devletleri'nin eski Danimarka elçisinin oğlu John Bryn-Owen'le (Con Bryn Ovin) karşılaştı. Owen, bu Kent meselesine dair pek çok sır biliyordu. Baltimore radyosu spikeri, Owen'i Birleşik Amerika'ya gitmeye kandırdı. Oraya giderse Mrs. Kent'i de görür, kadına bu mesele hakkında gereken son ipuçlarını da verirdi. Fakat kadınla Owen arasında böyle bir

karşılaşma olamadı. Owen, Birleşik Amerika'ya geldiğinden birkaç gün sonra Greenwich köyündeki odasında ölü bulundu. Ölüm, pek fazla alınmış bir Veronal üzerine hamledildi. Adam, Washington'a kadar gidip Mrs. Kent'le buluşmaya dahi fırsat bulamamıştı. Acaba bu ölüm bir kazadan mı ileri geliyordu? Polis, adamın kendi kendini öldürdüğüne kanı getirerek işi örtbas etti. Fakat «Devlet» in, tehlikeli bir tanıktan kurtulmak için bu yolu seçtiği dedikodusu aldı yürüdü. Amerikan faşistleri bu dedikoduyu yaymak için ellerinden geleni ardlarına komadılar. Muamma, hâlâ çözülmüş değildi. Mrs. Kent ve Amerika'nın Gerald L. K. Smith (Cerıld L. K. Şimit) gibi, Kent'in savunucusu haline gelmiş olan Yahudi düşmanları, Owen'in ölümünden ötürü, kendilerine yarayacak propagandayı yapıp duruyorlardı.

Delikanlının annesi, nihayet iddiasını kazanacağını umuyordu. Politikanın bazı esrarengiz görünüşleri, birtakım kötü rastlantılar da bu işte kendisine yardım ediyorlardı. Fakat tam bu sırada devletin aldığı bir karar, kadının bütün ümitlerini suya düşürdü. Artık sorumsuz insanların sürdürüp geldikleri, birtakım kötü rastlantıları da bu işte kendisine gizli anlaşma, sahte vesikalar ve tertiplenmiş cinayetlere ait hikâyelerini tamamen gömmek ve kapatmak için bütün meselenin halka açıklanmasına karar verildi. Amerika Dışişleri Bakanlığı ve elçi Kennedy, meseleyi açıkladılar ve denecek ne varsa hepsini söylediler.

1940 Mayısının o gecesi, Cumhurbaşkanı Roosevelt'in meslek hayatının en feci gecelerinden biri olmuştu. Elçi Kennedy, yorgunluktan bitmiş bir halde Beyaz Saray'la bir telefon görüşmesi yapmak istedi. Bu görüşmede cumhurbaşkanına, artık gizli bir

şifreleri mevcut bulunmadığını ve Amerika Birleşik Devletleri'nin bütün gizli haberleşme sisteminin düşmana açıklanmış olduğunu bildirmişti. Artık ne kullanılabilecek bir şifre, ne de anahtar vardı. Daha kötüsü de şuydu ki Almanlar, İtalyanlar ve Japonlar, son sekiz ay içinde Beyaz Saray'la, Amerika Dışişleri Bakanlığının söz konusu ettikleri bütün meseleleri tamamen öğrenmiş bulunuyorlardı.

Amerikan diplomasisi için hiçbir rezalet bundan daha kötü olamaz, hiçbir vuruş bundan daha çok etki yapamazdı. Şu son sekiz ay içinde Amerika hükûmetinin gönderdiği bütün şifreler Canaris'in casusluk teşkilâtı tarafından açılmış bulunuyordu. Bu casus ustası, Amerika'nın bütün dünyadaki elçiliklerine ve maslahatgüzarlıklarına yolladığı her türlü habere el koymuştu.

Bu delikanlı, kalkmış, Amerikan şifrelerinin hepsini açıklamıştı ve böylece birçok sırrın anahtarlarını yabancılara vermiş, gelecekteki Amerikan dış politikasının en esaslı plânlarını düşmanlara sunmuştu. Bu bir tek hareket, çok ilgi çekici istatistikleri ve çeşitli silâh yapımı ve ödünç verme ve kiralama yoluyla gönderilen malzeme hakkında herşeyi ortaya koymuştu.

Artık Bendlerstrasse'de, Britanya ve Amerika karşı casus örgütlerinin sırları çözülmüştü. Amerikan belgelerinin orijinal nüshalarıyla açılmışları bir araya getirilince, Canaris'in örgütü, şifrelerin bütün sırlarını çözmüş oluyordu. Zaten bir kere orijinal metinle açılmışı verilmeyegörsündü. Bu verildikten sonra Tyler Kent'in ayrıca şifre anahtarını da vermesine lüzum kalmazdı ki... Resmî mesajların hepsi elçiliklere ve mashalatgüzarlıklara, ya umumî telgraf hatlarıyla veyahut da radyo ile verilirdi. Telgraflar bir kere hazırlandıktan sonra artık herkesin eline geçmesinde mazhur yoktu. Şifre anahtarını bilme-

yen kimse işin içinden çıkamayacağı için herhangi bir telgraf memurunun bu telgrafı çekmesi kaabildi ve bu nokta önemli de değildi. Binaenaleyh, Canaris için, bellibaşlı ülkeler ana telgrafhanelerine birer memur yerleştirerek, ora Amerikan temsilciliğine gelen telgrafların birer kopyalarını aldirtıp Berlin'e yollatması ve böylelikle şifreyi yavaş yavaş meydana çıkarması işten bile olmuordu.

Amerika hükûmeti de bütün diğer hükûmetler gibi kimisi pratik ve kimisi de karışık pek çok şifre kullanırdı. Bunlar arasında bir «Gayet gizli» (*) şifre vardı ki pek zor anlarda kullanılmaya mahsus-tu. Kent, bütün şifreleri bildiği gibi «Gayet gizli» şifreyi de biliyordu.

İhanet keşfedildiği vakit Amerika Birleşik Devletleri bütün şifrelerini terketmek zorunda kaldı ve bunun tabiî bir sonucu olarak meselâ Çin gibi bir ülkeyle bir ay her türlü muhabereyi kesti. Yapılmış olan fenalık ise, tamir kabul etmez bir şeydi.

Kimbilir, belki de Tyler Kent, yaptığı işin bütün sonuçlarını hiçbir vakit kavramamıştır. Bu neticeler kendisine açıklandıktan sonra dahi soğukkanlılığını muhafaza etmiş ve hissiz kalmıştı. En ufak bir pişmanlık bile göstermedi. Gazeteciler, Kent'in, hangi nedenle yurduna ihanet etmiş olabileceğini, elçi Kennedy'ye sordular. Kennedy, bu nedenleri bulmaya çabaladı. Henry J. Taylor'un (Henri J. Taylor) 5 Eylül 1944 tarihli New-York World Telegramm'da çıkmış olan bir makalesinde elçinin şu sözleri vardır: «Yaptığı bu işte paranın herhangi bir rol oynamış olabileceğini sanmıyorum. Kent, bu işi müthiş bir Yahudi aleyhtarlığı kompleksinin tesiri altında yapmışa benziyor. Bu hâleti ruhiyenin, Londra'daki hareket tarzının başlıca nedeni olduğundan

(*) «Unbreakable» yani çözülmez, açılmaz denen şifre.

eminim. Tutuklandıktan sonra ona, yurduna olan inancına nasıl olup da ihanet edebildiğini ve yaptığı bu işin annesi üzerinde ne gibi bir etki yapacağını sandığını sormuştum. Kent gözlerini bile kırpmadı. Verdiği cevap, Yahudiler aleyhine sert bir nutuktan ibaret kaldı. Yalnız annesi üzerindeki etkisi müstesna, hiçbir pişmanlık göstermiyordu. Kendisinden söz konusu edilince, beni unutursunuz vesselâm, deyip çıktı.» Elçi başka bir şey söylemeyecek başını salladı ve: «Pek acıklı bir hikâyeye!» diye sözlerini bitirdi.

Kent'in annesi, acı gözyaşları döktü. Kederinden ve ümitsizliğinden ne yaptığını bilemeyerek America-First (*) adlı örgüt üyelerinden, Gerald L. K. Smith'e «Asrın en sansasyonel vakası» adı altında, içinde Tyler Kent'in bir Amerikan kahramanı ve zulme uğramış bir mağdur olarak gösterildiği bir kitap yazdırttı.

Gerald L. K. Smith, genç Tyler'in, Amerika Birleşik Devletleri'nin savaşa sürüklenmesine engel olmak için Cumhurbaşkanı Roosevelt'le Başbakan Churchill arasında imzalanmış olan Ödünç Verme ve Kiralama anlaşmasının gizli maddelerini açıklamaktan başka bir şey yapmadığına; Amerikan halkını inandırmak çabasını güdüyordu. İddia ettiğine göre Kent, hiçbir resmî vesika çalmamıştı ve o da bütün diğer tarafsızlık politikası güdülmesini isteyenler, faşist sempatizanları gibi inanmış bir vatanseverdi...

Kent vakası, şüphe yok ki Amerika tarihinin en acıklı vakalarından biridir. Bu hikâyeye, vatanseverlik, dir., Amerika, her çeşit asil ideal adına Amerika'nın yabancılara, Yahudilere ve komünistlere sattığını söyleyerek sureti haktan görünüp ülkenin

(*) Amerika'daki meşhur tarafsız politika güdülmesini isteyen örgüt.

savaşa girmesine çalıştıklarını anlatan barışüstü politika simsarlarına kulak vermek isteyen bütün gençlere canlı bir ders olmalıdır.

Bu Kent meselesinden söz konusu edildiğini tekrar duyacağız. 1945 Mayısında, Mrs. Kent'in müşaviri Court of Claims'e (**) başvurarak oğlunun, tevkif edildiği günden beri kesilen maaşının ve tazminatının verilmesini istedi. Tyler Ket'in Londra'da çektiği ceza da 1947'de bitmiştir. O zaman Birleşik Amerika'ya getirilebilecek ve orada yeniden yargılanacaktır. Kendisini savunanların bu fırsattan ellerinden geldiği kadar faydalanmaya kalkışacaklarına hiç şüphe etmeyelim!

(**) Şahısların federal hükûmeti dâva edip hak arayabilmele-
ri için kurulmuş ve Washington'da çalışır bir mahke-
medir.

SAHTE MÜLTECİLER

Aslı aranırsa Tyler Kent pekâlâ şanslı çıkmıştı. Çünkü İngilizler, bu delikanlıya çok yumuşak davranmışlardı.

Savaş, Londra'yı her türlü milletin kaynaştığı bir şehir haline getirmişti. Şu şehirde Kanada, Meksika, Brezilya, Norveç gibi bütün müttefik ülkeler üniformalarıyla çeşitli milletler hastabakıcılarının zarif kıyafetleri görülüyordu. Her gün yeni bir mülteci akını oluyordu. Bunların birçoğu, istilâya uğrayan ülkelerinden ufacık balıkçı tekneleri içinde çok cesurca kaçışlar yapmış vatanseverlerdi. Bunların hepsi sıkı sorgudan geçiriliyor, söyledikleri, sürgünde bulunan ilgili hükûmetler tarafından inceleniyor ve üstelik, kaçıkları memlekette bulunan gizli vatansever teşkilâtına el altından sorulup belgelendiriliyordu. Kimsenin İngiltere'ye kolayca girip yerleşmesine imkân yoktu.

Böyle olmasına ve bu derece sıkıya rağmen yine de Scotland Yard'ın uyanık gözlerinden ve sorgusundan sızabilen sahte vatanseverlerle mülteciler oldu. Naziler, bu mülteci dalaveresinin, pekâlâ işlerine yarayabileceğini hemen sezmişlerdi. Bunun üzerine Canaris'in yeni casusları, bu sefer de böyle kılıklara girerek işe koyuldular. İngiltere, Avrupa kıtasından gelen mültecilere karşı dürüstlük ve iyiniyetle davranmıştı. Direniş hareketlerinin kaçmak zorunda kalan elemanları, kardeşçe muamele gördüler ve İngiliz konukseverliğinin mükemmel örneklerini tattılar.

Amiral Canaris, bu iyiniyet gösterilerini de kendi hesabına kullanmaya karar verdi. Londra'ya düzinelele casus «mülteci» sokmayı başardı. Bunların «kı-tadan kaçışları» mükemmel bir rejisör ustalığıyla her türlü ayrıntılarına kadar düzenlendi.

Meselâ Joseph Jan Vanhoven (Josef Yan Vanho-vın) adlı, yirmiyedi yaşlarında bir Belçikalı vardı. Her zaman mükemmel bir vatansever olarak kalmıştı ve bütün vatandaşları gibi Almanlardan ka-tiyen hoşlanmazdı. Brüksel'in Cosmopolite otelinde garsondu ve burada Alman subaylarına servis ya-pardı. Esasen Alman subaylarının resmî lokantası da bu oteldeydi. Vanhoven, duygularını müşterile-rinden saklamasını pek iyi bilirdi. Otelin en iyi garsonlarından biriydi. Subaylar kendisinden çok hoşnuttular. Bir gün Eilenburg (Aylenburg) adlı şık bir Alman teğmeni, kendisine et tedarikinin yolunu göstermiş ve: «Bizim karargâh mutemetliğine gidip Henri'ye adımı verin. Size et ve sigara verecek» de-miştir.

İşgal altında bulunan Belçika, açlıktan kırılıyordu. Naziler, ülkeyi soyup soğana çevirmiş, Rusya'da-ki ordularına göndermek için halkın örtündüğü bat-tanilerini bile almışlardı. Bunlardan başka balıkçı teknelerini, trolleybüsleri, elbiseleri, buğday ve her türlü malzemeyi de almışlardı. Ülke tertemiz edil-miştir. Vanhoven, et lâfını duyunca teğmene teşekkür etti. Ne babası, ne de annesi, aylardır et yüzü görmüşlerdi. Subayın tembih ettiğini yaptı. Ka-rargâhta kendisine bir et paketiyle bir düzine kadar sigara paketi verdiler.

Garson, ertesi gün teğmene yanaşarak içten te-şekkürlerini sundu. Eilenburg bu teşekkürleri neşe ile kabullendi ve sık sık böyle hediyeler almaktan hoşlanıp hoşlanmayacağını sordu. Bu pekâlâ olabi-lirdi. Yalnız bazı şeyleri karaborsada satması ve ka-

zancını teğmenle yarı yarıya paylaşması lâzımdı. Teğmen, bu teklifi yaparken gayet büyük bir iyilik-severlik gösterdiği kanısındaydı. Biçare garsona: «Biz Almanlar, her işimizi efendice yaparız» diyordu ve Vanhoven, böylece karaborsacı oldu. Teğmen de onun vasıtasıyla gittikçe daha fazla mal sattırmaya başladı.

Bu ticaret, aylarca sürdü. Eilenburg bu işten elibin frank kadar kazanınca Paris'e gidip, Almanya'da bıraktığı yavuklusu için bir vizon kürkle son moda birkaç rob satın aldı. Fakat bu hovardalık, Alman gizli teşkilâtının dikkat gözünü çekti. Canaris'in hafiyeleri, bu teğmenin parayı nereden bulduğunu soruşturmaya başladılar. Soruşturdular ve teğmenin casusluk yapması ihtimalinden şüphe ettiler.

Eilenburg hemen tutuklanıp sorguya çekildi ve parayı nereden bulduğu araştırıldı. Sorguyu askerler idare etti. Bunlar arasında kendi âmiri, gizli örgütten iki memur ve Gestapo'dan birisi vardı. Teğmene birdenbire soruldu:

— İngilizler için mi çalışıyorsun? Yoksa Fransız gizli vatansever örgütüyle mi ilişkin var?

Pek ansızın yakalanmış olan Eilenburg, şakır şakır titriyordu. Bu işin ucunda kurşuna dizilmek bile vardı. Âdetâ yere yıkılacaktı. Fakat yeminler, kasemler ederek vatanına katiyen ihanet edemeyeceğini belirttikten sonra parayı karaborsacılıktan kazanmakta olduğunu da itiraf etti. Münih'li bir dansöze vurulmuştu ve yavuklusu kendisinden kıymetli hediyeler isteyip duruyordu.

Eilenburg'un casuslukla ithamından vazgeçildi ama, yaptığı hatâya karşılık da ceza olarak Rus cephesine sürüldü. Biçare Joseph Vanhoven'e gelince, o da tâ tutuklanıncaya kadar bu meseleye dair hiçbir şey duymaz oldu. Bir gün, üç kişi, çalıştığı otele gelip onu istediler. Kendisini siyah garson elbi-

sesiyle doğruca Gestapo'ya götürdüler. Orada ona, karaborsa meselesinin bilmedikleri hiçbir tarafı kalmadığını anlattılar. Kendisini sorguya çeken Hans Junglau (Hans Yunglav) adlı subay, Belçikalıya gayet sert bir tarzda:

— Sen ordunun yiyeceklerini çaldın... Seni kurşuna dizdirmek doğru olurdu!» Dedi.

Vanhoven, teğmenin kendisine yaptırdığı işin iç yüzünü katiyen anlamamış olduğunu söyleyerek kendini savundu. Nazilere:

— Ben fakir bir adamım .. Teğmen neyi yap dediyse onu yaptım! Dedi.

Kendisine ceza vermemelerini, buna karşılık ne isterlerse yapacağını da ilâve etti. İşte Joseph Vanhoven'i casusluğa sürükleyen koşullar bunlar oldu. Bu sarı benizli otel garsonu öldürülmüş olaydı, Almanya'ya ne faydası olacaktı? Halbuki Almanya'nın, tehlikeli yerlerde çalışacak ajanlara ihtiyacı vardı. Naziler, bu hesaba dayanarak oyunlarını hazırladılar. Vanhoven'in tutuklanmasından birkaç gün sonra gazetelerde, Cosmopolite oteli garsonunun adından alçak bir karaborsacı ve ordunun yiyeceğini çalan bir haydut diye söz eden kısa haberler çıktı. Gazeteler, bu alçağın bütün Belçika'da harıl harıl aranmakta olduğunu ve yakalanmasından az önce kaçmış bulunduğunu da haber verdiler.

Bu sırada Vanhoven bir Alman otomobiline bindirilip Paris'e getirilmişti. Orada, gizli direnişlerle ilişki kurma çarelerini aradı. Kendilerine gazetelerden kestiği parçaları gösterdi ve canını kurtarmak için Belçika'dan kaçtığını belirtti. Direniş hareketine dahil Fransızlar, Vanhoven'i Nazi kurbanı bir kaçak sanıp kendisine yardım ettiler ve oradan oraya kaçırıp sakladılar. Nihayet Vanhoven'i, profesyonel kaçakçılar yardımıyla Pirene dağlarının öte yanına

aşırdılar ve Vanhoven doğruca Madrid'e gidip Alman elçiliğine başvurdu.

Elçilikte kendisini, Herr von Stohrer (Von Ştorer) kabul etti. Reich'in, Madrit elçisi, işlerinin yanında casuslukla uğraşmaktan da hiç geri kalmamıştı. Evvelce görüldüğü gibi geçen savaşta da Paris'te aynı işi yapmıştı. Hem o zamanlar, Canaris'in de âmiriydi.

Stohrer, pek tatlı dilli bir adam olarak şöhret bulmuştu. Diplomatik ziyafetlerde ve çaylarda yaptığı espriler, çok hoş a giderdi. Kadınlar, ona bayılırlardı. Mareşal Pétain, (Peten) Fransa'nın Madrit elçisi iken Stohrer'in onunla da arası pek iyiydi. Stohrer, Mussolini ve Hitler'i de şahsen tanırdı. Bir yandan da Canaris'in idare ettiğı örgüte harıl harıl adam yetiştirirdi ve o zamana kadar bir sürü İspanyolu bu suretle Mihver hizmetinde casusluğa sokmuştu.

Elçi, mahçup otel garsonuna gayet nezaketle ve Fransızca olarak hitap etti. Vanhoven, bu kadar yüksek bir kişiyle konuşabildiğine, sevincinden deli olacaktı. Elçi, garsonun kendisine gelmesine fırsat verdi. Vanhoven, şimdiye kadar işin içinden iyi sıyrılmıştı. Artık biraz dinlenmeyi de hak etmişti. Elçi kendisine para verip iznini rahat geçirmesini de sağladı. Nasıl olsa Berlin'den yakında emir gelir ve garsonu ne işte kullanacağını öğrenirdi.

Vanhoven, bir yandan keyfine bakarken bir yandan da Fransız gizli direniş örgütü tarafından Pirene dağlarından nasıl geçirildiğine dair ayrıntılı bir rapor hazırlayacak ve bu raporda, gizli direniş hareketinden tanıdığı bütün Fransızları da bildirecekti. Elçi, raporu aldığı vakit Vanhoven'in çalışmasını pek mükemmel buldu. Garson, bu raporunda, Fransa'da uçakları düşen İngiliz havacılarını İngiltere'ye kaçırmaya yardım eden Fransız vatanseverlerinin

de adlarını veriyordu. Üstelik gizli radyolar çalıştıran vatanseverlerin kimler olması lâzımgelceğini belirten ipuçları sunmuştu. Bu rapor, Amiral Canaris'e, elçinin hararetli tavsiyeleriyle birlikte yollandı.

Elçinin tahmin ettiği gibi yeni talimat da gelmekte gecikmedi. Vanhoven İngiltere'de çalışacaktı. Radyo yayınlarıyla meşgul olması gerekecekti. Bu işte kendisini çok iyi yetiştirmeye başladılar. Kendisi Londra'ya gittikten sonra ardından, neler yapacağına dair bir liste de yollayacaklardı.

Bu Londra yolculuğu az dolambaçlı olmadı. Vanhoven önce İsveç'e portakal götüren bir İspanyol gemisinin tayfaları arasına karıştı. Stockholm'e varınca gemiden atlayıp gitti. Strandvögen'deki İngiliz elçiliğine, Fransız ve Belçika gizli direniş örgütü üyelerinden kaçak bir vatansever olarak başvurdu. İngilizler, onun dediklerine safi kulak kesildiler. Zira şimdiye kadar böyle çeşit çeşit vatansever görmüşlerdi. Vanhoven, elindeki Belçika pasaportunu ve anlattıklarını teyid eden gazete küpürlerini gösterdi. Almanlardan yiyecek çalıp aç vatandaşlarının karınlarını doyurmaya çalışan bir otel garsonu, kahraman değil de neydi? Almanların, böyle bir adamın kellesine mükâfat koymalarından tabîî ne olabilirdi? Vanhoven, İngilizlere, İngiltere'deki Belçika ordusuna katılmak için çoktandır İngiltere'ye gitmek istediğini de ayrıca belirtti.

Kendisine danışılan Belçika hükûmetiyle İngiliz hükûmeti bu yeni eleman için pek memnun kaldılar. Bunun üzerine, posta uçaklarından birinde kendisine bir yer ayrıldı ve böylece İngiltere'ye ulaştı.

Fakat Vanhoven'in hikâyesi Scotland Yard'ın pek o kadar hoşuna gitmedi. Bu adamın her türlü kâğıtlarının tam ve eksiksiz olması garip olduğu kadar anlattığı hikâye de güzeldi. Scotland Yard çoğu gayet namuslu kimseler olan büyük bir mülteci kafi-

siyle uğraşıyordu ama kimin namuslu, kimin hilekâr olduğu önceden kestirilemezdi.

Madrid'teki Alman sefiri, Vanhoven'e, Londra East End'inde bir barın adresini vermişti ve Belçika'nın gidip bu bar sahibiyle buluşması gerekiyordu. Vanhoven Londra'ya vardığından birkaç gün sonra, kendisine gösterilmiş olan bu yere gitti. Bar salonuna girip birkaç bira yuvarladıktan sonra elinden geldiği kadar tabii bir tavırla Mr. Pearson'un (Pirsun) orada olup olmadığını sordu. Kendisine burada, bu isimde birinin olmadığı cevabını verdiler. Yanlış bir yere geldiğini sanmıştı ve çıkıp gitmeye hazırlanıyordu ki birisi birdenbire omuzuna vurdu ve birlikte bir bardak bira daha içmelerini teklif etti. Bu yabancı, onun aradığı Mr. Pearson'u tanıdığını söyledi. Beraberce içmek için loş bir hücreye çekildikleri vakit Vanhoven'e, Belçika deniz işlerinde vazife almasına dair emir geldiğini fısıldadı. Belçika ticaret filosu mensupları arasına katılıp, iş istemeye ve bulmaya çalışmalıydı.

Gerçekte Mr. Pearson diye biri yoktu. Bu ad, bir paroladan ibaretti. Bu küçük meyhane, yıllardır casuslara «posta kutusu» vazifesi görüyordu. Scotland Yard, işin farkındaydı ama, meyhaneyi kapattırmaya hiç yanaşmıyordu. Çünkü gelenler arasında sızmış olan yeni casuslar, nasıl olsa buraya düşüp direktif alacak değiller miydi? Böylece foyaları meydana çıkacak ve kimin casus olmadığı, kimin olduğu belli olacaktı.

Nitekim Vanhoven de hiçbir suretle rahatsız edilmedi. Belçikalı gemiciler arasında çalışmaya koyuldu. Fakat üç ay çalıştıktan sonra polis birdenbire gelip kendisini ve suç ortaklarını tutuklayıverdi. Yargılanma sonucu Vanhoven, Wandworth hapishanesinde asılarak idam edildi. Ölmeden önce herşeyi itiraf etti ve cezasının hafifletilmesini istedi. İngiliz-

lere yalvarıyor, kendisinin casusluğa zorla sürüklenmiş olduğunu anlatmak istiyordu. Fakat hüküm, temyiz edilemezdi.

Mülteci maskesi altında çalışan bütün casuslar, tutuklanmışlardır. Bunun nedeni gayet basittir. Çünkü bir ülkeye giren bir mülteci o ülkenin vatandaşlarından daha sıkı bir göz hapsi altında tutulur. Her çeşit tuzakı boşa çıkarıp yakalarını sıyrabilen tecrübeli casuslar bile eninde sonunda yakalanmışlardır. Şu farkla ki, böyle ustaların kötü çalışmaları, ötekilerden biraz daha uzun sürmüştür, o kadar.

Casus «mülteciler» e tipik bir numune; para uğrunda herşeyi yapan insanca duygulardan yoksun bir haydut olan Willy Kernig'in (Villi Kernig) hikâyesidir. Willy, kırkbeş yaşlarında ufak tefek bir adamdı. Ciddî tavırlıydı, çabucak gülümserdi ve son derecede nazikti. Fakat bütün bunlara rağmen tavırlarında bir sevimsizlik vardı.

Bu Alman, kendinden önce yani daha Hitler iktidara geçmeden önce de sözettirmişti. Almanya'da epey şüpheli bir klinik işletirdi. Yalnız çocuk düşürtülen bu klinikten bol para kazanırdı. Birkaç kere hapse girip çıkmıştı. Üstelik yalnız ondört yaşından aşağı kızlara sataşır kötü ahlâklı herifin biriydi de...

Hitler iktidara geçer geçmez Almanya'dan kaçmıştı.

Önce Prag'a, Bohemya'nın güzel başkentine gitti. Mültecilere yardım eden bütün komitelere başvurdu. Birkaç zaman, iki yakasını bir araya getiremedi ve sık sık meteliksiz kaldı. Nihayet cinsî reform hakkında broşürler yazdı. Yaşlı ve dünyalık kadınlarla ahablığı yoluna koymaya uğraştı. Bu nevi işler için kendinde özel bir kaabiliyet vardı. Yaşlı kadınlar Kernig'i hoş ve enteresan buluyorlardı.

Hattâ böyle kadınlardan birisi, adamdan o kadar hoşlandı ki kendisiyle evlenebileceğini de apaçık anlattı.

Lâkin Kernig, evliliğin hayatta ilerlemek için çok yavaş bir yol olduğu inancındaydı. Kötü durumunu düzeltmek uğrunda daha hızlı usullere başvurdu. Güzel bir Çekoslovak'la randevulaştığı bir akşam, bir punduna getirip kızın para çantasını çaldı. Mesele polise aksetti. Kernig yakalanıp bir yıl hapse mahkûm edildi. Üstelik cezasını bitirdikten sonra hudut dışı edilecekti.

Kernig, kendine yeni bir barınak aramak zorunda kaldı ve bu sefer İsveç'i seçti. Fakat orada da eski mendeburluklarına başlamakta gecikmedi. Mültecilere yardım eden komitelerin başına belâ kesilip çektiği sefaleti saydı, döktü. Dilencilik sanatında eşi bulunmaz bir usta olduğunu meydana koydu. Şahsen, ülkenin bütün rahipleriyle hahamlarını teker teker ziyaret etti. Bu fakir adamcağıza beş kuronluk bir sadaka vermekten kim çekinecekti?

Fakat polis, bu herifin ahlâkından şüphelenmeye başlamıştı. Çekoslovakya polisindeki dosyasını getirip gözden geçirdi ki bir de ne görsün?.. Dünyanın en işe yaramaz yabancasını İsveç hudutları içine almış olduklarını farketti. Bu sefer de onu Norveç'e kapı dışarı ettiler. Fakat Norveç'liler bu herifi hiç istemiyor olacaktı ki ülkelerinde bir hafta bile durdurtmadan, kapı dışarı ediverdiler.

Bu adamın hali, insanlara merhametiyle tanınmış kimselere dokunmasın olmazdı. Nihayet durmadan polisin takibine uğrayan bir mülteci ve paçavra haline gelmiş böyle bir insan da yardıma muhtaç olmaz da kim olacaktı? Merhametli insanlar, her memlekette bulunur. Bir protestan rahibi de bu adamla ilgilenmeye karar verdi. Kernig'in Türkiye'ye kadar yol ücretini vermeye hazırdı. Kernig gel-

sin ve kendisine içini döksündü. Adam, rahibin evine koştu. Din adamı ona tatlılıkla:

— İçinde bulunduğunuz zorlukları anlıyorum! Dedi. Türkiye'ye giderseniz rahata kavuşursunuz. İstikbalinizden korkunuz olmasın. Yarın size, Türkiye'ye kadar biletinizi ve biraz da cep harçlığı vereceğim. Orada kendinize yeni bir hayat kurarsınız.

Kernig, teşekkürler etti. Hudut dışarı edilme emri aklını allak bullak etmişti ve bu, yakayı kurtarmak için iyi bir çare olsa gerekti. Fakat bazan Allah, kötü niyetli adamların işlerini ayaklarına dolaştırır. Rahibin evinden ayrılırken büyük bir hatâ yapıp, evrak çantasını orada unuttu. Rahibin karısı, çantayı görünce kimin olduğunu anlamak için açıp bakmak zorunda kaldı. Lâkin açmasıyla sanki kızgın kormuş ta elini yakıyormuş gibi bırakması bir oldu... Bir hıristiyan rahibinin evinde böyle şeyler bulunsun!..

Çantanın içi açık saçık ve rezilâne resimler ve broşürlerle doluydu. Seks komisyoncusu Kernig, böylelikle kendi kendisini ele vermiş oluyordu.

Tabîî rahip, yaptığı teklifi hemen geri aldı. Artık Kernig için hudut dışı edilme emrine boyun eğmek, yani geldiği memleket olan Çekoslovakya'ya dönmekten başka çare kalmıyordu.

Kernig'in kötü ahlâkı, öteki mültecilerin de yüzlerini yere getiriyordu. Fakat altı ay sonra bu hâdise artık tamamen unutulmuş olduğu bir sırada ufak tefek, tıknazca bir adam İsveç'e zorluk çekmeden giriverdi. Bu adam Çekoslovak uyrukluysa, kürklü paltolar giyiyor ve pahalı sigaralar içiyordu. Adının Bedrik Jaderny (Bedrik Jaderni) olduğunu söyleyerek Stockholm'un en lüks otellerinden Vasagatan'a indi. Hakkında çok bir şey bilinmiyordu. İş adamına benziyordu. Bazan otelden dışarıya telefon

ediyor, bazan da odasında tek tük ziyaret kabul ediyordu. Hakkında bilinenler, bundan ibaretti.

Halbuki bu adam, artık iyice beslenip, kelleyi kulağı düzeltmiş ve kılığı kıyafeti yerine koymuş olan Willy Kernig'den başkası değildi. Şimdi artık gizli örgütlerden birine girmişti ve cebi banknot doluydu. Her iki günde bir, posta dağıtım merkezine, onun adına, içinde ikiyüz dolar bulunan bir zarf geliyordu. Şimdi artık mülteciler dünyası için gayet yeni bir fikir yaymak niyetindeydi. Mültecileri, büyük bir casus şebekesi halinde toplamak istiyordu. Ama bu casusluk, iyi amaçlar uğrunda yapılacak, diyordu. Oteline üç mülteci çağırarak plânını onlara açtı. Dediğine göre bir Çekoslovak gazetesi hesabına çalışıyordu. Bilhassa Alman deniz ticareti hakkında bilgiler elde etmek istiyordu. İsveç'ten, Almanya'ya gönderilmekte olan İsveç yapımı Bofors toplarının miktarı, hâsılı İsveç'le Almanya veya İsveç'le Rusya arasındaki ticaretin ayrıntıları gibi bilgilere ihtiyacı vardı.

Kernig-Jaderny, ziyaretçilerini meraka düşürmekten hoşlanıyor olmalıydı. Meselâ hangi devlete hizmet ettiğini tesbit etmek zordu. Öyle sanılıyordu ki hem Fransa, hem Çekoslovakya ve hem de Rusya hesabına çalışıyordu. Kendisiyle beraber iş görmeye davet ettiği mülteciler, ne yapacaklarını şaşırmışlardı. Fakat bir karar vermeden önce Kernig başta olduğu halde hepsi de tutuklandı. İsveç polisi, Kernig'in üstünde Bofors fabrikalarının plânıyla, bir şifre anahtarı ve İsveç sınaî yapımına ait istatistikler buldu. Bunlar, kendini mülteci diye gösterip casusluk yaptığının delilleriydi. Kernig'e pek çok suç yükletiliyordu: Casusluk, bir hudut dışarı edilme kararına aykırı hareket ve nihayet sahte pasaport kullanmak.

Maamafih İsveç kendisine şöyle bir teklifte bulundu. Kernig, her bildiğini söylemeyi ve kendisine

kimlerin para verdiğini itirafı kabul ederse başka bir suçla suçlandırılmayacak, sadece hudut dışı edilecekti. Eğer sesini çıkarmamakta devam ederse kendisini casusluktan hapsedeceklerdi. Kernig, bu iki şıkkı evirip çevirip tarttı ve herşeyi itirafa karar verdi. İtirafı mahrem tutuldu ve yirmi yıl daha da mahrem tutulacaktır. Fakat bu gizli itiraflardan sızan bazı şeylere göre Kernig'in patronu, Çekoslovak polisinin mühim kodamanlarından biriydi. Bu zat, Kernig'i, İsveç'ten kovulup da Çekoslovakya'ya geldikten sonra gizli örgütüne almıştı. Fakat herşeye rağmen bu iş, karanlık kalıyordu. İsveçliler, Çekoslovakya'nın, İsveç'te niye casusluk yaptırabileceğini anlamıyorlardı.

Ancak Çekoslovakya, Alman işgalinden kurtulduktan sonradır ki bu esrar üzerine ışık serpildi ve muamma çözüldü. Kernig'e emirler veren mühim polis âmiri, bir vatan haininden ibaretti. Canaris'in casusluk şebekesinde yıllardır çalışmıştı. Kernig'e Çekler ve Ruslar hesabına çalıştığı söylenmişti. İsveç endüstrisi ve İskandinavya deniz ticareti hakkında efendisine gönderdiği bütün raporlar, doğruca Berlin'e gidiyordu.

Kernig, itiraflarından sonra Finlandiya'ya ihraç olundu. Rus-Fin savaşının Finler hesabına kötüleştiği bir sırada Estonya'ya kaçmaya kalkıştıysa da orada Rusların eline geçti. Ondan sonra ne olduğu hakkında hiçbir şey bilinmemektedir.

Başlangıçtaki bu hayal sukutlarına rağmen Amiral Canaris, sahte mülteciler sistemine bağlı kalmakta devam ediyordu. Bu metod, bilhassa İngiltere'yi casuslarla doldurmak hususunda pek işe yarar görünüyordu. Artık İngiltere, savaş hareketlerinin birinci plânında yer almıştı. Amerikalılar askerlerini

oraya getirmişlerdi. Komando akınları, İngiltere'deki üslerden düzenleniyordu. Üstelik bombardman filoları da oradan hareket ediyordu ve nihayet Avrupa'ya çıkarılacak orduların malzemesi, İngiltere'ye yığılmaktaydı. Bu itibarla Canaris'in şebekesine, olan bitenleri haber verecek bazı casusların İngiltere'ye sokulması vazgeçilmez bir ihtiyaçtı. Canaris'in casusları, hem teşebbüs, hem de hız bakımından başkalarına üstün olmalıydı. Onun için İngiltere'ye önceden yerleştirilmiş bulunan irtibat adamlarına, bu uğurda alanı hazırlamaları emri verildi. Tek tek kişilere dayanan casusluklar hem yavaş, hem de tesirsiz çıktığı için artık toptan hareket etmek gerekti. Hitler'in ve Almanya'nın sonunun geldiğini sezmeye başlayan Canaris, ümitsizlik içinde âdeta delicesine hareketlere başvurmaya hazırdı.

Müttefik gizli örgütleri, Canaris'in ne gibi çarelere başvuracağını sezmişlerdi. Artık, kıtadan Britanya adasına yapılan kaçışları eskisinden daha itimatsızlıkla karşılamaya başladılar. Hattâ, işgal altındaki memleketlerin gizli vatanseverlik teşkilâtından alınan bilgiler de kişilerin iyi halli olduklarını isbata yetmez olmuştu. Artık kimserin sözüne inanılmıyordu.

1943 yılında Scotland Yard'dan bir polis subayı, aşağıdaki hikâyeyi kılı bile kıpırdamadan dinledi. Bu hikâyeyi anlatan, Belçika'dan kaçmış Eugène Timmerman (Öjen Timmerman) adlı bir vatanseverdi. Subayın yazıhanesinin karşısına oturarak havatının kısa bir hikâyesini yaptı. Bu delikanlı Ostende'de doğmuştu. Bir gemide kamarotluk yapmış ve mükemmel ingilizce öğrenmişti. Yıllarca, Belçika'daki gizli direniş hareketlerinde çalışmıştı ve bu hareketlerin şefleri, kendisi hakkında her türlü referansı vermeye hazırdılar. Manş denizini ufacık bir balıkçı kayığıyla geçmişti.

Belçika hükümeti, kendisine hoşgeldin demiş ve üstelik Britanya makamlarına karşı bu delikanlıya kefil de olmuştu.

Scotland Yard subayı, halinden belli etmedi ama, delikanlının cesaretine hayran olmamazlık da edemedi. Maamafih yine de ısrarla sorgusuna devam etti.

Eugène Timmerman, bu kaçışta kendisine arkadaşlık etmiş olan üç arkadaşı adına konuşuyordu. Bunların macerası Scotland Yard'ın belki de şimdiye kadar duymuş olduğu maceraların en garibiydi. Eugène'le arkadaşları, işçi olarak Almanya'ya gönderileceklerdi. Dördü de kaçmaya karar verdiler. Gizli direniş örgütü-şefleri de onların bu kararlarını öğrenince çok beğendiler. Hattâ, delikanlılara sıcak tutacak giysiler ve yiyecek de hazırladılar.

Dördü de yöreyi iyi tanırlardı. Hiçbir hâdise olmadan bir kıyı köyüne vardılar. Orada kayık hazırды. Kayıkta balıkçı giysileri vardı. Dört delikanlı bunları giyip kıyafetlerini değiştirdiler. Kıydan az uzakta, limandan çıkıp devriye gezen Nazi motoruna rastladılar. Naziler, bu delikanlıları, balığa çıkmış balıkçılar sanarak serbest bıraktı.

Kuzey denizi kabarıktı ve bu küçük tekne, belki de İngiltere'ye kadar ulaşamayacaktı. Onun için Eugène'le arkadaşları, kıyı açığındaki ufak adalardan birine çıkmayı kararlaştırdılar. Bu adada tam üç hafta balıkçı olarak yaşadılar. Kendilerine dokunan bile olmadı. Her gün içlerinden ikisi köye kadar gidip, kendilerini İngiltere'ye götürebilecek bir gemi olup olmadığına bakıyordu. Orada öğrendikleri şey, çok cesaret kırıcıydı. Almanlar, binlerce Belçika balık teknesini toplamışlardı. Elde kalan ufak teknelerin de hepsi, Nazilerce kaydoluncaktı.

Fakat bu hal, dört kaçağı ümitsizlendirmede. Kom-

şu köydekiler uygun bir tekne arıyor ve kendilerine hem yiyecek, hem de para veriyorlardı. Hepsi mükemmel vatanseverler olan bu namuslu insanların, dört delikanlıyı kendi hallerine bırakmak, akıllarından bile geçmiyordu. Nihayet işe yarar bir tekne bulundu. Bu, 1910'da yapılmış, gayet eski motorlu ve dibi yarı yarıya çürümüş bir balıkçı teknesiydi. Uzunluğu da ancak beş metre kırk santim kadar vardı.

Şimdi hem benzine, hem de yiyeceğe ihtiyaçları vardı ama yanlarında dağıtım kuponları yoktu. Daha önemlisi, bir pusula ile Nazilerin döktükleri mayın tarlalarına dair az buçuk bilgiye de ihtiyaçları vardı. Ne yapıp edip bir çaresini bularak bütün ihtiyaçlarını giderdiler. Benzin, bir Alman ordusu karargâhından çalındı. Adadaki balıkçılar, onlara yiyecek ve denize açılışlarından edindikleri tecrübelerle göre mayın tarlalarının yerlerini de ellerinden geldiği kadar öğretiler. Nihayet bir gün, teknelerine binip denize çıktılar.

Hiçbiri tecrübeli bir kaptan değildi, ama dördü de bir kayığın nasıl kullanılacağını bilirdi. Eugène kaptanlığı ele aldı. Öbürleri de, dümen yekesi, motor ve yelkenlere dağıldılar. Gök bulutlu, gece soğuk ve karanlıktı. Mayın tarlaları, üç millik karasularının dışında bulunuyordu. Balıkçılar, karasuları içinde serbest serbest gidip gelebilirlerdi. Dört delikanlı, henüz bu hudut içinde bulundukları halde tutuklandıklarını görünce dehşet içinde kaldılar, Eugène, Nazilerin, karanlıkta ne kadar sararıp solduklarını ve sinirlendiklerini görmemiş olmalarının bile çok iyi şans olduğunu söylüyordu. Tekneyi durdurmuş gemi bir Alman torpidosuydu ve suhaylar, balıkçı teknesinin aranması emrini vermişlerdi. Fakat teknede şüphe uyandıracak hiçbir şey çıkmadı ve dört delikanlı gece avına çıkmış olduklarını iddia

ettiler. Naziler, gençlerin kayıgını tam dört saat göz hapsinde tuttular. Tabî bu zaman içinde motorun İngiltere yönünde yol almasına imkân yoktu. Bunun gibi sabahleyin, devriye gezen uçaklar da tekneye, karasuları dışına çıkmaması işaretini vermişlerdi ve tekrar demirleyip bütün günü, balık avlıyormuş gibi davranarak geçirmek gerekmişti.

Eugène, ertesi gece bir kaçma denemesi yapmaya karar verdi. Tekrar açığa doğru yol aldılar. Çok yavaş gidiyor ve bir yandan mayın tarlaları arasında kendilerine yol açarken öte yandan da bu tarlaları İngilizlere haber verebilmek için bütün ayrıntılarını akıllarında tutmaya çalışıyorlardı.

Ertesi sabah, Belçika kıyısından epeyce yol almışlardı ama, henüz İngiltere kıyılarının da çok uzagındaydılar. İhtiyar tekne su alma belirtileri göstermeye başladığı için boyuna tulumba çalıştırmak zorunda kalmışlardı. Artık benzinleri de tükenmeye yüz tutuyordu. Bundan sonra yelken kullanmaları gerekecekti. Hava güzeldi ama, rüzgâr, bütün gün esmedi. O günün gecesinde rüzgâr birdenbire şiddetlendi ve Kuzey denizinde seyrek görülen müthiş fırtınalardan biri koptu. Delikanlılar ihtiyar teknenin bu patırtıya dayanamayacağını biliyorlardı. Az bir zaman sonra yelken yırtıldı ve müthiş dalgalar güverteyi yalamaya başladı. Bu yetmiyormuş gibi rüzgâr da ters yönde esmeye ve tekneyi Belçika kıyısına, Nazilerin ellerine atmaya başlamıştı.

Artık yakalanıp kurşuna dizileceklerini kesin olarak biliyorlardı ki, nihayet rüzgâr döndü. Fakat yine de tehlikeden yakayı sıyırmış sayılmazlardı. Nazilerden kurtulmuşlardı ama tekneyi üç defa adamakıllı yana yatırmış olan dalgaların ellerinden henüz kurtulmuş değillerdi. İhtiyar tekne, her seferinde iyi şans eseri kurtulmuştu. Bu, herhalde yola çıkmadan önce sinteneye yerleştirdikleri ağır demir

parçaları sayesinde olsa gerekti. Teknenin her yana yatışında dört delikanlı da güverteden dalgalara fırlamışlar, lâkin önceden kendilerini bellerinden ip-lerle direğe bağlamış oldukları için tekneye tırmanabilmişlerdi.

Kayığa gittikçe su doluyor, eski tulumba da artık işe yaramıyordu. İçecekleri suyu koymuş oldukları şişeler kırılmış, birkaç kutu konserve dışında, bütün yiyeceklerini deniz suyu berbat etmişti. Böylece dört gün fırtına dinmek bilmedi ve delikanlılar da tam dört gün canları için didinip durdular. Bu ümitsiz boğuşma ve telâş sırasında yerlerinden kopmuş ve dalgalarla sürüklenip duran mayınlara da rastlamışlar, bunlardan biri, ancak beş metre ötelerinden geçmişti.

Neden sonra fırtına dinince, soğuktan ve yorgunluktan yarı ölü bir halde bulunan dört delikanlı, fırtınanın teknede yıprattığı yerleri onarmaya başladılar. En çok korktukları şey, yeniden Alman kıyılarına sürüklenmiş olmaktı. Elllerinde hiçbir âlet ve deniz haritası bulunmadığı için nerede olduklarını bilmelerine de imkân yoktu.

Zaten kendilerine son bir heyecan da mukaddermiş. Bir ara tepelerinde bir bombardman uçağı görünce, ele geçtiklerini hemen anlamışlardı. Eğer bu, Alman uçağı idiyse, mahvolmuşlar demektii. Birkaç müthiş heyecan dakikası geçirdikten sonra nihayet R. A. F.'in mavi, beyaz ve kırmızı yuvarlağını seçtiler. Bu, bir Hudson tipi uçaktı. Sevinçlerinden zıp zıp zıplıyorlardı. Hemen direğe beyaz bir bayrak çekip S.O.S. vermeye başladılar ve uçaktan beliren ışıklı işaretlerde de uçağın imdat göndereceğı belirtildi. Nitekim, bir saat sonra Britanya uçağının kılavuzluğuyla kendilerini bulmuş olan bir İngiliz destroyerinin güvertesindeydiler.

Dört kaçak, İngiltere'ye varıncaya kadar beslen-

diler, ısıtılıp yatırıldılar. Bunların anlattıkları hikâye, ortalıkta sansasyon uyandırdı. Belçika hükûmeti, Eugène Timmerman'a Congo'da bir vazife vermekte acele etti. Kaçakların, mayın tarhaları hakkında getirdikleri bilgi de kıymetliydi. Eugène, günün kahramanı oldu. Londra'da kendi vatansever arkadaşlarından pek çoğunu buldu ve hep birlikte Eugène'i aralarında en kahramanları olarak kutladılar.

Fakat bir gece Timmerman yine Belçika kulübünde kahramanca kaşışının hikâyesini anlatırken, kulübe yeni bir ziyaretçi girdi ve salonun kapısından içeri girmeden durdu. Bu, Belçika ordusundan bir subaydı. Hiçbir şeyin farkında olmayan Timmerman'a sert bakışlarla uzun uzun baktı. Eugène Timmerman'ı hatırlıyordu, hem pek iyi hatırlıyordu. Zira Brüksel'deki Alman Gestapo'sunda mütercim olarak çalışırken görmüştü.

Subay, soldan geri etti, kulüpten çıktı ve dosdoğru Scotland Yard'a yollandı.

Ertesi sabah saat altıda Timmerman'ın apartmanını polis bastı. Burada portatif ve vücut etrafına bir kuşak gibi sarılacak şekilde yapılmış gizli bir verici radyo bulundu. Ayrıca kristaller, diğer radyo parçaları, görünmez mürekkeple bu mürekkebin kullanılacağı özel kâğıtlar elde edildi. Timmerman, bir çekmeceye de yetmişbeş Amerikan dolarıyla doksan İngiliz lirası gizlemişti.

Casus, adadaki bütün eleme tedbirlerini atlatmıştı. Düşmana hem askerî birlikler hareketleri, hem de Belçika Kongo'sundaki direniş hazırlıkları hakkında bilgi vermişti. Timmerman, Canaris'in Portekiz, İspanya ve Fransa'daki ajanlarıyla ilişki kurmuştu. Bu ajanlara resmî Belçika evrakının kopyalarını göndermiş, İngiliz cephaneliklerinin yerleriyle havaalanları ve deniz tesisatı hakkında ayrıntılı bilgiler yollamıştı.

Scotland Yard, bu casusa gelmiş olan mektuplar arasında şöyle bir direktife de rastladı: «İngiliz halkıyla benliğine en ziyade sahip olduğu yerlerde, otobüslerde, trenlerde, genel yerlerde değininiz.»

Timmerman'ın o meşhur tehlike dolu kaçıışı, Amiral Canaris'le uyuşularak yapılmıştı. Gerçi fırtına, az kalsın kurunun yanında yaşları da yakacaktı ama böyle beklenilmez tehlikeler de olurdu. Kurunun yanında yaş diyoruz, zira işin asıl garip tarafı şuradaydı ki, Timmerman'ın yanındaki üç delikanlı, hakikaten namuskâr ve vatansever çocuklardı. Onlar da hiç farkında olmadan Canaris'in verdiği geçme izniyle kaçabilmişlerdi. Onların her türlü şüpheden uzak oluşu, casusu da örtmeye yaramıştı. Casus da bu sayede İngiltere'ye girebilmiş, her türlü kontrolden geçmişti ama neticede yine asılmaktan kurtulamadı.

JOCKEY CLUB ÜYESİ

Berlin'de, harp öncesinden kalma nâdir eğlencelerden birini de, Macar operetlerinin meşhur yıldızı Marikka Roeck'ün (Marika Rök) haftalık konserleri teşkil ediyordu. Bu kadının hem sesi büyüleyiciydi, hem de repertuvarında Franz Lehar'dan Gilbert'e ve Sullivan'a kadar birçok bes-tekâr vardı. Nazi Almanya'sında milyonlarca dinle-yicinin radyolarında dinledikleri tek kadın oydu ve konserleri büyük dalgalarla bütün Avrupa'ya yay-dıktan başka kısa dalgalarla da Güney Amerika'sı-na veriliyordu. Bu geniş dinleyici kütlesi, Roeck'-ün, her pazartesi, Berlin radyosunda şarkı söyleye-ceğini bilirdi. Fakat onların bilmediği bir şey vardı ki o da çoğu kere artistin kendisini değil, plâklarını dinledikleri idi. Çünkü Marikka Roeck, Alman baş-kentinden sık sık kaybolur ve aylarca görünmezdi.

«Hususî bir vazife» ile Lizbon'a gönderilmiş ve Portekiz başkentinde bazan Mary; bazan daha samimî bir tarzda Muckie (Muki) ve bazı kere de sa-dece «sevgili» anlamına Liebing (Libing) adları al-tında yaşardı. Avuç dolusu para harcıyordu. Kendi dediğine bakılırsa, bütün bu paraları Almanya'da film çevirerek kazanmıştı. Kendisinin, hayatı roman gibi geçmiş bir çingene kızı olduğunu söylüyordu. Bir zaman cambazhanede artistlik yapmış ve daha pek küçükken Viyana'da tiyatrodâ çalışmıştı. Ca-naris'in birçok casusunun aksine olarak Nazi rej-i-mine olan bağlılığını sır halinde saklamıyordu. Nazi rejiminden bir zarar görmediğini her zaman söyler-di.

Marikka, Portekiz'in Palm Beach'i, Casino de Estril'e sık sık gider ve oyun salonlarına girerdi. Orada, Windsor'ların da daimî müşterilerinden olduğunu, Güney Amerika'nın şu veya bu diplomatının bütün boş zamanlarını burada geçirdiğini öğrenmişti. Çünkü bu Casino de Estril, bütün Almanların, Rusların, Amerikalı ve İtalyanların, Fransız ve Türklerin buluşma yeri idi. Burası öyle bir av alanıydı ki burada hem Gestapo ve Canaris, hem Laurenti Beria, hem de Britanya ve Amerika gizli örgütleri av kovalardı.

Marikka'nın yanında Hildegarde Frick (Hildegarde Frik) adlı bir de kadın yol arkadaşı bulunuyordu. Bu kadın da şarkıcıydı ve Berlin radyosunda konser verirdi. Hildegarde, portekizceyi ana dili gibi konuşuyordu. İki kadın, hem çok güzel, hem de pek cana yakındılar. Kendilerine erkek arkadaş aramaktan başka bir şey yaptıkları yoktu. Yabancılarla dans eder ve bütün dünya diplomatlarıyla kadeh tokuştururlardı. Ve tabii her yeni tanıştıkları zatın adresini de Canaris'e bildirmekten geri kalmazlardı.

Hem Mozambik'te çalışan casuslarla ilişkileri vardı, hem de İspanya'da casusluk merkezleri kurmaya çalışan diğer ajanlarla ilişki kurma halindeydiler

Tarafsız İspanya, faşist diktatörlüğü altındaydı ve Mihver dâvasına yardımı dokunacak hiçbir fırsatı kaçırmıyordu. Marikka'nın plâkları Berlin radyosunda «Zigeuner Baron» operetini söylerken kendisi de İspanya'da casusluk raporları kabul edip dosdoğru Canaris'e gönderiyordu. Bu raporlarda neler yazılı olduğunu hiçbir vakit öğrenemeyeceğiz. Fakat Amerika Birleşik Devletleri'nden bir adam bu raporlara dair bazı ihtimalleri ileri sürmüştür ve bu adam, pek az olarak yanılmaktadır. Adı Walter Winchell'dir. (Vultur Vinçil) İspanya'nın kuzey kıyı-

sındaki Vigo körfezinde esrarengiz bir gemi demirlemiş olduğunu ortaya atan da oydu. Bu gemi, İspanyol balıkçı gemisi kılığına girmiş bir denizaltıydı. Onun, neden o körfezde olduğunu kimse bilmiyordu. Oradan yakıt almak için mi gelmişti, yoksa İspanya'ya bir sürü casus mu çıkarmıştı veyahut da kıyının bu bölgesinde denizaltı tamiratına mahsus gizli tesisat mı vardı? Sebebi ne olursa olsun, İngilizler bu denizaltıyı keşfedip bombaladılar.

Walter Winchell, bir makale yayınlayarak İspanya'nın tarafsızlığının gerektirdiği mecburiyetleri nasıl umursamadığını şu sözlerle anlattı: «Alman denizaltıları, geceleyin Vigo'daki Rios Chapella limanına giriyor, yakıt, cephane, yiyecek ve su alıyorlar...» Winchell, ayrıca şunları da yazıyordu: «Akdeniz'de İngiliz ve Amerikan kuvvetlerinden yaralar almış ve zarar görmüş Mihver denizaltılarını tamir etmek için Vigo'da iki tersane vardır. Orada ayrıca iki harp fabrikası ve bir de Alman ordusuna mermi hazırlayan «Artistica» atelyesi mevcuttur »

Winchell, Almanların İspanya'dan elde ettikleri bazı hava üslerinin yerlerini de bildiriyordu. Herhalde Marrika da bu gizli üslerin komutanlarına, İspanyol limanlarına girip çıkan gemileri haber veriyor olacaktı. Ayrıntılarını, bilemesek de şurası muhakkaktır ki Marikka Roeck, Almanya'nın İspanya ve Portekiz'deki bellibaşlı casusu olmuştur.

Fakat bu kadın, müttefik gizli örgütlerinin uyanıklılığını uzun zaman aldatamadı. Müttefik memurları, Marikka'yı derhal sıkı bir göz hapsine aldılar ve İtalyanların, Nazilere, bilhassa Lâtin memleketlerinde faaliyette bulunacak hususî bir casusluk kolu organize etmek hususunda yardım ettiklerinin farkına vardılar. Alman casusluk örgütünün İtalya'da bir şubesi vardı ki Dr. Eugenio Moreale (Öjenio Moreale) tarafından idare edilirdi. Eski

ekolden bir diplomat olan bu adam, doğrusu söylenirse Avrupa siyaset âleminin aşağı tabakasına mensuptu. Uzun yıllar Mussolini'nin şahsî dostu, delegesi ve malî müşaviri olmuştu. Mussolini tevkif edildikten sonra müttefik gizli servislerinin kısa süren bir uyuşukluğu neticesinde Naziler tarafından kaçırıldığı ve yeniden işbaşına geçtiği vakit Moreale, İtalyan diktatörünün Iberik yarımadasındaki temsilcisi olmuştu. Resmî vazifesi İspanya ve Portekiz'deki İtalyanları gözleyip aralarında, müttefik milletlere mensup kimselerle ilişkileri bulunanlar var mı, yok mu, bunu öğrenmekti. Casusları, İtalyanları Avenida de Liberdade caddesindeki kahvelerle Don Pedro IV. meydanındaki lokantalarda kovalayıp dururlardı.

Bu güleryüzlü ve gayet ince nezaket sahibi adam, artık yalnız, hayal kırıklığına uğramış İtalyan Sezar'ının delegesi olmakla yetinemiyordu. Kendine hem daha kuvvetli ve daha iyi, hem de Mussolini'den fazla ömür sahibi olacağını aklı kestiği yeni bir patron buldu. Moreale, savaştan önce büyük silâh ticareti işleri ile uğraşmıştı. Vaktiyle kurmuş olduğu ahbablıklardan şimdi yararlanarak kendini kurtarmak için bir açık kapı bırakmayı düşündü. Bu açık kapı, Lâtin Amerika'sı diktatörlerine ve bilhassa Arjantin'e götürüyordu. Bu büyük Güney Amerika milletinin başkentinde, Buenos-Aires'in en yeni ve en zengin hemşerilerinden biri, Arjantin cephane kralı Fritz Mandl (Fritz Mandıl) yaşıyordu.

Casusluğun çok kere, cephane ticareti ve gizli silâhlanmalarla karanlık ilgileri vardı.

Marikka Roeck, Hildegarde Frick ve Dr. Moreale, şahsen ne kadar enteresan olurlarsa olsunlar, aslının Arjantin'in en modern silâhlanma fabrikaları olan ve sahipleri Fritz Mandl tarafından yeni kurulmuş bulunan fabrikalarda aranması gereken bir zin-

cirin tek tük halkalarından başka bir şey değildiler.

Işık karartmaları, kendinden o kadar emin ve zengin Arjantin üstünde yüzen sırrı daha kesifletirmişti. Bu ülkede bir sır vardı. Bir sır olmalıydı. Aksi halde bu derece ısrarla Pan-Amerikan birliğinden dışarıda kalmak istemesi neye yorulabilirdi?

Arjantin'in, komşusu Brezilya ile arası açıktı. Hele Birleşik Amerika Devletleri'yle daha çok açıktı. Bu memlekette, namuskâr seçimlere dayanan demokratik rejim, çoktan maziye ait bir şey olup kalmıştı.

Hâlen uğraşmakta olduğumuz çağda Buenos-Aires'e bir göz atarsak, şehir çevresindeki yeni fabrikaların bacalarından fışkıran kara dumanların, yeryüzünde bir savaş olduğunu hatırlattığını görürüz. Lâkin Calle Florida her zamankinden daha hareketlidir. Bu caddenin şık mağazaları yine ıslıl ıslıl yanıyor. Burası, hakikaten de ıspanyolca, almanca, ingilizce, portekizce ve italyanca konuşulan modern bir Bâbil kulesi haline gelmiş bulunmaktadır. Kahveler ağızlarına kadar dolu. Paris'te olduğu gibi burada da erkekler, bütün gün dışarıda, masalar önünde oturur, eğlence veya kadın güzelliklerinden zevk alarak vakit geçirirler. Fakat bu esrarengiz şehrin bir yerinde mühim siyasî problemler kaynaşıp durmaktadır. Bir yerde, Nazi donanmasından enterne edilmiş denizcilerin kaçmalarını kolaylaştırmak için plânlar hazırlanıyor. Aristokratlar; mühim siyasî şahsiyetler; İspanya'dan, Fransa'dan Avusturya ve Balkanlardan kaçmış zengin mülteciler Plaza barında, koca bardaklardan içkilerini içerek son siyasî hâdiseler hakkında dedikodular anlatıyorlar.

Söylentiler, sır ve entrika yuvası olan Buenos-Aires, İkinci Dünya Savaşı yıllarında, dünyanın en faal casusluk merkezi oluverdi.

Arjantin 1945'e kadar tarafsız kaldı ve bütün

tarafsızlar gibi, savaştan ötürü müthiş bir zenginliğe kavuştu. Buenos-Aires'in eğlence caddesi olan Avenida Corrientes her akşam yarı yarıya karartılmış bir haldedir. Burada binlerce asker gezer durur ve bunların başlıca ödevleri en son ihtilâli kim kazandıysa ona sadakat yemini etmekten ibarettir. Şehir, bir yandan da bir sürü ziyaretçi akmaktadır. Turistler, ilim adamları, her memleketten diplomatlar, satın alınmış propagandacılar ve her çeşit yabancı casusları, bu ziyaretçiler arasındadır. Şehrin bu hali birçok bakımdan bir taşkınlık göstermektedir. Gece barlarında rumbalar birbirini kovalamakta ve ordu subayları boyuna dansetmektedir.

Son zamanlarda bu barlara, başka bir müşteri de dadanmıştı. Bu, uzun boylu, gayet yakışıklı ve kadınların büyük bir ilgiyle baktıkları bir adamdı. Erkekler ise ona hem tecessüs, hem de güvensizlikle bakıyorlardı. Kendisine dair bir sürü hikâyeye anlatılıyordu. Hakkında pek acayip söylentiler dönüp doluyor ve herkes bu adamı korku ile karışık bir saygı ile seyrediyordu. Bu adam hep sivil giyinirdi ve yanında her vakit hükûmet erkânından biri bulunuyordu. Bir yere girdiği vakit, adının kulaktan kulağa fısıldandığı duyuluyordu: «Biliyor musun? Bu Frederico Mandl'dır, işte!»

Bu adam, kısa zamanda bir kudret haline gelmişti. Henüz kırküçündeydi ama, o kadar bile görünmüyordu. İspanyolcayı da Viyanalıların o şarkı söyler gibi garip lehçesiyle konuşuyordu. Herkes, Arjantin'de hiçbir hükûmetin, ona dayanmadan tutunamayacağını biliyordu.

Mandl'ın son resmî unvanı «Arjantin hükûmetinin iktisat müşaviri» idi. Bu unvan, fazla bir şey ifade ediyor değildi. Yani hiç değilse kısa bir zamanda kurulmuş olan silâh endüstrisinin babasının Mandl olduğunu hiç de belirtmiyordu. Fakat Ame-

rika Birleşik Devletleri, Arjantin'e silâh vermemek hususunda esaslı nedenlere sahip olduğu için artık Arjantin hükûmetine silâh veren Mandl'dı.

«Cephane Kralı», G.O.U. (Grupo Oficiales Unidos) adlı subay birliğinin başkanıyla daima sıkı bir ilişki sürdürmüştü. Bu subay derneği, işleri idare eden anti-demokratik subaylardan kuruluyordu. Son üç yıl içinde Arjantin'de birbirini kovalamış olan bütün hükûmetleri işbaşına getiren veya yıkan G. O.U. idi.

Bisiklet ve otomobil fabrikalarını, büyük cephaneye ve silâh fabrikası haline getireli beri Mandl de, hükûmet iktidarını eli altında tutuyordu. Onun istediği generaller ve parti şefleri silâh alabiliyorlardı ve bu suretle silâha sahip olanlar da iktidarı alıp ellerinde tutuyorlardı.

Arjantin'in «Cephane Kralı» Amerikan resmî makamlarının pekâlâ tanıdıkları bir şahsiyettir. Yabancı mülk koruma örgütünün dosyalarında Mandl'le ilgili, yüzlerce mektup ve rapor vardır. Amerika Birleşik Devletleri'nde Mandl'e ait bir milyon dolara yakın para bloke edilmiştir.

Mandl, epeydir müttefik gizli örgütlerince göz altına alınmıştı. Eskiden adı, Frederico değil, Fritz'di. O zamanlar elinde bir Avusturya pasaportu vardı ve üstünde de boyuna müstakil Avusturya renkleri olan beyaz, kırmızı'yı taşırdı.

Fritz Mandl, pek meşhur ölüm âletleri satarak, Avrupa'nın birinci sınıf silâh tüccarlarından biri mevkiine yükselmişti. Meslekdaşları gibi o da, hiçbir prensip gütmeyen ve müşterisinin kim olduğuna bakmazdı. Mandl, Avrupa'nın birçok hükûmetiyle ilişki kurmuştu. Avusturya faşistlerinin reisi Prens Rüdiger von Stahremberg'in (Rüdiger fon Sitàrem-

berg) evine de sık sık girip çıkardı. Kral Carol ile bakanlarını da tanır, onlarla alışveriş yapardı. Ama beri yandan Carol'u tahtından indirmek isteyen Roman faşistlerine silâh satmaktan da geri durmazdı. Eski Macar Savunma Bakanı Dr. Julius Gömbös, (Yuliyüs Gömbös) sık sık Mandl'ı ziyarete giderdi. Dr. Gömbös ile Amiral Horty'nin av partilerinde kullanacakları silâhları vermek işini de kendini üzerine almıştı. Gömbös, av merakını sürdürmek için o kadar çok silâha muhtaçtı ki bir gün kendi silâh stokunu çıkarıp verdiği vakit Macaristan'ın yeniden silâhlanmış olduğu görülürdü.

Mandl, Mussolini'nin de samimî dostlarındandı ve beraberce futbol oynamışlardı. Mussolini, arkadaşlık icabı olarak Mandl'a Balkan devletlerinin silâh bakımından nelere ihtiyaçları bulunduğunu hakkında bilgi verirdi. Bundan başka Fritz Mandl'a bir de nişan vermiş olan Mussolini, Yugoslavya ile mücadelede razı olması şartıyla Balkanlarda kurulmuş olan her faşist kuruluşuna yardıma da hazırды.

Macaristan'la Romanya, geleneksel iki düşmandı. Bulgaristan'la Yunanistan da sürekli anlaşmazlık içindeydi. Bu memleketler hep Fritz Mandl'ın silâhları ve cephaneleriyle boğazlaştılar. Eğer şu Fritz Mandl'ın stokları olmasaydı, bütün bu anlaşmazlıkların bilhassa Balkanlarda çok daha hafif ve kan dökülmeden geçip gideceği muhakkaktı.

İspanya'da Franco ile cumhuriyetçiler de onun silâhlarıyla harp ediyorlardı. Hitler Almanya'da iktidara geçmeden önce Nazi partisinin S.A. ve S.S. kuruluşlarını silâhlandıran da Mandl olmuştu.

1945'de Mandl'ın silâh ticaretiyle uğraşmasının onbeşinci yılı başlar. 1931'de babasının servetine konmuştu. O vakit otuz yaşındaydı. Kendisine miras kalan para da hani pek az, bir şeydi dense hatâ edilmez.

Birinci Dünya Savaşı'ndan önce Avusturya'daki Hirtenberg fabrikası, Viyana'nın en büyük bankalarından biri olan Kreditanstalt'a aitti. Fakat Birinci Dünya Savaşı sonunda silâhçılık endüstrisi pek zor zamanlar geçirdi. Versailles ve Saint Germain Andlaşmaları; Avusturya ile Macaristan'a, av tüfekleri ve polis tabancaları dışında, her türlü silâh yapmayı yasak etmişti. Viyana bankası, bu kadar ufak bir işte çalışmaya ilgi göstermediği için fabrika satılığa çıkarıldı.

Mandl'ın babası bu fabrikayı alıp oğluna bıraktı. Fritz Mandl, birinci sınıf bir iş adamı olduğunu derhal gösterdi. İlk olarak eski fabrikayı, modern ve en mükemmel âletlere sahip bir cephane fabrikası haline getirmekle işe başladı. Ondan sonra bütün enerjisini Avrupa politikasına harcamaya koyuldu. Faşist karakterleri günden güne sivrilen çeşitli milliyetçi gruplarla elbirliği etti. Aklı kafasından bir karış yukarıda bir delikanlı olan Prens Rüdiger von Stahremberg'in idaresindeki Avusturya Heimwehren organizasyonuna malî yardımda bulundu. Tamamen Alman aleyhtarı olan bu grup, kelimenin hakikî anlamıyla faşistti. Bunların silâha ihtiyaçları vardı. Mandl onlara silâh verdi. Stahremberg, sonradan partisinin, 1938'de Anschluss'a şiddetle karşı çıkmış olan Mussolini'den de para yardımı gördüğünü meydana vurdu.

Fakat Mandl'ın yeneceği az engel yok değildi. Barış andlaşmaları, işini ilerletip üretimini hem kalite ve hem de miktar bakımından artırmasına engel oluyorlardı. Hukuk müşavirlerinin yardımıyla andlaşmaların kenarından sıyrılıp geçmenin bir çaresini aradı ve bulmadı da değil. İsviçre'de meşhur Solothuru cephane fabrikaları vardı. Mandl, Holding adlı bir silâh ticareti şirketi kurdu ve bu şirket bir İsviçre şirketi oldu. Gerçi bu şirketin, mü-

him miktarda aksiyonu kendi elindeydi ama şirketine gayet muteber bir-iki İngiliz ve Fransız endüstricisi almak kurnazlığını da gösterdi. Holding kumpanyası, İsviçre fabrikasına her kalibrede istediği kadar silâh sipariş edebilirdi ya... Mandl Solothurner Waffenfabrik'ten ne istediye elde etti ve bu silâhları kaçırıp, Bükreş'e, Budapeşte'ye, Viyana'ya, Madrit'e ve Buenos-Aires'e götürdü.

1930 yılında artık silâhlanma meseleleri, sadece kâğıt üstünde kalmıştı. Silâh ticareti gayri meşru ad-dolunmakta devam edildiği halde, buna hakkıyla engel olabilecek durumda bulunan hükûmetler bile seslerini çıkarmıyorlardı. Bu memleketlerin Savunma Bakanları, gözlerini kapayıp görmemezlikten gelmeyi tercih ediyorlardı. Yeni dünya savaşının is-lâhları, işte böyle yığılıp duruyordu. Savaş içinde Hitler'in istilâ orduları, birçok ülkede ve bilhassa Balkan ülkelerinde Hirtenberg fabrikalarından çıkma silâhların depo edildiği kocaman hangarlar buldu.

Tahmine göre bu ticaret, Mandl'a altmış milyon civarında bir kazanç getirmiştir.

Mutlu silâh tüccarının politika ve entrikadan başka merakları da yok değildi. 1933 yılında bir gün gözleri, harikulâde güzel bir kadına ilişti. Bu kadını, bir Çekoslovak filminde ve filmin yıldızı rolünde gördü. Hemen aynı anda yanında bulunan Prens Stahremberg'e:

— Bu kadını alacağım! Dedi.

Kadının babası, bir Viyana bankasında servis şefiydi. Mandl, bankacılar muhitindeki dostlukları sayesinde bu genç kadınla tanışmanın çaresini çabuk buldu. Kadın gençti. Büyüleyiciydi ve gayet zeki idi. İlk defa rastlaştıklarından birkaç ay sonra evleni-

verdiler. Bu genç kadının adı Hedy Kiesler'di (Hedi Kisler). Fakat bugün kendisini bütün dünya, Hollywood'un ekzotik yıldızı Hedy Lamarr (Hedi Lamar) adı altında tanır.

Kısa zamanda Mandl'ın başına bu evlilik yüzünden gelmedik dert kalmadı. Karısı, pek sansasyonel bir Çekoslovak filminde oynamıştı. Bu, Machaty'nin rejisörlüğünde çevrilen Extase (*) filmiydi. İçinde, Hedy'nin çıtırçıplak görüldüğü birçok sahne vardı. Filim gayet sanatkârane bir şey olmakla beraber Mandl, karısının bu filmi oynamakla epey kötü bir duruma düştüğünü hissetti. Filmin bütün kopyalarını satın almaya kalkıştı ama, bu çok ümitsiz bir teşebbüstü. Bu kopyalardan bazıları tâ Amerika Birleşik Devletleri'ne kadar ulaşmış, fakat sansür bu kopyaların çıplak sahnelerini kesip çıkarmıştı. Mandl henüz satılmamış kopyalar için efsanevî servetler teklif ettiyse de gayreti boşuna oldu. Bir ahabına, bir gün:

— Arnavutluk Krallığı gibi sefalet içinde bir memlekete silâh satmak bile Extase filmi piyasasına el koymaktan kolaymış vallahi! Demişti.

Bu sırada Avrupa üzerine kara bulutlar yığılıp duruyordu. Savaş kaçınılmaz bir hal almıştı. Balkanlar silâhlanıyordu ve hattâ sessizlik içindeki Avusturya bile bu durumun pek yakında bozulacağını seziyordu. Ülke içindeki faşizm, gittikçe yayılıp durmaktaydı. Mandl'ın arkadaşı Prens Stahremberg, Avusturya kabinesine girmiş ve Başbakan yardımcılığına kadar yükselmişti. Mandl'a, Avusturya'yı korumak için kendi hücum kitalarının silâhlandırılması işini bir tekel gibi veren bir kontrat teklif etti.

(*) Extase filmi, sansürde iyice kısaltılıp çıplak ve edebe aykırı kısımları atılarak ve «Zambak» adı altında Türkiye'de de gösterilmiştir.

Stahremberg adamlarını tepeden tırnağa kadar silâhlandırmak istiyordu ama Avusturya, pahalı modern silâhların bedelini ödeyecek durumda değildi. Mandl, Balkan ve Tuna politikasının kulisleri arkasında tatbik olunabilecek bir kombinezon teklif etti.

Avusturya'nın Hitler tarafından istilâsından az bir zaman önce Mandl ile Prens, Viyana'daki İtalyan elçiliğini ziyaret ettiler. Orada Dr. Moreale'den başkası olmayan Mussolini'nin delegeşiyle konuştular. O zamanlar Dr. Moreale, Stefani ajansı müdürü idi ve basın ataşesi resmî unvanını taşıyordu.

Mandl ve Prens, Moreale'ye, İtalya'nın elinde bulunan yüzbin kadar tüfeği satın almayı teklif ettiler. Vaktiyle Avusturya İmparatorluğu ordusunun malı olan bu silâhlar, 1919'da İtalya'ya tamirat bedeli olarak terk olunmuştu. İtalyan ordusu başka çapta silâhlar kullandığı için, İtalyanlar bunları alıp olduğu gibi depo etmiş ve ihtiyat olarak saklamışlardı. Silâhlar, çap bakımından İtalyanların kullanacağı tipte olmadığı için Mandl ve Stahremberg bu silâhlara aşağı bir fiyat teklif ediyorlardı. Onların maksadı, bu silâhların altmışbini Macar Savunma Bakanı Gömbös'e satmaktır. Ve Macarlardan, İtalyanlardan alınan bütün silâhların fiyatı istenecekti. Macaristan'ın bu şekilde silâhlanması gayri meşru olduğu için Macarlardan yüksek bir fiyat istenebilirdi. Bu suretle Mandl ve Stahremberg'e açıktan ve besbedava kırkbin tüfek kalacaktı. Bunlar da prensin hücum kıtalarına dağıtılmak üzere muhafaza olunacaktı. Gerçi bu silâhlar eskiydi ama fevkalâde iyi mallardı ve o zaman da mükemmel bir şekilde kullanılabilirlerdi.

Bu iş İtalya için de iki bakımdan kârlı olacaktı. Bir kere Savunma Bakanlığı, kendisi için hiçbir anlam taşımayan ve olduğu yerde duran bu silâh-

lar yüzünden para kazanacaktı. Öte yandan bu sayede, kesenin ağzını açmaya lüzum görmeden Avusturya toprağı savunulmuş olacaktı. Bu suretle Avusturyalılar Hitler'e karşı silâhlanmış olacaktı. O sıralarda Mussolini, bütün kötülükler üstüne Almanları bir de Brenner'e kadar inmiş görmek istemiyor ve binaenaleyh Avusturya'nın bağımsız kalması emelinde bulunuyordu.

İşte Mandl ile Stahremberg'in, Moreale'ye, daha doğrusu Moreale kanalıyla Mussolini'ye yaptıkları teklif bu oldu. Mandl, Macarların parayı vereceklerini garanti ediyor, Avusturya Başbakan Yardımcısı Stahremberg de bu silâhların Avusturya demiryolları vasıtasıyla göze batmadan ve kimseye farketirilmeden Macaristan'a taşınacaklarını temin ediyordu. Ayrıca Moreale'ye, kendisinin de bu işte kaybetmeyeceğı çıtlatılmıştı.

Hükûmet başkanları arasında bu çeşit pazarlıklar, inanılmayacak derecede aşağılık intibasını bırakır ama, beri yanda bunların doğruluğunu tesbit eden belgeler olduğu gibi bizzat Stahremberg de anılarında bu olayları doğrulamıştı. Esasen bu belgelerin keşfolunması da inanılmaz kötü bir talih eseri ve en zeki insanın sakınmayı akıl edemeyeceğı bir kader cilvesi **noticesinde** olmuştu.

Sıcak bir yaz günü, küçük Saint Gothard köyünde (bu köy, meşhur İsviçre tüneli değil, Avusturya-Macaristan sınırında bir yerdir) günlük işlerini bitirmiş olan birkaç demiryolu işçisi, her vakit yaptıkları gibi ilk geçecek marşandiz trenine atlayıp evlerine dönmeye niyetlenmişlerdi. Yük vagonlarından, üstünde «makine parçaları» yazılı birinin kapısını açıp girdiler. Fakat «makine parçaları» vagonunda binlerce tüfek bulunca hayret içinde kaldılar. Avrupa işçileri, politikanın ne demek olduğunu pekâlâ bilirler. Bu işçiler de hemen, yaptıkları

keşiften gazeteleri haberdar ettiler ve bu hikâye, Avusturya'nın yıllardır gördüğü siyasî rezaletlerin en büyüklerinden biri oldu. Bizzat Milletler Cemiyeti (şimdiki Birleşmiş Milletler) bile bu işle ilgilenip araştırdı. Avusturya ile Macaristan arasındaki bu silâh taşınması işini idare eden kimdi?

Mussolini'nin bu işe memur etmiş olduğu kimse-ler, gayet güvenilir kişilerdi ve kendisini ele vermediler. Zaten Mussolini de bu işte adının geçmemesini pek istiyordu. Zira ne Hitler'in, Stahremberg'in kendisinden silâh aldığını öğrenmesine taraftardı ne de Mussolini'nin Macaristan'a silâh verdiğini Çekoslovakya'nın duymasını isterdi. Fritz Mandl, bu olayın sırrını saklayarak etrafa akla yakın teviller yaydı. Kendisinin Holding kumpanyasının en büyük hissedarı olduğunu unutmamalarını herkese hatırlattı. Bu kumpanya, birçok İngiliz ve Fransız direktörü olan saygıdeğer bir kuruluş değil miydi? Silâhlar bu şirkete aitti ve satış muamelesi de tamamen kanunî yollardan yapılmıştı. Gazeteler, birtakım vesai-ka istinaden Mandl'ın dolambaçlı bir işe karışmış olduğunu yayarak Mandl ile Mussolini'nin birbirlerine gönderdikleri bazı mektupları yayınladılar. Fakat Başbakan Yardımcısı Stahremberg, bu basın mücadelesini tam ortasında birdenbire kesiverdi. Az zaman sonra olay unutuldu, gitti. Aradan bir vakit daha geçince Hitler Avusturya'ya girdi ve Mussolini'nin, Stahremberg kendi organizasyonunu silâhlandırırsın da Avusturya'yı Nazilere karşı savun-sun diye sattığı silâhların üstüne oturdu.

Hedy Mandl, Balkanlardaki bu entrikalardan ve kökleşmiş manevralardan hiç hoşlanmıyordu. Zaten evliliği de mutlu olmamıştı. Karısı, kocasının çok zalim davrandığını iddia ederek ayrılacağını söyledi. Fakat Mandl'dan boşanmak, pek o kadar kolay bir iş sayılamazdı. Bu adam, Milletler Cemiyetinin bile

karşısına çıkmış ve o cemiyeti bile atlatmış değil miydi? Nasıl olsa allem edecek, kallem edecek, Avusturya hâkimlerini de kendine göre yola getirecekti. Fakat kadın bundan çekinmedi ve boşanma dâvasını açtı.

Avusturya gazetelerinde, Mandl-Lamarr meselesine dair, halkı heyecanlara sürükleyen manşetler yayınlamaya başladı. Mandl'ın siyasî düşmanları, bu meseleyi de fırsat bilip ona karşı kullanmaktan geri kalmadılar. Fakat az bir zaman sonra bu iş de örtbas edildi ve unutuldu. Hedy Lamarr, Amerika Birleşik Devletleri'ne gitti ve orada parlak bir artist hayatına başladı.

Denildiğine göre Mandl, o kadar içli bir adam olmadığı halde Hdy'nin Amerika'ya gidişinden çok üzülmüştü. Lâkin siyasî hâdiseler, öyle hızla yürüyüp gitti ki, silâh tüccarına, his ve kalp işleriyle uğraşacak vakit bırakmadı.

1938 Şubatında Avusturya Başbakanı Kurt von Schuschnig, Berchtesgaden'e çağırıldı ve Hitler orada başbakana, bir mektep çocuğuna bile yapılamayacak muameleyi yaptı. Birkaç gün sonra da Hitler Viyana'ya, büyük bir zafer kazanmış bir komutan gibi giriyordu. Nazilerin ortalığı buladıkları kan, Tuna'nın mavi sularına karışıp aktı.

Stahremberg ve Mandl ülkeden kaçtılar. Mussolini onları İtalya'ya kabul etti ve birkaç zaman orada kaldılar. Avusturya'nın Hitler tarafından zaptedilmesi, Mussolini'nin prestijine büyük bir darbe olmuştu. Bu nedenle İtalyan diktatörü, Mihver siyaset alanında birdenbire ikinci plâna düşüyordu. Maa-fah Mussolini, iki arkadaşı için elinden geleni yaptı. Eğer Mussolini olmasaydı Mandl, servetini Avusturya'dan dışarı çıkartamazdı. Amerikan resmî makamları, Mandl'ın Avusturya'dan çıkardığı parayı kırk milyon dolar civarında tahmin etmektedirler.

Hitler, bütün silâh fabrikalarını eline geçirmişti. Kimse inanmak istemez ama, Mandl'ın bütün fabrikalarını peşin para ödeyerek satın almıştı. Mandl'a bir milyon İngiliz lirası verildi. Kendisine yapılan hizmetleri hiçbir vakit unutmamakla meşhur olan Hitler, vaktiyle hücum kıtalarına Mandl'ın silâh verdiğini aklından çıkarmamıştı. Tabii bu işte, Mussolini'nin arkadaşına iyi muamele edilmesi hususunda yaptığı aracılığın da faydası olmuştu. Öte yandan, Hirtenberg fabrikalarının Holding İsviçre kumpanyasına ait olması ve Fransız ve İngiliz hissedarlara iyi muamele etmek lüzumu gibi mühim bir gerçeği de gözden ırak tutmamak lâzımdır. Bütün bunlar, Hitler'in gösterdiği el açıklığını gösterecek nedenlerdir. Netice itibariyle Mandl, Nazi işgali altındaki Avusturya'ya yatırdığı bütün sermayeyi kurtarmış oldu. Zâten bu sermayeyi kurtarmasaydı, Arjantin'de yeni plânlarını uygulayamazdı .

Lâkin bu uzun vadeli plânların, Hitler'in Avusturya'yı işgalinden çok önce hazırlanmaya başlamış olduklarını akla getirecek nedenler de yok değildir. Zira Mandl, Anschluss'dan (Anşlus) «Anschluss, Almanya ile Avusturya'nın birleşmesi demektir» çok önce Avusturya'dan dışarıya milyonlarca dolar çıkarmıştı. Bunu yapabilmek için gayri meşru yollara sapmış olduğu da muhakkaktı, zira faşist Avusturya da Nazi Almanya gibi para ihracını yasaklamıştı. Bu işte Prens Stahremberg'in silâh tüccarına yardım ettiği ve kanunların boşluklarını bularak onun Amerika Birleşik Devletleri'ne ve Arjantin'e pek çok para göndermesine imkân verdiği de bilinmektedir. Mandl o sıralarda Avusturya'yı kasten terketmiş ve Fransız Riviera'sında birkaç ay kalmıştı.

Mandl'ın ne dereceye kadar Nazilere âlet olduğunu ve işlerini geliştirmek hususunda ne dereceye

kadar Nazilerden yararlandığı kesin olarak bilinmez. Herhalde, onların yetişecekleri yerden uzakta olduğunu sezdiği andan itibaren daha keyifli olduğu belliyse de bu hal şüphesiz, o andan itibaren onlarla ilişkiyi büsbütün kesmiş bulunması demek değildir.

Birkaç zaman Côte d'Azur'deki villâsından işleri idare ederek bütün Avrupa'ya yaymış bulunduğu sermayeyi derleyip topladı. Bu teşebbüsünde, Avusturya'nın Quisling'i demek olan ve vaktiyle Avusturya dışişleri bakanlığını yapmış bulunan Dr. Guido Schmidt'in (Guido Şmit) yardımına çok güvendi ve bu yardımdan pek yararlandı.

Sonra hiç beklenmedik bir anda Mandl, Arjantin'e bir geziye gitti. Bu kararı kendi kendine mi verdiği, yoksa bu hususta Nazi veya Faşist dostlarının etkisi altında mı kalmış olduğu da bilinmemektedir. Ne 'olursa olsun, bu gezi, onun için bu yeni alanı incelemek ve endüstrisini orada yerleştirip yerleştiremeyeceğini öğrenmek için iyi bir fırsat oldu. Arjantin ordusunun, vaktiyle Viyana'da ataşemiliterken misafiri olmuş bulunan birçok subayla gayet ahabtı. Onlarla yaptığı konuşmalardan, çok memnun kaldı. Arjantin hükûmetinin, ülkeye endüstrisini yerleştirmesini ve Arjantin topraklarında silâh sanayii kurmasını büyük bir memnuniyetle karşılayacağından ve kendisine karşı iyiniyetini göstermek için onu Arjantin vatandaşlığına kabul edeceğinden bahsederek Mandl'ı teşvik ve temin ettiler.

Zaten Mandl hiçbir vakit milliyet sıkıntısı çekmemişti. Nitekim Fransa'ya döndüğü vakit yeni bir kişi olup çıkmıştı: Artık Paraguay vatandaşıydı ve Paraguay'ın Monte-Carlo konsolosluğu gibi pırıl pırıl bir unvanı da vardı. Bir milyoner için, diplomatik masuniyet demek olan bu çeşit unvanlara sa-

hip olmak ve böylelikle bir yerden bir yere giderken bir sürü kolaylık elde edebilmek gibi özellikler çok rahat elde edilebilir şeylerdir. Mandl, vaktiyle Paraguay Cumhurbaşkanı General Estigarribia'ya (Estigaribya) silâh satmıştı. O, generale cumhurbaşkanlığı sağlar da, general de ona basit bir konsolosluk hediye etmez miydi?..

Silâh ticareti, Fransa'ya döndükten sonra Lüksemburg dükalığına kadar uzandı ve Arjantin'deki çelik fabrikalarının Lüksemburglu sahibi ile bazı patent meselelerini ve diğer işleri çözümledi. Kendisi için sık sık söylemekten hoşlandığı gibi «Gestapo'nun takibinden bir türlü kurtulamayan bu biçare mülteci» nin Alman çelik fabrikaları sahipleriyle de işlere dair görüşmüş olduğu ve kendilerine Arjantin hakkındaki plânlarından söz ettiği muhakkaktır. Sonra Paris'e giderek Laval ve diğer Fransız faşistleri ile de birtakım konuşmalar yaptı.

1938 Ekim ayında Mandl tekrar Buenos-Aires'te belirdi. Artık ciddî olarak işe koyulmak niyetinde olduğu şüphe götürmüyordu. Bir çiftlik ve bir pirinç tarlası satın almış ve Fransa ve İsviçre'den Arjantin'e mühim paralar havale ettirmişti. Aynı yıl Arjantin Merkez Bankasına binbeşyüz kırk libre saf altın yatırmış ve yine bir o kadar da Londra'daki Lloyds müessesesine altın koymuştu. Nihayet New-York City'nin en büyük bankalarından birine de aşağı-yukarı iki milyon dolar yatırmıştı. Mandl, İsviçre'de olağanüstü bir başarıyla uyguladığı usulü yeniden dirilterek, burada da bütün varını yatırdığı yeni bir Holding kurdu ve adını «Sociedad Anonima Financiera Industrial Argentina» koydu. Bu işte adı ilân bile edilmedi ama, kurucular, bütün yetkileri onun tek başına kullanmak hükmünü kabul ettiler. Ve bu Nazi kurbanı, kurduğu işin içine Arjantinli Nazi elebaşlarından birini de almakta sakınca görmedi.

Bundan sonra Arjantin'de, elden geldiğince önem vererek bellibaşlı Arjantin şirketlerinin stoklarını satın aldığı gibi çok ünlü eski ve tutucu Arjantin firmalarının hisse senetlerini aldı. Dokuma, çimento, galalit, sunî kauçuk ve sunî ipek sanayiine önemli sermayeler yatırdı.

Görünüşe göre Arjantin «ersatz» (sunî maddeler) sanayiinden mühim savaş kazançları yapmak istiyordu. Aynı zamanda deniz ticaretiyle de alâkalandı ve Dodero La Plata kumpanyasını satın aldı. Ticaret gemileri satın alıp Japonlara sattığı belgelerle tesbit olunmuştur. Yaptığı iş yalnız bu kadarla kalmaydı, yine kendisini suçlu addetmek kaabil olamazdı, zira o sıralarda Japonlara petrol ve hurda demir satan pek çok Amerikan tüccarı da vardı.

1939-1940 yıllarında New-York'a ve Washington'a gelmişti. Wall Street bankerleriyle ticaret gemisi almak uğrunda birçok buluşması oldu. Bu gemiler, Japonya'ya yük taşıyacak veya Arjantin'den Almanya'ya, yahut da Portekiz yoluyla İspanya ve işgal altındaki Etyopya'ya mal götürecektlerdi. Bazı Amerikan ajansları da bu gemilerin Almanya'dan Arjantin'e silâh getirmek için kullanılacağı iddiasındaydılar.

Fritz Mandl, Balkan usulü kombinezonların bu memlekette sökmediğini çabucak farkettil. Ziyaret ettiği bankerler, projesi hakkında kendisiyle ikinci bir defa görüşmeye bile lüzum görmediler.

Mandl, Arjantin'de bir demir ve çelik endüstrisi kurmakla da uğraşıyordu. Hattâ bu projeyle ticaret gemileri projesinden daha canla başla uğraştığı da muhakkaktı. Yüzelli milyon dolarlık bir krediye ihtiyacı vardı. Bu olay öğrenilince Amerika'daki yabancı sermayeler kontrol bürosu, yabancı mülkî muhafızlığı ve askerî gizli teşkilât, Senor Fredrico Mandl'ı daha keskin bir gözle incelemeye başladı-

lar ve Amerika Birleşik Devletleri'ndeki faaliyetini daha yakından takip ettiler.

Bu münasebetle karısı Hedy Lamarr'ı bir türlü unutamadığını tesbit etmek fırsatına da kavuştular. Birçok kere karısını görmek istemiş, fakat kadın onunla karşılaşmayı şiddetle reddetmişti. Belki de karısına rekabet yapmak gibi belirsiz bir düşünceyle Mandl, sinema ile de ilgilendi. 1940'da Gloria Motion Picture Corporation adlı bir sinema şirketi kurmuştu ve bu şirketin merkezi, New-York City'de yedinci sokakta 729 numaradaydı. Bu kumpanya New Wine adlı bir filim yaptı. Filim hiçbir başarı kazanamadı ve bu teşebbüs, Mandl'ın iş hayatında pek az görülen fiyaskolarından biri oldu. Lâkin bu kayıp, onun için ıvrır zıvır kabilinden bir şeydi. Bu işe, ancak ikiyüzbin dolar bir sermaye yatırmıştı.

Mandl, New-York'a geldiği zaman, Arjantin hakkındaki bütün plânları kesinleşmiş bulunuyordu. Arjantin'i yeni baştan silâhlandırarak, Arjantin hükûmetine askerî teçhizat ve çelik, çelikten mamul maddeler bakımından bu hükûmetin neye ihtiyacı varsa hepsini verecekti.

F.B.I. ve Intelligence Service, Mandl'ın New-York'da, Almanya'nın Ren kıyılarındaki çelik fabrikalarıyla ilişkisi bulunan, çelik işlerinde uzman bir nazi ile konuştuğunu da bilmektedirler. Bu Alman, Mandl'a yapım usulleri öğretmeyi ve teknisyenler sağlamayı kabul etmişti. Mandl, Amerika'dan makineler ve bir bisiklet imalâthanesi için gereken bütün âletleri satın aldı. Üstelik bir bakır eritme atelyesi kurmak için de görüşmelere girişti.

Nazi uzmanının tavsiyesi üzerine, Almanya'da Hermann Goering fabrikalarını ve İngiltere'de bir çelik fabrikası kurmuş olan büyük bir firma ile konuşmalara girişmişti. Mandl, bu müesseseye Buenos-

Aires'te ve yerinde, yeni bir elik fabrikası plânlarını yapmak siparişlerini verdi.

Mandl'ın New-York'taki kalışı bir evlenme ile son buldu. Arjantin'e dönmeden önce meşhur Dr. Rintelen'in yeğeni, Avusturyalı Baronez von Schneider'la (fon Şınaydır) evlendi. Bugün de hâlâ aynı kadınla evlidir ve Buenos-Aires'te sevimli iki çocuklarıyla oturmaktadırlar.

Japonların Pearl-Harbour baskınından sonra Amerika'daki yabancı mülkî muhafaza teşkilâtı, Mandl'ın özel yaşantısından çok endüstri faaliyetiyle yakından ilgilenmeye başladı. Bu faaliyete zararsız denemezdi. Onun Arjantin'deki silâhlanma endüstrisi haber alınır alınmaz Amerika Birleşik Devletleri hükûmeti, ülke içinde ne kadar alacağı varsa hepsini bloke etmek kararını aldı. Federal hükûmet ajanları, Mandl'ın iki özel bankada parası olduğunu meydana çıkardılar. Bu hesaplar, 1939 yılında Lâtin Amerika'sındaki stokları ve Birleşik Devletler'deki hisse senetleriyle açılmıştı ve toplamı bir milyon doları aşıyordu. Hesapların ikisi de onun Arjantin'de kurduğu Holding kumpanyası adına kayıtlıydılar. Arjantin hükûmeti bu hesapları bloke durumundan kurtarmaya uğraştıysa da kendisine, Mandl'ın Arjantin'deki faaliyetinin Birleşik Amerika tarafından şüpheli sayıldığı karşılığı verildi. Bunda şaşacak bir şey de yoktu. Çünkü müttefik gizli örgütleri daha o andan itibaren Mandl aleyhine bir sürü suç materyali yığımış bulunuyorlardı. Kendisini, durmadan Nazi tacizinden kaçan bir mülteci gibi göstermek istemesine rağmen Nazi Almanya'sı ile işbirliğinde bulunduğuunun geniş delilleri elde olunmuştu. Portekiz'deki Dr. Moreale ile sürdürdüğü ilişkiler, oynadığı oyunun bir parçasından, hem de çok ufak bir parçasından başka bir şey değildi. Bir kısmı ancak nazilerin izniyle yapılabilecek olan malî kombinezonları,

kendisi aleyhindeki delillerin bir bölümüydü. Fakat bilhassa Mandl'ın Almanya'ya göndermek ihtiyatsızlığını gösterdiği bir de uğursuz telgraf vardı.

Müttefik gizli servislerinin ellerine geçen bu belgede, Lâtin Amerika'sındaki fabrikaların plânları vardı. Bu işler, Dünkerk bozgunundan hemen sonra, yani herkes, Hitler'in harbi kazandığını zannettiği bir sırada oluyordu. Herhalde Mandl da kendi kendine, artık ihtiyata filân lüzum kâlmadığını düşünmüş olacaktı ki, Almanya'ya bir telgraf çekerek Hermann Goering fabrikalarına, kendisinden istenecek her türlü yardımı yapmaya hazır olduğunu bildirdi. Yani Arjantin'de, Nazi yüksek komutanlığı hesabına çelik ve cephane yapmaya hazırdı. Yalnız, kendisine, meşhur Krupp fabrikalarının çalışma usullerinin apaçık bildirilmesini istiyordu. Üstelik Arjantin hükûmeti hesabına Goering fabrikalarına siparişler de veriyordu. Bu suretle Almanya, Mandl'ın aracılığıyla Arjantin'de silâh stoku yapacak, bunlarla batı yarım küresinde bir taarruza geçebilecekti. Güney Amerika'ya çıkarılacak olan bir Alman ordusu, herhangi bir irtibat yoluna ihtiyaç göstermeden, tam bir teçhiz ve teslih imkânına sahip olmuş oluyordu. Çünkü ihtiyaç duyacağı bütün maddeler kendisini Arjantin'de hazır bir halde bekleyecekti.

Eğer Mandl'ın plânları uygulansaydı Almanya da, tıpkı bu savaşta Amerika'nın Avrupa istilâsı için İngiltere'yi bir basamak olarak kullanışı gibi Arjantin'i bir üs olarak kullanıp Kuzey Amerika'nın askerî istilâsına girişebilecekti.

Berlin, telgrafla Mandl'ın derhal işe koyulması karşılığını verdi ve bu karşılık da Mandl'ın telgrafı gibi Müttefiklerin ellerine geçti.

Mandl, yeni vatanında, bir maliyeci ve endüstri adamı olarak, birkaç yıl içinde kendine birinci dere-

cede bir mevki sağladı. Savaş zamanlarında deniz nakliyatı meselelerinin ana problemi teşkil ettiğini bilmiyor değildi. Amerika Birleşik Devletleri, Arjantin'e gemi satmaktan cayabilirdi. Tereddüt bile etmeden eski bir Arjantin deniz nakliyatı şirketi olan Mihanovitch kumpanyasını satın aldı. Bu kumpanyanın elinde milyonlarca doları temsil eden bir nakliyat monopolu vardı ve Arjantin'i nehir yoluyla Uruguay'a bağlaması dolayısıyla büyük faydalar temin edebilirdi.

Mandl'ın bisiklet fabrikaları hakikatte tank, zincirli tekerlek, çelik zırh, benzin motoru, tank kulesi ve uçaksavar topları yapmaya yarardı. Bir şişe kapsülü fabrikasını bile dahiyane bir buluşla otomobillere, toplara, mermilere, karabinalara kapsül imal eder bir hale getirmişti.

Bu yeni silâh fabrikalarının ülkede kuruluşu, kötü tepkilere yol açmadı değil. 27 Ağustos 1941 tarihli l'Accion Argentina gazetesi, bütün bir sayfasını Mandl'ın bisiklet fabrikasına tahsis ettiği resimli bir makalesinde diyordu ki: «Jockey Club'ün yeni üyesi» Arjantin bisiklet yapımını bir tekel durumunda ele geçirmek bahsinde pek çok şansa sahipti ama, galiba gerçekte kendisini ilgilendiren de bu değildi, zira fabrika, kırksekiz saat içinde cephane fabrikası haline gelebilmekteydi.

«Yeni Jockey Club üyesi» şeklinde yapılan imâ, çok mânidardı ve Arjantinlilerin çoğu, bununla ne kastedildiğini bilirlerdi. Zira ülkenin birçok ailesinin «Silâh kralı» gibi bir muammalı kişiyle ahablığa pek yanaşmamalarına rağmen Mandl, ülkenin en seçkin kulübü olan «Jockey Club» e üye kabul edilmişti. Klüp, önce Mandl'ı kabul etmeye pek yanaşmamıştı ama yeni diktatörlerden biri olan Albay Juan Peron (Juan Peron) nihayet ağır basmıştı.

Şimdiki Başbakan vekili Albay Juan D. Peron, eski harbiye müsteşarıdır. Bu zat, faşizmi Arjantin'e sokmuş olan G.O.U. subay derneğinin başkanıdır. Memlekette, Casa Rodasa'da yeni nizam kurulduğundan beri geçen üç cumhurbaşkanından ikisini deviren adam Peron'dur.

Peron, 1940'da Santiago'da Arjantin askerî ataşesi olarak bulunduğu sırada Şili'ye karşı casusluğu örgütlendirmişti. O vakit ona yardım eden Şili'li bir teğmen olan Carlos Leopold Haniez'di (Karlos Leopold Hanyez) Bu teğmen, Şili ordusuna ait gizli belgeleri Peron'a satmıştı. Günün birinde herşey meydana çıktı. Diplomatik dokunulmazlığı bulunan Peron ancak Arjantin'e geri çağrıldı ama, suç ortağı, onbeş yıl hapis hükmü giydi.

Çocukluk arkadaşı olan Mandl ile Peron, savaş fabrikalarını beraberce kurdular dense yeridir. Peron'un G.O.U.'su Cumhurbaşkanlarını indirecek ve hoşla gitmeyen ne varsa hepsinden yakayı sıyracak kadar güçlü bir kuruluştur. Arjantin Dışişleri Bakanı Albert Gilg'in (Alber Gilk) de işinden atılması böyle olmuştu. Bolivya'ya ve diğer Güney Amerika ülkelerine ihtilâl tohumları serpenler G.O.U. mensuplarıdır.

Mandl artık önemli bir kişi olmuştur. Şimdiye kadar hiç kimse Arjantin'e bu kadar büyük ölçülerde savaş âleti ve ilk madde sokulmayı başaramamıştı. Bakır için Şili ile pazarlık kesilmiş, çelik de İsveç'ten sağlanmıştı. Arjantin'de anti-demokratik bir hükûmetin iş başına geçmesi ve Lâtin Amerika'yı hedef güden bütün meselelerde Arjantin'in, Amerika Birleşik Devletleri'ne kafa tutması, ancak Mandl sayesinde kaabil olmuştur.

1943 Faşist ihtilâli, Mandl'ı gücünün en yüksek zirvesine çıkardı. Artık dostları iş başındaydı ve faaliyetleri için en ufak bir engelle bile karşılaşmıyordu.

Bu ihtilâlden birkaç ay sonra Arjantin'de gayet sağlam bir isim yapmış eski bir firma olan I.M.P.A.'yı da Mandl satın aldı. Artık ondan sonra silâh yaptığı gibi uçak ve plânör, otomobil ve kamyon da yapabiliirdi. Cumhurbaşkanı Edelmiro Farrell ile Albay Juan Peron bu yeni fabrikanın açılış töreninde bulundular.

I.M.P.A. ve öteki fabrika Cometa son model silâh fabrikaları haline getirildiler. Vaktiyle Mandl'a sermayesini Avrupa'dan çekme imkânını vermiş olan Amiral Canaris'le Alman genelkurmayının, bu işi yaparken hangi amaca hizmet ettiklerini pekâlâ bildikleri artık asla şüphe götürmez. Arjantin'deki bütün bu modern silâh endüstrisi üstünde apaçık olarak «Made in Germany» yazmaktadır.

1944 yılı başlangıcında hükûmet, Frederico Mandl'a ellialtı milyon pezoluk bir sipariş verdi. Bu birincisinin ilk partisi teslim olunur olunmaz, ilk siparişinin iki misli büyüklüğünde ikinci bir sipariş daha yapılacaktı.

Mandl, Arjantin ordusunun, silâhtan kamyonu ve gezici mutfağa kadar bütün ihtiyaçlarını sağlıyordu. Şimdi yapmakta olduğu işler, genişlik bakımından, şimdiye kadar eline geçmiş olan bütün silâh fabrikalarını kat kat aşmıştır. Üstelik Arjantin'de Cordova hükûmetinin kurmak istediği savaş fabrikasının kurulması projesine de katılmış ve bu münasebetle Arjantin Savaş Levazımı Komisyonu'nun hergünkü toplantılarına da katılmıştır.

Fritz Mandl, Müttefik kara listesine sokulduğunu haber alınca isyanla söylendi: «Bu darbe beni hedef tutuyor değildir. Birleşik Amerika, Arjantin'in kazanmaya başladığı askerî güçten ve Arjantin'in millî endüstrisinden çekiniyor.»

Mandl daima bir Nazi kurbanı olduğunu söylemekle beraber, Arjantin hükûmetinin faşist metod-

larına karşı duyduğu sempatiyi hiçbir vakit saklamamıştır. Lâtin Amerika'sından söz eden bir raporunda şöyle der: «Bütün Lâtin ülkeleri devlet başkanları mevkilerini doğrudan doğruya veya bilvasıta orduya borçludurlar. Askerler lâfı değil, işi severler. Bir Lâtin Amerikası hükûmetinin, siyasi durum ne olursa olsun herhangi bir silâh siparişi sözleşmesinin bozulduğunu ömrüm boyunca görmedim.»

Fransız gazetecisi Pertinax, (Pertinaks) Mandl'ın, saklı nazizmin gizli sermavesini işletmek ödeviyle yükümlü olduğunu ve yenilgiyle bitecek bir savaştan sonra hep birlikte Arjantin'e kaçmak isteyen Nazi şeflerinin sermayelerinin önceden Mandl'a teslim olduğunu iddia ediyor.

Fritz Mandl'ın da, Amiral Canaris'in oynattığı santraç figürlerinden biri olduğu söylenebilir. Canaris, Arjantin'i, Amerika Birleşik Devletleri'ne karşı bir hücum üssü yapmak istiyordu. Dakar'da birçok adamı olduğu gibi Arjantin'de de bir sürü suç ortağı vardı. İşte bu Alman öncülerini silâhlandırarak olan adam, Mandl'dı.

Müttefikler bu teşebbüsü daha ilk safhasında suya düşürdüler. Fakat Mandl hâlâ alanı terketmedi. 1945 yılında bile Arjantin nihayet Mihverle alâkasını kesmeye razı olmasına rağmen anti-demokratik kaldı. San-Fransisco'daki Birleşmiş Milletler toplantısından birkaç gün önce Arjantin'de Pan-Amerikan birliğine katılmaya karar verdi. Bu kararın, Berlin'in Ruslar tarafından alınmasından ancak bir-iki hafta önce verilmiş olması dikkate lâyıktır.

Arjantin hükûmeti, attığı adımı tam göstermek için «Cephane kralı» Frederico Mandl'ı tutukladığı gibi bütün silâh fabrikalarına da el koydu. Bu silâh fabrikaları kara listeye girmişlerdi. Şimdi sahip değiştirmiş oldukları için o listeden çıkacaklar ve Arjantin'in malı olacaklar. Ama tabiatıyla Mandl'ın

hapse, sadece geçici oldu. Yeniden örgütlenmiş olan fabrikaları ise şimdi tekrar harıl harıl ve tam randımanla orduya silâh yetiştiriyor.

Yani aslında hiçbir şeyin değiştiği yok. Arjantin'de hâlâ yerli ve yabancı bir sürü faşist var. Nazi Almanyası bu ülkede partiyi kaybettiği halde «umacı» lar, yani gizli Naziler burada mükemmel bir surette saklanacakları bir sığınacak yer buldular. Mandl'ın dostları hâlâ ülkenin sözü geçer ve etkili insanlarıdır.

Şimdiye kadar savaş suçluları komisyonundan yakayı sıyırmış olan Amiral Canaris nereye, sığınacak? Japonya ya mı? İrlanda'ya mı? Yoksa Almanya'da mı kalacak veya İspanya'ya, yahut da Arjantin'e mi kaçacak? Acaba Canaris, yine eski sahte adlarından birini, meselâ keman satıcısı Moise Mayerbeer (Moize Mayırber) adını almaya mı karar verdi?

Arjantin'de hâlâ bir sürü faşist var, dedik. Bu faşistler, çağımızın en büyük casusunu barındıracaklar mı? Kendilerine kalsa şiddetle reddediyorlar ama, dünya bu... kim bilir!

NAZILERİN GİZLİ İNTİKAM PLANI

Gizli dosyalarda B-5 remziyle gösterilen ajanın bir polis veya gizli servis adamı olduğu, taş çatlasa kimsenin aklına gelemezdi. Onu gören herkes, sinirleri bozuk biri, orijinal veya hiç değilse garip alışkanlıkları olan bir insan sanırdı. Meselâ Arjantin'de yiyecek ve içecek genellikle gayet yüksek kalitede olduğu halde, B-5 ağzına bir yudum alkollü içki koymadığı gibi lokantacıların listelerindeki en güzel yemeklerden de zehir görmüş gibi kaçınırdı.

Uzun boylu, kabak kafalı, uzun ve karmakarışık sakallıydı. Fevkalâde yemek pişirmesini bilen ve iyi bir ev kadını olan genç bir Alman dulunun işlettiği bir pansiyonda oturuyordu. Bu pansiyon güzel bir yerdi. Müşteriler de esas itibariyle Alman ve İtalyandı. Almanlar, herhangi bir siyasî tartışmaya hiç yanaşmıyorlardı. Pansiyon genel durumu bakımından kalburüstü bir yerdi ve B-5 de buraya yakışmaz değildi.

Ne yapsın, çok hastaydı... Her gören buna kalbini basardı. Meselâ sabah kahvaltısı için cebinden şeker hastalarına özgü bir kavanoz reçel çıkarıp yemeye başlardı. Sonra kaynar su istetir ve yine cebinden çıkardığı kutudan aldığı kafeinsiz kahve ile hemen kahvesini yapar ve acı acı içmeye koyulurdu. Özel beyaz ekmeği vardı ve her lokmasını dakikalarca çiğnedikten sonra yutar, her lokmanın ardından, o lokmanın sindirilmesine yetecek kadar beklerdi. Biçare adam böylelikle her sabah kahvaltısını bile bir-birbuçuk saatte edebiliyordu. Pansiyonda

oturan öbür müşteriler, ona hayretle bakıyorlar, bir kısmı da hayretinden gülüyordu. Özellikle kendini dinleyenlere hastalıklarını saymasını pek seviyordu. Artık az bir ömrü kaldığını ve bu ömrü de ancak doktorların kendisini mecbur tuttukları sıkı rejime harfi harfine uymak suretiyle kısalmaktan koruyabileceğini, ispanyolca olsun, ingilizce veya almanca olsun, yana yakıla anlatırdı. Kendisindeki hastalıkların belirtileri üzerinde de severek konuşurdu. Görünüşe göre. çalışamayacak derecede hastaydı ve oturup ölümü beklemekten başka bir şey yapmasına ihtimal yoktu. Herhalde gırtlığında da bir derdi vardı ki günde beş defa özel bir ilâçla gargara yapar ve belli aralıkla sık sık ağzına birtakım sular püskürtürdü. Bu eczaları püskürtmeye yarayan pülverizatör de ceplerinden birindeydi.

Çok sinirli bir adamdı ama, yine de sempatikti. Başka konular üstünde konuşturulabildiği takdirde sözü tatlı tatlı dinleniyordu. Gençlik zamanına ait enteresan anıları ve pek iyi tanıdığı anlaşılan Arjantin hakkında meraklı hikâyeleri vardı. Üstelik briçte de fevkalâde bir dördüncü oyuncuydu.

Pansiyon sâkinlerinden bazıları bu «ölüme mahkûm» adama çok ilgi gösterirler, daha az bir kısmı da turp gibi sağlam görünen bu adamın hastalığına inanmak istemezlerdi. Genellikle kafasında bir-iki tahta eksik ve fakat kimseye zararı dokunmayan ahabplığı hoş bir insan olduğu kanısı üstün geliyordu.

Halbuki bu zatın faaliyeti, göze görüldüğü kadar sınırlı değildi. Kendisindeki şeker hastalığı ve gırtlığındaki rahatsızlığı için pek çok doktora gidiyordu. Bu doktorların hepsi de Arjantin ordusu hekimleriydi ve ona, bu ordu ve Almanların buraya kaçırdıkları cep zırhlısı Graf von Spee'nin subaylarıyla mürettebatı hakkında gerekli bilgiyi veriyor-

lardı. Bu geminin subaylarıyla mürettebatı Buenos-Aires'te enterne olunmuşlardı. Öte yandan bu doktorlar, bu garip hastayı X ışını ve kısa dalga tedavisi yapan uzmanlara gönderiyorlardı. Bu çeşit tedavilerin şeker hastalığına bir faydası olamayacağını herkes bilir ama böyle bir sinir hastasının, kendinde olan illetler için en olmadık çarelere başvurmasından ve çeşit çeşit şarlatana tedavi olmasından daha tabîî bir şey de düşünülemezdi.

B-5, acayip görünmekten çekiniyor değildi. Çünkü ziyaret ettiği uzmanlarla hastabakıcılar ve şarlatanlar X ışınlarından çok, Frederico Mandl'ın silâh fabrikalarında neler olup bittiğini daha iyi bilen kim-selerdi.

Zavallı hasta böyle yıllarca bu doktorların ellerinde kaldı. Sağlıklı zamanında epeyce para biriktirmişti. Onun için şimdi çok pahalı tedavilere başvurabiliyordu. Bundan başka, şimdi kendisini çalıştıranlar da ücretine arada bir zam yapıveriyorlar, mesele kalmıyordu. Çünkü bu garip adam, Müttefik milletlerin en iyi ajanlarından biriydi. Yıllardan beri Müttefiklere, Arjantin'deki faşist ordusu ve bu ülkede savaş endüstrisinin yaptığı gelişmeler hakkında tüm bilgileri veriyordu.

Lâkin, en ihtiyatlı ajanlar bile yanlışlık yapıp, çok iyi yürüyen işlerini bozabilirler. Arjantin gizli teşkilâtıyla Canaris'in adamları, yıllarca, Buenos-Aires'te Müttefikler hesabına çalışan casusların topladıkları bilgileri getirip verdikleri «mektup kutusu» nun kim olduğunu araştırıp durdular. Washington'a Arjantin-Alman anahtarını vermeyi bile başarmış olan ve Mandl'ın her türlü faaliyetini gözden kaçırmayan bu Müttefik memurunu ele geçirmek için sabırsızlıktan kırılıyorlardı.

B-5 remziyle anılan memur hiçbir vakit meydana çıkarılamadı. Çünkü çok becerikliydi. Ama kurduğu sistemin zayıf tarafları da yok değildi. Meselâ

yabancı oluşuyla, hiçbir iş görmediği halde rahat rahat yaşayışı böyleydi. Arjantin'de ne işi vardı? Neye gidip de Florida'da veya California'da tedavi olmuyordu? Bu karanlık noktalar, Arjantin gizli teşkilâtını şüphelendirdi. Fakat aleyhine hiçbir delil olmadığı için kendisini sınır dışı etmeye katiyen imkân yoktu. Zaten ilişki kurduğu insanların hepsi de özel teşebbüslerle meşgul kimselerdi. Gerçi hepsi de Arjantin'in anti-demokratik hükûmetinin gözünde kimseler değillerdi ama içlerinde her çeşit politikaya âlet olabilecek yabancılar da çoktu. Bu itibarla B-5, temasta bulunduğu kimseler de dahil olduğu halde gayet zararsız görünüyordu.

Bu ajan, daha aylarca faaliyetine devam edebildi ama bazı küçük ayrıntıları ihmal etmeseydi .. Zaten en iyi casuslar daima, böyle ufak tefek ayrıntılar yüzünden yakalanırlar.

B-5 de bir kadını seviyordu. Bu kadına Anne adını verelim. Bu kadın, Müttefikler hesabına çalışıyordu. Lâkin bunu, Müttefikleri sevdiği veya demokrasiye hayran olduğu için değil, Arjantin ordusunda yüksek rütbeli bir faşist subay olan kocasına beslediği kinden ötürü yapıyordu. Kocasını da «Silâh kralı» Frederico Mandl ile pek samimî dosttu. Bu subay, karısıyla parasına tamah ederek evlenmişti ve şimdi o paraları kumarhanelerde ve hücum kıtaları teçhizinde yiyordu.

Anne, B-5'e ordu tıbbî servisinden bir ahbabının verdiği çayda rastlamıştı. Adam, derhal kadının hoşuna gitti ve kadın, bu adamın kendisiyle beraber bulunduğu anlarda bütün hastalıklarını ve çabuk bir ölüme mahkûm olduğunu unutuverdiğini sezmekte gecikmedi. Aralarında pek içten bir dostluk doğdu. Anne, erkeği tarafından ihmal edilmiş bir kadındı. Kocasını artık onunla evin bir mobilyası kadar bile meşgul olmuyordu. Kadının görevi güzel olmak, evi-

ni bir zengin evine yakışır biçimde idare etmek, evde verilen kabul resimlerinde lüks ve güzelliğiyle parıldamak ve nihayet zengin bir arazi sahibi olan ana-babasından mümkün olduğu kadar fazla para çekmekten ibaretti. Kadın bu kötü talihi arasında yeni ahbabının tatlılığına ve kibarlığına kapıldı ve nasıl kadının ona ihtiyacı vardysa, erkek de bu kadına aynı ihtiyacı duydu.

Zamanla, bu plâtonik dostluk, âşıkane bir maceraya döndü. Bu hal, yıllarca sürdü ve Amerikalının bu kadınla evleneceği söylentisi bile çıktı. Lâkin kadının faşist kocasını böyle bir boşanmaya razı etmeye imkân mı vardı? Esasen Arjantin'de boşanmak çok zordu.

İki sevgilinin bu arzuları, hiçbir vakit gerçek olmadı. Zaten kocalar, kuşkulu olurlar ve sıcakkanlı Arjantinli kocalar, başka milletlerdeki benzerlerinden daha fazla, sadakatsizlik gösteren karılarına tahammül edemezler. Bilhassa bu koca, gizli örgütte çalışan bir subay olması nedeniyle, pek geniş imkân-lara da sahipti.

Anne, kocasında şüphe uyandırdığı için tam üç ay takip olundu. Yaptığı telefon konuşmaları dinlendi ve yazıldı. 1944 Kasımında bir gün, Buenos-Aires'in en lüks otellerinden birinde Amerikalı âşığına randevu vereceği tuttu. Orada, kocasından boşanması meselesi etrafında ve Arjantin faşistlerinin son projeleri hakkında konuşacaklardı. Çiftin konuşmakta olduğu otel odasında iki sivil ve iki üniformalı memur beliriverdi. Onlar, çifti âşıkane bir vaziyette yakalayacaklarını umuyorlardı ama öyle olmadı. İkisini de eski bir karı-koca gibi çay masası başında bulunca şaşırıp kaldılar!

Polis, B-5'i, ahlâk adına tevkif etti! Kendisini bir yuva yıkmış olmakla suçlandıldılar. Polis komiseri: «Maşallah, daha ne olsun? diyordu. Evli bir kadın-

la yapayalnız bir otel odasında yakalanın, sonra da bunda bir şey yok, öyle mi?» Fakat The Boston Watch and Ward Society'nin Arjantin şubesinin isyanı, polis komiserininkinden de aşırı olmuştu. «Biz Arjantinliler, iyi ahlâk sahibi insanlarız. Serbest aşka hiçbir şekilde göz yumamayız!» diyorlardı.

Anne hüngür hüngür ağladı. Bu adam, onur için bir aşk macerası olmaktan çok daha ileri bir şeydi. Boşa geçmiş ömrünün tek tutanağı olarak o vardı. B-5 de kendisinin hasta olduğunu ve bu derece kötü muameleye maruz bırakılamayacağını resmî makamlara anlattı. Polis, kendisini hapisten çıkarmak zorunda kaldı. Koca, bu rezalet üzerinde her çeşit reklâmı önledi ama B-5'i de Arjantin gibi iyi ahlâklı bir memleket göreneklerine uymamış bir yabancı sıfatıyla sınır dışı ettirdi.

O günden sonra Buenos-Aires; ne B-5'i ne de onun perhiz reçeliyle acayip ilâçlarını bir daha görebildi. Amerika Dışişleri Bakanlığındaki memurlardan, askerî gizli örgüt şeflerinden, onun Arjantin hakkında verdiği raporları okumuş olanlar, bunların içinde Arjantin'e ve savaş sonrası gizli Naziliğin faaliyetlerine ait harikulâde bilgiler bulmuşlardı ama, B-5'in Arjantin'deki görevi de artık sona ermişti.

Bu görev, 1939'da başlamıştı. 1939 yılı 16 Aralık günü, Montevideo limanı, bütün dünyanın gözünü diktiği bir yer olmuştu. Çünkü Nazi cep zırhlısı Graf von Spee, yaralı ve perişan bir halde kovalana kovalana gelip buraya sığınmıştı Uruguay hükûmeti, gemiye, limanı yirmidört saatte terketmek emrini verdi. Aksi halde subaylar ve mürettebat enterne edileceklerdi. Graf von Spee'nin kendi kendini nasıl batırdığının ve komutanı olan Prusyalı amiralin nasıl intihar ettiğinin hikâyesini bilmeyen yoktur. Ama, geminin subaylarıyla mürettebatının ne olduğunu pek o kadar kimse bilmez. Bunların pek

çoğunun Arjantin'de enterne edilmiş oldukları kampa kaçabilmiş olmaları gayet mânalıdır.

Arjantin resmî belgelerine göre bu dokuzyüzaltmışbeş enterne Nazi askeri arasında ölen olmamıştı. Halbuki bunların enterne edilişlerinden az sonra B-5, kampta Graf von Spee'den sadece sekizyüzkırkbeş kadar Alman mahpus kaldığını haber veriyordu. Enterne edilen bütün askerler, tarafsız Arjantin'de kalacaklarına dair söz vermişler, hattâ subaylara serbestçe dolaşmak müsaadesi dahi verilmişti. Fakat Hollanda, Norveç, Danimarka, Çekoslovakya ve Polonya'ya verdikleri sözü nasıl tutmadılarsa Arjantin'e verdikleri sözü de tutmadılar. Naziler için «namus sözü» nün hiçbir anlamı yoktu.

Böylece Graf von Spee'nin adamları arasından kaçan yüzyirmi kişi Arjantin'de, gizli Naziliğin ilk çekirdeği oldular. B-5, bunların kaçışını bütün ayrıntılarıyla vermişti. Sonradan Amerika'nın cesur dış memleketler muhabiri Ray Rogers'ın da (Rey Racırs) aynı şeyleri doğruladığını gördük. Bu yüzyirmi adam arasında altı yüzbaşı, yirmibir üstegmen, üç radyocu, yirmialtlı uzman makine ustası vardı ki, bunların hepsi de Amiral Canaris'le örgütüne pek mükemmel yarayacak sanatkârlardı.

Birinci Dünya Savaşı'nda, bizzat kendisi bir esir kampından kaçmış olan Amiral Canaris. Arjantin'deki yüzyirmibin Alman (Nazi hükûmetinin 1940'da verdiği resmî rakamlar) arasında, bu sefer kamptan kaçacak olan subaylara yardıma hazır bir sürü elemana sahipti. Zaten Graf von Spee subaylarının Arjantin'deki esir kampından kaçışları, modern tarihin en sansasyonel sayfalarından birini teşkil eder.

Bunlardan birçoğu geceleyin bir ip merdivenden sarkarak kaçmıştı. Birtakımı da güpegündüz, kiliseyi ziyaret bahanesiyle kaçtı. Aralarından Nazi deniz-

altılarına binip memleketten ayrılanlar oldu. Bir kısmı da sahte nüfus kâğıtları ve pasaportlarla uydurma adlar altında Arjantin'de kaldılar. Bunlardan bazıları ülke kızlarıyla evlenerek Arjantin halkına daha iyi karışmak emrini aldılar. Bazıları da katolik Alman mültecileri oldukları iddiasıyla kiliselere kabul olundular. Birkaçı, kendilerini, profesyonel futbolcu olarak takdim etti. Bir ikisi, bir kilisede, org çalmak ödevini üstüne aldı. Lâkin bunların hepsi de Canaris'in örgütüne idare ediliyor ve malî bakımdan korunuyordu. Almanya'nın muhtaç bulunduğu bazı teknisyenler, İspanyol bemileriyle kaçtı. Böylelerine hem İspanyol, hem de Alman pasaportu verilmişti. Müttefikler gemiyi kontrol ettikleri zaman Naziler, İspanyol pasaportlarını gösterecekler ve Alman elçiliği onları Lufthansa uçaklarından birine bindirerek ülkelerine yollayacaktı.

Böylece altı yüzbaşının her biri esaretten kaçıp kurtularak yeni birer Nazi denizaltısının komutasını eline aldı ve Arjantin kıyıları yakınına gitti. Ülkelerinde kalmış olan vatandaşları, kendilerine her türlü yararlı bilgileri vereceklerdi. Bu kaçak subaylardan biri Jürger Wattenberg'di. (Yürger Vatınberg) Bu adamın adı, bir Brezilya gemisinin torpillenmesi olayından ötürü gazetelerde yayınlanmış ve kendisi, Birleşik Amerika tarafından esir edilmişti.

Arjantin'deki bu kamptan kaçma olaylarının kurnaz organizatörleri, Alman deniz ataşesi Herr Dietrich Nieburh (Ditrih Niburh) ile sonradan Japonya'ya kaçan patronu Edmund von Therman (Edmund fon Terman) oldu. Birleşik Amerika'daki Dies komitesinin Arjantin'deki karşılığı olan Taborda komitesi, yabancıların ülkedeki faaliyetlerini kollar. Bu komite, mahpus denizcilere gönderilmiş olan şu aşağıdaki mesajı yayınlamıştır:

«16 Ağustos 1942.

Kurt Ridzevski'ye

20 Ağustos 1942 Perşembe günü saat 11'de Alman Evi burosuna gelmenizi rica ederim. Size şahsınız ve istikbaliniz için son derece önemli bir haber vereceğim.»

Verilecek haber, kaçma plânından ibaretti. Alman elçiliğinde özel olarak kurulmuş ve başına da amansız Herr Rupert Weilhermer (Rupert Vaylhermer) geçirilmiş olan bir büro vardı. Bu büro kaçışların bütün ayrıntılarıyla meşgul oluyordu. Sonradan Alman elçiliğinin bu memurunun hakkından gelinmişti. Fakat bu işi B-5'in mi yaptığı, yoksa Taborda komitesinden birinin mi başardığı bilinmemektedir. Bu zat, altına «Bir barış güvercini» imzası atılmış bir mektupla hükûmete ihbar olunmuştu Barış güvercini, her nasılsa Weilhermer'in bellibaşlı casuslarından birine gönderdiği işleri açıklayıcı bir mektubu da eline geçirmiş ve hükûmete yollamıştı. Taborda komitesi, sonradan bu mektubu da neşretmiştir:

«28 Aralık 1943.

«Aziz dostum,

Führer, bu yıl Amerika kıtasında yaptığınız hizmetlerden ötürü şükranını belirtmektedir. Gelecek yılda da her birinizin varını yoğunu ve hattâ hayatını feda ederek Pan-Amerikan cephesinin parçalanması için hiçbir çabayı esirgemeyeceğinizi ve emirleri harfi harfine yerine getireceğinizi umuyor. Bu uğurda ihtilâlcı elemanlara, müttefikler aleyhtarlarına ve Güney Amerika'sı ülkelerindeki Yahudi aleyhtarlarına geniş ölçüde yardım etmeli ve üçüncü Reich'in düşmanlarına hiçbir materyal gönderilmemesini sağlamaya çalışmalısınız...»

Bu mesajın yayınlanmasından az bir zaman sonra Arjantin resmen Nazi Almanya'sıyla ilişkilerini kesti. Fakat bu, Nazilerin ülkedeki gizli faaliyetlerini de kesmeleri demek olmadı. Yabancı ülkelerde basın muhabiri ve yazar Kurt Reiss, Arjantin'deki gizli nazi teşkilâtının, 1945 başlangıcında aşağı-yukarı dört yüz hücreye ulaştığını iddia ediyor. Canaris'in adamları orada, sahte adlar altında ve sahte pasaportlar himayesinde, mücevher, altın ve Amerikan dolarından ibaret servetleriyle geçinerek bütün dünyaya kendilerini ölmüş gibi tanıtabilirler. Orada, yeni öç alma savaşı, Üçüncü Dünya Savaşını organize etmeye çalışabilirler. Çünkü Arjantin'i, dirilecek Alman nazizminin merkezi yapmaktaki ümitlerini yitirmemişlerdir.

Muhakkak olan nokta, Amiral Canaris'in dünyaya hâkim olma projelerine çılgıncasına bağlanıp kaldığıdır. Gerçi Almanya, iki defa yenilgiye uğratıldı. Bugün artık kendi açtığı savaş, Almanya'yı tamamen yerle bir edilmiş, endüstrisi harap olmuş, halkı acından ölen, gençliği ya ölmüş, yahut da sakat olmuş bir ülke haline getirmiş bulunuyor. Almanya artık, dünyanın öbür bölümleriyle bağı koparılmış, merhamet ve af hususunda hiçbir ümidi kalmamış, herkesin hınç beslediği bir memleket oldu. (*)

Böyle bir durum karşısında, Canaris gibi bir adam ne yapabilir? Hiç, demek akla gelebilecektir ama, iş hiç te öyle değil. Canaris'in özellikle, Alman savaş makinesini organize etmiş olan Prusya askerlerinin adamı olduğunu unutmamalıyız. Bu adam, kendilerini insanların üstünde sayan ve herhangi bir işle meşgul olurcasına savaş açan, çünkü kendisi yeryüzün-

(*) Bu eserin yazıldığı zamandaki Almanya söz konusudur.

deki var oluşları sadece entrika ve savaşa dayanan o çeşit insanlar sınıfındadır. Bu adamlar, ne idiyeler, hep o kalacaklardır. Eğer Amiral, Alman yenilgisini gözleriyle görecektense kadar yaşamak ve savaş suçlularına çektirilecek cezalardan kurtulma şansına ererse başka bir yol izleyebilecek midir? Bütün ruhları ve vücutlarıyla kendilerini nazi savaş makinesine vermiş olan öbür binlerce insan, başka ne yapabileceklerdir?

Bunlar için dünyanın geri kalan kısmına öldürücü bir hınç beslemekten gayri çare görünmüyor. Bunlar, bugün yenilmiş Almanya'nın yeniden kalkınması için hazırlanacak öğ alma savaşına kendilerini vermekten başka bir şey yapamazlar.

Şüphe etmeyelim ki Amiral Canaris, düşüncelerinde samimidir. Dâvasına inanıyor. Onun için Almanya'nın, hem kendi canından, hem de başkalarının canından büyük değeri vardır. Esasen gizli naziliği organize etmiş olmasının nedeni de budur. Savaşın ortasında Almanya'nın sonunda yenileceği açık bir hal aldığı vakit Canaris, genel kurmayını toplayarak, gizli hareketin, umacıların ve S.S. seçme muhafızları gizli örgütünün kurulmasına ait direktifi verdi.

Amiralin plânı, başlangıçta görüldüğü gibi akıl almaz bir şey değildir. Çünkü Amiral, faşizmin bir ideoloji olarak hem Almanya'nın, hem de nazizmin yenilgisinden sonra da yaşayacağını biliyor. Bu ideoloji, Franco tarafından İspanya'da, Arjantin faşistleri tarafından orada, Meksika'da ve daha başka yerlerde yaşatılıp gitmiyor mu? Birleşik Amerika ve İngiltere'de de savaştan önce pek yüksek sesle konuşan faşizm müritleri, birkaç yıl sonra yine kafalarını kaldırmayacaklar mıdır? Fakat millî faşizmlerin bu şekilde yaşaması, tek başına, Canaris'e yetmez. Bütün bunların bir Alman nazileri çekirdeğinde idare

edilmesi ve belli bir yöne yöneltilmesi gerekir. Bu çekirdeğin de güçlü ve stratejik bakımdan iyi durumda bir ülkede yerleşmiş olması şarttır.

Amiral Canaris'in yeni nazi organizasyonuna verdiği gizli direktifler, henüz tümüyle yayınlanmış değildir. Fakat müttefik ajanları, bunları ele geçirip bazı gazetelerde kısmen yayınladılar. Bu belgelere göre savaştan sonraki nazi hareketlerinin icraat planı şöyledir:

a) Yabancı ülkelere güçlü umacı şefleri yerleştirerek, bunların buralarda iyice gizlenip nazi ve faşist hücumlarına alanı hazırlamalarını sağlamak.

b) Yabancı ülkelere elden geldiğince çok Alman genci sokmak ve bunları özellikle lâtın Amerika'sıyla mümkün olursa Amerika Birleşik Devletleri'ne yerleştirmek. Bunlar, oralara tarım uzmanı, kimyager, endüstri uzmanı, işçi, ticaret adamı (hattâ turist)olarak girebilirler.

c) Ayrıca yabancı ülkelere özel olarak sızmak gerekir. Faraza Avrupa yüksek sosyetesinden olan kişiler Lâtin Amerikası'na girerek ora yüksek sosyetesine sokulabilirler. Orada onlara özel görevler verilebilir. Nitekim vaktiyle şampanya plasyeri Ribbentrop, İngiltere'de bu şekilde çalışmıştı.

d) Yeni bir beşinci kol kurmak.

e) Yeni kulüpler ve spor birlikleri kurmak.

f) Silâh fabrikatörleriyle teması muhafaza etmek. (Mandl, İspanya'da Juan Barch, İsveç'te Werner Green v.s: gibi) (*)

g) Zencilere, Yahudilere, İtalyanlara ve diğer

(*) Ölüm âletleri satıcısı ve Krupp fabrikaları sahibi Gustav-Alfred Krupp von Bohlen - Halbach, Almanya'da Amerikan tutsak alınınca ne gibi plânları olduğu hakkındaki soruya: «Fabrikalarımı yeniden kurup üretme başlamak emelindeyim!» karşılığını vermişti.

azınlıklara karşı ırk kavgası açarak faşist misali üzere: «Hâkim olmak için parçalamak gerektir.» sözünü yerine getirmek.

Yeni nazi genel kurmayı bu gizli orduyu mağlûp Almanya topraklarında değil, yabancı bir toprak üstünde kuracaktır. Geçen harpten sonra Alman liberalleri şöyle diyorlardı: «Kayzer gitti ama generaller kaldı.» Bugün için de şöyle denebilir: «Hitler gitti ama Naziler kaldı.»

Bütün bunlar, dünyayı telâşa vermek için icat edilmiş şeyler değildir. Bu vâkıa müttefik gizli ajanları tarafından tasdik edilmiş ve hattâ bu ajanlar, bunlara karşı tedbir alınmasını da istemişlerdir. Daha âlâsı, ortada bir de belge bulunuşudur.

Canaris'in teşkilâtı bu gizli organizasyonun programına ait altmış sayfalık bir muhtıra hazırlamıştı. Bu açıklayıcı belge, müttefik birliklerince Fransa'da ele geçirildi. Britanya, Amerika ve Rus gizli örgütleriyle bunların psikolojik savaş uzmanları bu bilgiyi dikkatle gözden geçirdiler.

Ne yazık ki bu ana belgeden pek az şey sızmış bulunuyor. Hattâ Aljer'de çıkan «COMBAT» adlı Fransız gazetesinin gevezeliği olmasaydı bu belgenin varlığını bile kimse bilemeyecekti. 1943'ün son günlerinde henüz Amerika Birleşik Devletleri Dışişleri Bakanlığı, de Gaulle hükûmetini geçici Fransız hükûmeti olarak tanımadığı sıralarda, adı geçen gazete, bu belgenin varlığını açıklamıştı. Fransızlar, bu belgenin Amiral Canaris ve adamlarının savaştan sonraki yıllar için neler tasarladıklarını bütün dünyanın gözlerine sermek için sakli bulunduğu yerden çıkarıp yayınlamışlardı. Bununla Amerika Birleşik Devletleri'yle Büyük Britanya'yı, Avrupa'ya güçlü bir Fransa gerektiğine ve ancak bu Fransa'nın Almanya'ya karşı dengeyi sağlayacağına inandırmak istiyorlardı.

Bu dergi, gizli belgeden uzun parçalar yayınladı. Bunlardan bazıları şunlardır:

«Almanya yenildi. Çünkü Almanya asıl düşmanla tâli düşmanı birbirine karıştırdı. Yani Fransa'yı ve Paris'i zaptetmeye kalkıştı. Halbuki daha 1940 Haziranı başında, elindeki bütün güçlerle İngiltere'ye yüklenmesi gerekirdi...

«25 yıldan önce patlaması gerekecek olan gelecek dünya savaşında aynı hatâ tekrar edilmemelidir. O zaman asıl düşman Amerika Birleşik Devletleri olacaktır ve bütün çıkarlar, bu ülkenin yıkılmasına yöneltilecektir. Biz, Amerikan potansiyelini ci sürülmemiş bir halde bir kenarda bırakarak Rusya'yı ele geçirmeye çalışmakla hatâ ettik...

«Bu plânın başarılı olabilmesi için kuzey burnundan Cebelitarık'a kadar bütün Avrupa batı kıyısından istifade etmemiz ve bilhassa Fransa'nın batı ve güneyindeki hava üslerini ve Fransa'nın Kuzey deniziyle Atlas kıyısındaki deniz üslerini kullanmamız lâzımdır.

«Bu bakımdan izlememiz gereken ilk amaç, Fransa'da daha şimdiden, üstü örtülü bir diktatörlük kurulmasına çalışmaktır. Bu diktatörlük, dıştan İngiliz-Amerikan gücüyle dostça ilişkiler sürdürür görünmeli ve fakat gerçekte müttefikimiz olmalıdır.

«Yenilgimiz, Almanya'nın dünyayı istilâya giden muzaffer yolunda basit bir hâdise telâkki olunmalı ve daha şimdiden yenilmiş Almanya'ya, geleceğin muzaffer Almanya'nın ruhu aşılmalıdır.

«Düşmanlarımızın ve komşularımızın topraklarındaki harabeler ve çalışan güç alanında eksilmeler vücuda getirerek onları da büyük kayıplara uğrattırsak geçici yenilgimiz olmamış gibi olur ve ileride ekonomik ve istatistik bakımından, 1930'dakinden çok yüksek bir üstünlük sağlamış oluruz. Eğer bunu yapabi-

lirsek savaşın bize yararı oldu demektir. Çünkü öbür alanlarda sahip olacağımız üstünlük, en iyi şartlar altında askerlikçe üstünlüğümüzü sağlamamıza da fırsat verecektir. 20 yıl sonraki durumumuz, 1939'da-
kinden çok daha iyi olacaktır. Bu 25 yıllık mühlet, âzamî mühlettir. Çünkü Rusya ancak, kendi memleketinde yaptığımız tahribatı bu kadar zamanda yerine koyabilecektir.

«Şimdiki savaş, geçici yenilgimize rağmen, bu sayede bize zaferi sağlamış olacaktır. Zira iktidarımıza doğru ileri yürüyüşümüzün bir bölümü olacaktır.

«Bize yükletilecek barış şartlarından yılmamalıyız. Yenseydik, biz de benzeri şartlar koşacaktık. Fakat onların bize koştukları şartlar hiçbir vakit ağır olmayacaktır, çünkü düşmanlarımız birlik olamayacak ve parçalanacaklardır ve bu itibarla barış andlaşmasında, düşmanlarımızı birbirlerine düşürüp parçalayacak nedenlerin tohumlarını kendimiz yaratmaya çalışmalıyız...»

«Düşmanlarımız, 1920'deki: «Almanya öder!» formülünün, hiçbir anlam taşımadığını artık öğrendiler. Onlara birkaç işçi taburu verir, satılmamış bazı değerli eşyayı geri verir veya modası geçmiş makineler sunarız. Başka ülkelerden çaldığımız şeylerin, kendi bombardmanları neticesinde tahrip olunduğunu söyleriz. Bunun aksi hiçbir surette ispat edilemez. Daha şimdiden İngiliz, Amerikan bombardmanları ile tahrip olduğunu iddia ederek çeşitli ülkelere dağıtacağımız yağma dosyasını hazırlamak lâzımdır. Ondan sonrası, zamanla kendi kendine olacaktır. Çünkü düşmanlarımız, bizden daha çabuk bıkkınlık getireceklerdir... Hattâ bir merhamet mücadelesi açarak kendimizi elden geldiğince uzun bir zaman düşmanlarımıza besletmekte tereddüt dahi etmemeliyiz...

«Öte yandan, yabancı ülkelere yatırdığımız bütün sermayeleri de elimizde tutmamız lâzımdır...»

«Bunlar, bizim gelecek zaferimizin şarlarıdır.»

Canaris'in adamlarının, yani savaş sonrası nazi liğinin programı buydu. Amiral Canaris, yaşamış veya yaşamamış, önemli değil. Eserinin yaşamasını evvelinden temin etmiş olması yeterlidir. Ona bağlı binlerce adama direktifleri çoktan verilmiş bulunuyor ve bu adamlar, yeni ve başka bir Canaris, Amiralin yerini alıncaya kadar o direktiflerden dışarı çıkmayacaklardır. Örgütler, yeni şefler bulabilecek kadar güçlüdür

İşte bu, Canaris'in son mesajıdır. Bu kitap, onun cserinden alınacak dersi aydınlatmak ve Hitler ile öbür nazi şefleri olmasa da nazizmin varlığının sürdürüleceğini belirtmek için yazıldı. Biz bu dersi unutursak, çocuklarımız yeni bir savaşa katlanmak zorunda kalacaklar ve askerlerimiz, bir defa daha gidip uzaklarda can vereceklerdir. İngiltere, Fransa, Almanya, Afrika, Güney Pasifik belki bir kez daha savaş alanı olacak, hattâ çok muhtemel ki, Lâtin Amerika'sında ve Amerika Birleşik Devletleri arazisinde de savaşlar olacaktır.

Canaris, pek çok adamın ölümüne sebep oldu. Bunların denizdeki kumlar kadar çok olan çehreleri, bir tek yüzde özetlenebilir. Bu, meçhul askerin sessiz ve durgun bakışlı yüzüdür. Meçhul askerin hâki üniforması, dünyanın hiçbir ordusununki değildir. Çünkü, o bütün orduların askeridir.

Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra bu meçhul asker, The Unknown Soldier, der Unbekannte Soldat düşüncesi, bütün dünyanın kalbine hüznün verdi. Amerika'nın Wisconsin hükûmetindeki Baraboo şehrinde, İngiltere'de Liverpool'da, Almanya'da Quedlinbourg'da ve Fas'ta Marakeş şehrinde bu asker adına anıtlar dikildi.

Bu savaşın meçhul askerinin, üzerinde vatanseverce sözler yazılı âbidelere ihtiyacı yoktur. Bu yeni mezarların bize öğretecekleri şey, yeni zafer âbideleri kurmamak, galipleri alkışlamamak, mütevazı olmak ve iuslanlığın yeni bir savaş âfetinden korunması için Tanrıya dua etmektir.

Bu âbide üzerine yazılacak bu veya benzeri bir yazı, Canaris'i kahkahadan katıltırdı. Onun kahkahasını gırtlığında boğup donduracak tek şey, meçhul askerin taş bakışı olabilir... Olabilir ama eğer Canaris,... şu anda gülmeye koyulmamışsa!... (*)

-
- (*) Yazar, eserini bitirdiğı sıralarda Amiral Canaris'ten Hitler'e karşı 20 Temmuz 1944'de tertiplenen suikasta katılmış olmasından şüphelenildiğı bildirilmişti. Fakat Canaris, mümkün olduğı kadar fazla arkadaşına durumunu haber verip kurtulmalarını sağlamak için işbaşında kalmış ve gerçekten de Hitler'e yapılan suikastte ilgisi olan pek çok kişi bu sayede kaçabilmiştir. Neticede kendisinin de Gestapo tarafından tutuklanarak öldürüldüğü haber alındı.

S O N

Birinci Dünya Savaşı'nın yenik Almanya'sı içine düştüğü bu durumu bir türlü kabul etmek istemedi. Almanya'ya göre, yapılan haksızlıkların giderilmesi için bir başka savaş şarttı. Bunun için de karşı cephedekilerin her hareketlerini dikkatle izlemeliydi.

Bu maksatla haber alma teşkilâtının başına geçirilen Canaris, hemen her memlekette vatanına ihanet edecek adamların çıkmasından da yararlanarak, casuslarına daha sulh zamanından bütün dünyayı saran bir haber alma ağı kurdurdu. Böylece perde gerisinde Alman casuslarıyla İngiliz, Rus, Amerikan ve dünyanın çeşitli casus örgütleri arasında daha sulh zamanında amansız bir savaş başladı; sabotajlar yapıldı.

İşte bu kitapta bu savaşları bütün heyecaniyle tâkip edecek, düşmanın bir milleti çökertmek için ne kadar sistemli bir şekilde çalıştığını ve en zararsız gibi görünen haberlerden nasıl yararlandığını göreceksiniz.